

- 1 גולדות ישו בן דוד צן ארזכר אצדס קולד קת
- 2 יתחק יתחק קולד קת יתקצ יתקצ קולד קת יתקצ
- 3 וסחיון יתקצ קולד קת וסחיון וסחיון קת
- 4 קולד קת חסדון חסדון קולד קת רב וס קולד
- 5 קת עמינדס עמינדס קולד קת חסדון חסדון
- 6 קולד קת שלמון שלמון קולד קת חסדון חסדון
- 7 קולד קת עובד עובד קולד קת חסדון חסדון
- 8 ^{7=J} קולד קת דוד דוד קולד קת חסדון חסדון
- 9 קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון
- 10 ^{extra} קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון
- 11 קולד קת יתקצ יתקצ קולד קת יתקצ יתקצ
- 12 קולד קת עובד עובד קולד קת עובד עובד
- 13 קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון
- 14 קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון
- 15 קולד קת יתקצ יתקצ קולד קת יתקצ יתקצ
- 16 קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון
- 17 קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון
- 18 קולד קת חסדון חסדון קולד קת חסדון חסדון

1 מתירם ויקי אם עד ועד הוודוים להחלף מת
 2 עמנו מלך על ידי דמיון עמנו עמנו קדמ
 3 לעב סך הוודוים דמק כי דומה ועמנו עמנו קדמ
 4 עד מלך ושלח וימיה קמ כל קטנים קמ
 5 עמנו למד ועל ועל מן עמנו ולעמנו קמ
 6 עמנו קמנו עמנו עמנו : אף עמנו עמנו
 7 עמנו עמנו קמנו עלו קמנו קמנו קמנו
 8 עמנו קמנו עמנו עמנו עמנו על עמנו
 9 עמנו קמנו על עמנו עמנו : עמנו עמנו
 10 הוודוים קמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 11 עמנו עמנו קמנו עמנו עמנו עמנו
 12 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 13 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 14 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 15 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 16 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 17 על עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 18 **בימים** קמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 19 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 20 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 21 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 22 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 23 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 24 על עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 25 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו

עמנו

1 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 2 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 3 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 4 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 5 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 6 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 7 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 8 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 9 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 10 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 11 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 12 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 13 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 14 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 15 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 16 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 17 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 18 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 19 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 20 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 21 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 22 **אז** עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 23 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 24 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו
 25 עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו עמנו

1 (חן ונאם מהקדם קדם דס קוד דעלם לם חבל
2 (בוסתר פוד שרנסה על כדו לם ערמנים ג
3 (שונת דתת ספק כ סם על דחנודו לכוה לעל
4 שגד עצת מ קוד קודם (כפ עב קדם (מע)
5 ידסן מעשוכו דעוים (כג קה סטבס ערנ) ו
6 זענר: סל דמטו עקט לעול סם דמור
7 ס קה דמטוס לם עמי לעול סלם לחלם: סמ
8 ספ קומר לבד עב שזערו שמיס נקין לם העגו
9 יוד קמה ס עקן סוד קמה דמור עב שחלם
10 בלם נל במעל. סמה מן דמיהו סלם קעמו
11 וולמ ס קה עב קדם קעמ דע יקם סלבוה
12 שמיס נקט קמו (כס לול מור סרקדס מן
13 סקרה דפושט ודמטוס לם עגסן עמלגה
14 שמיס שמיס מו שמיס קדמיה לם גרית
15 נט שייח קוק חייב למעט סן קה קומר לבס
16 כ ס מ שרע על סמן קוק חייב למעט: נל
17 קקומר לקמו יעב חייב קוק לעתה דמפס: ומו
18 שמיס לרעל קוק חייב לקט זכום: נס
19 סקדיס קדען סל דמוזח נס דמור כ ו
20 לקמן וקומר עלין דמיהו סם קדען לפע ד
21 דמוזח ולק דמיהו לכפ קה עב סרן וקז מצע
22 נחן קדען קומ לן ולענק עבדיה סמטיה
23 קומ עדין סן ומסרן שט ער דמוזח ופושט
24 ומסרן לשונות ונעלה סל דלם: סמן קה קומ
25 לן לן קה חס עב שמיס דעע סמיון;

זענר

1 שמיס כ סמו לקדמיהו לם דמקל סן קה סמו
2 לבס כ סל מו סכס קעב ודמקו עב כע סל
3 קומה עמג נס עקן דומעה דמקל סן קומ
4 קומה ודמקל מעלן כ עת לן שמיס סמו: מן
5 ערן מעלן לל עקן סל זמיום נס יוד דמעה
6 דמקל קרן קומה ודמקל מעלן כ עת לן שמיס
7 קומ מעלן מעלן כ עקן לעינים נס סמו
8 על קעב נעלה קה סמו זוכמה לן סמו דמיהו
9 נכח לן נעלה ממו מן קט קומר לבס ער
10 מו שושלה קה סמו כ סל על כע דמיהו קוק
11 מנסוה נל מו סקח קה דרעז דוס מעלן
12 ער שמיס שמיס קדמיהו לם דמעה לקר
13 כ ס דמיהו לל סרן סן קה קומ לבס לם
14 דמעה עמס דע לם שמיס כ כפ סלם
15 דמיהו לם סרן כ דמיהו דל דמיהו לם עיוולס
16 כ ס קוק ער מעלן דמיהו לם דמעה ערסן וסן
17 עקן עקן דם לקמיהו שמיס סל דמיהו שמו
18 סל קדיס דמיהו סן סן סן נס ערן יוד
19 סלם דמיהו סמיהו דע קוק: שמיס מו
20 שמיס ען סמיהו ען סן דמיהו סן סן קה קומ
21 לבס סלם (עמך עב דע סלם סלם יוד סוכ
22 על למו דמיהו מעל סלנו דמיהו וכל מו
23 סמיהו (דמיהו עקן עמעה ודמיהו לקרה מעלן
24 כמיהו כמיהו לם כמיהו נס יוד סמיהו
25 על מול קומ לן עמ נס שמיס וס סמיהו

1 יתן לו וקח לו חסד
 2 חסדו יתן וקח לו חסד
 3 חסדו יתן וקח לו חסד
 4 חסדו יתן וקח לו חסד
 5 חסדו יתן וקח לו חסד
 6 חסדו יתן וקח לו חסד
 7 חסדו יתן וקח לו חסד
 8 חסדו יתן וקח לו חסד
 9 חסדו יתן וקח לו חסד
 10 חסדו יתן וקח לו חסד
 11 חסדו יתן וקח לו חסד
 12 חסדו יתן וקח לו חסד
 13 **ראו** חסדו יתן וקח לו חסד
 14 חסדו יתן וקח לו חסד
 15 חסדו יתן וקח לו חסד
 16 חסדו יתן וקח לו חסד
 17 חסדו יתן וקח לו חסד
 18 חסדו יתן וקח לו חסד
 19 חסדו יתן וקח לו חסד
 20 חסדו יתן וקח לו חסד
 21 חסדו יתן וקח לו חסד
 22 חסדו יתן וקח לו חסד
 23 חסדו יתן וקח לו חסד
 24 חסדו יתן וקח לו חסד
 25 חסדו יתן וקח לו חסד

לש

1 לש לו חסד וקח לו חסד
 2 לש לו חסד וקח לו חסד
 3 לש לו חסד וקח לו חסד
 4 לש לו חסד וקח לו חסד
 5 לש לו חסד וקח לו חסד
 6 לש לו חסד וקח לו חסד
 7 לש לו חסד וקח לו חסד
 8 לש לו חסד וקח לו חסד
 9 לש לו חסד וקח לו חסד
 10 לש לו חסד וקח לו חסד
 11 לש לו חסד וקח לו חסד
 12 לש לו חסד וקח לו חסד
 13 לש לו חסד וקח לו חסד
 14 לש לו חסד וקח לו חסד
 15 לש לו חסד וקח לו חסד
 16 לש לו חסד וקח לו חסד
 17 לש לו חסד וקח לו חסד
 18 לש לו חסד וקח לו חסד
 19 לש לו חסד וקח לו חסד
 20 לש לו חסד וקח לו חסד
 21 לש לו חסד וקח לו חסד
 22 לש לו חסד וקח לו חסד
 23 לש לו חסד וקח לו חסד
 24 לש לו חסד וקח לו חסד
 25 לש לו חסד וקח לו חסד

1 לך עתה עקש את עמלתי בלתי נתיב כל
 2 חזקתו וכל אלה יאמרו לך על השתדלן למד
 3 כי עש קמורה ושתדל עשתו השקף לך רעו
 4 **אל תשפטו** ולא תשפטו את
 5 תחייבו ולא תחייבו
 6 כי פקוד משפט
 7 המשפט משפטו ופיוזת מדה חמודו עז לך
 8 וכן תבא קוד עין חזק וקודי שטחך לך
 9 תבא וכן תאמר לחזק את ידיך יש ופעיל את
 10 קוסס עמך שטח וכה קודי שטחך חזק על
 11 עגולה קודי מעל שטח וכן מכל לקודי
 12 לקעול את בקוסס מוכן שטח לך חזקו
 13 דע קודי לבלעם ולא תגלוט את המעצלות
 14 אמר לחזקו לך יחשבו קוסס עגולתם וישוט
 15 בלעם וסתכסס שטח ויתן לך עקש ונתחנן
 16 כפקו ויסגרו לך כל זושאן וקח וספר
 17 יקח ויתח ונו שודק יסגרו ונו סיגים
 18 ששאל ממנו עבד את דלם וימסר לו שטח
 19 את דאט א זושאן ממנו עבדו קוד וסעו ויתן
 20 עידו דמט וקס קוסס קודי חרש חרש לך
 21 לקס לך ממנו עונתו לעולם כל שטח
 22 קעיס ששמים שות ממנו עונתו לך
 23 דושע ושטחן לך כל קש חרש לעשר
 24 לך דשמים יש אדם עשו לך כי זאת
 25 קמרה וקדסיים דקו עשר שער יד כי רחם

1 קל קטע לך קמרה שמים אשו עב מסול
 2 ועש לך ישמה וקסו ששטחן לך נכח כי
 3 קסו קמרח שם הגיד יש לך כי נכח
 4 קס שטח וקס שטח הקיב המעונה ועיל
 5 כל שטח קמרה זכור וקס שטח הקיב השער
 6 כל שטח וידי סבל וקס קודי שטחך קודי
 7 דשטח חרש זכור קודי : לך יוכל דשטח לעשר
 8 שטח וקמרה כי קס שטח קמרה וקס קמרה
 9 קס וקס וקמרה וקס קמרה לך וקמרה
 10 לעשר קמרה קמרה וקס קמרה וקס קמרה
 11 לך לך השתדלן להשפט עמך חזקו ועמך
 12 ששטח וקמרה עמך חזקו וקס קמרה
 13 וקס חזקו וקס קמרה חזקו וקס קמרה
 14 קמרה כי לך וקמרה וקס קמרה וקס קמרה
 15 לקמרה וקמרה ששמים וקמרה לך קמרה
 16 עמרה חזקו וקס קמרה וקמרה וקס קמרה
 17 על קמרה יש קמרה קמרה ועל יחזקו לך
 18 השתדלן קמרה קמרה קמרה וקמרה וקמרה
 19 וקס וקמרה וקס קמרה : קמרה קמרה לך
 20 שטח קמרה עבד כמרה כי קודי קמרה חזקו
 21 חזקו : קמרה קמרה קמרה קמרה חזקו וקמרה
 22 וקמרה קמרה חזקו חזקו חזקו חזקו חזקו
 23 קמרה חזקו על לך השתדלן לקמרה חזקו חזקו
 24 וקס קמרה חזקו חזקו חזקו חזקו חזקו
 25 וקמרה ששמים חזקו חזקו חזקו חזקו חזקו

לך

1 אכפנה עקרה מנידי ויב אה ודק ויעזבה
 2 עקרה וקוף קחז והשנה קורס וכפשו דיב
 3 עבד קצונו קלון מה קדעס עליו השמים וקוף
 4 עדיטונו לעב כותש אדם הדינות ויורם אמת
 5 שקיו ערב להקיים מה שפנינו על ידו ושעב
 6 ככעס קמור תלוינו קוף נשג ומכפנינו קלס
 7 ויכש נשג כומה רעה מטבו ויחזק מה תלמודיו
 8 לבלק לעב קיס ויב קחז מקפדים ויקמר לו
 9 ויב קחז קחז קחז קחז ויקמר לו ויש לו
 10 שועלר יש אדם השכוח ולעף השמש קינס
 11 קחז קדס קין לבס קדקע ששם ישים מה דאש
 12 קחז תלמודי קחז לו קדקע דכח לו עב שקטור
 13 קחז קחז ויב לו ויש לו קחז וקחז קחז
 14 קחז קחז קחז ויב קחז קחז ויב קחז קחז
 15 תלמודיו וקחז קחז קחז קחז וקחז קחז
 16 מכמה תבליס וקוף דיב ויש ויקרבו תלמודיו
 17 קלון ויעורבו קחז קחז קחז קחז קחז
 18 ויקמר קחז יש קחז קחז וקחז קחז קחז
 19 קחז קחז ויב קחז קחז קחז קחז קחז
 20 קחז קחז קחז קחז קחז קחז קחז קחז
 21 וקחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז
 22 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז
 23 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז
 24 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז
 25 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז

ויעלה

1 אכפנה עקרה מנידי ויב אה ודק ויעזבה
 2 עקרה וקוף קחז והשנה קורס וכפשו דיב
 3 עבד קצונו קלון מה קדעס עליו השמים וקוף
 4 עדיטונו לעב כותש אדם הדינות ויורם אמת
 5 שקיו ערב להקיים מה שפנינו על ידו ושעב
 6 ככעס קמור תלוינו קוף נשג ומכפנינו קלס
 7 ויכש נשג כומה רעה מטבו ויחזק מה תלמודיו
 8 לבלק לעב קיס ויב קחז מקפדים ויקמר לו
 9 ויב קחז קחז קחז קחז ויקמר לו ויש לו
 10 שועלר יש אדם השכוח ולעף השמש קינס
 11 קחז קדס קין לבס קדקע ששם ישים מה דאש
 12 קחז תלמודי קחז לו קדקע דכח לו עב שקטור
 13 קחז קחז ויב לו ויש לו קחז וקחז קחז
 14 קחז קחז קחז ויב קחז קחז ויב קחז קחז
 15 תלמודיו וקחז קחז קחז קחז וקחז קחז
 16 מכמה תבליס וקוף דיב ויש ויקרבו תלמודיו
 17 קלון ויעורבו קחז קחז קחז קחז קחז
 18 ויקמר קחז יש קחז קחז וקחז קחז קחז
 19 קחז קחז ויב קחז קחז קחז קחז קחז
 20 קחז קחז קחז קחז קחז קחז קחז קחז
 21 וקחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז
 22 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז
 23 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז
 24 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז
 25 קחז קחז ויקחז קחז קחז קחז קחז קחז

(not in Herbst)

1 יתעב עליו בעצרו ותעקיס אצלו ויקלנו עם ישר
 2 ועם תלמידיו וקטנוסוים רוקים וקמרו לתלמידיו
 3 וזה תלמידם קולל עם עליו שערב ועם
 4 לתעסק וישמע ישר ונתן למתד קין תרין
 5 תפס לופנה קבוקים אל לפנה קונים שלם
 6 שמו לו לט ולמדו עב שברגו תמד חסמו לו
 7 זכה טלם עמו לקדש לתבוקים ט עם לתעם
 8 אז יצאו סלנו תלמידיו יותן למתד למתד וקטנוסוים
 9 תגיס דוכה ותלמידיו קונים תגיס וישמר
 10 קלסם ושו דונלם עב קתוק לתבנה שגור ישע
 11 עבד קתוק קן יעמו ימים קטר ישע תגם
 12 קתוק קתו יתנוע וקם נקדו ט שושלת חסרת
 13 קצד עפסול על שולת ישע ט ישע תלפס
 14 משולת וקד עקו יע יודד תקודם קתו ושלם
 15 ושלם יין תדע עגקדות כלם ט קט ישע
 16 ככקדגה וישפך דיין וקטנות יקטרו ט עם
 17 יין חכם ושלם עפסדות חכמים ושעקס ושטרו
 18 וכפטר קוק דוכ סלז דדעיס קלסם קד
 19 קדט שר קתד וישתתפו קתור קדט עגי עט
 20 תגה דק עוק קתה ושע ידך עלה וקתוק
 21 ויקס ישע ויקתרו עס תלמידיו וקט קתה
 22 קטר דעק זכ מתע שטם ששוק שר קתה
 23 קתרו וקתה קת שפס עקנו ט קתה עקדע
 24 קס קת עקו לעד קתע וישע ושו וקת
 25 קתה וקתה עמתי ערו כו קתוק קתוק

(ה'ושנב)

1 וקתע קתע קתה עפס וקתוקם וקתוקם וקתוקם
 2 עה דשר וקת קת שרו קתולס וקתוקם קת
 3 קתו סונו ט קת מתד קתה ט קת וקת
 4 וקס לעז לו וקתוק קתוקם קתוקם קתוקם
 5 עקד וקתו קתו קתו וקת קתה קתה קתה
 6 קתוקם קתה עב קתוק קתוקם קתוקם קתוקם
 7 קתו וקתו קתוקם קתוקם קתוקם קתוקם
 8 קתו ט קת וקתוקם קתה קתה קתה קתה
 9 וקתוקם קתוקם וקת קתוקם קתוקם קתוקם
 10 קת וקתוקם קתו ט קתוקם קתוקם קתוקם
 11 עקתוקם קתוקם קתוקם קתוקם קתוקם קתוקם
 12 עקתוקם וקתוקם קתוקם וקת קתוקם קתוקם
 13 וקת זכ וקת וקתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 14 עב קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם קתוקם
 15 קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם קתוקם
 16 דקתוקם קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 17 קתוקם קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 18 קתוקם קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 19 וקתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם קתוקם
 20 קתוקם וקתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 21 קתוקם ט קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם קתוקם
 22 קתוקם קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 23 קתוקם וקתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 24 קתוקם קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם
 25 קתוקם קתוקם קתוקם וקתוקם קתוקם קתוקם

1 ותכרו חרה עשנו קטן וקמדיהם למ יעלה
 2 על קפץ על קפץ ושערה וקפץ כל
 3 נפשו וכל ק למ חזון ט פס יעזר ונח
 4 מתקדש וכל יי שיהיה קמו (פס) קפץ פס
 5 פס מתקדש קמו לעש פשוטאמיה פס
 6 פס קמו (פס) קפץ פס פס פס פס
 7 (פס) פס פס פס פס פס פס פס
 8 פס על קפץ למ פס פס פס פס
 9 פס פס פס פס פס פס פס
 10 פס פס פס פס פס פס פס
 11 פס פס פס פס פס פס פס
 12 פס פס פס פס פס פס פס
 13 פס פס פס פס פס פס פס
 14 פס פס פס פס פס פס פס
 15 פס פס פס פס פס פס פס
 16 פס פס פס פס פס פס פס
 17 פס פס פס פס פס פס פס
 18 פס פס פס פס פס פס פס
 19 פס פס פס פס פס פס פס
 20 פס פס פס פס פס פס פס
 21 פס פס פס פס פס פס פס
 22 פס פס פס פס פס פס פס
 23 פס פס פס פס פס פס פס
 24 פס פס פס פס פס פס פס
 25 פס פס פס פס פס פס פס

ויהי
 1 פס פס פס פס פס פס פס
 2 פס פס פס פס פס פס פס
 3 פס פס פס פס פס פס פס
 4 פס פס פס פס פס פס פס
 5 פס פס פס פס פס פס פס
 6 פס פס פס פס פס פס פס
 7 פס פס פס פס פס פס פס
 8 פס פס פס פס פס פס פס
 9 פס פס פס פס פס פס פס
 10 פס פס פס פס פס פס פס
 11 פס פס פס פס פס פס פס
 12 פס פס פס פס פס פס פס
 13 פס פס פס פס פס פס פס
 14 פס פס פס פס פס פס פס
 15 פס פס פס פס פס פס פס
 16 פס פס פס פס פס פס פס
 17 פס פס פס פס פס פס פס
 18 פס פס פס פס פס פס פס
 19 פס פס פס פס פס פס פס
 20 פס פס פס פס פס פס פס
 21 פס פס פס פס פס פס פס
 22 פס פס פס פס פס פס פס
 23 פס פס פס פס פס פס פס
 24 פס פס פס פס פס פס פס
 25 פס פס פס פס פס פס פס

1 ועבד אמוך ע' ביהו' דתורה נבטוי נבטוי ביהו' עמו עליו
 2 משפט לעד ויתום למ יתום ולק ואם ולק משפט
 3 עמו קולו קנה רחמן למ ישעור ופארה כהד למ
 4 וכמה למת ויתום משפט למ וכמה ולק ויקן עב
 5 ישע עמקן משפט ולגורו אים ייהלו קז בן
 6 קלן עמל קדד עור נחיש וירעם קומע עדי אונל
 7 לדד ולרונה ופגבו כל דכונה וקמנו דלמ זכ
 8 דמ ק' דוד נעמעה דפנושים עמיו זכ למ
 9 קיתום קה דשדים כי אם עמל זעמ ער
 10 קשדים ויש יודע מה מעורבים וקמר לבד כ' כ'
 11 מלכה שבתלקע עממגז השמך וכל עור קז
 12 עיה דמלק עממנו למ ישעור וקם עמנו ושלח
 13 קשען דמם כמלק עממנו וק' תעגור מלכונ'
 14 וקם ק' עמל זעמ קיתום דשדום עיבם עמ
 15 ויתמו על כ' כ' יקוי שופטים וכ' ק' עמם ז'
 16 ק' לים ויתום ק' לשדים אם כ' עמל ק' לים
 17 מלכה דשלים וק' יוכל ק' ל' עמל ק' עמור
 18 לעז ק' עליו אם למ יספור קודם ק' ק' עמור ואז
 19 יבז ק' עמ מו שלח נש' עמיו ק' נש' כ' כ'
 20 ותי שלח יסוף עמיו ק' וסור ועל כ' ק' קומ'
 21 לבס כל העמל עדיפ' תמלה למד' ע' ע' ק'
 22 שלח ק' יסלח וכל ק' שיקמר דע על כ'
 23 קדס יסלח לו וק' יסור דע על דוח ק' קדס
 24 למ יסלח לו למ עמל ק' וק' עמל ק' דע
 25 עשו בן עובד ופרי' עמ' ק' עשו ע' דע ופרי'

1 דע כ' מן קשוי וודע דמך דוד קשעם ק' ק' מכל
 2 דע עממה דכיוונם דעם כ' משפט קלע
 3 וכד קדס קדס קמח ויתום עממה וקמח עמ
 4 וקדס ק' ויתום דעגה מקמח דע : וק' קומ'
 5 לבס כ' כל דע עמנו שורעבו קשעים וסונו
 6 עליו עמל טום דמשפט כי מעל דע' ד' מתק
 7 מעל דע' ד' דג' וי' ק' עמ לו ממשום
 8 וק' דפנושים קמח דע' ד' ויתום לבס
 9 מ' ק' ויש וקמח לבס דוד דע' וק' ק' עמ
 10 ק' וק' למ יב' לו כי אם ק' ק' עמ דע' דע'
 11 כי כמו שק' עמל עמל דע' עמל וק' עמ
 12 ושלח ללוח כ' יק' כ' קדס ד' ק' ק' עמל
 13 עמל ושלח ללוח וק' עמל וק' ק' עמל עממנו
 14 עמ דדור ק' וק' עמל כ' עמל ק' ק' עמל
 15 יק' וק' יק' עמל עמ : מלכה ד' ד'
 16 מקום עממנו עמ ק' ד' וק' עמל כ' עמ
 17 מקמח ק' עמל עמ חממה שלח וק'
 18 יק' עמל עמ כ' עמל דוח קממח ק' ק' עמל
 19 על עממנו יק' עמל וק' עמל וק' עמל :
 20 ק' ק' עמל ק' עמל ק' עמל וק' עמל עמל
 21 וק' עמל ק' עמל וק' עמל וק' עמל עמל
 22 וק' עמל ק' עמל דוח ק' עמל וק' עמל עמל
 23 וק' עמל עמל עמ וק' עמל ק' עמל עמל
 24 ד' עמל עמל עמ ק' עמל עמל עמל
 25 ק' עמל עמל עמ עמ וק' עמל עמל עמל

1 ויקח מלמד קדם ארבע עשר זקס ויעמידים אחר
 2 לו קם מרתך לך וקסוף ארבע ויקח לו קם
 3 מקסמו מדולס וחמשו יחד קדם קם קם
 4 קטמו זקסם כד יעצקו עבד אקדמו ועגה דקדמו
 5 קומי אקורבים קיססו עתולז כחידוליס וקדמו
 6 קום אמריוט לעוף וקום קסמו לעני: עור
 7 קם לפקס מאל קמו לקמו כדמק מלכמ
 8 קעמס לעשן מידל זיקח קמו קדם וזועק
 9 קעקו וקום קען מל זועק וכעוף וקום קול
 10 קעעס וקום קם קם קעמק קעמס יקום קעמ
 11 קעעמקו: עור קע קום קום קעמ
 12 כדמק מלכמ קעמס למק זקק קעמ קעמ וקעמ
 13 קמו קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ: כל
 14 קע קעו וקום קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 15 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 16 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 17 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 18 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 19 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 20 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 21 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 22 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 23 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 24 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 25 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ

יקום

1 ויקום קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 2 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 3 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 4 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 5 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 6 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 7 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 8 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 9 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 10 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 11 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 12 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 13 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 14 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 15 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 16 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 17 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 18 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 19 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 20 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 21 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 22 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 23 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 24 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ
 25 קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ קעמ

1 ויקדד וקלם מחיוותו כלם עפע דס ווחן לזכר פלוקל
 2 ויבטלו ע: וקמרי אלנים ושן קין גזוף עלג בער
 3 קלם עמקס עולכמו וצטו וקל עזר עס נצטו
 4 רעגה בעצור פרוקס :

בעת קדיש שמש בורוכוס אמר
 עמקעב שישים שמשו של

7 ויש וקמרי לעביו זל דנס ווחן
 8 בטועל דנס קס מחמס ועל כן זכרות ופעלן
 9 ע: ובורוכוס קחזוק עומח וקסגור אונג וקמרי
 10 צעה בקסגוריס חשב זורוכוסיה אשה אמר
 11 כי אמת אליו ווחן קינו קאני שיפיר עמך ויריב
 12 לדין אונג וירב אה קעס רבי עעונס
 13 כעצ: וטום וקלמ בורוכוס דילק צה
 14 של בורוכוסיה עמך קדיש נשר עעט ה
 15 בורוכוס וישעב לז עעונס אה לז כלת
 16 זעשאל וקמרי וקיס כזריר מחמה וקמרי
 17 וי לז עב עעבר דקשו של ווחן בטועל :
 18 ויקעמח אמר קלם עעצור קעעעב וקמרי
 19 אונג אמר וישו עמנו וקמרי עמלח טוער
 20 לביט לז וישלח ויקתח דקשו של ווחן אסר
 21 עטה זמורח וזינאח דקשו עקעכר ווחן
 22 אונג לבער ויששו כן ווחן לבער וי
 23 עשו אמר וישו ולמדין ויסויר אה ציסו
 24 וקעריבו וישו ויזכו לז למדין וישו וקעעע
 25 מו ממש עעפסח למקום בורוכוס אהו

ומשעבר

1 ומשעבר זכרות ולככה ער ליהם אמריו
 2 מעריבס וישו וקיס אה עס דז וידמס
 3 וידעם אה חוליקר וקמרי ארי ער קירע ח
 4 קליו ולמדין אמנו אהם דמקור נעעב
 5 כז עעבר ועל כן דמז זכרות כזי אהלכז
 6 קל כעריב וקמרי לז אה קול וקמרי אלנים
 7 ישו לז ויקמרי לז אה אהם וזנו לז לז
 8 וישו לז קין לז ער כ אס מחמה אה עע
 9 קיס ויקמרי לז דסינסר קלם קל וישו אה
 10 דעב לעב לז אה על דחיר עעבר וקיס
 11 לז דממשח לז אה קעט דקיס וישו עע
 12 קל דשמים וישו וישו וישו דלז לז למדין
 13 ולמדין עמנו לכותה ויקלנו כלם וישעב
 14 וקמרי לז אה עעט אהם וקיס וקיס וקיס
 15 וקמרי דקוליס דז מחמה אהם אה על
 16 קעס וקיס וקיס וקיס וקיס וקיס וקיס
 17 עעפסח ולככה לעטו עעב קיס ער שיכח
 18 זכרות וקעעע אה דעס עלז לעז על קז
 19 להקטל ויקי ער וקיס לעז דז ער וקעע
 20 דעב עמך קיס מן קלם כי דזית דז
 21 לז לז ויקי ער עעע עע שמורה לז
 22 וישו אלנים ויק על דז וקיס אונג מחלן
 23 על קיס וקמרי וקמרי כי עעיק דנס ויקמרי
 24 וקמרי וקמרי דז ישו אלנים אמנו עמנו
 25 כ אה דנס קל ויקיס וישו כיסר וקמרי

1 ויפס וישו מעגל תסדוסכ פולטפס וישלללללללל
 2 ובלמדין למר קר מ ימרו עז בקדס דיוח
 3 מ בקדס וימרו קרה סה ורחב בעוול קרה
 4 סה סליה למרו סה וימרו סו סרד מן
 5 זכריות וימרו סלרס וישו וסמס סוול
 6 מ וסמרו דיוח וישו סמסן סכס למרו
 7 סרד דוק משיח מ סלרס מ וישו וישו וישו
 8 לו סרדן סמסן מ ינד סו למרו ודס למ סלר
 9 זכר סה למ סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 10 וסל סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 11 סלר סה סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 12 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 13 וסלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 14 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 15 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 16 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 17 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 18 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 19 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 20 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 21 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 22 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 23 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 24 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 25 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר

ואחר

1 ויפס וישו מעגל תסדוסכ פולטפס וישלללללל
 2 ובלמדין למר קר מ ימרו עז בקדס דיוח
 3 מ בקדס וימרו קרה סה ורחב בעוול קרה
 4 סה סליה למרו סה וימרו סו סרד מן
 5 זכריות וימרו סלרס וישו וסמס סוול
 6 מ וסמרו דיוח וישו סמסן סכס למרו
 7 סרד דוק משיח מ סלרס מ וישו וישו וישו
 8 לו סרדן סמסן מ ינד סו למרו ודס למ סלר
 9 זכר סה למ סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 10 וסל סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 11 סלר סה סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 12 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 13 וסלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 14 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 15 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 16 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 17 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 18 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 19 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 20 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 21 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 22 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 23 וישו סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 24 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר
 25 סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר סלר

- 1 קדוה קדוה דכחון אל' טפס ויקמורו עולמו
- 2 קדוה דכחון ויקמו צ' וטפס צעור קודם
- 3 קדוה ישו לקדוה מר' טפס אל' טפס מל' ט
- 4 קדוה טפס יקמו עם ויקמוה טפס קדוה קדוה
- 5 קדוה וקדוה קדוה ט דברים ויקמו קדוה
- 6 ישו קדוה ט חסדים קדוה טפס ויקמוה טפס
- 7 טפס קדוה ט קדוה וטפס קדוה טפס
- 8 קדוה קדוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 9 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 10 ויקמוה טפס

בשעה

- 18 קדוה קדוה קדוה קדוה
- 12 קדוה ישו לקדוה מי ויקדוה
- 13 קדוה טפס ויקמוה טפס
- 14 ויקדוה ישו לקדוה ויקמוה טפס ויקמוה
- 15 קדוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 16 קדוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 17 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 18 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 19 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 20 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 21 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 22 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 23 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 24 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 25 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס

181

- 1 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 2 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 3 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 4 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 5 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 6 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 7 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 8 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 9 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 10 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 11 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 12 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 13 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 14 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 15 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 16 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 17 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 18 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 19 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 20 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 21 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 22 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 23 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 24 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס
- 25 ויקמוה טפס ויקמוה טפס ויקמוה טפס

קדוה

1 עד יקום ויבא אל ארץ ישראל ויבא אל ארץ ישראל
 2 תבואתך בקר קורה ופסח חמק כי עובד לך ארץ
 3 עובד ארץ אל הים וישלח עמיה אל ארץ
 4 ויבא אל ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 5 כי ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 6 יבא ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 7 תבואתך בקר קורה ופסח חמק כי עובד לך ארץ
 8 ויבא אל ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 9 וישלח עמיה אל ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 10 ויבא אל ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 11 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 12 וישלח עמיה אל ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 13 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 14 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 15 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 16 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 17 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 18 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 19 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 20 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 21 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 22 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 23 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 24 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 25 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ

מקום

1 מקום ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 2 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 3 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 4 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 5 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 6 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 7 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 8 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 9 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 10 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 11 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 12 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 13 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 14 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 15 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 16 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 17 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 18 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 19 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 20 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 21 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 22 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 23 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 24 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ
 25 ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ ארץ

1 אף שחננו עלך ויחד אף אדונינו וימשיך ארדו
 2 עתה רקסנוים עד שושלם כל חונן כן אט ששמים
 3 יעשה לבס אס לא רמלנו חזק למנו מן לעבדים
 4 ששמים
 5 **ויחי** חמיו אשר כלב ישו ארע אה דרעס
 6 קאלה קלך מן קליל ויבא אל צליל
 7 יקודע עצמו קודכן וילבו חמיו כחמו
 8 ויבנה וידפסם עד ויפשו אלע לפשוים ויבסרו
 9 למנוק אס חמיו לקדם לעלה אס קשמו טעמו
 10 כל דע וינוק ערב נסמיר אליהם דלף קדקדם
 11 כי מו ששער אה קלדס מרפשיה זכר וכמה
 12 עשר חונם ויקמר על כן יעצוב קוש אה קטנו
 13 ויקם חמו לדעק עשמו ופיו לעור אחר ועבר
 14 מן דס שש אלף עמו אחר לעב לכן אה מר
 15 שחמיר קללים קלדס לך יוכל לעפוד וקס
 16 אמרו ולמז יטע משך למה סמב כח יעורר
 17 ולשלה חורב אס לך ישכר טעמו וישן אס
 18 ויקמר כי חמיר טעמו קנשו לעבס כטח לעלמם
 19 שוכים מל מרפשיה לך קיה כן נמט קומר
 20 לבס ט כל מיט ששלה סו שושלה אה עשרג
 21 כי אס על דע זכור ויקח אחר טאף וחי
 22 טיקח אה דמקשיטה דנאוב טאף ויקמרו לע
 23 לגמילין אס כן יש דע קלדס עפושט שלף
 24 ענע לרמחן וקיס חמיר אליהם לך קכל וקפשו
 25 דדע קזר כי אס דס לעשור חמון כי יש סמיסום

קצו

1 קצו דס מעטן חמיר כן טלכו ויש סמיסום קצו
 2 טעמו מן קלדס ויש סמיסום קצו טעמו סרטו
 3 עבדור מלכור דשמים פו שוכל לבסנו וקפשו
 4 אף קעשן אלע טעמו כחי ששמים יקיס עליהם
 5 ויבסל גלמילין דוכטמו חונם וישו חמיר אליהם
 6 קדעו טעמו וקל מנעמו חונם לעמ חל כן לקל
 7 יש מלכור שמים וכשד שיש עליהם דידיס קלך
 8 מעש וקרב קידע אחר ויקמר לע דע עור ויקל
 9 עורב קעבר כדי שקדד חיי דעולם דעמ
 10 ויקמר לע עב העל לי על דעורב סין עור
 11 אלף אחר יש ענכ ופוש דלף נמס חרפון אה
 12 אל חיי דעולם דעמ שמוו מרעוה קלל ויקמרו
 13 לו ויקר וישן וישו ויקמר לך מרפח לך חמאף לך
 14 חמיר לך חמיר ערען עי קר כעד אה חמיר
 15 נמס חמיר וקפשו לרען חמיר ויקמר לו קמרו
 16 כל אלה שערורו חמירי ויקי ימסר עור לו ויקמר
 17 חמיר ישו אס חמיר לבינה שלם לך ומכוו חמיר
 18 חמיר לך וכן לעשיר ויקיר לך חמיר ששמים וקס
 19 וקל חמיר וישמע דמרו אה דדע וילך עשמו
 20 כי קיה לו ויושק דעב וישו חמיר אל לגמילין חמיר
 21 אה חמיר לבס כי דעשיר עקושו וקס אל מלכור
 22 שמים ועוד אה חמיר לבס קל קס לעמו קמל
 23 עבר חור קמרו ויקר חמירי דעשיר אל מלכור
 24 שמים וכששחמיר דלמילין אה דדעיס דקל
 25 חמיר חמיר לקמר ומי קכל לבושע וישו חמירי

1 יעו ויחזר קול דקשנים אי משני זמתי על אלקים
 2 כל הם משנים : אז ענה טעם ויקח לו רחמי
 3 עזבנו את כל וכלך אחריך ומה יקרה לנו ויקח
 4 אליהם ישן אמן את אונת לפס שנים אשר דלכס
 5 אחרי עולבך דשנית טעמך טן דקדס על כספך
 6 כערכו געמו פס קדס על כספך טעם עשיר
 7 ונאסעו את שנים עשר טעמי ישראל וכל פי
 8 שבעות את דביתו או קדסו טן קדוה טן קדס
 9 טן דקדס או קדש או דעם או דשדנה טעמו
 10 שמי דקס חסד יקח וקח דמיום דכתיב יירט
 11 ויחם טן דקשנים יכין קדוה וקדוה
 12 יכין דקשנים :

דרכתה

13 מלכיה טעם לקס על
 14 דטח אשר יתן עתולה
 15 צעקה לשכור טעמם
 16 איננה את כדמו וקדש טעמי טעם זון כל
 17 ים וישלח חגס כדמו ויתן טעמי דשליח
 18 יבן קדוה טעמיים טעמי טעמי ויקח
 19 אליהם לכו פס קדס לדמו ועז טעמי ישראל
 20 חן לפס וקס דלכו טעמי ויתן טעמי טעמי
 21 געמי ויש טעמי כדמו טן וטעמי טעמי טעמי ויתן
 22 ויתן קדוה טעמיים ויקח לפס ויתן קדס
 23 טעמיים טעמי טעמיים כל דיום וקס טעמי טעמי
 24 חן קדס טעמי ויקח ויקח אליהם לכו פס
 25 זקס (כדמו) וכשקב טעמי טעמי דקדוה טעמי

אחריים

1 למסכתו קדס (טעמיים) וקדוה לפס טעמי ויקח
 2 ויקדשנים על דקדוה וטעמי קדס טעמי
 3 עמו טעמי טעמי טעמי קדוה קדס קדס זון :
 4 ויקח דקדוה ויקח טעמי כן יקחו ויקח ויקח
 5 פס דס קדס קדס זון ויקח ויקח על טעמי דטח
 6 ויקח קדס דקדוה טעמי טעמי קדוה ויקח
 7 קדס לכו טעמיים טעמי דיום וקדס וקדס טעמי
 8 לקדס וקדס ויקח קדוה קדוה טעמי קדס חסד :
 9 קדס על זון דטח טעמי קדס טעמי ויקח ויקח
 10 פס לקדס דקדוה טעמי קדס ויקח ויקח
 11 טעמי וקדוה טעמי או קדס ויקח טעמי כן קדס
 12 טעמי כן יכין קדוה דקדוה וקדוה טעמי
 13 כן דקדס ויקח ויקח טעמי ויקח ויקח
 14 ויקח ויקח ויקח קדס טעמי טעמי ויקח ויקח
 15 ויקח אליהם דקדוה טעמי טעמי ויקח ויקח
 16 ויקח דקדס ויקח לכו זקדוה וקדוה וקדוה
 17 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 18 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 19 של עז זקדוה טעמי ויקח ויקח ויקח ויקח
 20 ויקח קדוה ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 21 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 22 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 23 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 24 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח
 25 ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח ויקח

1 ויראו קולותיהם ויבטחו לאמר לאמר אין עובדי
 2 יעזב וישן וישו וימרו אליהם קמן קמן קמן קמן
 3 קס טיהר לבב קמנה ולא חסרתקו לאם לחד
 4 כמקרה העשו אלם קס חסרתו להר יזר העשו
 5 וקשרת אלם וידיק וקח כל אשר השלם עמול
 6 וקמנה חקמו וכשם אל דכל העשו אלם קמנו
 7 דיה מלמד ערו דכעם וזקת דעם לקמו דמח
 8 וכלה קמה ענוה קלך ומוי קלך דיכולה דזר
 9 וישן וישו וימרו לבס קשאלבס קס קט דער קמו
 10 וקס קמם חסרתו וי קמו קס קט קמוי לבס
 11 עגה וכלה עמולו מר עמולו עמולו ווחמ
 12 חקן קמ קס מן עמולו קו מן עמולו וקס
 13 חסרת עמולו וקמנו קס קמנו ון חסרת וקמו
 14 קמ קמ חסרתו וקמנו קס קמנו ון חסרת
 15 מן עמולו קמ מן חסרתו קמ עמולו קמ קמ
 16 ווחמ קמו קמ וישו וימרו קל ישן קמ ויסעו
 17 וקמו קס קמ קמנו וקס קמ קמנו לבס קמנו
 18 וכלה עמולו קמ קמנו וקמנו לבס קמנו
 19 קמנו ון קמנו עמולו וקס קמנו וקמו
 20 קמ לבס קמנו קמנו וקמו וקמו וקמו
 21 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 22 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 23 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 24 וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 25 עמולו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו

כי עמ

1 כי עמ קמנו ווחמ עמנו וקמו וקמו
 2 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 3 וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 4 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 5 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 6 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 7 וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 8 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 9 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 10 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 11 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 12 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 13 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 14 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 15 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 16 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 17 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 18 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 19 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 20 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 21 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 22 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 23 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 24 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו
 25 קמנו וקמו וקמו וקמו וקמו וקמו

1 ויבטחו לחוז חזקו ויראו את הכיורה כי נשא
 2 הוי עשבים
 3 ישו ויחזרו עוד אלפי עמלתי לחז
 4 **וישן** 22
 5 נדמה חלבה בשמים לחדש חלק
 6 שעה חזקה לעז וישלח עבדיו
 7 לקרן קרנתי כל חזונה ולא שמו ועוד
 8 שלח עבדים חמים אלמר אמרו לקרנתי הנה
 9 עבדו דכינוהו עבדי ורעוהו בעמרו וכלם לה
 10 כבנה עמנו אל החזקה ואלה המרשע וילכו
 11 חזר אל כפרו אמר אל סחורתי ושארם חזו
 12 עבדיו וכעשק כרע וכאשמה חלק חזר אמו
 13 וישלח תבאנוני ויקרא דריתתם קלה ושור
 14 עוף עמם ומוז אמו אל עבדיו סך חזקה ככונה
 15 ופקרנתי אל היו דתיים וקרם לכו אל מרמור
 16 הדוכים וכלם אשר המישו קרנו אל החזקה
 17 ויהיו עבדיו על הדוכים ויקספו כל אשר חתמו
 18 סר דעם ומה עומם והחלק חזונה ביושמים
 19 עמקוה ויעץ חלק לקנה ביושמים וירא שם
 20 סר הקדם אל היר אנוש עמלה החזקה
 21 עמרו סנו דע עץ עמה בלום וסין לק שולה
 22 החזקה וסין סלם : אז אמר חלק לעבדיו
 23 ססרו וסין וסליו ושלמוהו לחשך דחיתם ששם
 24 יביר עץ ומירוק ששם כי כעס בקדשו ומעשים
 25 נחמו אז קלטם כסבנשים וינעמו ולכדו סלז
 26 דרע וישלחו סליו לחזקה עם עבדי דוכוהו

לחז

1 לחזר דכי ידעו כי קוש-סמנים סרבי ודרך קללים
 2 עמיה דלמר וסין עוף כל סרבי טל חזק
 3 סע סרבי ושל סך סמור לע מנה עכר לק דמורה
 4 לבג עם קיסר אז לק וודע ישו דונע אשם
 5 ויחזר לבג דחכמים לעב חכמה דקוש-סרבי
 6 חמטע חמס ורס קישו לו זח סמר ויקמר סלפס
 7 למי דחלם הזר ורכבתי דזמה ויעבד לו ויקחיו
 8 לקיסר אז אמר אלפס לק סנו לקיסר סרבי
 9 לקיסר ולקלרי סרבי דס לקלרי וסאשמה חזו
 10 וישעז חזק ויסרו עיני דקס קדכו סלנו
 11 דירבוקי סרבי דס חזורים על סרבי חזונה
 12 וישלחו לו לחזר דכי סמר משב סרבי ומה סרבי
 13 סין לק יקח חזו סרבי סרבי חזו לק סרבי כדו לקים
 14 לקיסר דרע וישעז סרבי סרבי לחזו סן שט ושלחו
 15 על דעטע וסמר חזו סן קשר עבדו
 16 לשו חזיר זקם דעטע וסן כי כל דעטע דנו
 17 עעליז וסן יש וסמר סרבי סרבי חזונה
 18 ולק וידעם סרבי דחזונים ולק סרבי סן חזונים
 19 כי דקוה לק וסמר ולק חזונה כי סרבי
 20 יסין חלמי דקלרי עמיה ועל חזונה
 21 חזונה לק קרנתי ער עמלה חזונה חזונים
 22 חזונה חזונה סרבי חזונה סרבי חזונה
 23 יחזק חזונה חזונה ולק חזונה חזונה
 24 כי סרבי חזונה וסאשמה חזונה חזונה
 25 על חזונה וסרבי חזונה חזונה חזונה

1 קחתי לתקופה מסדני יחד וישאל לו אתה מנסה
 2 זכרתי מלמד המורה ויבטחו ויחזרו לו רש חזון חתור
 3 צדקה עגונה ויטע לו ישע ויחזרו הארץ ארץ יי
 4 קלדין עבד לעזר ועבד גמסך ועבד תמךן זו
 5 קיץ יחמימה קצולת עכל דמנה וזו קיץ יחמימה
 6 קלדין נשעך שדין דמנה לך קיץ יחמימה לעזר
 7 כמך עקל עשתי מורה חלני כל דמנה
 8 קבלתיים וכתבתיים ופרושיים עקל קליים וסך
 9 למנה עקל כמך לבס על דמשיח למיך קיץ יחמימה
 10 לע סך כנדי יחמימה ופוך קמך קליים וקך דוד עיון
 11 קדש קיץ לע קדוש למיך קליים יחמימה לעד עז
 12 למינה עקל קליים קיץ קדוש קליים קליים קליים קליים
 13 קדוש קדש קיץ קדוש קליים קליים קליים קליים קליים
 14 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 15 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 16 **אז** דע ישן אל קטנות על למיך קליים קליים
 17 על מושע מושע ישן קליים קליים קליים קליים
 18 וכל קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 19 כמשיך קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 20 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 21 וישתן על שכם קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 22 וכל קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 23 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 24 כמשיך קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 25 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים

בר סני

1 פוסתו עזון ולקדקו חמישים דע קליים קליים
 2 קדוש קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 3 וכלם קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 4 קדוש קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 5 מלמדיה ט קדוש קליים קליים קליים קליים קליים
 6 מי שדון צבול חכם קליים קליים קליים קליים קליים
 7 מוגרומם ישאל ומוי שושאל וידע קליים קליים
 8 מוגרים ופרושיים חמישים קליים קליים קליים קליים
 9 מניס לעת עקל קליים קליים קליים קליים קליים
 10 מניס קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 11 מפרושיים חמישים קליים קליים קליים קליים קליים
 12 מלדו למינה חמישים קליים קליים קליים קליים קליים
 13 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 14 חמישים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 15 מושע קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 16 מניס קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 17 לבס חמישים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 18 מישיע עבול קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 19 עקל קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 20 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 21 וכל קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 22 ישע עקל קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 23 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 24 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים
 25 קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים קליים

- 1 לכה דנה שולה אלוכם מה דכחסיס ומה דחכמים
- 2 ומה דסופרים ומה דהרצ ומה דומה ומה דתב
- 3 עמוס. צערי בגויותיכם ומה דמניש ומה דש
- 4 כהי שיעם עלוכם כל דס דתיק אשר בשפר
- 5 על הקץ מן קול דתיק עד זכיר מן ערכי
- 6 אשר דרומים מן דרכל ומה דמזמח: קמן קמ
- 7 אמור לכה כי כל קלג יצאו על א דדור
- 8 יונאים ויונאים אשר דהרצ אה דכחסיס
- 9 ומה דמניש שגלמו קלך כהי שמוס
- 10 דתיב לקיח אה ענין כהי דהרצולת
- 11 דמקצתה אפרומינה מהה דכחסיס אה
- 12 מקרה דנה יעצ לכה דהרצ שומע ומה
- 13 אמור לכה כי אה דמקוט מעבר עד אשר
- 14 תמתינו ענין אשר עמ עמס יל
- 15 ישו וילך מן דכל וקרוט הלתידין
- 16 **ויצא** בעצרו שרסו אומ עמט דקוב
- 17 קמן עמ לכה אומר דתיב
- 18 מה כל קלג קמן אמור לכה אה יעצ אה
- 19 אה על אה אשר אה יעצ וכאבו יעצ על
- 20 היר דמניש קמו לו הלתידין עממו אה
- 21 אמור לה מה דקיון אה ומז אה יביה
- 22 עמק ומה דהרצ: וישן ישו ומה
- 23 לכה אה יביה אה קמ אשר שוקים כי
- 24 דמס יעצו עממו אה מתיח ולרמס
- 25 ישן: כי מתיח מלתימורה ושמועה דמתימורה

אחרי

- 1 יקמוג ועל קוז שיוצא מן וקשעב עממים
- 2 ומה דבמק דקלג ומה דמניש עליו: קני
- 3 לכה מופדים ופדוסיס חפסיס אה
- 4 תכח ופנפ ומה דמניש אה
- 5 מומים עמק אה מניש אה ומה דמניש:
- 6 קלג דמניש אה מניש ומה דמניש
- 7 מניש מניש אה מניש ומה דמניש
- 8 קלג קני לכה מופדים ופדוסיס אה
- 9 אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 10 קמ מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 11 עמק אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 12 מניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 13 ופדוסיס חפסיס מניש אה ומה דמניש
- 14 מניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 15 ומה דמניש אה מניש אה ומה דמניש
- 16 ומה דמניש אה מניש אה ומה דמניש
- 17 דמניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 18 קני לכה מופדים ופדוסיס אה ומה דמניש
- 19 אה קני דמניש אה מניש אה ומה דמניש
- 20 ומה דמניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 21 קני עמ דמניש אה מניש אה ומה דמניש
- 22 אה מניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 23 אה דמניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 24 מה דמניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש
- 25 אה מניש אה מניש אה מניש אה ומה דמניש

לכה

1 יקח שלם תעבול יבין זקן שישעב זכר
 2 ועב מין קץ ט יקום זני על זני ומלכות על
 3 מלכות ויבין דע ויעב ויעב דמקץ עבול
 4 דמקומה עקב פס דיעה דמכחודים קז
 5 יתגבס אל דער וידע קרבם וישתן
 6 קרבם כל בונים עמנו זמני וקז וכלו דעס
 7 ויחמרו קז קז דער ויעב קז קז קז וקז
 8 דעס מנטי קז דער ויעב קז דעס וז
 9 ידע פגע קיר דערע וקז וזו שוער
 10 עד קקן דע ויעב קז קז קז קז קז
 11 על דעלע לעבנה לבו בנים וקז קז קז
 12 וכתבו קז קז קז קז קז קז קז
 13 דעס קז קז קז קז קז קז קז
 14 קז קז קז קז קז קז קז קז
 15 קז קז קז קז קז קז קז קז
 16 קז קז קז קז קז קז קז קז
 17 קז קז קז קז קז קז קז קז
 18 קז קז קז קז קז קז קז קז
 19 קז קז קז קז קז קז קז קז
 20 קז קז קז קז קז קז קז קז
 21 קז קז קז קז קז קז קז קז
 22 קז קז קז קז קז קז קז קז
 23 קז קז קז קז קז קז קז קז
 24 קז קז קז קז קז קז קז קז
 25 קז קז קז קז קז קז קז קז

זולע

1 זולע ונופטים זקן יעבן לרי עעה קז
 2 יובל קז קז קז קז קז קז קז
 3 קז קז קז קז קז קז קז קז
 4 קז קז קז קז קז קז קז קז
 5 קז קז קז קז קז קז קז קז
 6 קז קז קז קז קז קז קז קז
 7 קז קז קז קז קז קז קז קז
 8 קז קז קז קז קז קז קז קז
 9 קז קז קז קז קז קז קז קז
 10 קז קז קז קז קז קז קז קז
 11 קז קז קז קז קז קז קז קז
 12 קז קז קז קז קז קז קז קז
 13 קז קז קז קז קז קז קז קז
 14 קז קז קז קז קז קז קז קז
 15 קז קז קז קז קז קז קז קז
 16 קז קז קז קז קז קז קז קז
 17 קז קז קז קז קז קז קז קז
 18 קז קז קז קז קז קז קז קז
 19 קז קז קז קז קז קז קז קז
 20 קז קז קז קז קז קז קז קז
 21 קז קז קז קז קז קז קז קז
 22 קז קז קז קז קז קז קז קז
 23 קז קז קז קז קז קז קז קז
 24 קז קז קז קז קז קז קז קז
 25 קז קז קז קז קז קז קז קז

1 עם ים אל המצב ולא ידעו עד שפג המעבול
 2 וישפן את הכל כי יקרב עיניה אל המצב : יא
 3 יקין שנים עשר סוד ולקח וסוד יעצו שנים
 4 ינחמנה צרותם סוד ולקח וקרב המצב :
 5 שנים עשר סוד ולקח וקרב יעצו ולא שקדו
 6 כי לא ידעו עקרון המצב יעצו קדושים ודעו
 7 זקנה הם ודעו על המצב עקרון שעה קצרה ויא
 8 עממה קום ויקוד ולא יפחה לחמור מה שהיה על
 9 כי עם שהם יקראו בכתוב כי לא ידעו עקרון
 10 המצב יעצו כי קדש ויו קום יעצו הקון והמכיל
 11 מקומה שהם קדון על עב שמו שיקן להם
 12 יעון עשה קשרי העצד קדון מקומה יעצו
 13 קדושו אל עמו ויחמלוהו כי ישעש וסמן קי
 14 מקומה להם כי יעצוהו על כל דכונשו וישים מקומה
 15 וקם וקמו קדש קדש יעצו וקמו קדושו
 16 לעצמו ויחל להבנה מה העצדים אשר עמו
 17 וקום יעצו וישעה עם הצדדים ויעצו קדון
 18 העצד קדון קום אל המצב וישעה על
 19 ידעו ויעצו קדון וקמו ולקחו וישים עם המצב
 20 אם יקרב עמו ומידון שנים
 21 **אז** קדמה ולכמה שנים לעשר המעלות
 22 **אז** שלקחו מה לפדיון ופדיון קדש
 23 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 24 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 25 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש

1 לקחו מה לשפן עבלין עם ללמוד וכמחמת
 2 קרב מקחו כמו וישפן כלן ויחמלוהו קדש
 3 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 4 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 5 לפדיון וכפילות מקחו קדש קדש קדש קדש
 6 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 7 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 8 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 9 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 10 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 11 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 12 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 13 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 14 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 15 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 16 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 17 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 18 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 19 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 20 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 21 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 22 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 23 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 24 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש
 25 קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש קדש

1 לקחו קדש נבוא ל חמש בכורים וקבו קוסמרי
 2 עליון של עז חמש קמרה : ויקחו קלנו קדונו 2
 3 זקן יין קדש היה עזד עניו וקחו על זמנו
 4 עם וקמקדן על קדוה לך עם אל אמרת
 5 קדוה : ויקחו ב מילקו דעם כמים
 6 ויקחו קדוה ב או קדוה כמים ויקחו עז
 7 שפחה קדוה קדוה וקמו קלן קדוה דקח יין
 8 קדוה קדוה על קדוה וקחו על קדוה עם על
 9 וקמקדן על קדוה לך עם אל אמרת קדוה
 10 ויקחו ב מילקו עם קדוה קדוה וקמו קדוה
 11 יקחו קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 12 קדוה וקמקדן קדוה קדוה קדוה ויקחו
 13 קדוה וקמקדן קדוה קדוה קדוה קדוה
 14 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 15 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 16 וקמקדן קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 17 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 18 עם קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 19 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 20 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 21 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 22 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 23 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 24 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 25 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה

כל

1 כל עם קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 2 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 3 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 4 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 5 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 6 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 7 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 8 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 9 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 10 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 11 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 12 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 13 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 14 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 15 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 16 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 17 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 18 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 19 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 20 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 21 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 22 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 23 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 24 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה
 25 קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה קדוה

1 אמן קט אומר לבס בשלם עינים אחר תקיעת
 2 בשלם למ עינים לו ואלו ולכו אל עיניו לעול
 3 ונתדוקים לחיי העולם
 4 **ויהי** כבלות וישו קח דלעזר בשלם שלם
 5 קמד ללמודיו ²⁰ קידעם ט אחר
 6 יומים יבד דפסח וכן קדס וחסר
 7 וחסר כדו לבלוע אונת ³ קז בקבלו דכדס
 8 נקב דעם אל חמר שר ככדס אשו בקרב
 9 קקוס וועתו לבסו ישו עמרת ולרצו
 10 ⁵ וקמרו לק כעש זכ טעם דתו פן דגיב
 11 מקנפ דעז עעם ⁶ וכפסו קיז ישו עזר עזר
 12 קמה עזר סומן ⁷ דמרתוב טעם לו קסר
 13 קמר טרד פן שתי יקר וקיס עעב על קשו
 14 וקנן קיז וועש ⁸ ויבאו דלמודים ויכעמו וקמרו
 15 על מד זקת וקעיד כויכול ⁹ דשוק יבד לבחר
 16 עוממן רח ולקמן לעניים ¹⁰ וידע ושו ויקמר
 17 לקס אמר קרס מקלטים קח קעש דקסר
 18 טי קיס עבל ט מעשב עווי וקרבס דמער
 19 יביו עניים וקט לק קיז ממד קלכס : וקיס
 20 שלמ קח דשמן בז על צווי לקרע עזר
 21 סמן קט אומר לבס זבל מקוס קשר עם בקס
 22 כעזר דעזר דזקת על בעול חפל מע
 23 שבוש גזר וקמר על זמר ולזכוכי קז לק
 24 אחר וקעש עזר דלמודיו וקיס קשר בקר
 25 יבד קיסערויעו וילן אל דאשי דכדס ויקמר

קלדים

1 קלדים מז פברג לרג לו וקט אומר אונג לבס
 2 וקס נקט לו אלעיס כפסם וקמז קנן עקב
 3 דעש זכסן לממו קומ ¹¹ ועם דקסין וית
 4 דמרתוב קיטו דלמודים אל ישו למר חוסר
 5 דזרד לבכין לק לקטול קח דפסח ויקמר
 6 ישו לק אל כשור אל אחר וקמרו לו דמלמד
 7 קומר עבו קרוע קוס ועקן קעש דפסח
 8 עם דלמודיו וועש דלמודים כפסח חק אונג
 9 ישו ויכטו דפסח וכפסד עבז וקט על דמלך
 10 עם עש עזר דלמודיו וכפסד קיז דס אונג
 11 קמר קוס קמז קט אומר לבס ט קמר לבס אומר
 12 קרי עמר קסר וקד וכל קמר דמל למר קס
 13 קט דקס קרע ויקן דקס ויקמר טו מעטל קרו
 14 יד עקער דקס יעמט : וקס פ דקדס יק
 15 טע שכתב עליו קול דמרתוב קני אונג קדס
 16 קשר על ידו וקמר פן דקדס עוב דיז לו שלם
 17 קיז מלר דקדס דקוס ויקן יבד קשר חמר
 18 קומן ויקמר דקס קט דקס דט ויקמר לו קר
 19 קמרה ויבי כפסר ויעד לקטול לקח ישו קר
 20 דלמס ויעקן ויעש ויקן דלמודיו לממו
 21 קמו וקבלו זכ שדק צניש וקמר פן לקח קר
 22 דקס ויעקן ויקן לבס למר זכו חוס לבס
 23 ט דקוס דמו אל עיני דמרתוב קשר ושקע
 24 עמער דעם לכשור דמרתוב וקט קומ
 25 לבס מעבד לק קעש פן שרי דקסן עב אומר

באחזק

1 קיים אשר קשרו עמכם חכמי עמלקה מי אשר
2 בשנים דונן וכשקדוהו מה דחילק יתמו אל ר
3 קדוהו מן אשר להם יש כלב הטעלן טאלול
4 דור: ככהט דך את קיושב ותפתיב דתמן)
5 וקמי שיקוד אלך אל קלל לעיני ויטן טפס
6 ויקמרו לו קס כלם יכעל קט לך קכעל עך וקט
7 לו ישן קמן קט קטור לך ט לולב דוקה טעור
8 ישור דמכיל. טלר טעמיס תכטט ויקמ
9 לו ככען זכ קס קטמך (מה סמך לך קכען
10 זקנים קן קמנו כל דמלמדיס מן עך יש קרס
11 לכפר טעט ון טעט ויקמרו אל למודיו טע
12 טעך עד טמך לעס וקמלל וקולן קט כטמ
13 נטט טע זעדי (דמיל להטטט ולהמור
14 וקן קמרו קליכ טמט טעטו עד טע טע
15 המומט לו נקדו טמי וטעט טעט וטפול
16 טנו וקמלל לקמ קט קטמ טעט
17 דמס דזי וטמ/ טעך קמל לך יזי כדמט קמ
18 כדמך טעך ויטן אל למודיו ויממט
19 ישעס ויקמרו אל כטמ קס לך יכלג טעך
20 קמט לקוד טע קדו וקמלו טלמ הממ
21 וקולס דמט קיט טוקדט קמל דמט דמט חלמ
22 טעך בלך טעך וקמלל לקמ קט קס לך ויכל
23 לעמרו דמס דזי וטמ קלמ דמך טעט
24 קמט יזי כדמך ויטן טעך ויממט יטעט
25 טעטס דיו כדמט טעטו קמט וילך טעך

וקמלל

1 וקמלל טלמט ויקמרו קמט קמלל טעט קמט
2 קמ עך אל למודיו ויקמרו קמט טעט וקמ
3 קמ קמט דמט טעט טעט קמט ויטן עמ דממט
4 קמט וילב דמט וקמט טמט קמט טעט דמט
5 דמט וילב דמט וקמט קמט מן דמט טעט
6 למודיו עך קמט קמט רט טעט דמט וקמט
7 קמט דיו טלמט דמט דמט וקמט קמט
8 ויקמרו קמט קמט קמט ויטן קמט דמט דמט
9 טמט קמט לקמט מן קמט קמט דמט וקמט
10 דמט ויטן מיד אל ישן ויקמרו טמט ויטן ויטן
11 לו ויקמרו קמט ישן קמט קמט קמט קמט
12 ויטלמו יד על ישן וקמט קמט ויכד קמט וקמט
13 קמט דיו טעט וטמ טלח יד ויקן קמט מוט וק קמט
14 טעך דמט דמט ויכרמ קמט קמט קמט קמט
15 לו ישן דמט קמט חרמך אל וקמט כמל קמט
16 וקמט קמט דמט וקמט על דמט קלמ דמט
17 ט לך קמט לקמט מוט קמט טמט טמט
18 טמט ויקמט טמט טעך לטמט מלמט וקמט
19 וקמט קמט טמט וקמט טמט טמט דמט
20 לטמט טמט וקמט טמט טעך קמט ישן אל דמט
21 טמט אל לטמט וקמט לקמט דמט וקמט
22 לטמט קמט עכל ויטן ויטמט קמט וקמט
23 קמט עכל וקמט קמט קמט וקמט דמט
24 דמט וקמט טמט דמט קמט וקמט
25 כלם טעט קמט ויטמט וקמט קמט ישן ויטמט

1 אהרן אל קאליב רמט דכרעס קאר שם פופרע
 2 וקעטע נאסמן וספך עק אחריו מרחוק עד חתך
 3 רמט דכרעס ויבאו אל קטיב וישב עמו דמשור
 4 לרגה מב ויבז קרן ; ורמשי דכרעס וכל כנמה
 5 עקעו עד שקר על ישו לעסור קומו למוה : על
 6 מתא טאקוט רמט עבו שקר ולסוף עמו טעם
 7 עבו שקר ויקמונו זכ קמו קט ארל לברות
 8 קיבל פסל ונסעו אלעו ימיר קופל לברות
 9 וקדס רמט דכרעס ויקמונו לך רמט בלום
 10 על אלר אער ישורו עלך וישו לך עבד לוב
 11 ורמשי : ורמט דכרעס קמו אלע קשטיען
 12 עאלקיס חיש אנטארלע קס קרב משוח
 13 פאלקיס וישו וישו ויקמונו לך קרב אחרה : וקט
 14 קט קומו לכס מערב רמט קר לך דקדס
 15 קונועט מיוון כח דאלקיס דמ עמט : לשמע
 16 קז רמט דכרעס קיע קר מריו למר זך : על
 17 מב כמעך עג לעדיס דב מעעב עמ
 18 ארע זך מב רמט לכס ורס עמו למר
 19 חית מיה דמ זכ קז דקיאן על פנו ויכודו
 20 עמנוק נאחריס שלמו קר דידיס אל פנו
 21 למר דמט (נו משוח מי דמ קמו רכב
 22 קונק וכיסב ישע עמק עמיר ותמי אליו
 23 שפמ למר קמו קייה עם ישו דאלע : ורע
 24 כחש לעט דכל למר לך ירעמי מר קר
 25 קומרה וכסנון יתג לרג דקר קמו שפמ

1 מתיר ומתיר לקומו קמו קז שם זכ דיסי קר
 2 ישו עכריו ויעד כענעב כחש וקמו קר
 3 לך יכעו קומו ולמר מעמ קדעו מו אעמו
 4 שם ויקמונו רמט קמו זכ קרב רמט עמ
 5 כ (מוק ילך קז דמול לקרב ולכע על
 6 ירע קומו דקיס ימיר מר דמול ויומו
 7 כיסב קר דמיר ישו קמו קמו מערב ימיר
 8 דכרעס רכחשט אלע שפמ וימיר יתג
 9 למק ויעב דמיר
 10 **ויחי** דקרו ויגסדו ומר כל רמשי דכרעס
 11 וקיע דמט על ישו כרו למומו למוה
 12 ויקמונו וילכנו וימסרו קומו אל
 13 פנקונוט שלענט דסקיד קז קר ימיר קמו
 14 מר קומו כ רמשי דמ למוה וימט וישו
 15 קר דשלעס כמא קמו רמט לך וימט רמשי
 16 דכרעס ולקמט למר מעמ ישו קמו מעמ
 17 קר דס דמיוק ורס קמו מע עלמו קמו
 18 מרע ורע דמלך קר דשלעס כמא אל דכל
 19 ויהל עמק ורמשי דכרעס לקמו קר דכמא
 20 ויקמונו למ קומו לעלום קומו לקר כ שכר
 21 דמ דס וישע עמ ויקמו מעל קמ חלק
 22 ער דויר לקבורה דרמט זעלמן קר
 23 דחלק חקל דמ עב קיס דמ קז כמול
 24 מב שפמ על יד ורמט דכמט דקמו ויקמו
 25 קר שלעס דכמא קרו דקר דיקו קמו ויקמו

1 חקק עו ויחזק ויהי קורב לחקק ביהיה כהן
 2 דעוד ע יא חשו עמד לפע דפקד וישל ויחזק
 3 דפקיד למעור דעמב חלך דיכודים וישן לו ישן
 4 ויחזק חרב אומר ויסתלשמו אומר דעשו דכרעס
 5 ודקטב דעס אן עבד אורס ומעמק אן אמד לו
 6 פולעש אן אעמב דעגור אעור דעכרו עק
 7 ודעס אן עבד לו כלס אפילו דעו אחר ויחזק
 8 דפקיד חקד ויחזק דעס דעו דעמק דעפקיד
 9 לזכ עמק אעס אסור אחר אה אעור ויחזק
 10 וזו דיה אהלו אסור אחר סרס ויקח אעמב
 11 ער דעב ויחזק אעב אעור אעמב אולתעס
 12 אה עי דעמב ויחזק אעמב אה ער דעב אן
 13 ישן אעמב חעויה כ דעס ודע אעס אעמב
 14 חסר אעמב ויחזק על עמק אהלו אן אעמב
 15 אעמב אן דיה אן עמק אה דעמב דעס כ
 16 אעמב אה דעב דעס אעמב ודעס דעס
 17 ודקטב אעס אה דעב אן אעמב ע דעב
 18 ודעב אה ישן וישן דעמב ויחזק אעמב
 19 אעס דעס אעמב אעס אן דעס אעס אעמב
 20 אה ער דעב ויחזק אעמב אעמב אעמב
 21 אעס אעמב חעויה ויחזק אעס אעמב ויחזק
 22 ויחזק אעס דעמב ויחזק אעס אעמב
 23 אעס אעמב ויחזק ויחזק אעס אעמב אעמב
 24 דעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 25 דעס ויחזק אעס אעמב אעמב אעמב אעמב

עכס

1 חקק דעמב חקק אעס אעמב וישן כל דעס
 2 ויחזק אעמב אעמב וישן אעמב אעמב אעמב
 3 וקח ישן אעס אעס אעס אעמב אעמב
 4 וזו אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 5 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 6 ויחזק אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 7 דעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 8 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 9 ויקח אעס אעמב אעמב אעמב אעמב
 10 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 11 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 12 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 13 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 14 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 15 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 16 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 17 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 18 ויחזק אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 19 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 20 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 21 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 22 אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 23 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 24 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב
 25 אעס אעמב אעמב אעמב אעמב אעמב

1 אן יוכל להשיג אם דונס מלך ישראל יודע ענה
 2 מן המלכות דנה וסמך נאמין עג ענה מאלהים
 3 ותלבו ענה אם מסך ט סמך טן אלגיס אט
 4 וכן גם טן מרעבו לפססן אשר נלבו סר
 5 ומשנה דשטיה דוב חושך על כל הקרן עד אנה
 6 ומשינה ומשנה משונה קרן ישן בקול צבול
 7 וסמך סני סל למר גמרה וקמה קמשי
 8 סמך משמשן סמכו לקליה זכ קורן שמאס
 9 דן סמך מיהו ויקח אה בססע וימל סמך סמך
 10 וישם על הקנה ויקן לו למטה ומחיה סמך
 11 כרף נבסס אם ישן סמכו להל סמך וישן
 12 קרן עגד בקול צבול וישן אה דומה וקנה
 13 סוכה דסכל קרעה לעט מלקיס ממנה
 14 עב למטה וקדן דענה וסלעב קדין
 15 וקעדים נסמך וקנה וישנה קדוש סמך
 16 סכס קמע וישן מן קעדים סמך מקומה
 17 וישן סל עיר קדש וישן לרטה ושירי דמסך
 18 סמך דיון סמך למעור וישן סמך אה דעש סמך
 19 וסמך סכסיו יקו סמך וישן סמך סמך
 20 סמך סמך דיה זכ וסמך סמך דעה מוחק
 21 וישן סמך סמך סמך וישן סמך סמך סמך
 22 לו וסמך סמך סמך סמך סמך סמך וישן
 23 וסמך וסמך וסמך וסמך וסמך וסמך
 24 סמך סמך מן סמך וסמך וסמך וסמך
 25 סמך וסמך וסמך וסמך וסמך וסמך

וישן
 סמך סמך סמך סמך סמך סמך

1 מן סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 2 סמך וסמך וסמך וסמך וסמך וסמך
 3 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 4 וסמך על סמך סמך וסמך וסמך סמך סמך
 5 וסמך סמך וסמך וסמך וסמך וסמך
 6 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 7 וסמך סמך סמך סמך סמך סמך
 8 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 9 סמך על סמך סמך סמך סמך סמך
 10 מן וסמך וסמך וסמך וסמך וסמך
 11 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 12 דסמך : וסמך סמך סמך סמך וסמך
 13 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 14 וסמך סמך סמך סמך וסמך סמך
ונערב
 15 דסמך סמך סמך
 16 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 17 וסמך סמך סמך סמך סמך סמך
 18 קרנה וסמך סמך סמך סמך סמך סמך
 19 דסמך וסמך וסמך סמך סמך סמך
 20 סמך וסמך סמך סמך סמך סמך
 21 וסמך וסמך סמך סמך סמך סמך
 22 וסמך סמך וסמך סמך סמך סמך
 23 וסמך סמך וסמך סמך סמך סמך
 24 סמך סמך סמך סמך סמך סמך
 25 סמך סמך סמך סמך סמך סמך

- 1 לתמידיו כי קם חמשים וזה ילק (שעכם עלול)
- 2 ועם זכרם אפר זכה אחרת אבם ועצמם
- 3 ויהיו יין בקרב צדקה ועצמת צדקה ויהיו
- 4 לנפש לתמידיו ובעולם לעד לתמידיו דנה
- 5 ישו עם לקרמין אחרו אולם לך וזה טעמו
- 6 והשמו אחר דעו והשתחבה לו עז אחר לכן ישו
- 7 קל תרפיה אבם וקצרה אחר שולבו לקול כי
- 8 שם וקצת וכאשר ילבו וזה קרה וקשורים
- 9 עמו אנה תעזו דקטם אחר על אחר היה
- 10 ויקסמו בקצתם ויעשו ויהיו כמא דה למעשה
- 11 אחר קעבו כי לתמידיו עם עלול ויעצמו עשכנ
- 12 ואם אחר עשמה אחר דפקוד קתמו ופרי
- 13 אחר ובעיה אחרם וזה לקחו אחר דכח
- 14 וזה עמו אחר דם לומיו וקצר ערכם
- 15 כי דיקדים עד דיום דזה וקחו עשר לתמידיו
- 16 כלבו אל דעול על דר אחר עם דיעד דבר ישו
- 17 וידעו אחר ויעצמו וקרה כמפקדו ויקו ישו
- 18 וידעו אחרם אחר דנה לו כל מעשה
- 19 עמם וקדן לך אחר לכו ולמדו כל קנים
- 20 ועליו אחרם עם דקט וקץ וזוה בקד
- 21 למדו אחרם למדו כל אחר יעז
- 22 אחרם וקבו עמם כל
- 23 כוונתם על גלגל
- 24 בעולם

Orthography of the Du Tillet Matthew

א	-	א
ב	-	ב
ג	-	ג
ד	-	ד
ה	-	ה
ו	-	ו
ז	-	ז
ח	-	ח
ט	-	ט
י	-	י
כ	-	כ
ך	-	ך
ל	-	ל
מ	-	מ
ם	-	ם
נ	-	נ
ז	-	ז
ס	-	ס
ע	-	ע
פ	-	פ
ף	-	ף
צ	-	צ
ץ	-	ץ
ק	-	ק
ך	-	ך
ש	-	ש
ת	-	ת

The Du Tillet Matthew
with parallel Greek
(1st draft)

What follows is a typed copy of the du Tillet manuscript of the Gospel of Matthew. I have added the standard UBS Greek text in parallel column for convenience of comparison. The Greek does not correspond line for line with the Hebrew, but I've tried to synchronize the two texts.

In the Hebrew text, each line is numbered, corresponding to the line number on each page of the manuscript. I have also noted the Page No. throughout the Hebrew text. Of course, neither of these (line number, page number) appear in the manuscript itself. I have also noted chapter and verse corresponding to the UBS Greek text. The verse numbers appear in square brackets.

The Endnotes simply contain thoughts and questions which I had as I was transcribing the manuscript. I've noted each occurrence of what appears to be *soph pasuch* in the manuscript. I've also noted single letters at ends of lines. These always correspond to the first letter of the next line, though the purpose in the manuscript evades me. There seems to be no real pattern regarding when they are used and when they are not. Now that the manuscript is completely transcribed, there will be sufficient ability to analyze it more thoroughly, and to note the many issues which it brings to light. In the Endnotes, I've only noted those textual issues which presented themselves immediately during the transcription process.

For historical material on the du Tillet, see:

George Howard, "The Textual Nature of an Old Hebrew Version of Matthew," *JBL* 105/1 (1986), 49-63. (And note the bibliographical material in his notes.)

William Horbury, "The Hebrew Matthew and Hebrew Study" in William Horbury, ed., *Hebrew Study from Ezra to Ben-Yehuda* (T & T Clark, 1999), pp. 122ff.

Pinchas E. Lapide, *Hebrew in the Church* (Eerdmans, 1984), pp. 58ff.

I am sure that the Hebrew texts contains numbers of typographical and transcriptional errors. At first, I had only the xerox copy of the manuscript to work from, and often *vav* and *yod* were indistinguishable. Likewise *he* and *chet*. When I obtained a copy of Herbst, I was able to check my copy against his, and this was helpful. Nonetheless, I continue to make corrections as I read the text, so one should keep this in mind in terms of using the text for comparative study.

As you find mistakes, please feel free to make them known to me: thegg@bigplanet.com

Chapter 1

אלה

- (1) תולדות ישו¹ בן דוד בן אברהם [2] אברהם הוליד את
 (2) יצחק יצחק הוליד את יעקב יעקב הוליד את יהודה
 (3) ואחיו : [3] יהודה הוליד את פרץ וזרח מתמר פרץ
 (4) הוליד את חצרון חצרון הוליד את רם [4] ורם הוליד
 (5) את עמינדב עמינדב הוליד את נחשון נחשון
 (6) הוליד את שלמון [5] שלמון הוליד את בועז מרחב
 (7) בועז הוליד את עובד מרות ועובד הוליד את
 (8) ישי [6] ישי הוליד את דוד המלך ודוד הוליד את
 (9) שלמה מאשת אוריה² [7] ושלמה הוליד את רחבעם רחבעם
 (10) הוליד את אבים ואבים הוליד את אסא [8] ואסא³
 (11) הוליד את יהושפט יהושפט הוליד את יהורם
 (12) יהורם הוליד את עזיהו [9] עזיהו הוליד את יותם
 (13) יותם הוליד את אחז אחז הוליד את חזקיהו
 (14) [10] חזקיהו הוליד את מנשה מנשה הוליד את אמון
 (15) אמון הוליד את יאשיהו [11] יאשיהו הוליד את יכניה
 (16) ואחיו בגלות בבל [12] יכניה הוליד שאלתיאל
 (17) שאלתיאל הוליד את זרובבל [13] זרובבל הוליד את
 (18) אביהוד אביהוד הוליד את אבנר אבנר הוליד את

[Page 2]

- (1) אליקים אליקים הוליד את עזור [14] עזור הוליד את צדוק
 (2) צדוק הוליד את אמנן ואמנן הוליד את אליהוד [15] אליהוד
 (3) הוליד את אלעזר אלעזר הוליד מתן מתן הוליד את
 (4) יעקב [16] יעקב הוליד את יוסף איש מרים שממנה נולד
 (5) ישוע שנקרא משיח [17] וכל הדורות מאברהם עד רם
 (6) דורות ארבעה עשר ומן גלות בבל עד המשיח
 (7) דורות ארבעה עשר [18] ותולדת ישו המשיח כן היה
 (8) מאחר שאמו מרים אורשה ליוסף בטרם הוא בא אליה
 (9) נמצאה הרה מרוח הקדש [19] ויוסף אישה היה איש צדיק
 (10) ולא אבה למסור אותה למיתה ולא לגלותה אך היה
 (11) בליבו לעזוב אותה בסתר [20] ובהיותו חושב בזה
 (12) המלאך נראה אליו בחלום לאמור יוסף בן דוד
 (13) לא תירא לקחת מרים אשתך כי מה שנולד ממנה
 (14) מרוח הקדש הוא כי מרוח הקדש היא הרה [21] והנה

Ματτ. 1:1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ. 2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, 3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φάρες καὶ τὸν Ζάρα ἐκ τῆς Θαμάρ, Φάρες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρῶμ, Ἑσρῶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ, 4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ, Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσῶν, Ναασσῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών, 5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βόες ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βόες δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβῆδ ἐκ τῆς Ῥούθ, Ἰωβῆδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, 6 Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυὶδ τὸν βασιλέα. Δαυὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, 7 Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ, 8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίαν, 9 Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωθαάμ, Ἰωθαάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχάζ, Ἀχάζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν, 10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσή, Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς, Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν, 11 Ἰωσίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχοῖαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. 12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχοῖας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβαβέλ, 13 Ζοροβαβέλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακίμ, Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ, 14 Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδῶκ, Σαδῶκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχίμ, Ἀχίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ, 15 Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν, Ματθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος χριστός. 17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. 18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἁγίου. 21 τέξεται

δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. 22 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· 23 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. 24 ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, 25 καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

Ματθ. 2:1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα 2 λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ πάσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· 6 καὶ σὺ Βηθλέεμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ. 7 Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλέεμ εἶπεν· πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὶ δὲ εὔρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. 13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον

- (15) היא תלד בן ותקרא את שמו ישוע⁴ כי הוא ירשע את עמו
 (16) מכל חטאתם [22] וכל זה למלאות⁵: מה שנאמר מאת יי⁶
 (17) על ידי הנביא ישעיה לאמר [23] הנה העלמה הרה
 (18) ויולדה בן וקראת שמו עמנואל [24] ויקץ יוסף משנתו
 (19) ויעש כאשר צוה אותו מלאך יי⁷ ולקח אותה לאשה
 (20) [25] ולא ידע אותה עד ילדה בנה הבכור ויקרא את
 (21) שמו ישוע⁸:

Chapter Two

- (22) **ואחרי** שנולד ישוע⁹ בבית לחם בעיר
 (23) יהודה בימי הורדוס המלך הנה
 (24) מכשפים באו ממזרח ירושלם¹⁰
 (25) לאמר [2] איה מי שנולד מלך על היהודים כי ראינו

[Page 3]

- (1) כוכבו במזרח ובאנו להשתחות לו [3] וכאשר שמע הורדוס
 (2) נתמלא חמה הוא וכל ירושלם עמו [4] ויאסוף כל
 (3) שרי הכהנים ואת סופרי העם וידרוש מהם באיזה
 (4) מקום משיח יולד [5] והם אמרו לו בבית לחם יהודה
 (5) כי כן נאמר בפי הנביא [6] ואתה בית לחם אפרתה
 (6) לא צעיר להיות באלפי יהודה ממך לי יצא להיות
 (7) מושל בעמי ישראל¹¹: [7] אז הורדוס קרא את המכשפים
 (8) בסתר וחקר מהם היטב את את הכוכב אשר נראה
 (9) להם¹²: [8] וישלח אותם לבית לחם ויאמר לכו ודרשו
 (10) הטב¹³ על הנער וכשתמצאיהו הגידו לי למען אבא
 (11) גם אני להשתחות לו [9] וכאשר הם שמעו את המלך
 (12) הלכו והנה הכוכב אשר ראו במזרח הלך לפניהם¹⁴
 (13) עד אשר בא ויעמד ממעל מנגד אשר שם הנער
 (14) [10] וכאשר ראו את¹⁵ הכוכב שמחו שמחה גדולה עד
 (15) מאד [11] ויבאו לבית וימצאו את הנער ואיתו מרים
 (16) אמו ויפלו על הארץ וישתחוו לו ויפתחו את
 (17) אוצרותם ויקריבו לו מתנות את זהב ואת לבונה
 (18) ו¹⁶מור [12] ויהי הם אחוזים בשנה והנה המלאך נראה
 (19) אליהם לאמור השמרו משוב ירושלם אל הורדוס
 (20) והם הלכו ושוב לארצם על דרך אחרת¹⁷: [13] ומאחר
 (21) שהלכו והנה מלאך יי¹⁸ נראה ליוסף בחלום לאמר
 (22) קום חק את הנער ואת אמו וברח לך למצרים

καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. 16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλέεμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄριον αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠθέλεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. 19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ 20 λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθηκάσιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσήλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. 22 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Ματθ. 3:1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας 2 [καὶ] λέγων· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 3 οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. 4 αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὸν αὐτοῦ, ἡ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου, 6 καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῳ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. 7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ εἶπεν

- (23) והיה שם ושם תעמוד עד שובי אליך כי הורודוס
(24) מבקש להמית את הנער [14] ויקץ¹⁹ ויעש כאשר אמר
(25) לו המלאך וישא את הנער ואת אמו בלילה וילך

[Page 4]

- (1) מצרים [15] ויהי שם עד מות הורודוס להמלא מה
(2) שנאמר מי²⁰ על ידי הנביא שאמר ממצרים קראתי
(3) לבני [16] אז הורודוס רואה כי הותל מהמכשפים קצף
(4) עד מאד וישלח וימית את כל הנערים אשר
(5) בבית לחם ובכל גבולה מן שנתים ולמטה כאשר
(6) שמע הזמן מהמכשפים: ²¹ [17] אז נתקיים מה אנאמר
(7) מאת ירמיהו הנביא עליו השלום האומר [18] קול ברמה
(8) נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה
(9) מאנה להנחם על בניה כי איננו: ²² [19] ואחרי שמת
(10) הורודוס הנה מלאך י²³ נראה בחלום ביוסף ב²⁴
(11) במצרים לאמר [20] קום ושא את הנער ואת אמו ולך
(12) אל ארץ ישראל כי מתו המבקשים את נפש הילד
(13) [21] ויקם ויקח את הילד ואת אמו ויבא אל ארץ ישראל
(14) [22] וכששמע כי מלך ארקילאוס ביהודה תחת הורודוס
(15) אביו ירא ללכת לשם ויזהר בשנה הלך אל ארץ
(16) הגליל [23] ויבא וישב בעיר נצרת למלא מה שנאמר
(17) על פי הנביא כי נצרת יקרא

[Chapter Three]

- (18) **בימים** ההם קרא ליוחנן המטביל ויקרא
(19) במדבר יהודה [2] לאמר עשו תשובה
(20) בחיים כי קרובה מלכות שמים
(21) לבא [3] וזה הוא אשר אמר ישעיהו לאמר קול קורא
(22) במדבר פנו דרך יי²⁵ ישרו בערבה מסילה לאלהינו
(23) [4] והיה לבושו של יוחנן משערות גמלים ואזור עור
(24) על מתניו ואכלו היה ארבה ודבש היער [5] אז יצאו אליו
(25) מירושלם ומיהודה וכל מחוז הירדן [6] ויטבלו מעליו

[Page 5]

- (1) בירדן ומתודים את חטאתם [7] וכאשר ראה רבים
(2) מן פרושים ומן צדוקים שבאו לטבילתו אמר

αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας 9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κείται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 11 Ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρί· 12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ καὶ συνάξει τὸν σίτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστω. 13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. 14 ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπειν ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν. 16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν [αὐτῷ] οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν [τὸ] πνεῦμα [τοῦ] θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν [καὶ] ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· 17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Ματθ. 4:1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνῆχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. 2 καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπέινασεν. 3 καὶ προσελθὼν ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. 4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· γέγραπται· οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ. 5 Τότε παραλαμβάνει αὐτόν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἔστησεν αὐτόν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ 6 καὶ λέγει αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. 7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν γέγραπται· οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. 8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτόν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ἕψηλόν λιαν καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν 9 καὶ εἶπεν αὐτῷ· ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσῶν προσκυνήσῃς μοι. 10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὕπαγε, σατανᾶ· γέγραπται γάρ·

- (3) אליהם דור האפעים מי הודיעכם לברוח מן
- (4) החרון הבא [8] לכן עשו הפרי הראוי לתשובה [9] ואל
- (5) תאמרו בקרבכם כי אברהם הוא אבינו כי אני
- (6) אומר לכם שיש יכולת בידי האלהים להקים בני
- (7) אברהם מהאבנים האלה [10] וכבר הגרון הושם על
- (8) שורש העצים וכל עץ שאינו עושה פרי טוב
- (9) יכרת ואל אש ישלח: ²⁶ [11] רק אני מטבל אתכם במים
- (10) לתשובה ומי שיבא אחרי הוא חזק ממני ואני איני ²⁷
- (11) ראוי לשאת את נעליי והוא יטבל אתכם באש
- (12) רוח הקדש [12] ובידו מזרה ויטהר את גרנו ואסף
- (13) חטיו אל אסם ²⁸ ומוץ ישרף באש שלא תיכבה: ²⁹ [13] אז
- (14) בא ישו מן הגליל על הירדן אל יוחנן כדי שיטבל ממנו
- (15) [14] ויאמר לו יוחנן לאמר אני צריך להטבל על ידך ואתה
- (16) בא אלי [15] ויען ישו ויאמר אליו הרף נא כי בזאת יאות
- (17) עלינו למלא כל צדקה הניחו וטבלו [16] ואחר שטובל
- (18) ישו ועלה מן המים והנה נפתחו ³⁰ השמים עליו
- (19) והנה רוח אלהים יורדת מן השמים כדמות יונה
- (20) ובאה עליו [17] והנה מן השמים קול אומר זה בני אהובי
- (21) אשר בו רצתה נפשי: ³¹

[Chapter 4]

- (22) **אז** הובא ישו במדבר יהודה על ידי רוח
- (23) למען ינסה מהשטן [2] וכאשר צם ארבעים
- (24) יום וארבעים לילה אחרי כן נרעב [3] ויבא
- (25) המנסה ויאמר לו אם בן אלהים אתה אמור שהאבנים

[Page 6]

- (1) אלה ³² יעשו לחם [4] ויען ישו ויאמר נכתב כי לא על הלחם
- (2) לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי ³³ יחיה האדם
- (3) [5] אז העלהו השטן לעיר הקדש ויעמידהו על פנת
- (4) ההכל ³⁴ [6] ויאמר לו אם בן אלהים אתה התנפל למטה
- (5) שהרי כתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך
- (6) על כפים ישאוך פן תגוף באבן רגלך [7] ויען לו ישו
- (7) ויאמר גם כתוב לא תנסה את יי ³⁵ אלוהיך ³⁶ [8] ועוד
- (8) העלהו השטן על הר גבוה מאד ויראהו כל ממלכות
- (9) העולם וכבודן [9] ויאמר לו כל אלה אתן לך אם תפול
- (10) ותשתחוה לי [10] אז אמר לו ישו לך השטן כי כתוב את

κύριον τὸν θεὸν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
 11 Τότε ἀφήσιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον
 καὶ διηκόνουν αὐτῷ. 12 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη
 ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά
 ἔλθων κατέφησεν εἰς Καφαρναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὀρίοις
 Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλίμ· 14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου
 τοῦ προφήτου λέγοντος· 15 γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλίμ,
 ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ
 λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς
 καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.
 17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν·
 μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 18
 Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο
 ἀδελφούς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν·
 ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. 19 καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ
 ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων. 20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ
 δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 καὶ προβάς ἐκέιθεν εἶδεν ἄλλους
 δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν
 καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ
 εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν
 αὐτῷ. 23 Καὶ περιήγεν ἐν ὄλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ διδάσκων ἐν ταῖς
 συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας
 καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. 24
 Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοῆ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ
 προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις
 νόσοις καὶ βασάνοις συνεχόμενους [καὶ] δαιμονιζομένους καὶ
 σεληνιζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.
 25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ
 Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ
 Ἰορδάνου.

Ματθ. 5:1 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ
 καθίσαντος αὐτοῦ προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ
 ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς λέγων· 3 Μακάριοι
 οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν
 οὐρανῶν. 4 μακάριοι οἱ πειθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ
 παρακληθήσονται. 5 μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ
 κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. 6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ
 διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. 7
 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. 8 μακάριοι οἱ
 καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. 9 μακάριοι

(11) יי³⁷ אלהיך תשתחוה ואותו לבדו תעבוד [11] אז הניחו
 (12) השטן והנה מלאכים קרבו ושרתו אותו [12] ואחרי
 (13) ששמע ישו כי אסור יוחנן הלך לגליל [13] ויעזוב את
 (14) נצרת ויסע וישב בכפר נחום והיא עיר על הים
 (15) בגבול זבולון ונפתלי [14] להתקים מה שנאמר על פי
 (16) ישעיהו הנביא האומר [15] ארצה זבולון וארצה נפתלי
 (17) דרך הים עבר הירדן גליל הגוים [16] העם ההולכים
 (18) בחושך ראו אור גדול יושבי בארץ צלמות אור נגה
 (19) עליהם [17] ואז החל ישו לקרא לאמר שובו שובו בתשובה
 (20) כי קרבה מלכות שמים: ³⁸ [18] וילך ישו עליהם מהגליל
 (21) וירא שנים אחים את שמעון שנקרא כיפה ואת
 (22) אנדריאה אחיו השולחים את הרשת בים כי הם
 (23) דיגים [19] ויאמר אליהם לכו אחרי ואעשה אתכם
 (24) דיגי האנשים [20] והם מיד עזבו הרשתות וילכו אחריו
 (25) [21] וילך משם וירא שנים אחים אחרים את יעקב בן

[Page 7]

(1) זבדי ויוחנן אחיו בספינה עם זבדי אביהם התופרים
 (2) את רשתותם ויקרא אותם [22] והם מיד עזבו את הספינה
 (3) ואת אביהם וילכו אחריו: ³⁹ [23] וילך ישוע⁴⁰ סביב בכל גליל
 (4) וילמד בבתי כנסיותם ויבשר את ממלכת וירפא את
 (5) כל חולי ומכאוב בעם [24] ותצא שמועתו אל כל העם
 (6) ויביאו איליו כל אשר להם רעה בגופם ושנפלו ב⁴¹
 (7) בחלים רבים ובמכות ואשר היו בעלי שדים את
 (8) הנפלים ואת⁴² נשולי אברים וירפא אותם [25] ויבאו
 (9) אחריו כיתות רבות מן הגליל ומן עשר ערים ומן
 (10) ירושלם ומן יהודה ומעבר הירדן: ⁴³

[Chapter 5]

וכשראה (11) ישו את הכיתות עלה על
 (12) הר ואחרי כן ישב ויגשו אליו
 (13) תלמידיו [2] ויפתח את פיהו
 (14) וילמוד⁴⁴ אותם לאמור [3] אשרי עניי הרוח כי להם מלכות
 (15) שמים [4] אשרי אבלים כי הם ינוחמו [5] אשרי עניים
 (16) כי הם ינהלו ארץ [6] אשרי שרעבים וצמאים את
 (17) צדק כי הם ישבעו [7] אשרי רחמנים כי להם ירוחם
 (18) [8] אשרי ברי לבב כי הם יראו את אלהים: ⁴⁵ [9] אשרי

οί εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. 10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 11 μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν καὶ εἴπωσιν πᾶν ποιηρὸν καθ' ὑμῶν [ψευδόμενοι] ἕνεκεν ἐμοῦ. 12 χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. 13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐάν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. 14 Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη· 15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. 16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. 19 ὅς ἐάν οὖν λύση μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐάν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 21 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐ φονεύσεις· ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ· ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ· μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 ἐάν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθῃς πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. 25 ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ, μήποτε σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτῆς τῷ ὑπηρέτῃ καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ· 26 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην. 27 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη· οὐ μοιχεύσεις. 28 ἐγὼ δὲ λέγω

(19) משלימים כי בני האלהים יקראו [10] אשרי שנרדפים
(20) בשביל הצדקה כי להם מלכות שמים [11] אשרי אתם
(21) בקלל אתכם האנשים וכשירדפוכם ויאמרו את כל
(22) רעה עליכם כהשים למעני [12] שמחו וגילו כי שכרכם
(23) הוא רב בשמים כי כן דרפו⁴⁶ את הנביאים אשר
(24) היו לפניכם⁴⁷: [13] אתם הם מלח בארץ ואם המלח
(25) יתנפל⁴⁸ במה ימלח לאפם יועיל עוד כי אם שישלך

[Page 8]

(1) לחוץ וירמס מהאדם [14] אתם הם אור העולם לא תוכל
(2) להיסתר עיר שהושבה על ההר [15] לא מציתים נר
(3) לשומה תחת סאה כי אם על המנורה להאיר לכל
(4) שהם בבית [16] כן יאיר אורכם לפני בני האדם למען
(5) יראו מעשיכם הטובים לכבד את אביכם שהוא ב⁴⁹
(6) בשמים: [17]⁵⁰ אל תחשבו שבאתי לבטל את התורה
(7) או את הנביאים לא באתי לבטל אלא למלא: [18]⁵¹ אמן
(8) אני אומר לכם עד שיעברו שמים וארץ לא תעבור
(9) יוד אחת או עוקץ אחד מאת התורה עד שימלאו
(10) כולם [19] וכל המבטל אחת מן המצוות האלה קטנות
(11) וילמד כן את בני אדם קטון הוא יקרא במלכות
(12) שמים [20] ואני אומר לכם לולי תותר צדקתכם מן
(13) צדקת הפרושים והסופרים לא תבואו במלכות
(14) שמים [21] שמעתם מה שנאמר לקדמנים לא תרצח
(15) ומי שירצח הוא חייב למשפט [22] אך אני אומר לכם
(16) כי כל מי שירגז על אחיו הוא חייב למשפט: ⁵² וכל
(17) האומר לאחיו רעה חייב הוא לעצת הכנסת: ⁵³ ומי
(18) שיאמר לו נבל הוא חייב לאש גיהנם: ⁵⁴ [23] ואם
(19) תקריב קריבנך אל המזבח ושם הזכור כי יש
(20) לאחיך מאומה עליך [24] הניחה שם קרבנך לפני ה⁵⁵
(21) המזבח ולך תחילה לכפר את פני אחיך ואז תבא
(22) ותתן קרבנך [25] יאות לך ולשטנך במהרה בשתהיה
(23) איתו בדרך פן ימסרך שטן ביד השופט והשופט
(24) ימסרך לשוטר ותשלח אל הכלא [26] אמן אני אומר
(25) לך לא תצא משם עד שתשלם רבוע אחרון: ⁵⁶

[Page 9]

(1) [27] שמעתם כי נאמר לקדמונים לא תנאף [28] אך אני אומר

ὕμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐμοίχευσε αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. 29 εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῆ εἰς γέενναν. 30 καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. 31 Ἐρρέθη δέ· ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. 32 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὅς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχάται. 33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις· οὐκ ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. 34 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ θεοῦ, 35 μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου βασιλέως, 36 μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. 38 Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστηναί τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίζει εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα [σου], στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· 40 καὶ τῷ θέλουτί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· 41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἓν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. 42 τῷ αἰτοῦντί σε δός, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανίσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

43 Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. 44 ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς, 45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. 46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσῃτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; 47 καὶ ἐὰν ἀσπάσῃτε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; 48 ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

(2) לכם כי כל מי שראה אשה והתאוה בה כבר נאף
(3) אותה בלבו [29] ואם עינך הימנית תכשילך נקר אותה
(4) אותה⁵⁷ ותשליך מעליך כי טוב לך שיאבד אחד מן
(5) אברייך מהשלח כל גופך אל גיהינם :⁵⁸ [30] ואם ידך הימנית
(6) תכשליך קצץ אותה והשלך מעליך כי טוב לך שיאבד
(7) אחד מאברייך מהשלך כל גופך לגיהינם [31] גם נאמר
(8) על אשר ישלח את אשתו שיכתוב לה ספר כריתות
(9) ונתן לה ושלחה מביתו [32] אך אני אומר לכם שכל
(10) מי שישלח את אשתו כי אם על דבר זנות הוא
(11) מנאפינה וכל מי שיקח את הגרושה הוא מנאף :⁵⁹
(12) [33] עוד שמעתם שנאמר לקדמונים לא תשבע לשקר
(13) כי אם תשלם ליני⁶⁰ נדרך [34] אך אני אומר לכם לא
(14) תשבעו בשום דבר לא בשמים כי כסא אלהים
(15) המה [35] ולא בארץ כי הדום רגליו הם ולא בירושלם
(16) כי היא עיר המלך הגדול [36] ולא תשבע בראשך יען
(17) שאין בידך כה להלבין שער אחד או להחזירו שחור
(18) [37] אלא יהיה דבורכם כן אין אין ומה שהוא יותר
(19) מאלה הדברים מאת הרע הוא :⁶¹ [38] שמעתם מה
(20) שנאמר עין תחת עין שן תחת שן [39] אך אני אומר
(21) לכם שלא לאמוד נגד הרע אלא אם יהיה שיכך
(22) על הלחי הימנית תטה אליו האחרת [40] וכל מי
(23) שרוצה להריב עמך במשפט ורוצה לקחת מעליך
(24) כתנתך הנח לו גם האדרת [41] ואשר יגוש אותך
(25) על מיל אחד לך עמו גם שנים [42] ומי שישאלך

[Page 10]

(1) תן לו ואת לווה ממך לא תשובב [43] שמעתם כי נאמר
(2) תאהב לרעך⁶² ותשנא את אויבך [44] אך אני אומר
(3) לכם אהבו את אויביכם והטיבו לאלה אשר שנאו
(4) אתכם והתפללו בעד רודפיכם ובעד עושקכם
(5) [45] למען תהיו בני אביכם שבשמים שמזריח את
(6) שמשו על הטובים ועל הרעים וממטיר על
(7) הצדיקים ועל הרשעים [46] ואם תאהבו רק
(8) אותם אשר אוהבים אתכם מה שכר יהיה
(9) לכם הלא גם בעלי עברה עושים זאת :⁶³ [47] ואם
(10) תשאלו בשלום אחיכם לבד מה תעשו על היתר
(11) הלא גם הגוים עושים זאת [48] על כן תהיו תמימים
(12) כמו אביכם שבשמים שהוא תמים :⁶⁴

Matt. 6:1 Προσέχετε [δὲ] τὴν δικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 2 Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. 3 σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 σοῦ δὲ ὅταν προσεύχη, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. 8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδεν γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. 9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· 10 ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς· 11 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· 12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· 13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. 14 Ἐάν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· 15 ἐάν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. 16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

- (13) **ראו** שלא תתנו צדקתכם לפני האנשים
 (14) לפי שיראו אתכם כי אז לא יהיה
 (15) לכם שכר אצל אביכם שבשמים
 (16) [2] וכאשר תתן את הצדקה לא תתקע בשופר
 (17) לפניך כמו שעושים החנפים בכנסיות
 (18) ובחוצות בעבור שיכבדו אותם האנשים
 (19) אמן אני אומר לכם שכבר קבלו שכרם [3] ואתה
 (20) כשתעשה הצדקה לא תדע ידך השמאלית מה
 (21) שעושה ידך הימנית [4] ותהיה צדקתך בסתר
 (22) ואביך שרואה בסתר הוא ישלם לך בגלוי [5] ולא
 (23) תהיה כמו החנפים כשתתפלל כי תפצם
 (24) לעמוד במקלות ובפינות החוצות להתפלל
 (25) כדי שיראו אותם האנשים: ⁶⁵ אמן אני אומר

- (1) לכם כי כבר קבלו שכרם [6] ואתה כשתתפלל בא
 (2) אל חדרך וסגר דלתך והתפלל אל אביך שהוא
 (3) בסתר ואביך שרואה בסתר ישלם לך בגלוי: ⁶⁶
 (4) [7] ואתם כשתתפללו אל תרבו בדברים כמו ש⁶⁷
 (5) שהגויים עושים שחושבים שברוב דברים
 (6) ישמעו [8] אך אתם לא תהיו דומים להם כי⁶⁸ יודע
 (7) אביכם מה שצריך לכם טרם שתשאלו ממנו⁶⁹
 (8) [9] ואתם כן תתפללו אבינו שבשמים יתקדש
 (9) שמך [10] תבוא מלכותך יעשה רצונך כבשמים
 (10) ובארץ [11] את לחמנו תמידי תן לנו היום [12] וסלח
 (11) לנו את חובותינו כאשר אנחנו מוחלים לבעלי
 (12) חובותינו [13] ואל תביאנו לידי נסיון אלא הצילנו
 (13) מכל רע כי לך המלוכה והגבורה וכבוד לעולם
 (14) ולעולמי עולמים אמן: ⁷⁰ [14] ואם תסלחו לאנשים
 (15) הטאותהם ⁷¹ גם יסלח לכם אביכם שבשמים
 (16) הטאותכם [15] ואם לא תסלחו לאנשים גם הוא
 (17) לא יסלח לכם הטאותכם [16] ואתם כאשר תצמו
 (18) לא תהיו כמו החנפים שקורדים ומכהים את
 (19) פניהם להראות בעיני האדם שהם צמים
 (20) אמן אני אומר לכם כי⁷² כבר קבלו שכרם

17 σὺ δὲ νηστεύων ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀποδώσει σοι. 19 Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· 21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρός σου, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου. 22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· 23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ποιηρὸς ᾗ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον. 24 Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῦν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονησει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾷ. 25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε [ἢ τί πίητε], μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσθητε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεονόν ἐστιν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; 26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; 27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; 28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνουσιν· οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν· 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὸν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. 30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; 31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἢ τί πίωμεν; ἢ τί περιβαλώμεθα; 32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν· οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.

33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν [τοῦ θεοῦ] καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. 34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

(21) [17] ואתם כשתצום תסוך את ראשך ותרחץ את
(22) פניך [18] כדי שלא תראה לאנשים שאתה צם כי
(23) אם לאביך שהוא בסתר שהוא ישלם לך בגלוי
(24) [19] אל תקבצו לכם אוצרות על הארץ אשר שם
(25) הסיל ועש יאכלו וגנבים יחותרו שם ויגנבו

[Page 12]

(1) [20] אלא קבצו לכם אוצרות בשמים אשר שם הסיל
(2) ועש לא ישחית ואשר שם⁷³ הגנבין לא יגנבו [21] כי
(3) אפו אוצרך שם תהיה גם לבבך [22] נר גופך
(4) הם עינך ואמ עינך תהינה תמימות יהיה
(5) כל גופך באור גדול [23] ואם עינך תהינה רעות
(6) כל גופך יהיה אפל ואם אור שהוא בכ חשך הוא
(7) החשך כמה גדול הוא:⁷⁴ [24] לא יוכל האדם לעבוד
(8) שנים אדונים כי אם ישנא האחד יאהב האחר
(9) או אם יאהב האחר ישנא את האחד לא תוכלו
(10) לעבוד את האלהים ואת הממון [25] ועל כן אני אומר
(11) לכם לא תשתדלו לנפשכם במה תאכלו ובמה
(12) שתשתו ולגופכם במה שתלבשו הלא הנפש היא
(13) יותר מאוכל והגוף הוא יותר מבגד [26] ראו את עופות
(14) השמים כי לא יזרעו ולא יקצרו ולא יאספו ל⁷⁵
(15) לאסמיהם ואביכם שבשמים יאכילם הלא אתם
(16) יותרים מהם [27] ומי ביניכם יחשוב איך יוכל להוסיף
(17) על קומהו גם אמה אתה [28] ועל מלבוש למה
(18) תשתדלו הביטו את שושני השדה היאך יצמחו⁷⁶
(19) ולא יעמולו ולא יטוו:⁷⁷ [29] אמנם אני אומר לכם
(20) שלא שלמה בכל כבודו כן היה לבוש כמו אחד
(21) מהם:⁷⁸ [30] ואם את עשב השדה שיש היום ומחר
(22) ישלח בתנור אלהים כן לובש כל שכן אתכם
(23) קטני אמנה [31] על כן אל תשתדלו לאמר מה נאכל
(24) ומה נשתה או במה נכסה [32] כי כל אלה גוים ידרשו
(25) ואביכם שבשמים יודע כי אתם צריכים לכל אלה

[Page 13]

(1) [33] לכן בתחילה בקשו את ממלכת האלהים ואת כל
(2) צדקתו וכל אלה יאספו לכם [34] ואל תשתדלו למחר
(3) כי יום המחרת ישתדל בעצמו תשקוף⁷⁹ ליום רעתו⁸⁰

Ματθ. 7:1 Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· 2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. 3 τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; 4 ἢ πῶς ἔρεις τῷ ἀδελφῷ σου· ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; 5 ὑποκριτά, ἐκβαλε πρῶτον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. 6 Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶν μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσουσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. 7 Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησете, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· 8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. 9 ἢ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; 10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; 11 εἰ οὖν ὑμεῖς ποιηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδοῖναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. 12 Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. 13 Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος

ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς· 14 τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν. 15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσθωθεν δὲ εἰσὶν λύκοι ἄρπαγες. 16 ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μῆτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; 17 οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς ποιηροὺς ποιεῖ. 18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς ποιηροὺς ποιεῖν οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. 19 πᾶν δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. 20 ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε

(4) אל תשפטו ולא תשפטו אל

(5) תחייבו ולא תחייבו

(6) [2] כי באיזה משפט

(7) תשפטו תשפטו ובאיזה מדה תמודו ימד לכם⁸¹

(8) [3] ואיך תראה קסם בעין אחיך וקורה שבעיניך לא

(9) תראה [4] ואיך תאמר לאחיך אחי הרף נא ואטיל את

(10) קיסם⁸² מבין עיניך והנה הקורה בעיניך [5] חנף טול

(11) בתחילה הקורה מעל עיניך ואז תוכל לראות

(12) להטיל את הקיסם מבין עיני אחיך [6] לא תתנו

(13) דבר קדש לכלבים ולא תשליכו את המרגליות

(14) לפני החזירים פן ירמסו אותם ברגליהם וישובו

(15) הכלבים ויסחבום [7] שאלו ויתן לכם בקשו ותמצאו

(16) דפקו ויפתח לכם [8] כי כל שישאל יקח ואשר

(17) יבקש ימצא ומי שידפק יפתח [9] ומי ביניכם

(18) שישאל ממנו בנו את הלחם וימסר לו אביו

(19) את האבן [10] או שישאל ממנו בנו הדג ואביו יתן

(20) בידו הנחש [11] ואם אתם הרעים תדעו לכם

(21) לבקש לתת מתנות טובות לבניכם כל שכן

(22) אביכם שבשמים שיתן מתנות טובות לכל

(23) דורשיו ושואליו [12] לכן כל אשר תרצו לעשות

(24) לכם האנשים גם אתם עשו להם כי זאת

(25) התורה והנביאים [13] בואו בעד שער צר כי⁸³ רחב

[Page 14]

(1) שער ורחבה הדרך שתדריך אל האבדון ורבים הם

(2) אשר ילכו עליה [14] מה צר השער וצרה הדרך שתדריך

(3) אל החיים ומעטים הם שימצאו אותה [15] הזהרו

(4) מנביאי⁸⁴ [ם] השקר שבאים אליכם בלבושי הצאן והם⁸⁵

(5) תוך לבושם מרמה מלאים כזאבים הטורפים

(6) [16] ומפרותיהם תכירום הילקטו מהקוצים ענבים

(7) ומן הדרדרים תאנים [17] כן כל עץ טוב יעשה פירות

(8) טובות וכל עץ רע יעשה פירות⁸⁶ רעות [18] לא יוכל

(9) עץ טוב לעשות פרות רעות ולא עץ רע לעשות

(10) פירות טובות [19] אבל כל עץ שלא יעשה פירי טוב

(11) יכרת ואל האש ישלה [20] ואתם מפרותהם תדעו

αὐτούς. 21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· κύριε κύριε, οὐ τῷ σὺ ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν, καὶ τῷ σὺ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σὺ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; 23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. 24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν πέτραν· 25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. 26 καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον· 27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη. 28 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασχῇ αὐτοῦ· 29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν.

Ματθ. 8:1 Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων· κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθάρισαι. 3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγων· θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. 4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὄρα μηδεὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπάγε σεαυτὸν δείξον τῷ ἱερεὶ καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωϋσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 5 Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθεν αὐτῷ ἐκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν· 6 καὶ λέγων· κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. 7 καὶ λέγει αὐτῷ· ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. 8 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἐκατόνταρχος ἔφη· κύριε, οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. 9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· πορεύθητι, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ· ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου· ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. 10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν

- (12) אותם [21] לא כל האומר אלי אדוני אדוני⁸⁷ יבוא אל
 (13) מלכות שמים כי אם אתו שיעשה רצון אבי שבשמים
 (14) הוא יבא עמי במלכות שמים [22] רבים יאמרו לי
 (15) ביום ההוא אדני אדני הלא בשמך נבאנו ובשמך
 (16) הוצאנו שדים ובשמך עשינו כחות רבות⁸⁸
 (17) [23] ואז אודה להם שלא ידעתי אותם סורו ממני כל
 (18) פועלי און [24] כל השומע את דברי אלה⁸⁹ ויעשה
 (19) אותם ידמה לאיש חכם שבנה את ביתו על
 (20) הסלע [25] וירד מטר ויבואו נהרות וישבו רוחות
 (21) ויפגעו באותו לא יפול כי מיוסדת היא
 (22) על הסלע [26] וכל שישמע את דברי אלה ולא
 (23) יעשה אותם הוא ידמה לאיש אויל אשר בנה
 (24) את ביתו על החול [27] וירד מטר ויבאו נהרות
 (25) וישבו בו רוחות ויפגעו בבית ותהיה

[Page 15]

- (1) מפתח גדולה [28] ויהי ככלות ישו את הדברים האלה
 (2) ויתמהו הכיתות על תלמודו [29] כי היה מלמד כמו
 (3) מי שבידו היכולת ולא מפי סופרים ופרושים⁹⁰:

[Chapter 8]

- (4) **וברדת** ישו מן ההר הלכו אחריו עם רב
 (5) [2] והנה מצודע בא וישתחוה לו
 (6) לאמר אדני תחפוץ תוכל
 (7) לטהרני [3] וישלח ישו ידו ויגע בו ויאמר אחפוץ הטהר
 (8) ומיד נטהר מצדעתו [4] ויאמר לו ישו ראה אל תאמר
 (9) לאדם אלא לך והראה אל הכהן והבא אליו קרבנך
 (10) כאשר צוה משה להם לעדות [5] וכאשר בא ישו אל
 (11) כפר נחום קרב אליו שר מאה ויתחנן לו לאמר
 (12) [6] אדני בני שוכב בבית והוא נשול אברים ומאד
 (13) יעונה [7] ויאמר אליו ישו אני אבא וארפא אותך
 (14) [8] ויען שר מאה ויאמר אדני אני לא נכון שתבוא
 (15) תחת גגי רק אמור דבר ונרפא בני [9] כי גם
 (16) אני הושמתי תחת ממשלת אדם אחר ותחתי
 (17) אנשי חיל ואם אומר לזה לך וילך ולאחר בוא ויבא
 (18) ולעבדי עשה זאת ויעשה [10] וכששמע ישו תמה
 (19) ויאמר להולכים אחריו אמן אני אומר לכם לא מצאתי

ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὗρον. 11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, 12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. 13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχη· ὕπαγε, ὡς ἐπίστευσας γεννηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς [αὐτοῦ] ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. 14 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν·

15 καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ. 16 Ὁψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς· καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν, 17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν. 18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον περὶ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. 19 καὶ προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. 20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσους, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη. 21 ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ] εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. 22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι καὶ ἄψες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. 23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 24 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων, αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. 25 καὶ προσελθόντες ἠγείραν αὐτὸν λέγοντες· κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα. 26 καὶ λέγει αὐτοῖς· τί δειλοὶ ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 27 οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες· ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν; 28 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινα παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. 29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς; 30 ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν

- (20) כזה אמונה בישראל [11] ואני אומר לכם שרבים יבאו
 (21) ממזרח וממערב וירבצו עם אברהם יצחק ויעקב
 (22) במלכות שמים [12] ובני המלכות ישלחו אל חושך
 (23) החיצון ושם יהיה בכי וחירוק שנים [13] ויאמר ישו לשר
 (24) מאה לך וכמו שהאמנת יהי לך וירפא הנער
 (25) בשעה ההיא [14] ויבא ישו אל בית כיפא וירא חמותו

[Page 16]

- (1) שכובת בקדחת תמידו [15] ויגע את ידה ויעזבה
 (2) בקרחת והיא⁹¹ קמה ותשרת אותם [16] וכאשר היה
 (3) ערב הגישו אליו את הרבים בעלי השדים והוא
 (4) בדיבורו לבד הוציא להם הרוחות וירפא אותם
 (5) שהיו ברע [17] להתקיים מה שנאמר על ידי ישעיה
 (6) הנביא האמר חליינו הוא ישא ומכאובינו סבלם
 (7) [18] וירא ישו כיתות רבות סביבו ויצוה את תלמידיו
 (8) להולך לעבר הים [19] ויגש אחד מספרים ויאמר לו
 (9) רבי אבא אחרוך אנא תלך אתה [20] ויאמר לו ישו ש⁹²
 (10) שועלים יש להם חופירות ולעוף השמים קינים
 (11) ולבן אדם אין להם קרקע ששם ישים את ראשו
 (12) [21] ואחד מתלמידיו אמר לו אדני⁹³ הנח לי עד שאקבור
 (13) את אבי [22] ויען לו ישו בן[א]⁹⁴ אחרי והנח המתים
 (14) לקבור את מתיו [23] ויעל בספינה ויבאו אחריו
 (15) תלמידיו [24] והנה סער גדול בים והספינה
 (16) מכוסה מהגלים והוא היה ישן [25] ויקרבו תלמידיו
 (17) אליו ויעוררהו לאמר אדני הושיענו פן נאבד
 (18) [26] ויאמר להם ישו למה אתם יראים קטני אמנה
 (19) אז קם ויצו את הרוחות ואת הים והיתה
 (20) שתיקה גדולה [27] ויתמהו האנשים ויאמרו מי הוא
 (21) זה שהרוחות והים שומעים לו [28] ואחרי כן בא
 (22) ישו לעבר לים בארץ גרגשיים ויבאו לקראתו
 (23) שנים בעלי השדים ויצאו מן הקברים והם
 (24) אבזרים מאד ובעבורם לא יוכל אדם לעבור
 (25) בדרך ההיא [29] והנה קראו לאמר מה לנו ולך ישו

Page 17

- (1) בן אלהים למה באת הלום קודם הזמן לענות
 (2) אותנו [30] וקרוב לשם היה עדר חזירים רבים

βοσκομένη. 31 οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. 32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξεληθόντες ἀπήλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ἰδοὺ ὤρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. 33 οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. 34 καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς ὑπάντησιν τῷ Ἰησοῦ καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεισαν ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν.

Ματθ. 9:1 Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. 2 καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ· θάρσει, τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι. 3 καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς· οὗτος βλασφημεῖ. 4 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν· ἰνατί ἐνθυμεῖσθε ποιηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· ἔγειρε καὶ περιπάτει; 6 ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας - τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. 7 καὶ ἐγερθεὶς ἀπήλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 8 ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις. 9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελῶνιον, Μαθθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. 10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 11 καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν; 12 ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. 13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν· ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν· οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς. 14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες· διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν [πολλά], οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν; 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πειθεῖν ἐφ' ὅσον

- (3) רועים [31] ושדים התחננו אליו לאמר אם תוציאנו
- (4) מזה שלחנו בעדר החזירים [32] והנה הלך כל העדר
- (5) בסער ובסעף גדול ויתנפלו על הים וימותו
- (6) [33] ורועים נסו ויבאו אל העיר ויגידו כל אלה
- (7) הדברים וגם על אלה אשר היו בהם השדים: ⁹⁵ [34] והנה
- (8) כל העיר יצאה לקראת ישו וכאשר ראו אותו
- (9) התחננו אליו שיעבור בגבולם

Chapter 9

ויעלה

- (11) ויבא לעירו [2] והנה הגישו אליו את
- (12) איש נשול אברים השוכב במיטה
- (13) וכאשר ראה ישו אמונתם אמר לנשול האברים
- (14) בטח בני כי נסלחו לך חטאותיך [3] והנה אמרו
- (15) הסופרים בקרבם הנה זה מגדף [4] וירא ישו מי⁹⁶
- (16) מחשבותם ויאמר למה אתם חושבים רעות
- (17) בלבותיכם⁹⁷ [5] אזו היא יותר קלה לאמר נסלחו
- (18) לך חטאתיך או לאמר קום ולך [6] ובעבור תדעו
- (19) כי יש בן אדם שמושל בארץ לסלוח חטאות
- (20) אז אמר לנשול אברים קום ושא את מטתך
- (21) ולך אל ביתך [7] ויקם וילך אל ביתו [8] וכאשר ראו
- (22) כן הכתות יראו ויכבדו האלהים אשר נתן הכח
- (23) הזה לבן האדם [9] וכשהלך ישו משם ראה איש
- (24) אחד היושב בבית המכס ושמו מתי ויאמר לו
- (25) לך אחרי [10] ויהי כאשר ישבו לאכול בבית והנה

- (1) רבים בעלי עברה וחטאים באו ויאכלו עם ישו
- (2) ועם תלמידיו [11] והפרושים רואים ואמרו לתלמידיו
- (3) למה מלמדכם אוכל עם בעלי עברה ועם
- (4) החטאים [12] וישמע ישו ויען לאמר אין צריך
- (5) רופא לרפות הבריאים אלא לרפות אותם שהם
- (6) בחולי [13] לכו לכו ולמדו מה שכתוב חסד הפצתי ולא
- (7) זבח כי לא באתי לקרא לצדיקים כי אם לחטאים
- (8) [14] אז נגשו אליו תלמידי יוחנן לאמר למה⁹⁸ והפרושים
- (9) צמים הרבה ותלמידיך אינם צמים [15] ויאמר
- (10) אליהם ישו היוכלו בני החתן לבכות בעוד שיש

μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν. 16 οὐδείς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγράφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. 17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκούς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοὶ καὶ ὁ οἶνος ἐκχέεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκούς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. 18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἰς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 καὶ ἐγερθεῖς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὅπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ· ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι. 22 ὁ δὲ Ἰησοῦς στραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν· θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

23 Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβοῦμενον 24 ἔλεγεν· ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. 25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. 26 καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὐτῆ εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. 27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν [αὐτῷ] δύο τυφλοὶ κρᾶζοντες καὶ λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὸς Δαβὶδ. 28 ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν προσήλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ· ναὶ κύριε. 29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. 30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· ὁράτε μηδεὶς γινωσκέτω. 31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ. 32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. 33 καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. 35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. 36 Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσकुλμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα

(11) עמהם החתן יבאו ימים אשר ינשא מהם
(12) החתן ואז יצומו [16] ולא יהיה מי שישלח חתית
(13) בגד הפסול על שמלה ישנה כי ישא מלואה
(14) משמלה ויהיה בדקו רע יותר מקודם [17] ולא ישלחו
(15) יין חדש בנאדות בלים כי אז ישברו
(16) הנאדות וישפך היין והנאדות יאבדו כי אם
(17) יין חדש ישלחו בנאדות חדשים ושניהם ישמרו
(18) [18] וכאשר הוא דיבר אלה הדברים אליהם הנה
(19) קרב שר אחד וישתחוהו לאמר אדני בתי כבר
(20) מתה רק בוא אתה ושים ירך עליה והחיה
(21) [19] ויקם ישו וילך אחריו עם תלמידיו [20] והנה אשה
(22) אשר דמה זב ממנה שתיים עשרה שנה נגשה
(23) לאחריו ונגעה את שפת בגדו [21] כי אמרה בקרבה⁹⁹
(24) אם אגע בגדו לבד אושע [22] וישב ישו ויראה
(25) אותה ויאמר בטחי בתי כי אמונתך הושיעך

Page 19

(1) ותושע האשה באותה השעה [23] וכשנכנס ישו אל
(2) בית השר וירא את שרי החלילים והמית העם
(3) [24] אמר סורו כי לא מתה הנערה כי היא ישנה
(4) והם לעגו לו [25] וכשהשלך ההמון נכנס הוא ויחזק
(5) בידה ויאמר קומי קומי ותקם הנערה [26] ותצא
(6) השמועה הזאת בכל הארץ היא [27] ויעבור משם
(7) ישו וילכו אחריו שני עורים קוראים ואומרים
(8) חננו בן דוד [28] ובבאו על הבית קרבו אליו עורים
(9) ויאמר אליהם ישו התאמינו שאוכל לעשות זאת
(10) לכם ויאמרו אליו כן אמנם¹⁰⁰ אדני [29] אז נגע ב¹⁰¹
(11) בעיניהם לאמר בא כאמונתכם יעשה לכם [30] ותפתחנה
(12) עיניהם ויזעם עליהם ישו לאמר ראו שאיש לא
(13) ידע זה [31] והם יוצאים והשמיעו את שמועתו
(14) בכל הארץ ההיא [32] וכשיצאו הם הנה הגישו אליו
(15) אדם אלם ובעל השד [33] וכאשר השלך השד מעליו
(16) דבר ולא היה עוד אלם ויתמו הכתוה לאמר
(17) לא נראה כן בישראל [34] ופרושים אמרו בשד
(18) השדים מוציא השדים [35] ויתהלך ישו בכל הערים
(19) וילמד בכנסיותם ויגד בשורת המלכות וירפא כל
(20) חולי וכל מכאוב בעם [36] וירא את הכתות ויחנן
(21) להם כי הם טרוחים ושוכבים כצאן אשר

μη ἔχοντα ποιμένα. 37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὁ μὲν
θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι· 38 δεήθητε οὖν τοῦ
κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἔργατας εἰς τὸν θερισμὸν
αὐτοῦ.

10:1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν
αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ
καὶ θεραπεύειν πάσαν νόσον καὶ πάσαν μαλακίαν.

2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστίν ταῦτα· πρῶτος
Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ
Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, 3
Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης,
Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας
αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἔθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε καὶ εἰς πόλιν
Σαμαριτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· 6 πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ
πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. 7 πορευόμενοι δὲ
κηρύσσετε λέγοντες ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 8
ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς
καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

9 Μὴ κτήσῃσθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς
ζώνας ὑμῶν, 10 μὴ πῆραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ
ὑποδήματα μηδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς
αὐτοῦ. 11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε, ἐξετάσατε τίς
ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κάκει μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε. 12
εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· 13 καὶ ἐὰν
μὲν ἦ ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν, ἐὰν δὲ μὴ
ἦ ἄξια, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. 14 καὶ ὡς ἂν μὴ
δέξῃται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω
τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κοινορτὸν τῶν
ποδῶν ὑμῶν. 15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ
Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων·
γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ
περιστεραί.

17 Προσέχετε δὲ ἀπὸ

- (22) אין להם רועה [37] אז אמר לתלמידיו יש קציר
(23) רב ופעלים מעטים [38] ועל כן התחננו אל
(24) אדון הקציר כדי שהוא ישלח את הפעלים
(25) לקצור קצירו

Page 20
Chapter 10

- ויזעק** (1) שנים עשר תלמידיו ויתן להם
(2) ממשלה על רוחות טמאות להוציא
(3) אתהן ולרפא את כל חלי ומכאוב
(4) [2] ושמות השנים עשר שליחים אלה הם הראשון
(5) שמעון שנקרא כפא ואנדריאה אחיו [3] פיליפוס
(6) וברטולומיאו יעקב זבדי¹⁰² ויוחנן אחיו תומאסו
(7) ומטיאו שהיה בעל עבירה [4] ויעקב אלפי ותדיאו
(8) שמעון הכנעני ויהודה איסכריאוטו אשר מסר
(9) אותו למיתה [5] וישלח ישו את אלה השנים¹⁰³ עשר
(10) ויצו אותם לאמר אל דרך הגוים לא תלכו ואל
(11) ערי השמרונים לא תבואו [6] כי אם לכו אל הצאן
(12) האובדות בבית ישראל [7] לכו וקראו לאמר¹⁰⁴
(13) שובו שובו כי קרובה מלכות שמים¹⁰⁵ לבא¹⁰⁶
(14) [8] רפאו את החולים הקימו את המתים טהרו
(15) את המצורעים והוציאו את שדים חינם
(16) לקחתם וחסם תחנו [9] אל תקנו את הזהב ואת
(17) הכסף ואל המעות בחגורותכם [10] אל תלקטו
(18) בדרך ואל שתי כתנות ואל מנעולים ואל מטה
(19) כי ראוי הפועל לאוכלו [11] ובאיזו עיר או טירה
(20) תבואו שאלו מי נכבד יש בה ושם תשבו עד
(21) שתצאו משם [12] וכשתכנסו בבית שאלוהו בשלומו
(22) שלום לזה הבית [13] ואם יהיה הבית הזה
(23) נכבד ישוב אליכם שלומכם [14] ואיש אשר לא
(24) יקח אתכם ולא ישמע לקול דבריכם צאו לחוץ
(25) מן הבית או מן העיר והשליכו גם העפר מרגליכם

Page 21

- (1) [15] אמן אני אומר לכם קל יהיה לארץ סדום ועמורה
(2) ביום הדין יותר מן העיר ההיא [16] הנני שולח אתכם
(3) כצאן בתוך הזאבים ועל כן תהיו ערומים כמו
(4) הנחשים ותמים כמו היוונים [17] השמרו לכם מן

τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. 19 ὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε· 20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. 21 Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. 22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. 23 Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 24 Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. 25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ.

26 Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται. 27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὃ εἰς τὸ οὐδὲ ἀκούετε κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων. 28 καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένον ἀποκτεῖναι· φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. 29 οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πρσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. 30 ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν. 31 μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. 32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς· 33 ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι καγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς. 34 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. 35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς. 36 καὶ ἔχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. 37 Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· 38 καὶ ὅς οὐ λαμβάνει τὸν

- (5) האנשים פן ימסרו אתכם לעדות ובמקהלות
- (6) ויסרו אתכם בשוטים [18] ואל שוטרים ואל מלכים
- (7) יוליכו אתכם למעני לעדות להם ולגוים [19] וכשימסרו
- (8) אתכם אל תחשבו היך ומה תדברו כי ינתן לכם
- (9) בפיכם בשעה ההיא מה שתענו [20] כי לא תדברו
- (10) אתם אלא רוח אביכם הוא תדבר אתכם [21] וימסור
- (11) אח את אח למות ואב את בן ויקומו בנים על
- (12) אבותם להמיתם [22] וישנאו אתכם כל אנשים
- (13) בעבור שמי ואשר יעמוד עד סוף הוא יושע
- (14) [23] וכאשר ירדפו אתכם בעיר אחת תנוסו אל
- (15) אחרת אמן אני אומר לכם לא תכלו את ערי
- (16) ישראל עד שיבא בן האדם [24] לא יש תלמיד על
- (17) המלמד ואין עבד על אדונו [25] אלא די לתלמיד להיות
- (18) כרבו ולעבד כאדונו אם קראו את בעל הבית
- (19) בעל זבוב¹⁰⁷ אף כי את בני הבית [26] לכן אל תיראו
- (20) מהם כי אין דבר מכסה שלא יגלה ונסתר שלא
- (21) יודע [27] מה שאני מדבר אליכם בחשך אמרו אותו
- (22) באור ואשר תשמעו באזן קראו אותו על הגנות
- (23) [28] ולא תיראו אותם שיהרגו את הגוף ואת הנפש
- (24) לא יוכלו להרוג אלא תיראו אותו שיוכל את ה¹⁰⁸
- (25) הנפש ואת הגוף לאבד לגיהנם [29] הלא שני צפרים

Page 22

- (1) נמכרו תחת טבע קטון ואחד מהם לא יפול על
- (2) הארץ בלי אביכם [30] ושערות ראשכם כלן¹⁰⁹
- (3) נפסדו [31] ועל כן לא תיראו כי אתם טובים מרבים
- (4) צפרים [32] וכל מי שיתודה אותי לפני האנשים גם
- (5) אני אתודה אותו לפני אבי שבשמים [33] ואשר
- (6) יכחש אותי לפני האנשים גם אני אכחשנו
- (7) לפני אבי שבשמים [34] אל תחשבו שבאתי לשלוח
- (8) שלום על הארץ לא באתי לשלוח את השלום¹¹⁰
- (9) כי אם את החרב [35] כי באתי להבדיל את איש¹¹¹
- (10) מאביו ואת הבת מאימה ואת כלה¹¹² מן חמותה
- (11) [36] ואויבי איש אנשי ביתו [37] ומי שיאהב את אביו ואת
- (12) אמו יותר ממני איננו ראוי לי ומי שיאהב
- (13) את הבן או את חבת יותר ממני איננו ראוי
- (14) להיות עמי במלכות שמים [38] ומי שלא ישא את

σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. 39 ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. 40 Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστειλαντά με. 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὡς ἂν ποτίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέση τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

11:1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ πέμπσας διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 3 εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν; 4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· 5 τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται· 6 καὶ μακάριός ἐστιν ὅς ἐάν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; 8 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἡμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. 9 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. 10 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

11 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστιν. 12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. 13 πάντες γὰρ οἱ προφήται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν· 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. 15 ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω.

16 Τίτι δὲ ὁμοιώσω τὴν γειεᾶν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ καθημένῳ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις 17 λέγουσιν· ἠυχήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν

- (15) צליבתו וילך אחרי הוא אינו ראוי לי [39] מי שימצא
 (16) את נפשו יאבד אותה ואשר את נפשו ל¹¹³
 (17) למעני ימצאנה [40] מי שיקח אתכם הוא יקח אותי
 (18) ואשר יקח אותי הוא יקח אותו ששלח אותי [41] מי
 (19) שיקח הנביא בשם הנביא הוא יקח שכר הנביא
 (20) ומי שיקח את הצדיק בשם צדיק הוא יקח
 (21) שכר הצדיק [42] ואשר יתן לשתות לאחד מאלה
 (22) הקטנים אפילו כוס אחד ממים קרים בשם
 (23) התלמיד אמן אני אומר לכם שלא יאבד
 (24) את שכרו¹¹⁴

Page 23
Chapter 11

- וַיְהִי** (1) כאשר כלה ישו לצוות את שנים עשר
 (2) תלמידיו עבר משם ללמד ולהכריז בעריהם
 (3) [2] ויוחנן כששמע בבית הסוהר את מעשה
 (4) המשיח שלח שנים מתלמידיו [3] ויאמר לו אם אתה
 (5) הוא אשר עתיד לבא או אם ביחל לאחר [4] ויען ישו
 (6) ויאמר אליהם לכו והגידו ליוחנן את אשר שמעתם
 (7) וראיתם [5] עורים יראו פסחים ילכו מצורעים
 (8) יטהרו חרשים ישמעו ומתים יקומו עניים יאשרו
 (9) [6] ואשרי הוא שלא ישל בי [7] ואחרי שאלה הלכו החל
 (10) ישו לדבר אל הביתות¹¹⁵ על יוחנן למה יצאתם
 (11) אל המדבר לראות האם קנה נדף מרוח [8] ולמה
 (12) יצאתם לראות האם אדם לבוש בחלקות הנה
 (13) אשר נלבשו בחלקות הם בבתי המלכים [9] רק
 (14) למה יצאתם לראות הנביא גם אומר לכם הוא
 (15) יותר מנביא [10] כי הוא מי אשר עליו נכתב הנני
 (16) שולח מלאכי ופנה דרך לפני [11] אמן אני אומר
 (17) אין קם מבין ילדי הנשים שהוא יותר גדול מיוחנן
 (18) הטובל ומי שהוא קטון במלכות השמים הוא
 (19) גדול ממנו [12] אך מימי יוחנן הטובל עד עתה
 (20) מלכות שמים באונם היא ומכריחין גוזלין אותה
 (21) [14] כי כל הנביאים והתורה עד יוחנן נבאו ואם
 (22) רצונכם לקחת הוא יש אליהו אשר יבא [15] מי שלו
 (23) אזנים לשמוע הוא ישמע [16] למי אמשול את הדור
 (24) הזה נמשל בנערים היושבים בשוק שקוראים
 (25) לדומיו [17] ואומרים נגננו לכם ולא דלגהם שרנו

καὶ οὐκ ἐκόψασθε. 18 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει. 19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἀμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖστα δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν· 21 οὐαὶ σοι, Χοραζίν, οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. 22 πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. 23 καὶ σύ, Καφαρναούμ, μὴ ἔως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ; ἕως ἄβυθου καταβήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις αἱ γινόμεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. 24 πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἔξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· 26 ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου. 27 Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγίνωσκει τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγίνωσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃς ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. 28 Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. 29 ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαισιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· 30 ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρόν ἐστιν.

12:1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέειπασαν καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχτας καὶ ἐσθίειν. 2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ· ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. 3 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπέειπασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, ὃ οὐκ ἔξδον ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις; 5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ

- (1) קינה ולא קוננתם [18] כי בא יוחנן ולא אכל ולא שתה
- (2) ויאמרו בעל השד הוא [19] ובן האדם בא אוכל ושותה
- (3) ויאמרו הנה האדם זולל וסובא יין ורע בעלי העברה
- (4) החטאים וצדקה חכמה מאת בניה [20] אז החל לחרף
- (5) ערים אשר¹¹⁶ בהם נעשו כחותיו רבות כע לא שבו
- (6) מעשות רע אי לך כורזין [21] אי לך בית צידה כי אם
- (7) בצור ובצידון נעשו כחות אשר נעשו בכך בימי
- (8) קדם בשק ואפר שבו מרע¹¹⁷ [22] אך אומר לכם כי
- (9) ויתר קל יהיה לצור ולצידון ביום המשפט מכם
- (10) [23] ואתה כפר נחום הלא עד השמים תרומי עד
- (11) גיהנם תרדי כי אם בסדום נעשו הכחות אשר
- (12) נעשו כך אולי ישבו עד היום הזה [24] אמנם אני
- (13) אומר לכם כי יותר קל יהיה לארץ סדום ביום
- (14) הדין¹¹⁸ ממך [25] בעת ההיא ענה ישו ויאמר אודך אבי
- (15) אדון השמים והארץ שהסתרת האלה מהחכמים
- (16) ומנבונים ותגל אותם לצעירים [26] כן אבי כי כן
- (17) רצו¹¹⁹ לפניך [27] כל נתנו לי מאבי ולא איש שידע
- (18) בן כי אמ אב ולא יש שידע את האב בלתי בן
- (19) ולמי שירצה בן לגלות [28] לכו אלי כל היעפים ואשר
- (20) עליכם משא ואני אשביעכם [29] שאו את עולי¹²⁰
- (21) עליכם ולמדו ממני כי נעם אני ושפל רוח
- (22) ותמצאו מרגוע לנפשותיכם
- (23) [30] כי עולי מתוק
- (24) הוא ומשאי
- (25) קל¹²¹

Page 25
Chapter 12

- (1) **בעת** ההיא הלך ישו על זרע בשבת
- (2) ותלמידיו היו רעבים ויחלו לקטף
- (3) שבלים מן הקמות ולאכול [2] והפרושים
- (4) הרואים אמרו הנה תלמידך עושים מה שאינו
- (5) ראוי לעשות בשבת [3] והוא אמר אלהם הלא קראתם
- (6) מה שעשה דוד כאשר היה רעב הוא ואשר עמו
- (7) [4] כי בא בבית האלהים ולחם הפנים אכל שלא
- (8) היה מותר לו לאכול אותם ולא לאשר עמו כי
- (9) כי אם לכהנים לבדם [5] הלא קראתם בתורה

ὅτι τοῖς σάββασι οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; 6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώκετε τί ἐστὶν ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναίτιους. 8 κύριος γὰρ ἐστὶν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

9 Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· 10 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασι θεραπεύσαι; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἐν καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασι εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. 13 τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα. καὶ ἔξετεινεν καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη. 14 ἐξελλθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ [ὄχλοι] πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας. 16 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν, 17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος· 18 ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. 19 οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάζει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. 20 κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς ἕλκος τὴν κρίσιν. 21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἔλπιουσιν. 22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν. 23 καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον· μῆτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυὶδ; 24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον· οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. 25 εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς· πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημόυται καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. 26 καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; 27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. 29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν; καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστὶν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.

31 Διὰ τοῦτο λέγω

- (10) שהכהנים מחללים השבת בהיכל ואינם נאשמים
 (11) [6] ואני אומר לכם כי פה גדול מההכל¹²² הוא [7] ואם
 (12) תדעו מה הוא חסד חקצתי ולא זבח לו תחייבו
 (13) את הנקיים [8] כי אנני הוא בן האדם וגם השבת
 (14) [9] וכשעבר משם בא בבית כנסיותם [10] והנה אדם
 (15) שיבשה ידו ושאלו לו לאמר אם מותר בשבת
 (16) לרפא לחולים וכל זה כד¹²³ להלשינו לבית דין [11] והוא¹²⁴
 (17) אמר להם מי בכם אדם שיש לו צאן אחת
 (18) שתפול בבור בשבת הלא יחזיקה ויעלנה
 (19) [12] והלא אדם הוא יותר טוב מן הצאן לכן מותר
 (20) להטיב בשבת [13] אז אמר לאדם נטא את ירך
 (21) ויט ותשב לרפאות כמו השנית [14] והפרושים
 (22) יצאו ויועדו עליו כדי שיאבדו אותו [15] וישו יודע
 (23) ויסר משם וילכו אחריו רבים והוא רפא את
 (24) כולם [16] ויצום שלא יפרסמוהו [17] בעבוד שיתקיים
 (25) מה שנאמר על ידי ישעיהו הנביא האומר [18] הן

Page 26

- (1) עבדי אתמך בו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עליו
 (2) משפט לגוים יוציא [19] לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע
 (3) בחץ קולו [20] קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא
 (4) יכבנה לאמת יוציא משפט [21] לא יכהה ולא ירוץ עד
 (5) ישים בארץ משפט ולתורתו איים ייחלו [22] אז הגש
 (6) אליו בעל השד עור וחרש וירפא אותו כדי שיכול
 (7) לדבר ולראת [23] ויתמהו כל הכיתות ויאמרו הלא זה
 (8) הוא בן דוד [24] ושומעים הפרושים ואמרו זה לא
 (9) הוצא את השדים כי אם בבעל זבוב שד
 (10) השדים [25] וישו יודע מהשבותיהם ואמר להם כל
 (11) מלכות שנהלקה בעצמה תשמם וכל עיר או
 (12) בית הנחלק בעצמו לא יעמוד [26] ואם שטן ישלח
 (13) השטן הוא נחלק בעצמו ואיך תעמד מלכותו¹²⁵
 (14) [27] ואם אני בבעל זבוב אוציא השדים בניכם במי
 (15) יוציאו על כן הם יהיו שופטים [28] וכי אני ברוח ה¹²⁶
 (16) האלהים מוציא את השדים אם כן באה אליכם
 (17) מלכות האלהים [29] והיך יוכל איש לבא בבית הגיבור
 (18) לבזו את כליו אם לא יאסור קודם את הגבור ואז
 (19) יבזו את ביתו [30] מי שלא יש עמי הוא יש בנגדי
 (20) ומי שלא יאסוף עמי הוא יפזר [31] ועל כן אני אומר

ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται.³² καὶ ὃς ἔαν εἶπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἶπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

33 Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. 34 γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν ποιηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. 35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. 36 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· 37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. 39 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωῆ τοῦ προφήτου. 40 ὡσπερ γὰρ ἦν Ἰωῆς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. 41 ἄνδρες Νινευίται ἀναστήσουσιν ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῆ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωῆ ὧδε. 42 βασίλισσα νότου ἐγεθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαισιν καὶ οὐχ εὐρίσκει. 44 τότε λέγει· εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον· καὶ ἔλθον εὐρίσκει σχολάζοντα σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 45 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἔτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

46 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλήσαι. 47 [εἶπεν δὲ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου ἔξω ἑστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλήσαι] 48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ· τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ τίνας εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

- (21) לכם כל חטאה וגדיפה תסלח לאדם וגידוף
(22) שעל הרוח לא יסלח [32] וכל איש שיאמר דבר על בן
(23) אדם יסלח לו ואשר יאמר דבר על רוח הקדש
(24) לא יסלח לו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא¹²⁷
(25) [33] עשו עץ טוב ופריו טוב או עשו עץ רע ופריו

Page 27

- (1) רע כי מן הפרי יודע העץ [34] דור האפעים היך תוכלו
(2) דבר טובות בהיותכם רעים כי משפע הלב
(3) ידבר הפה [35] אדם הטוב יוציא טובות מאוצר טוב
(4) ואדם רע יוציא רעות מאוצר רע¹²⁸ [36] ואני אומר
(5) לכם כי כל דבר ביטול שידברו האנשים ישיבו
(6) עליו טעם ביום המשפט [37] כי מעל דבריך תצדק
(7) ומעל דבריך תתחייב [38] אז ענו לו מספרים
(8) ומן הפרושים לאמר רבינו רצוננו לראות
(9) ממך אות [39] ויען ויאמר להם דור רע ונואף מבקש
(10) אות ואות לא יתן לו כי אם אות יונה הנביא
(11) [40] כי כמו שהיה יונה במעי הדגה שלשה ימים
(12) ושלוש לילות כן יהיה בן האדם בלב הארץ שלשה
(13) ימים ושלושה לילות [41] ואנשי ניונה יקומו במשפט
(14) עם הדור הזה וירשיעוהו כי עשו תשובה לקריאת
(15) יונה והנה יותר מיונה פה¹²⁹ [42] מלכת הדרום
(16) תקום במשפט עם זה הדור וירשיעוהו כי באה
(17) מקצוה הארץ לשמוע את חכמה שלמה והנה
(18) יותר משלמה פה [43] כשיצא רוח הטמאה מאדם תלך
(19) על מקומות יבשים ותבקש מנוח ולא תמצא¹³⁰
(20) [44] אז תאמר אשוב אל ביתי אשר יצאתי משם ותבא
(21) ותמצא אותו רק ומטוהר ביעים ומפואר [45] אז תלך
(22) ותקח את שבע רוחות אחרות רעות מאותה
(23) ותבאנה וישבנה שם ותהינה אחריות האדם
(24) ההיא רעות מן הראשיית כן יהיה לדור הרע
(25) הזה [46] וכאשר הוא עוד ידבר על הכיתות הנה

Page 28

- (1) אמו ואחיו עמדו בחוץ ויבקשו לדבר אליו [47] ויאמר
(2) לו אחד הנה אמך ואחיך עומדים בחוץ ומבקשים
(3) אותך [48] והוא ענה לאמר לו איזו אמי ומי

είσιν οἱ ἀδελφοί μου; 49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 50 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.

13·1 Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθὼν ὁ Ἰησοῦς τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν· 2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει.

3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων· ἰδοὺ ἐξηγήθην ὁ σπεῖρων τοῦ σπείρειν. 4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἄ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἐλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά. 5 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἔκαυματίσθη καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. 7 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἀκαθαί καὶ ἔπιξαν αὐτά. 8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. 9 ὃ ἔχων ὦτα ἀκούετω.

10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ· διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς; 11 ὃ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὅτι ὑμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν, 14 καὶ ἀναπληροῦνται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαίου ἡ λέγουσα· ἀκοῆ ἀκούσατε καὶ οὐ μὴ συνήτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσιν βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμυσαν, μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὤσιν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν καὶ ἰάσομαι αὐτούς. 16 ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούουσιν. 17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκούσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν. 18 Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπεύραντος. 19 παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς. 20 ὃ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν, 21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται.

(4) אחי [49] ויט יד על תלמידיו ויאמר הנה אמי ואחי

(5) [50] כל איש אשר יעשה רצון אבי שבשמים הם

(6) אחי אחיותי ואמי

Chapter 13

(7) **ביום** ההוא יצא ישו מן הבית וישב על ש¹³¹

(8) שפת הים [2] ויקבצו אליו כיתות רבות

(9) והוא עלה בספינה וישב וכל העם

(10) עמד על שפת הים [3] וידבר אליהם¹³² הרבה במשלים

(11) ויאמר הנה יצא הזורע לזרוא זרעו [4] וכשזרע נפלו

(12) קצת מהם אל הדבר ויבאו עופות השמים ויאכלו

(13) אותם [5] ואחרים נפלו על הסלע אשר אין שם ארץ

(14) רבה ומיד צמחו כי אין להם עומק בארץ [6] ואחר

(15) שזרחה השמש חרבו ואשר אין להם שרש יבשו:¹³³

(16) [7] ואחרים נפלו לתוך הקוצים וגדלו הקוצים ו¹³⁴

(17) ויחנקו אותם [8] ואחרים נפלו בארץ טובה ויתנו

(18) פרי אחד מאה ואחד ששים ואחד שלושים [9] מי

(19) שלא¹³⁵ אזנים לשמוע ישמע [10] ויקרבו אליו תלמידיו

(20) ויאמר לו אדני למה תדבר עמנו במשלים [11] ויען

(21) ויסמת אליהם כי נתן לכם להבין סודות מלכות

(22) שמים ולאלה לא נתן [12] כי מי שיש לו יתנן לו וישפע

(23) ומי שאין לו גם שיש לו יקח ממנו [13] ועל כן אני

(24) מדבר לכם במשלים כי הם רואים ולא יראו ו¹³⁶

(25) שומעים ולא ישמעו ולא יבינו [14] להתקיים בהם

Page 29

(1) נבואת ישעיה שאמר שמעו שמעו ואל תבינו

(2) וראו ראו ואל תדעו [15] השמן לב העם הזה ואזניו

(3) הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע

(4) ולבבו יבין ושב ורפא לו [16] ואשרי עיניכם כי תראנה

(5) ואזניכם כי תשמענה:¹³⁷ [17] אמן אני אומר לכם כי

(6) רבים נביאים וצדיקים חפצו לראות אשר

(7) אתם רואים ולא ראו ולשמעו אשר אתם שומעים

(8) ולא שמעו [18] לכן שמעו אתם משל הזורע [19] כל ששומע

(9) דבר מלכות ולא יבין יבא הרע ויטרוף מה שזרוע

(10) בלבו וזהו¹³⁸ שנזרע על הדרך [20] ואשר נזרע על הסלע

(11) זהו ששומע דבר ופתאום בשמחה ישא אותו

(12) [21] ודומה לזרע שאין לה שורש כי לא יעמד אלא ל¹³⁹

(13) לשעה וכשיקום צרה או רידוף מיד יכשל:¹⁴⁰

22 ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάθαρτας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπύγει τὸν λόγον καὶ ἀκαρπος γίνεται. 23 ὁ δὲ ἐπὶ τῇ καλῇ γῆν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπήλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ· κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· ἐχθρὸς ἀνθρώπου τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δούλοι λέγουσιν αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δὲ φησιν· οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. 30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἕως τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβούσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. 34 ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς, 35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου, ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς [κόσμου].

36 Τότε ἀφείξοι τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· διασάφησον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, 38 ὁ δὲ ἀγρὸς ἐστὶν ὁ κόσμος, τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, 39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά ἐστὶν ὁ διάβολος, ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰῶνος ἐστὶν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι ἐστὶν. 40 ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ [κατα]καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· 41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

(14) [22] ואשר נזרע בקוצים זה הוא ששומע דבר האלהים
 (15) ודאגת העולם הזה ותאות שקר הממון יחנק
 (16) את הדבר ויהיה בלי פרי [23] אך אשר נזרע על
 (17) ארץ טובה זה הוא ששומע את הדבר ומבין¹⁴¹
 (18) ומביא פרי ואחד עושה מאה ואחד ששים ואחד
 (19) שלושים [24] עוד שם לפנייהם משל אחר לאמור¹⁴²
 (20) דומה מלכות שמים לאדם שזרע זרע טוב ב¹⁴³
 (21) בשדהו [25] וכאשר ישנו אנשים בא אויבו וזרע
 (22) חרול בתוך החטים וילך לו [26] וכשגדל העשב
 (23) ועשה הפרי אז נראו שם גם החרדולים [27] ויקרבו
 (24) עבדי בעל הבית ויאמרו אליו אדני הלא זרע
 (25) טוב זרעת בשדך ומאין באו בו החרולים¹⁴⁴

Page 30

(1) [28] ויאמר אליהם אדם אויב עשה זאת ועבדים אמרו
 (2) לו אם תרצה נלך ונאסוף אותם [29] ויאמר לא פן
 (3) תאספו חרדולים ותיתשו יחד אתם גם החטים
 (4) [30] הניחו שניהם כדי שיגדלו עד הקציר ובעת הקציר
 (5) אומר לקוצרים איספו בתחילה החרדולים וקשרו
 (6) אותם לצרורות לשורף וחטים אספו לגרני¹⁴⁵ [31] עוד
 (7) שם לפנייהם משל אחר לאמר נדמתה מלכות
 (8) השמים לגרעין חרדל שיקח אותו אדם וזורעו
 (9) בשדהו [32] והוא קטון מכל זרעים וכשיגדל יהיה גדול
 (10) העשבים ויהיה עץ שגם עופות השמים יבאו וקננו
 (11) בסופותיו¹⁴⁶ [33] עוד דבר אליהם במשל אחר
 (12) נדמתה מלכות שמים לחמץ שתיקח אשה וטמנה
 (13) אותו בשלשה סאין אל סלת עד שיחמץ כולו¹⁴⁷ [34] כל
 (14) אלה דברי ישו במשלים אל הכיתות ומבלי משלים
 (15) משלים¹⁴⁸ הוא לא היה מדבר עמהם [35] כדי למלא
 (16) מאמר הנביא האומר אפתחה במשל פי אביעה
 (17) חידות מני קדם [36] אז עזב הכיתות ויבאו בבית
 (18) ויגשו אליו תלמידיו לאמר פתר לנו את משל חרדולי
 (19) השדה¹⁴⁹ [37] ויען ויאמר מי שזרע זרע טוב הוא בן ה¹⁵⁰
 (20) האדם [38] והשדה העולם וזרע הטוב הם בני מלכות
 (21) והחרדולים הם בני בליעל [39] ואויב אשר זרע אותם
 (22) הוא השטן וקציר היא תכלית העולם וקוצרים
 (23) הם המלאכים [40] וכאשר נאספו חרולים ונשרפו
 (24) באש כן יהיה בתכלית העולם [41] כי ישלח בן האדם

τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν

42 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων. 43 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. 44 Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἄγρῳ, ὃν εὐρῶν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἄγρον ἐκεῖνον.

45 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· 46 εὐρῶν δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. 47 Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούση· 48 ἣν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ κατὰ εἰς ἄγην, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. 49 οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς ποιηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων. 50 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων. 51 Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ· ναί. 52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοίός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. 53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετήρην ἐκεῖθεν. 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν· πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; 55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;

56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπίστιαν αὐτῶν.

14·1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοήν

(25) את מלאכיו ויאספו מבין מלכותו כל מכשולים

Page 31

- (1) ואותם שעשו פשע [42] וישלחום אל תנור האש שם
- (2) יהיה בכי וחרוק שנים [43] אז צדיקים יזהירו כשמש
- (3) במלכות אביהם מי שלו אזנים לשמוע ישמע
- (4) [44] נדמתה מלכות שמים לאוצר הנסתר בשדה
- (5) אשר אם ימצא אדם יסתיר ומן שמחתו ילך
- (6) וימכור כל אשר לו ויקנה השדה הזה¹⁵¹
- (7) [45] עוד נדמתה מלכות שמים לאדם הסוחר
- (8) המבקש מרגליות טובות [46] וכשמצא מרגלא¹⁵² אחת
- (9) יקרה הלך ומכר כל אשר לו וקנה אותה: ¹⁵³ [47] עוד
- (10) נדמתה מלכות שמים למכמורת השלוחה
- (11) בים והיא אוספה מכל מיני דגים [48] ומוציאים
- (12) אותה כשהיא מלאה ועל שפת הים יושבים
- (13) ובוחרים את הטובים ושמים אותם לכלים
- (14) והרעים ישלחום לחוץ [49] כן יהיה בתכלית¹⁵⁴
- (15) העולם כי יצאו מלאכים ויבדלו את הרעים
- (16) מתוך הצדיקים [50] וישלחו אותם על תנור¹⁵⁵
- (17) האש שם יהיה בכי וחרוק שנים [51] הבינותם
- (18) כל אלה ויאמרו אליו כן: ¹⁵⁶ [52] ויאמר אליהם לכן
- (19) כל סופר מלומד במלכות שמים הוא דומה
- (20) לאדם בעל הבית שמוציא מן אוצרו חדשים
- (21) וישנים [53] ויהי ככלות ישו לדבר משלים אלה
- (22) עבר משם [54] ויבא אל ארץ מולדתו וילמדם¹⁵⁷
- (23) בבתי כנסיותם ויתמהו לאמר מאין לזה¹⁵⁸
- (24) החכמה הזאת והגבורה [55] הלא זה בן נפחא¹⁵⁹
- (25) הלא אמו נאמרה מרים ואחיו יעקוב¹⁶⁰ ויוסף ושמעון

Page 32

- (1) ויהדה¹⁶¹ [56] והלא אחיותיו כלן עמנו הם ומאין לזה כל אלה
- (2) [57] ויכשלו בו ויאמר אליהם ישו אין נביא בלא כבוד
- (3) אלא במקום מולדתו ובביתו [58] ולא עשה שם גבורות
- (4) רבות בעבור סררותם

Chapter 14

- (5) **בעת** ההיא שמע הורודוס אחד
- (6) מארבעה נשיאים שמעו¹⁶² של

Ἰησοῦ, 2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδρασε [αὐτὸν] καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· 4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ· οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν. 5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. 6 Γενεσίους δὲ γενομένους τοῦ Ἡρώδου ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ, 7 ὅθεν μεθ' ὅρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. 8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς· δός μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. 9 καὶ λυπηθεὶς ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσεν δοθῆναι, 10 καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν [τὸν] Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. 11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. 12 καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ πτώμα καὶ ἔθαψαν αὐτὸν καὶ ἔλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ. 13 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ περὶ τῶν πόλεων.

14 Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὸν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

15 Ὁψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες· ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. 16 ὁ δὲ [Ἰησοῦς] εἶπεν αὐτοῖς· οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. 17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ· οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 18 ὁ δὲ εἶπεν· φέρετέ μοι ὧδε αὐτούς. 19 καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἔχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. 22 Καὶ εὐθέως ἠγάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ

- (7) של ישו [2] ויאמר לנעריו זה הוא יוחנן
- (8) הטובל הוא קם ממתים ועל כן הכחות יפעלו
- (9) בו: ¹⁶³ [3] והורודוס החזיק ביוחנן ויאסור אותו ונתנו
- (10) בבית האסורים מפני הורודוסית אשת אחיו
- (11) [4] כי אמרה אליו יוחנן אינו ראוי שיהיה עמך [5] וירצה
- (12) להרוג אותו ויראה ¹⁶⁴ את העם והיה בעיניהם
- (13) כנביא: ¹⁶⁵ [6] וביום מולדת הורודוס דילגה בתה
- (14) של הורודוסית בתוך והיא ישרה בעיני ה ¹⁶⁶
- (15) הורודוס [7] וישבע לה בשבועה לתת לה כל מה
- (16) שתשאל ממנו [8] והיא נזהיה מאמה ותאמר
- (17) תן לי פה בקערה ראשו של יוחנן הטובל: ¹⁶⁷
- (18) [9] ויתעצב למלך אלא בעבור השבועה יבעבור
- (19) אותם אשר ישבו עמו יחדיו בשלחן ציוה
- (20) להנתן לה [10] וישלח ויקצץ ראשו של יוחנן אשר
- (21) בבית הסוהר [11] ושינשא ראשו בקערה ויתנו
- (22) אותו לנערה ויעשו כן ויתן לנערה והיא
- (23) נשאו לאמה [12] ויגשו תלמידיו ויסירו את גופו
- (24) ויקברוהו ויבאו ויגידו תלמידיו לישו [13] וכשמעו
- (25) סר משם בספינה למקום המדבר לבדו

Page 33

- (1) ותשמענה הכחות ותלכנה ברגליהם אחרי
- (2) מעריהם [14] ויצא וירא את את עם רב וירחמם
- (3) וירפא את חוליהם [15] ואחרי שהיה ערב קרבו א ¹⁶⁸
- (4) אליו תלמידיו לאמור שמם המקום והשעה
- (5) כבר עברה ועל כן הנח הכיתות כדי שתלכנה
- (6) אל כפרים ותקנינה להם אוכל [16] ויאמר אליהם
- (7) ישו לא יצטרכו ¹⁶⁹ ללכת אתם ¹⁷⁰ תנו להם לאכול
- (8) [17] ויענו לו אין לנו פה כי אם חמשה לחם ושני
- (9) דגים [18] ויאמר להם השיאום הלום אלי [19] ויצו את
- (10) העם לשבת לאכול על החציר בשדה והוא
- (11) לקח חמשה לחם והשני דגים וישא עיניו
- (12) אל השמימ ויברך וישבר ויתן להם תלמידיו
- (13) ותלמידיו נתנו לכיתות [20] ויאכלו כלם וישבעו
- (14) ונשארו להם שנים עשר סלים מלאים מפת
- (15) [21] ומספר האוכלים היה חמשה אלפי איש בלתי
- (16) הנשים והטף [22] ומיד פצר ישו בתלמידיו לעלותם
- (17) בספינה וללכתם לפניו עבר הים עד שיניח

τοὺς ὄχλους. 23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἴδιαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. 24 τὸ δὲ πλοῖον ἦδη σταδίου πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέειχεν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. 25 τετάρτη δὲ φυλακὴ τῆς νυκτὸς ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. 26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπατοῦντα ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστίν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. 27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ Ἰησοῦς] αὐτοῖς λέγων· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε. 28 ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν·

κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με ἔλθειν πρὸς σε ἐπὶ τὰ ὕδατα. 29 [ὁ] δὲ εἶπεν· ἔλθέ. καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου [ὁ] Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον [ισχυρὸν] ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων· κύριε, σῶσον με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας; 32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. 33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. 34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γενησαρέτ. 35 καὶ ἐπιγύνοντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὄλην τὴν περίχωρον ἐκείνην καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. 36 καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

15:1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς λέγοντες· 2 διὰ τί οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουσιν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας [αὐτῶν] ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. 3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; 4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν· τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καί· ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω. 5 ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὅς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· δῶρον ὃ ἐάν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς, 6 οὐ μὴ τιμήσει τὸν πατέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. 7 ὑποκριταί, καλῶς ἐπροφήτευσεν περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας·

(18) הכיתות [23] וכשהניח את העם עלה לבדו על ההר
(19) להתפלל ויהי ערב והוא לבדו היה שם [24] והספינה
(20) נדפה בתוך הים מן הגלים כי הרוח היה
(21) להם להפך [25] ויהי ברביעית באשמורת הלילה
(22) ויבא אליהם וילך על הים [26] ורואים אותו מתהלך
(23) על הים ונבהלו ויאמרו כי מזיק הוא ויתצעקו
(24) מיראה [27] ופתאום דבר ישו אליהם לאמור בטח
(25) כי אני הוא על תיראו: ¹⁷¹ [28] ויען כיפה ויאמר

Page 34

(1) אדני אם אתה הוא צוה ואבוא אליך על המים
(2) [29] והוא אמר בוא וירד כיפה מן הספינה וילך על
(3) המים לבא על ישו [30] וכשראה רוח חזקה ירא מאד
(4) פן יטבוע וצעק לאמר אדני הושיעני [31] ומיד
(5) נטה ישו את ידו ויאחזו בו ויאמר אליו קטון אתה
(6) באמונה למה וסתפקתה¹⁷² [32] וכשעלה אל הספינה
(7) מיד נשתתק הרוח [33] וכשהיו בספינה באו ו¹⁷³
(8) וישתחוו לו לאמור בעמת בן האלהים אתה
(9) [34] והם הלכו מעבר לים ויבאו בארץ גינוסר
(10) [35] ואנשי המקום ההוא כשידעו אותו שלחו אל
(11) כל הארץ הזאת ויגישו לו כלם אשר היו ברע
(12) [36] ויתחננו אליו כדי שיגעו בשפת בגדו וכלם
(13) אשר נגעו נושעו: ¹⁷⁴

Chapter 15

(14) **אז** קרבו אליו מירושלם סופרים ופרושים
(15) לאמר [2] למה תלמידיך יעברו את גזירות
(16) הזקנים כי הם לא יכבסו את ידיהם
(17) כאשר יאכלו את הלחם [3] והוא ענה עליהם
(18) ויאמר ולמה אתם עובדים את מצות האלהים
(19) בשביל גזרתכם [4] הלא כתוב בתורתכם מפי
(20) האלהים כבד את אביך ואת אמך וכתוב
(21) ומקלל אביו ואמו מות יומת [5] ואתם אומרים
(22) כל מי שיאמר לאב ולאם כל מתן שהוא ממני
(23) היא תועלתך ולא יכבד את אביו ואת אמו
(24) [6] ותפירו מצות האלהים בעבור גזירותיכם: ¹⁷⁵
(25) [7] אתם חונפים הרבה הטיב ישעיהו¹⁷⁶ להנבא

λέγων 8 ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾶ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἑμοῦ· 9 μάτην δὲ σέβονται με διδάσκοντες διδασκαλίαις ἐντάλματα ἀνθρώπων.

10 καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· ἀκούετε καὶ συνίετε· 11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 12 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίστησαν; 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. 14 ἄφετε αὐτούς· τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοὶ [τυφλῶν]· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐάν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν [ταύτην]. 16 ὁ δὲ εἶπεν· ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνητοί ἐστε; 17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρώνα ἐκβάλλεται; 18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 19 ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεύαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. 20 ταῦτά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτους χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος. 22 καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληθούσα ἐκράζει λέγουσα· ἐλέησόν με, κύριε υἱὸς Δαβὶδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. 23 ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.

24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. 25 ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα· κύριε, βοήθει μοι. 26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. 27 ἡ δὲ εἶπεν· ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γεννηθήτω σοι ὡς θέλεις, καὶ ἴαθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο

- (1) עליכם לאמר [8] העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני
- (2) ולבו רחק ממני [9] ותהי יראתם אותי מצות
- (3) אנשים מלומדה [10] ויועק לעצמו הכיתות
- (4) ויאמר אליהם שמעו ודעו [11] מה שיבא לפה
- (5) לא יטמא את האדם אבל מה שיצא מן הפה
- (6) הוא יטמא את האדם [12] אז נגשו אליו תלמידיו
- (7) ויאמרו דע כי הפרושים אשר שמעו הדבר
- (8) הזה נכעסו [13] ויען ישו ויאמר כל מטע אשר
- (9) לא נטע אבי שבשמים ינתש [14] הניחו אותם
- (10) כי עורים הם ונוהגי העורים ואם עוד ינהג
- (11) עוד אחר שניהם יפלו לבור: ¹⁷⁷ [15] ויען כיפה
- (12) [16] ויאמר אליו פרש לבו המשל הזה ויאמר ישו גם
- (13) אתם לא התבוננתם [17] עד עתה לא התבוננתם
- (14) כל מה שיבא לפה הוא יבא לבטן וישלח באחור ¹⁷⁸
- (15) [18] ואשר יצאו מן הפה הם יצאו מלבב והם
- (16) הם אשר יטמאו את האדם [19] כי מן הללב ¹⁷⁹,
- (17) יצאו מחשבות רעות רצחים ניאופים זנונים
- (18) גניבות עדות שקר וגדופים [20] הם הם אשר
- (19) יטמאו את האדם אבל כשיאבל איש ולא ירחץ
- (20) ידיו זה לא יטמא את האדם [21] ויצא משם ישו
- (21) ויבא על חלקי צור וצידון [22] והנה אשה כנעניה
- (22) יצאה מן הגבולים ההם ותצעק ותאמר אליו
- (23) הנני אדני בן דוד כי בתי נענת מאד
- (24) מאת השד [23] וישו לא ענה לה כלום ויקרבו
- (25) תלמידיו ויתחננה אליו לאמר שלח אותה כי

Page 36

- (1) היא צועקה אחרנו [24] והוא ענה ויאמר לא נשלחת
- (2) כי אם אל הצאן שנאבדו בבית ישראל [25] והיא
- (3) באה ותשתחו לו ארצה ותאמר אדני הושיעני
- (4) [26] ויען ישו ויאמר לא טוב לקחת לחם הבנים ולתת
- (5) אותו לכלבים [27] וענתה היא ואמרה אמת כן אדני
- (6) אבל הכלבים גם כן הם יאכלו מן הפתותים ה ¹⁸⁰
- (7) הנופלים תחת שלחן אדוניהם [28] אז ענה ישו
- (8) ויאמר לה האשה כמה גדולה אמונתך יהי לך
- (9) כאשר בלבבך ותרפא בתה באותה השעה: ¹⁸¹
- (10) [29] יעבר משם ישו ויבא על ים הגליל ויעל להר וישב

έκεῖ.30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν
 χλωροὺς, τυφλοὺς, κυλλοὺς, κωφοὺς, καὶ ἐτέρους πολλοὺς καὶ
 ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν
 αὐτούς· 31 ὥστε τὸν ὄχλον θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς
 λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς καὶ χλωροὺς περιπατοῦντας καὶ
 τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ. 32 Ὁ δὲ
 Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν·
 σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς
 προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολύσαι
 αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. 33 καὶ
 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι
 ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; 34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·
 πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπαν· ἐπτὰ καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. 35
 καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. 36 ἔλαβεν
 τοὺς ἐπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν
 καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. 37 καὶ
 ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ τὸ περισσεῖον τῶν
 κλασμάτων ἦσαν ἐπτὰ σπιρίδων πλήρεις.

38 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν
 καὶ παιδίων. 39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον
 καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.

16:1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι
 πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
 ἐπιδείξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· [ὀψίας
 γενομένης λέγετε· εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωί·
 σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν
 πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν
 καιρῶν οὐ δύνασθε] 4 γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον
 ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον
 Ἰωνᾶ. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν. 5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους
 λαβεῖν. 6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ὁράτε καὶ προσέχετε ἀπὸ
 τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 7 οἱ δὲ
 διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. 8
 γινοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς,
 ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 9 οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ
 μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ
 πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

- (11) שם [30] ותקרבנה אליו כיתות רבות ויהיו אתם
- (12) חרשים עורים פסחים חלשים ואחרים רבים
- (13) וישימו אותם לפני רגליו והוא רפא אותם
- (14) [31] ויתמהו העם כשראו את החרשים מדברים ופסחים
- (15) מהלכים ועורים רואים ויגדלו את אלהי ישראל
- (16) [32] ויזעק ישו את תלמידיו ויאמר אליהם מרחם אני
- (17) על העם בעד שלשה ימים ישבו אתי במדבר
- (18) ואין להם מה שיאכלו ואיני מניח אותם צמים
- (19) פן יתעלפו בדרך. ¹⁸² [33] ויאמרו אליו תלמידיו מאין
- (20) לנו במדבר לחם כדי שנשביו את העם הזה
- (21) [34] ויאמר להם ישו כמה ככרי לחם יש יש לכם ויענו
- (22) ויאמרו שבעה ומעט דגים קטנים [35] ויצו את
- (23) העם לשבת על הארץ [36] ויקח שבעה ככרי הלחם
- (24) והדגים ויאמר תודה, ¹⁸³ וישבר ויתן לתלמידיו והם
- (25) נתנו לעם [37] וכלם אכלו וישבעו וממה שנותר

Page 37

- (1) מן הכיתות נשאו שבעו סלים מלאים [38] ויהיו אלה
- (2) שאכלו ארבעה אלפי איש בלתי הטף והנשים ¹⁸⁴
- (3) [39] ויניח את הכיתות ויעלו על הספינה ויבוא גבול
- (4) מגדלה: ¹⁸⁵

Chapter 16

- (5) ויגשו אליו פרושים וצדיקים מנסים
- (6) ושואלים אותו שיראם אות אחד
- (7) מן השמים [2] והוא ענה אותם
- (8) ויאמר אליהם כשיהיה ערב תאמרו זוהר עתיד להיות
- (9) מן השמים כי השמים יתאדמו [3] ובאור היום תהיה
- (10) סעדה כי השמים הקודרים יתאדמו: ¹⁸⁶ והנה
- (11) את פני השמים ידעתם לשפוט ואותות העתים
- (12) לא יכולתם לדעת [4] יחוס רע וזימה מבקשת אות
- (13) ואות לא תנתן לה כי אם אות יונה הנביא: ¹⁸⁷
- (14) ויעזוב אותם וילך [5] וכשבאו תלמידיו בעבר הים
- (15) שכחו לקחת הלחם [6] והוא אמר להם ראו והשמרו
- (16) ממחמצת פרושים וצדיקים [7] והם חשבו ביניהם
- (17) לאמר כי לא לקחנו לחם [8] וידע ישו ויאמר מה
- (18) אתם חושבים קטני אמונה כי לא לקחתם
- (19) לחם [9] העוד לא תתבוננו ולא תזכרו חמשה
- (20) לחם לחמשת אלפי איש וכמה סלים נשאתם

10 οὐδὲ τοὺς ἐπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; 11 πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν; προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 12 τότε συνήκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν ἄρτων ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; 14 οἱ δὲ εἶπαν· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. 15 λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; 16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν· σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι ἀλλ' ὁ πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 18 κἀγὼ δὲ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρα οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. 19 δώσω σοι τὰς κλείδας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 20 τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδεὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ χριστὸς. 21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. 22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· ἰλεὺς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. 23 ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. 24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι. 25 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὕρησει αὐτήν. 26 τί γὰρ ὠφελθήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον

(21) [10] ואין השבעה לחם לא לארבעת אלפי וכמה
(22) סלים נשאתם [11] ולמה לא תתבוננו כי לא על
(23) הלחם אמרתי לכם השמרו ממחמצת הפרושים
(24) והצדיקים [12] אז שמעו ובננו כי לא אמר להשמר
(25) ממחמצת לחם כי אם מתלמוד הפרושים והצדיקים¹⁸⁸

Page 38

(1) [13] ויבא ישו בגבולי צישריאה¹⁸⁹ פיליפוס וישאל לכל לאחד¹⁹⁰
(2) מתלמידי לאמר את מי יאמרו בני האדם היות¹⁹¹
(3) בן האדם [14] ויאמרו קצת את יוחנן הטובל וקצת
(4) את אליה ואחרים את ירמיהו או אחד מן
(5) הנביאים: ¹⁹² [15] ויאמר אליהם ישו ואתם אותי
(6) מי תאמרו היות: ¹⁹³ [16] ויען שמעון כיפה לאמור
(7) אתה הוא משיח בן אלהים חי¹⁹⁴ [17] ויען ישו ויאמר
(8) לו אשריך שמעון בן יונה כי לבשר ודם לא נגלה
(9) זה כי לך שנגלה לך מאבי שהוא בשמים
(10) ואני אומר לך כי אתה כיפה ועל הכיפה הזאת
(11) אבנה את מקהלי¹⁹⁵ ושערי תחתיות לא יגברו עליך¹⁹⁶
(12) [19] ולך אתן מפתחי מלכות שמים וכל מה שתאסור
(13) בארץ יהיה אסור בשמים וכל מה שתתיר בארץ
(14) יהיה מותר בשמים: ¹⁹⁷ [20] אז צוה לתלמידי שלא
(15) אמרו לשום אדם שהוא ישו המשיח [21] ואז התחיל
(16) ישו להודיע לתלמידי כי היה צריך ללכת לירושלם
(17) ולסבול שם יסורים רבים וגידופים רבים
(18) מהזקנים והסופרים ומאת שרי הכהנים וליגרה
(19) שם ולקום ביום השלישי [22] ויקחהו כיפה ויחל
(20) להוכיח אותו לאמר חלילה לך אדני לא יהיה לך
(21) כל זה [23] וישב הוא ויאמר אל כיפה לך אחרי
(22) שטן אתה הוא לי מכשול כי לא תטעם אותם
(23) אשר הם לאלהים אלא אותם אשר הם לאנשים
(24) [24] אז אמר ישו לתלמידי מי שירצה ללכת אחרי
(25) ימאס את עצמו וישא את צליבו וילך אחרי: ¹⁹⁸ [25] כי

Page 39

(1) מי שיחפוץ להושיע את נפשו הוא יאבד אותה
(2) ומי שיאבד את נפשו למעני הוא ימצאנה
(3) [26] כי מה יועיל לאדם אם יקנה את כל העולם

κερδήση τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. 28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

17:1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. 2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. 3 καὶ ἰδοὺ ὧφθη αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας συλλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ. 4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ· κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωϋσεὶ μίαν καὶ Ἡλίᾳ μίαν. 5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ νεφέλῃ φωτεινῇ ἐπεσκίασεν αὐτούς, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· ἀκούετε αὐτοῦ. 6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. 7 καὶ προσήλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν· ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. 8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον. 9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων· μηδεὶς εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἐγερθῆ. 10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Ἡλίας μὲν ἔρχεται καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· 12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἡλίας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν. 13 τότε συνήκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

14 Καὶ ἐλθόντων πρὸς τὸν ὄχλον προσήλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γουυπετῶν αὐτὸν 15 καὶ λέγων· κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. 16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διστραμμένη, ἕως

- (4) ובנפשו נזק ישא או איזו תמורה יתן האדם תחת
(5) נפשו [27] כי בן האדם יבא בכבוד אביו עם מלאכיו
(6) ואז ישלם לכל איש איש כפי מעשיו [28] אמן אני אומר
(7) לכם יש מן העימדים פה שלא מות עד
(8) שיראו בן האדם הבאה מלכותו

Chapter 17

- (9) **ואחר** ששת ימים לקח ישו את כיפה
(10) ואת יעקב ואת יוחנן אחיו ויעל
(11) אותם על הר גבוה לבדם
(12) [2] ויצטיירו פניו לפנייהם ויגהו פניו כמו שמש
(13) ובגדיו היו לבנים כמו שלג [3] והנה נראו אליהם
(14) משה ואליהו המדברים אתו [4] ויען כיפה ויאמר
(15) אל ישו אדני טוב הוא לנו להיותנו פה אם
(16) תרצה נעשה פה שלשה אהלים לך אחד למשה
(17) אחד ולאליהו אחד [5] עודם מדברים והנה ענן
(18) מזהיר סכך עליהם והנה קול מהענן אמר
(19) הזה הוא בני אהובי אשר רציתי אותו שמעו
(20) [6] וישמעו התלמידים ויפלו על פניהם וייראו מאד
(21) [7] ויגש ישו ויגע בהם ויאמר אליהם קומו ואל תיראו
(22) [8] וישאו את עיניהם ולא ראו כי אמ ישו לבדו: ¹⁹⁹
(23) [9] וכשירדו מן ההר צוה אותם ישו לאמר לא תאמרו
(24) לשום אדם את המראה אשר ראיתם עד שיקנם
(25) בן האדם מן המתים: ²⁰⁰ [10] וישאלו לו התלמידים לאמר

Page 40

- (1) ומה יאמרו הסופרים כי הצטרך אליהו לבא בתחילה
(2) [11] והוא ענה ויאמר להם אכן אליהו יבא וישיב הכל
(3) [12] ואני אומר לכם כי אליהו כבר בא ולא ידעוהו
(4) אבל עשו ממנו כל אשר בחרו וכן בן האדם: ²⁰¹
(5) יקבל וישא יסורים מהם [13] אז שמעו ויבוננו
(6) התלמידים כי היה מדבר למען הטובל יוחנן
(7) דבר עמהם [14] וכשבא על הכיתה קרב אליו
(8) אדם אחד ויכרע לפניו על ברכיו [15] לאמר אדני
(9) רחם על בני כי נופל הוא ומאותו החולי הוא
(10) מענה מאד כי פעמים הרבה נופל באש
(11) ופעמים הרבה נופל במים [16] ואגיש אותו אל
(12) תלמידך: ²⁰² ולא יכלו לרפא אותו [17] ויען ישו ויאמר
(13) הדור סורד ועקש עד מתי אהיה עמכם ועד

πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε. 18 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐξήλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον καὶ ἔθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. 19 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον· διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; 20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· μεταβα εἴθε ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. 22 Συστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοῦμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ [τὰ] δίδραχμα;

25 λέγει· ναί. καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων· τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; 26 εἰπόντος δὲ· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. 27 ἵνα δὲ μὴ σκανδαλισωμὲν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάνα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνου λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

18:1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν; 2 καὶ προσκαλεσάμενος παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν 3 καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τούτου, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 5 καὶ ὅς ἐάν δέξηται ἐν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. 6 Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὄνικος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. 7 Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἔλθειν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. 8 Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου

- (14) מתי אסבול אתכם הביאו אותו אלי [18] ויגער
- (15) בו ישו ויצא ממנו השד ונירפה הנער באותה
- (16) השעה: ²⁰³ [19] אז קרבו אליו התלמידים בסתר וישאלו
- (17) לו למה לא יכולנו אנחנו אותו [20] ויען
- (18) להם ויאמר בעבור שאין אתם מאמינים אמן
- (19) אני אומר לכם אם תהיה לכם אמונה כמו
- (20) גרעין הרדל ותאמרו להר הזה עבור מזה ומיד
- (21) יעבור ולא ימנע אותו ודבר מכם [21] וזה מין
- (22) לא ישלח כי אם בתפילה ובצום [22] וכשהלכו
- (23) אל הבלייל דבר אלהים ישו ויאמר בן האדם
- (24) ימסר לידי האדם [23] ויהרגו וביום השלישי יקום
- (25) והם התעצבו מאד [24] יכשבאו על כפר נחום

Page 41

- (1) קרבו אשר לקחו דרכמון על כיפה ויאמרו לו מלמדכם
- (2) השלם דרכמון [25] ויאמר גם וכשבא בבית קידם
- (3) אותו ישו לאמר מה נראה אלך שמעון מלכי
- (4) הארץ ממי יקחו מס ותרומה מבניהם או מן
- (5) הנכרים [26] והוא אמר מן הנכרים ויאמר אליו
- (6) ישו אם כן פשיים הם הבנים [27] ובעבוד שלא
- (7) נכעיסם לך אל הים ושלחאת המצודה
- (8) וקח הדג אשר בראשון יעלה ותפתה פיהו
- (9) ותמצא לטר אותו תקח ותתן להם בעבורי
- (10) ובעבורך: ²⁰⁴

Chapter 18

- (11) בשעה ההיא קרבו התלמידים
- (12) אל ישו לאמר מי יהיה
- (13) גדול במלכות שמים
- (14) [2] ויקרא ישו לנער אחד ויעמידו בתוכם [3] ויאמר
- (15) אמן אני אומר לכם אם לו תשובו ותהיו כמו
- (16) נערים לא תבואו על מלכות שמים [4] וכל מי
- (17) שישתפל כמו נער זה הוא יהיה גדול במלכות
- (18) שמים [5] ומי שיקח נער אחד כזה בשמי הוא
- (19) יקח אותי [6] ומי שיכשיל אחד מן הצעירים
- (20) האלא שיאמינו כי טוב לו שיתלה בצוארו רכב
- (21) החמד להשליכו במצודה הים [7] אוי לעולם
- (22) ממכשולים צריך הוא שיבואו מכשולים אך
- (23) אני לו לאדם שממנו יבא מכשול: ²⁰⁵ [8] ואם ידך

ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλὸν ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν μισθῶσαι εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 10 Ὁράτε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. 12 Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τι ἀνθρώπῳ ἕκατον πρόβατα καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνεήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; 13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. 14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν τούτων. 15 Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ [εἰς σε] ὁ ἀδελφός σου, ὑπάγε ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· 16 ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥήμα· 17 ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπέ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης. 18 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. 19 Πάλιν [ἀμὴν] λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γινήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. 20 οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἓμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

21 Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; 22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.

23 Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία

(24) או רגלך תכשילך קצץ אותה והשלך ממך
(25) כי טוב לך לבוא על החיים חלש או פסח מהשלך

Page 42

- (1) עם ידים ורגלים אל אש עולמית [9] ואם עינך ת²⁰⁶
- (2) תכשולך נקר אותה והשלך ממך כי טוב לך לבוא
- (3) בעין אתה על החיים מהשלך בעינים על אש של
- (4) גיהנם [10] ראו שלא תבזו אחד מן הצעירים האלה
- (5) [11] כי אני אומר לכם שמלאכיהם בשמים תמיד
- (6) יראו את פני אבי שבשמים כי בן האדם²⁰⁷ להושיע
- (7) מה שאבד [12] מה נראה לכם אם יהיו לאיש מאה²⁰⁸
- (8) ונאבדה אחת מהן הלא יעזוב איש תשעים
- (9) ותשע הצאן כמדבר וילך לבקש אותה אשר
- (10) נאבדה: ²⁰⁹ [13] ואם יהיה שימצא אותה אמנ אני
- (11) אומר לכם כי ישמח עליה יותר מהתשעים
- (12) ותשע האחרים אשר לו תעו [14] כן אין רצון לפני
- (13) אביכם שבשמים שיאבד אחד מן הצעירים
- (14) האלה [15] ואם יחטא בכך אחיך לך והוכיח אותו
- (15) ביניך ובניהו לבדו ואם ישמעך תוריה את
- (16) אחיך [16] ואם לא ישמעך קח לך עד אחד או שנים
- (17) כדי שעל פי שנים או שלשה עדים יקום כל
- (18) דבר [17] ואם לא ישמע אותם בקהל אמור לו
- (19) ואם ימאן לשמוע בקהל יהי לך כמו גוי ובעל
- (20) העברה [18] אמנ אני אומר לכם כל מה אשר
- (21) תאסרו על הארץ הם יהיו אסורים גם בשמים
- (22) וכל מה שתתירו על הארץ הם יהיו מותרים
- (23) גם בשמים [19] עוד אמר לכם אם שנים מכם
- (24) ובואו אחת על הארץ מכל הדבר אשר ישאלו
- (25) יהיה להם מאבי אשר הוא בשמים [20] כי בכל

Page 43

- (1) מקום ששם יקהלו שנים או שלשה בשמי שם
- (2) אני בתוכם: ²¹⁰ [21] אז קרא כיפה איליו ויאמר
- (3) אדני כמה פעמים יחטא בי אחי ואסלח לו
- (4) עד שבע פעמים [22] ויאמר אליו ישו לא אומר
- (5) לך עד שבע פעמים כי אם עד שבעים
- (6) שבע פעמים: ²¹¹ [23] ועל כן נדמתה מלכות

τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24 ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσηνήχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πρᾶτθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 πεσὼν οὖν ὁ δούλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ. 28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκείνος εὗρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὠφείλειν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν λέγων· ἀπόδος εἰ τι ὀφείλεις. 29 πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτὸν λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 ὁ δὲ οὐκ ἠθέλειν ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. 31 ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· δούλε ποιηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾳ σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με· 33 οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σὲ ἠλέησα;

34 καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασιανισταῖς ἕως οὗ ἀποδοῦναι πᾶν τὸ ὀφειλόμενον. 35 οὕτως καὶ ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

19:1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετήρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. 2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

3 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν καὶ λέγοντες· εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; 4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; 5 καὶ εἶπεν· ἔνεκα τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. 6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο ἀλλὰ σὰρξ μία. ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. 7 λέγουσιν αὐτῷ· τί οὖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου

- (7) שמים לאדם מלך אשר רצה לעשות חשבון
- (8) עם עבדיו [24] וכשהחל לעשות החשבון הוגש
- (9) אליו אחד אשר חייב לתת לו רבוא מנים [25] וכשלא
- (10) היה לו מאין ישלם צוה אדניו למכור אותו
- (11) ואשתו ובנים וכל אשר לו עד שיהיה לו כל
- (12) התשלום שחייב לו [26] ויכרע העבד ההוא ויתחנן
- (13) אליו לאמר המתין לי ואבי אשלם לך הכל [27] ויחנן
- (14) האדון לעבדו ויניחו ויסלח את חובו: ²¹² [28] ויצא
- (15) העבד הזה וימצא אחד מאלה שהיו עבדים
- (16) כמוהו וזה היה חייב לתת לו מאה מעות ויאחזו
- (17) אותו ויחזק בו לאמור שלם מה שאתה חייב לתת
- (18) לי [29] ויכרע העבד ההוא ויתחנן לו לאמר המתן
- (19) לי ואני אשלם לך הכל [30] והוא מאן וילך ושלח
- (20) אותו בבית האסורים עד שישלם את כל חובו
- (21) [31] ויראו עבדים אחרים מה שעשה ויתעצבו מאד
- (22) ויבאו ויספרו לאדונם את כל אשר היה: ²¹³ [32] אז
- (23) קרא לו אדוניו ויאמר אליו עבד בליעל הנה
- (24) סלחתי לך כל החוב כי התחננה אלי [33] והלא
- (25) גם אתה הצטרכת לחנן לעבד הדומה לך כמו

Page 44

- (1) אני שחננתי עליך [34] ויחר אף אדוניו וימסר אתו
- (2) בבית האסורים עד שישלם כל חובו [35] כן אבי שבשמים
- (3) יעשה לכם אם לו תסלחו איש לאחיו מן לבותיכם
- (4) אשמתם

Chapter 19

- (5) **וַיְהִי** אַחֲרַי אֲשֶׁר כָּלָה יֵשׁוּ לְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים
- (6) הָאֵלֶּה הֵלֵךְ מִן הַגְּלִיל וַיָּבֵא עַל גּוּלֵי
- (7) יְהוּדָה בַּעֲבַר הַיַּרְדֵּן [2] וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו כִּיתוֹת
- (8) רַבּוֹת וַיִּרְפְּאֵם שָׁם [3] וַיִּגְשׂוּ אֵלָיו הַפְּרוּשִׁים וַיִּנְסוּהוּ
- (9) לֵאמֹר אִם מוֹתֵר לְשַׁלַּח אֶת אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר
- (10) כָּל דָּבָר [4] וְהוּא עֲנָה וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם הֲלֹא קִרְאתֶם
- (11) כִּי מִי שֶׁעָשָׂה אֶת הָאָדָם מֵרֵאשִׁית זָכָר וּנְקֵבָה
- (12) עָשָׂה אוֹתָם [5] וַיֹּאמֶר עַל כֵּן יַעֲזוּב אִישׁ אֶת אָבִיו
- (13) וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד [6] וְעַתָּה
- (14) אֵין הֵם שְׁנַיִם אֲלָא בָּשָׂר אֶחָד לְבַד לְכֵן אֶת מָה
- (15) שֶׁחָבַר הָאֱלֹהִים הָאָדָם לֹא יוּכַל לְהַפְרִיד [7] וְהֵם
- (16) אָמְרוּ וּלְמָה צִוִּיה מִשֶּׁה לְתַת סֵפֶר כְּרִיתוֹת

καὶ ἀπολύσαι [αὐτήν]; 8 λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. 9 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσιον ἄλλην μοιχᾶται. 10 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ [αὐτοῦ]: εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκος, οὐ συμφέροι γαμήσαι. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς: οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον [τουτοῦ] ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι

οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνοῦχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνοῦχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω. 13 Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς καὶ προσεύξῃται: οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς. 14 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν: ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἔλθειν πρὸς με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 15 καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. 16 Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν αὐτῷ εἶπεν: διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον; 17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ: τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός: εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς. 18 λέγει αὐτῷ: ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν: τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις. 19 τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος: πάντα ταῦτα ἐφύλαξα: τί ἔτι ὑστερῶ; 21 εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς: εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησον σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. 22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπήλθεν λυπούμενος: ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. 23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ: ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, ἐυκοπώτερον ἐστὶν κάμηλον διὰ τρυπήματος ραβίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσθησαν σφόδρα λέγοντες: τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; 26 ἐμβλέψας δὲ

- (17) ולשלח אותה אם לא ישרה בעיניו [8] ויען להם
- (18) ויאמר כי משה בשביל קושילבככם הניח לשלחכם
- (19) נשיכם אבל מראשית לא היה כן [9] ואני אומר
- (20) לכם כי כל איש ששלח או שישלח את אשתו
- (21) כי אם על דבר זנות ויקח אחרת ניאף ומי
- (22) שיקח את המגורשת הוא גם כן²¹⁴ ניאף [10] ויאמר לו
- (23) תלמידיו אם כן יש דבר האדם באישה שלא
- (24) טוב להתחתן [11] והוא אמר אליהם לא הכל יתפשו
- (25) הדבר הזה כי אם הם לאשר נתון [12] כי יש סריסים

Page 45

- (1) אשר הם מבטן אמם כן נולדו ויש סריסים אשר
- (2) נעשו מן האדם ויש סריסים אשר עצמם סרסו
- (3) בעבור מלכות השמים מי שיוכל לתפוש יתפוש
- (4) [13] אז הוגשו אליו נערים כדי שישים ידים עליהם
- (5) ויתפלל ותלמידיו הוכיחו אותם [14] וישו אמר אליהם
- (6) הניחו נערים ואל תמנעו אותם לבוא אלי כי לאלה
- (7) יש מלכות שמים [15] וכשהשים עליהם הידים הלך
- (8) משם [16] והנה קרב אחד ויאמר לו רבי טוב ומה
- (9) טובה אעשה כדי שאקנה חיי העולם הבא
- (10) [17] ויאמר לו מה תשאל לי על הטובה אין טוב
- (11) אלא אחד יש טוב והוא האל²¹⁵ ואם תחפוץ לבא
- (12) אל חיי העולם הבא שמור מצוות האל²¹⁶ [18] ויאמרו²¹⁷
- (13) לו ומה ויען ישו ויאמר לא תרצה לא תנאף לא
- (14) תגנב לא תענה ברעך עד שקר [19] כבד את אביך
- (15) ואת אמך ואהבת ברעך כמוך [20] ויאמר לו הבחור
- (16) כל אל שמרתי מנעורי ומה יחסר עוד לי [21] ויאמר
- (17) אליו ישו אם תרצה להיות שלם לך ומכור את כל
- (18) אשר לך יתן לעניים ויהיה לך אוצר בשמים ובא
- (19) ולך אחרי [22] וישמע הבחור את הדבר וילך בעצבון
- (20) כי היה לו ירושה רבה [23] וישו אמר על תלמידיו אמן
- (21) אני אומר לכם כי העשיר בקושי יבא אל מלכות
- (22) שמים [24] ועוד אני אומר לכם קל הוא לעבור הגמל
- (23) בעד חור המחט יותר מלבא העשיר אל מלכות
- (24) שמים [25] וכששמעו התלמידים את הדברים האלה
- (25) תמהו מאד לאמר ומי יוכל להושע [26] ויבט אליהם

ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά. 27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. 29 καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίας ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήμψεται καὶ ζῶν αἰώνιον κληρονομήσει. 30 πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

20·1 Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπου οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτὸ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἂν ἦ δίκαιον δώσω ὑμῖν. 5 οἱ δὲ ἀπήλθον. πάλιν [δὲ] ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν αὐτῷ· ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. 8 ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος

τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. 9 καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνᾶριον. 10 καὶ ἐλθόντες οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήμψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ] ἀνὰ δηνᾶριον καὶ αὐτοί. 11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη. 12 λέγοντες· οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασιν τὸ βᾶρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; 14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε. θέλω

- (1) ישו ויאמר אצל האנשים אי אפשר זאת אבל לאלהים
- (2) כל הם אפשרים [27] אז ענה כיפה ויאמר לו הננו
- (3) עזבנו את הכל ונלך אחריו ומה יהיה לנו [28] ויאמר
- (4) אליהם ישו אמן אני אומר לכם שאתם אשר הלכתם
- (5) אחרי בתולדה השנית כשישב בן האדם על כסא
- (6) כבודו תשבו גם אתם כסאות שתיים עשרה
- (7) ותשפטו את שנים עשר שבטי ישראל
- (8) [29] וכל מי שיעזוב את הבית או אחים או אחיות או האב
- (9) או האם או האשה או הבנים או השדות בעבור
- (10) שמי הוא מאה יקח ואת החיים הנצחיים יירש
- (11) [30] ורבים מן הראשונים יהיו אחרנים והאחרונים
- (12) יהיו ראשונים: ²¹⁸.

Chapter 20

- (13) **נרמתה** מלכות שמים לאדם בעל
- (14) הבית אשר יצא בתחילה
- (15) בבוקר לשכור פועלים
- (16) לעבוד את כרמו [2] והחנה עמם בעד זון כל
- (17) היום ²¹⁹ וילשח אותם לכרמו [3] ויצא בשעה השלישית
- (18) וירא אחרים העומדים בשוק בטלים [4] ויאמר
- (19) אליהם לכו גם אתם לכרמו ומה שהוא ישר
- (20) אתן לכם [5] והם הלכו עוד יצא בשעה ששית
- (21) תשעית ויעש כמו כן [6] ובשעת עשתי עשרה יצא
- (22) וימצא אחרים עומדים והם למה אתה
- (23) עומדים עה בטלים כל היום [7] והם אמרו אליו
- (24) אין אדם שוכר אותנו ויאמר אליהם לכו
- (25) אתם לכרמי [8] וכשהיה ערב אמר אדון הכרם

Page 47

- (1) למפרנסו קרא לפועלים והשיב להם שכר ותחל ²²⁰
- (2) מהראשונים עד האחרונים [9] וכשבאו אלה אשר
- (3) באו בשעת עשתי עשרה לקחו איש איש זון: ²²¹
- (4) [10] ויבאו הראשונים ויחשבו כי יקחו יותר מאלה ויקחו
- (5) גם הם איש איש זון [11] וכשלקחו לנו על בעל הבית
- (6) [12] לאמר אלה האחרונים פעלו בשעה אחת והשוה
- (7) אותם לכו שנשאנו משא היום וחום [13] והוא ענה
- (8) לאחד מהם ויאמר אחי איני עושה לך חטם: ²²²
- (9) הלא על זון התנית עמי [14] קח שלך ולך ורצוני לתת

δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 [ἦ] οὐκ ἔξεστίν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι; 16 οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς δώδεκα [μαθητὰς] κατ' ἰδίαν καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς· 18 ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔγερθήσεται. 20 Τότε προσήλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνούσα καὶ αἰτοῦσά τι ἀπ' αὐτοῦ. 21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ· εἶπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ ἐνωμύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πῖεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα. 23 λέγει αὐτοῖς· τὸ μὲν ποτήριόν μου πῖεσθε, τὸ δὲ καθίσαί ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐνωμύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν [τοῦτο] δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου.

24 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἀρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 26 οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔσται ὑμῶν δοῦλος· 28 ὡσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακοινηθῆναι ἀλλὰ διακοινησάμενος καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχῶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. 30 καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, [κύριε] υἱὸς Δαυὶδ. 31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μείζον ἐκραξαν λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς, κύριε, υἱὸς Δαυὶδ. 32 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν· τί θέλετε ποιῆσω ὑμῖν; 33 λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. 34 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

21·1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν,

(10) גם לאחרון הזה כמו לך [15] הלא מותר לי ועשות

(11) בעניני מה שארצה או עם רעה עינך כי אני

(12) טוב [16] כן יהיו אחרונים ראשונים וראשונים אחרונים

(13) כי רבים נקראו ומעטים נבחרו [17] ויעל ישו אל

(14) ירושלם ויקח את שנים עשר תלמידיו בסתר

(15) ויאמר אליהם [18] הנה אנחנו עולים אל ירושלם

(16) ובן האדם ימסר ליד שרי הכהנים והסופרים

(17) ויהיבוהו למות [19] וימסרוהו לגוים להתלוצץ ולהוסר

(18) ולהצלב וביום השלישי יקום [20] אז קרבה אליו אמן

(19) של בני זבדי עם בניה ותשתחו ותשאל ממנו

(20) [21] והוא אמר אליה מה תרצי ותאמר לו אמור

(21) שישבו אלו שני²²³ בני אחד לימינך ואחד לשמאלך

(22) במלכותך [22] ויען ישו ויאמר לא ידעתם מה שתשאלו

(23) התוכלו לשותת הכוס אשר אשתה אני ולהטבל

(24) בטבילה שאטבל בה אני אמרו אליו נוכל²²⁴:

(25) [23] והוא אמר להם אכן את כוסי תשתו והטבלו

Page 48

(1) בטבילה שבה אני אטבל אך לשבת לימיני או

(2) לשמאלי איני הוא לי לתת לכם אלא שלהם נכון

(3) מן אבי [24] וישמעו עשרה ויכעסו על שני האחים

(4) [25] וישו קרא אותם לעצמו לאמור התדעו כי שרי

(5) הגוים ימשלו בהם והגדולים ישלטו ביניהם

(6) [26] לא כן יהיה ביניכם אלא כל מי שירצה ביניכם

(7) היות גדול הוא יהיה משרתכם [27] ואשר ירצה

(8) ביניכם היות ראשון הוא יהיה עבדכם [28] כמו בן

(9) האדם לא בא להשרת אלא לשרת ולתת את נפשו

(10) פדיון לרבים [29] וכשיצאו הם מן ירחו הלכה אחריו

(11) כיתה רבה [30] והנה שני עודים יצאו וישבו על הדרך

(12) וישמעו שיעבור ישו ויצעקו לאמר אדני חננו

(13) בן דוד [31] והכיתה הוכיתם ויאמרו להם החרישן

(14) והם יותר צעקו לאמר אדני חננו בן דוד²²⁵:

(15) [32] ויעמד ישו ויקרא להם לאמר מה תרצו ואעשה

(16) לכם [33] ויאמרו אליו אדני שתפקחנה עינינו [34] ויחון

(17) אותם ישו ויגע בעיניהם ומיד ראו וילכו אחריו²²⁶:

Chapter 21

(18) וכאשר קרבו לירושלם ויבאו אל

(19) בית פאגני אל הר הזתים

τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς 2 λέγων αὐτοῖς· πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι. 3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει· εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς. 4 τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· 5 εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πρᾶς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

6 πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 7 ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον καὶ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. 8 ὁ δὲ πλείστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώνον ἐν τῇ ὁδῷ. 9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ἰψίστοις.

10 Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα· τίς ἐστὶν οὗτος; 11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· οὗτός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρεθ τῆς Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσηλθὼν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περισσότερας, 13 καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται· ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε σπήλαιον ληστῶν.

14 καὶ προσήλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 15 ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας· ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυὶδ, ἠγανάκτησαν. 16 καὶ εἶπαν αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; 17 καὶ καταλιπὼν αὐτούς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ. 18 Πρῶτὸν δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν ἐπέπεισεν.

19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν καὶ οὐδὲν εὑρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ· μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. 20 Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες· πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ; 21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

(20) אז שלח ישו שני תלמידים

- (21) [2] ויאמר אליהם לכו אל הטירה שהיא לפניכם ופתאום
(22) תמצאו שם אתון אסורה ועיר אצלה התירו
(23) והגישו אלי [3] ואם איש מה יאמר אליכם אמרו כי
(24) אדני הצטרך במ ומיד יניח אותם [4] ואזאת היתה
(25) שיתקיים מה שנאמר על ידי הנביא האומר [5] אמרו

Page 49

- (1) לבת ציון הנה מלכך יבוא לך עני ורוכב על חמור
(2) ועל עיר בן אתונות [6] וילכו התלמידים ויעשו כמו
(3) שצוה אותם ישו [7] ויגישו את האתון ואת העיר
(4) וישמו עליהם בגדיהם וירכיבו אותו ממעל [8] ורב
(5) הכיתה פשטו בגדיהם בדרך ואחרים כרתו ענפי
(6) עצים ויציעו בדרך [9] והכיתות אשר הלכו
(7) לפניו ואחריו קראו לאמר הושענה לבן דוד ברוך
(8) אשר בא בשם יי²²⁷ הושענה בעליונות [10] וכשבא
(9) אל ירושלם רעשה כל העיר לאמר מי הוא זה
(10) [11] ועמים אמרו הוא ישו הנביא מן נצרת מהגליל
(11) [12] ויבא ישו אל היכל האלהים²²⁸ וישליך לחוץ כל מוכרים
(12) וקונים בהיכל ואת שלחנות השלחניים ומושבי
(13) המוכרים את היונים הוא הפך [13] ויאמר אליהם
(14) כתוב כי ביתי בית תפילה יקרא ואתם עשיתם
(15) אותו מעדת הלסטסין [14] ויקרבו אליו ופסחים
(16) בהכל וירפאם [15] ויראו שרי הכהנים והסופרים
(17) את הפלאות שעשה ואת הנערים קוראים בהיכל
(18) ואומרים הושענא²²⁹ לבן דוד ויכעסו [16] ויאמר אליו
(19) התשמע מה יאמרו אלה וישו אמר אליהם
(20) לא קראתם כי מפי עוללים ויונקים יסדת עוז
(21) [17] ויעזוב אותם וילך חוץ לעיר אל בית עניה
(22) וישב שם [18] וישוב בבוקר על העיר וירעב [19] וירא
(23) את עץ תאינה על הדרך ויבא אליו ולא מצא
(24) בה כי אם העלים לבדם ויאמר לה לא יצא
(25) ממך פרי לעולם ופתאום יבשה התאנה

Page 50

- (1) [20] ויראו התלמידים ויתמהו לאמר איך פתאום
(2) יבשה [21] ויען ישו ויאמר אליהם אמן אני אומר לכם

ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἶπητε· ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται· 22 καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε.

23 Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερὸν προσήλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην; 24 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἐρωτήσω ὑμᾶς κατὰ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι κατὰ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν· ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν· διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 26 ἐὰν δὲ εἴπωμεν· ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην. 27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν· οὐκ οἶδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. 28 Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν· τέκνον, ὑπάγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐ θέλω, ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ ἐτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἐγώ, κύριε, καὶ οὐκ ἀπήλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; λέγουσιν· ὁ πρώτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

32 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. 33 Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ψκοδόμησεν πύργον καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. 34 ὅτε δὲ ἦγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. 35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. 37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων· ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 38 οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν

- (3) אם תהיה לכם אמונה ולא תסתפקו לא לבד
- (4) בתאנה תעשו אלא אם תאמרו להר הזה הנשא
- (5) והשתלך לים ויהיה [22] ואת כל אשר תשאלו בתפילה
- (6) ובאמונה תקחו [23] וכשבא אל ההכל²³⁰ נגשו אליו כאשר
- (7) היה מלמד שרי הכהנים וזקני תעם לאמר בהם
- (8) יכולת אתה עושה אלה ומי נתן לך היכולת הזה
- (9) [24] ויען ישו ויאמר להם אשאלכם גם אני דבר אחד
- (10) ואם אתם תאמרו לי אותו גם אני אומר לכם
- (11) במה יכולת עשיתי מה שעשיתי [25] טבילת יוחנן
- (12) מאין היא אם מן השמים או מן האנשים והם
- (13) תשבו ביניהם ויאמרו אם נאמר מן השמים יאמר
- (14) הוא לכן מדוע לא האמנתם בו: ²³¹ [26] ואם נאמר
- (15) מן האנשים נורא מן הכיתה כי בעיני הכל היה
- (16) יוחנן כמו נביא [27] ויען ויאמרו אל ישו לא ידענו
- (17) ויאמר גם הוא אליהם וגם אני לא אומר לכם במה
- (18) יכולת עשיתי את אלה [28] ומה נראה לכם היה אדם
- (19) אחד ולו היו שני בנים ויגש אל הראשון ויאמר
- (20) בני לכה היום אל כרמי לפעול [29] והוא ענה ויאמר
- (21) לא אעשה וישב אחרי כן וילך [30] ויגש אל השני ויאמר
- (22) גם כן והוא ענה ויאמר אך אדני ולא הלך: ²³² [31] מי
- (23) מאלה השנים עשה רצון האב ענו לו ראשון
- (24) ויאמר אליהם ישו אמן אני אומר לכם כי בעלי
- (25) עבירה וזונות ילכו לפניכם במלכות האלהים

Page 51

- (1) [32] כי בא אליכם יוחנן בדרך צדקה ולא האמנתם
- (2) לו אלא בעלי עבירה וזונות האמינו לו
- (3) ואתם ראיתם ולא עשיתם תשובה אחר כן²³³ להאמין
- (4) לו [33] שמעו משל אחר היה אדם בעל הבית והוא
- (5) נטע כרם ואת משבה הקיף לו ויכר בו יקב ויבן
- (6) מגדל ועמסר אותו לכורמים לפועלו ילך לגור
- (7) [34] וכשקרב עת הפרות שלח את עבדיו אל הכורמים
- (8) לקחת הפירות [35] והכורמים אחזו את עבדיו ויכ
- (9) האחד הרגו והאחר סקלו: ²³⁴ [36] עוד שלח
- (10) עבדים אחרים רבים מהראשונים והם עשו
- (11) להם גם כן [37] ובאחרית שלח אליהם את בנו
- (12) לאמר אולי יראו את בני [38] והכורמים כשראו את
- (13) הבן אמרו בקרבם זה הוא היורש הבא נהרגהו

καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, 39 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 λέγουσιν αὐτῷ· κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. 42 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν; 43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιούντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. 44 [καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσῃ αὐτόν.] 45 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει·

46 καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

22:1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων· 2 ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἠτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπήλθον, ὅς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὅς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν καὶ ὅσους ἐὰν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. 10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. 11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου, 12 καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταίρε, πῶς εἰσήλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφίμωθη. 13 τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις· δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων. 14 πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι

- (14) ולנו יהיה ירושתו [39] ויאחזו אותו ויוציאוהו מחוץ
- (15) לכרם ויהיגוהו [40] חשבו בלבבכם כשיבוא בעל
- (16) הכרם מה יעשה לאלה הכורמים [41] ויענו לו ויאמרו
- (17) את הכורמים הרעים יאבד ברעתם ואת כרמו
- (18) יתן לאחר תחת השכר ששיבו לו פרי לעתותיהם
- (19) [42] ויאמר אליהם ישו לא קראתם בתהלים אבן מאסו
- (20) הבונים היתה לראש פנה מאת יי²³⁵ היתה זאת
- (21) היא נפלאת בעינינו [43] ועל כן אני אומר לכם
- (22) כי תוסר ממכם מלכות האלהים ותנתן לגוים
- (23) העושים פרותיה [44] ומי שיפול על האבן הזאת
- (24) ישבר ועל מי תפול תשבר אותו [45] וכששמעו שרי
- (25) הכהנים ופרושים את משליו ידעו שידבר עליהם

Page 52

- (1) [46] ויבקשו לאחוז אותו וייראו את הכיתות כי נביא
- (2) היה בעיניהם: ²³⁶

Chapter 22

- (3) ויען ישו ויאמר עוד אליהם במשלים לאמר
- (4) [2] נדמתה מלכות השמים לאדם מלך
- (5) שעשה חתונה לבנו [3] וישלח עבדיו
- (6) לקרא קרואים על חתונה ולא אבו לבא: ²³⁷ [4] עוד
- (7) שלח עבדים אחרים לאמר אמרו לקרואים הנה
- (8) בריתי הכינותי שורי ובדבורי נטבחו וכלם הם
- (9) נכונים בואו על החתונה [5] ואלה התרשלו וילכו
- (10) אחד אל כפרו ואחד אל סחורהו [6] ושארים אחזו
- (11) עבדיו ובעושו הרגו [7] וכששמע המלך חרה אפו
- (12) וישלח צבאותיו ויאבד הרוצחים האלה ועירם
- (13) שרף באש [8] ואז אמר על עבדיו אך חתונה נכונה
- (14) והקרואים לא היו ראויים [9] ואתם לכו אל תוצאות
- (15) הדרכים וכלם אשר תמצאו קראו אל החונה
- (16) [10] ויצאו עבדיו על הדרכים ויאספו כל אשר מצאו
- (17) את רעים ואת טובים ותמלא חתונה היושבים
- (18) במסיבה [11] ויבא המלך לראות היושבים וירא שם
- (19) את האדם לא היה לבוש בשמלת החתונה
- (20) [12] ויאמר אליו רע היך באת הלום ואין לך שמלה
- (21) החתונה והוא נאלם: ²³⁸ [13] אז אמר המלך לעבדיו
- (22) אסרו ידיו ורגליו ושלחוהו לחשך החיצון ששם
- (23) יהיה בכי והירוק שנים [14] כי רבים נקראו ומעטים

δὲ ἐκλεκτοί. 15 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. 16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἑρῶ διανῶν

λέγοντες· διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, 17 εἶπέ οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; 18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· τί με πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. 20 καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; 21 λέγουσιν αὐτῷ· Καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς· ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπήλθον. 23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσήλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν 24 λέγοντες· διδάσκαλε, Μωϋσῆς εἶπεν· ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 25 ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφήκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. 26 ὁμοίως καὶ ὁ δεῦτερος καὶ ὁ τρίτος ἕως τῶν ἑπτὰ. 27 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἡ γυνή. 28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν. 29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. 30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσιν. 31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος· 32 ἐγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων. 33 καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἔξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. 34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι

ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό, 35 καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἑξ' αὐτῶν [νομικὸς] πειράζων αὐτόν· 36 διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; 37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. 38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή. 39 δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. 40 ἐν ταύταις ταῖς δυοῖν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέματα καὶ οἱ προφῆται. 41 Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ· τοῦ Δαυὶδ. 43 λέγει αὐτοῖς· πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι

(24) נבחרו [15] אז הלכו הפרושים ויועצו ללכדו על זה (25) הדבר [16] וישלחו אליו תלמידיהם עם עבדי הורודוס

Page 53

- (1) לאמר רבי ידענו כי איש אמונים אתה ודרך האלהים
- (2) באמת תלמד ואין עליך עניין כל אדם כי לא תביט
- (3) פני האדם [17] ועל כן אמור לנו מה נראה לך המותר
- (4) לתת מס לקיסר או לא [18] וידע ישו רוע לבבם
- (5) ויאמר להם החנפים למה הנסוני [19] הראוני את
- (6) מטבע המס והם הגישו לו זוז אחד [20] ויאמר אליהם
- (7) למי הצלם הזה והכתיבה הזאת [21] ויענו לו ויאמרו
- (8) לקיסר אז אמר אליהם לכן תנו לקיסר את אשר
- (9) לקיסר ולא להם אשר הם לאלהים [22] וכשמעו תמהו
- (10) ויעזבו אותו ויסורו [23] ביום ההוא קרבו אליו ה²³⁹
- (11) הצדוקים אשר הם אומרים שלא תהיה תקומה
- (12) יושאלו לו לאמר [24] רבי אמר משה אם ימות איש ובן
- (13) אין לו יקח אחיו את אשה המת לו לאשה בדי לקיים
- (14) לאחיו זרע [25] ויעזוב את אשתו לאחיו [26] כן שני ושלושי
- (15) עד השביעי [27] ואחר מתה גם האשה [28] בתקומה
- (16) למי תהיה זאת האשה יען כי כל השבעה היו
- (17) בעליה [29] ויען ישו ויאמר אליהם אתם תועים
- (18) ולא יודעים את הכתובים ולא את כח האלהים
- (19) [30] כי בתקומה לא יתחתנו ולא תאורשנה כי אם
- (20) יהיו כמלאכי האלהים בשמים [31] ועל תקומת
- (21) המתים לא קראתם מה שנאמר מאה האלהים
- (22) האומר אליכם [32] אני אלהי אברהם אני אלהי
- (23) יצחק אני אלהי יעקב ולא הוא אלהי המתים
- (24) כי אם אלהי החיים [33] וכשמעו הכתות תמהו
- (25) על תלמודו [34] ופרושים כאשר שמעו כי הוא

Page 54

- (1) החשה לצדוקים נוסדו יחד [35] וישאל לו אחד מהם
- (2) והוא מלמד התורה וינסהו ויאמר לו [36] רבי איזו מצוה
- (3) גדולה בתורה [37] ויען לו ישו ויאמר תאהב את יי²⁴⁰
- (4) אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך [38] זו
- (5) היא המצוה שבכל התורה וזו היא ראשונה
- (6) [39] אבל השנייה שהיא דומה לה היא ואהבת לרעך
- (7) כמוך [40] באלה השתי מצות תלויה כל התורה
- (8) והנביאים [41] וכשנקבצו הפרושים שאל אליהם ישו
- (9) [41] לאמר מה נראה לכם על המשיח למי הוא בן ויאמרו
- (10) לו בן דוד הוא [43] והוא אמר אליהם והיך דוד ברוח

καλεῖ αὐτὸν κύριον λέγων· 44 εἶπεν κύριος τῷ κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;

45 εἰ οὖν Δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; 46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

23:1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 2 λέγων· ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4 δεσμεύουσιν δὲ φορτία βάρεια [καὶ δυσβάστακτα] καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά. 5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσιν γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα, 6 φιλοῦσιν δὲ τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς 7 καὶ τοὺς ἀσπασμούς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββί.

8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γὰρ ἐστίν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἐστε. 9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἷς γὰρ ἐστίν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος. 10 μὴδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητῆς ὑμῶν ἐστίν εἷς ὁ Χριστός. 11 ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. 12 ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

13 Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

--

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. 16 Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες· ὅς ἂν ὁμῶση ἐν τῷ ναῶ, οὐδέν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμῶση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. 17 μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγίας τὸν χρυσόν; 18 καὶ ὅς ἂν ὁμῶση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμῶση ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. 19 τυφλοὶ,

- (11) קדשו קורא לו אדני לאמר [44] נאם יי²⁴¹ לאדני שב
(12) לימיני עד אשית אויביך הדום רגליך [45] ואם דוד
(13) קראו אדני היך הוא בנו [46] ולא יכלו להשיבו דבר
(14) ולא רצה עוד שום איש לישאל ממנו עוד מן
(15) היום ההוא: ²⁴²

Chapter 23

- אז** (16) דבר ישו אל הכותות ואל תלמידיו [2] לאמור
(17) על מושב משה ישבו סופרים ופרושים
(18) [3] וכל אשר יאמרו לכם שמרו ועשו אבל
(19) כמעשיהם לא תעשו כי הם יאמרו אבל לא יעשו
(20) [4] והם יקשרו משאות כבודות ובלתי מתנשאות
(21) וישימו על שכם האנשים ובעצמן לא יגיעו אותן
(22) [5] וגם כל מעשיהם הם עושים כדי שיראו מבני
(23) אדם כי ירחיבו את טוטפותיהם ויגדילו כנפות
(24) כסויותיהם [6] ויאהבו ראשונות מוסבות במשתי
(25) הערב ואת ראשונות מושבות בבתי כנסיות ואת

Page 55

- (1) [7] פרסות בשוק ולהקרא מאנשים רבי [8] ואתם לא
(2) תקראו רבי כי אחד הוא רביכם והוא המשיח
(3) וכלכם אחים [9] גם לא תקראו לכם אב על
(4) הארץ כי אחד הוא אביכם שבשמים [10] ולא תקראו
(5) מלמדים כי אחד הוא מלמדכם והוא המשיח
(6) [11] מי שהוא גדול מכם הוא יהי משרתכם: ²⁴³ [12] ומי
(7) שיתרומם ישפל ומי שישפל ירום [13] הוי לכם
(8) סופרים ופרושים חנפים שתסגרו את המלדות
(9) שמים לפני בני האדם כי אתם לא תבאו ולא
(10) תניחו את הרוצים לבא [14] הוי לכם סופרים ²⁴⁴
(11) פרושים חנפים שתאכלו את בתי האלמנות
(12) כדי להתלל תפילות ארוכות ועל כן תקחו
(13) את משפט ארוך [15] הוי לכם סופרים ופרושים
(14) חנפים שתלכו סביבות הים והיבשה כדי
(15) שתעשו את גר אחד וכשהוא נעשה אתם
(16) עושים אותו בן גהינם במשנה מכם [16] הוי
(17) לכם מנהיגים עורים אשר תאמרו כל מי
(18) שישבע בהיכל לא הוא מאומה ואשר ישבע
(19) בזהב ההכל הוא חייב [17] כסילים ועורים איזה
(20) הוא גדול אם הזהב או ההכל שיקדש הזהב
(21) [18] וכל אשר ישבע במזבח אינו מאומה ואשר
(22) ישבע במתנה שעליו הוא חייב [19] העורים איזה

τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζων τὸ δῶρον; 20 ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πάσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει

ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν, 22 καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. 23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα [δὲ] ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφίεναι. 24 ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κἀμῆλον καταπίνοντες. 25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας. 26 Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ καθαρὸν. 27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκοιμημένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. 28 οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. 29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, 30 καὶ λέγετε· εἰ ἡμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. 31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. 32 καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. 33 ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γενένης;

34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν· 35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος "Αβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. 36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

(23) הוא גדול אם מתנה או המזבח אשר יקדש את
(24) המתנה [20] הנשבע במזבח ישבע באותו ובכל
(25) אשר הם עליו [21] ואשר ישבע בהיכל ישבע

Page 56

- (1) באותו ועל הזה שיושב בו [22] והנשבע בשמים
- (2) ישבע בכסא האלהים ובאותו שיושב עליו: ²⁴⁵ [23] הוי
- (3) לכם סופרים ופרושים חנפים שתעשירו את
- (4) מנתא ופיגם וכמון ועזבתם אותם שהם
- (5) חומרים בתורה את משפט חסד ואמונה: ²⁴⁶
- (6) אלה הצטרכו להעשות ואלה לא להזנה
- (7) [24] מנהיגים עורים שתזקקו את יתוש ותבלעו את
- (8) הגמל [25] הוי לכם סופרים ופרושים החנפים
- (9) שתטהרו מה שמחוץ הכוס והקערה ובתוכם
- (10) הם מלאים גולה וטמאה [26] הפרוש עוד טהר
- (11) בתהילה מה שהוא בתוך הכוס והקערה כדי
- (12) שיהיה טהור גם אשר מחוץ [27] הוי לכם סופרים
- (13) ופרושים חנפים כי דומים אתם לקברים
- (14) מולבנים אשר ²⁴⁷ מחוץ נראים לבני האדם יפים
- (15) ובתוכם מלאים עשמות המתים וכל טמאה
- (16) [28] וכן גם אתם נראים מבחוץ צדיקים לבני ה ²⁴⁸
- (17) האדם ובתוכם אתם מלאים עול והמס
- (18) [29] הוי לכם סופרים ופרושים חנפים אשר תבנו
- (19) את קברי הנביאים ותיפו את פברי הצדיקים
- (20) [30] ותאמרו אם היינו בימי אבותינו לא חבריהם
- (21) היינו בדם הנביאים [31] ואכן עדים אתם
- (22) לעצמכם כי אתם באים מאותם שהרגו
- (23) את הנביאים ובניהם אתם [32] ואתם מלאו את
- (24) מדת אבותיכם [33] נחשים ודורות האפעים איך
- (25) תברחו ממשפטו של גהינם: ²⁴⁹ [34] לכן אני אומר

Page 57

- (1) לכם הנני שולח אליכם את הנביאים ואת החכמים
- (2) ואת הסופרים ומהם תהרגו ותצלבו ומהם תכו
- (3) בשוטים בבתי כנסיותיכם ותרדפו מעיר לעיר
- (4) [35] כדי שיבא עליכם כל דם צדיק אשר נשפך
- (5) על הארץ מן הכל הצדיק זכריה בן ברכיה
- (6) אשר הרגתם בין ההיכל ובין המזבח: [36] אמן אני
- (7) אומר לכם כי כל אלה באו על זה הדור:

37 Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρις ἐπισυνάγει τὰ υιοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. 38 ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. 39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

24·1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδειξάσαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται. 3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες· εἶπέ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος; 4 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ· 5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες· ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων·

ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος. 7 ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους· 8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. 9 Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἔθνων διὰ τὸ ὄνομά μου. 10 καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους· 11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς· 12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 13 ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. 14 καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλη τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος. 15 Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἐστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω, 16 τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, 17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρέψατω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. 19 οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. 20 προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ σαββάτω. 21 ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἶα

- (8) [37] ירושלם ירושלם אשר תהרגי את הנביאים
 (9) תשקלי אותם שנשלחו אליך כמה פעמים
 (10) רציתי לקבוץ את בניך כמו התרנגולת
 (11) המקבצת אפרוחיה תחת הכנפים ואת
 (12) מאנת [38] הגה יעזב לכם ביתכם שומם [39] ואני
 (13) אומר לכם כי לא תראוני מעתה עד אשר
 (14) תאמרו ברוך אשר בא בשם יי²⁵⁰

Chapter 24

- (15) **ייצא** ישו וילך מן ההכל ויקרבו תלמידיו
 (16) בעבור שיראו אותו בניני ההיכל
 (17) [2] והוא ענה להם לאמור התראו
 (18) את כל אלה אמן אומר לכם לא תעזב פה
 (19) אבן על אבן לא תשבר [3] וכשהו ישב על
 (20) הר הזתים נגשו לו תלמידיו מסתר לאמר
 (21) אמור לנו מתי יהיו אלה ומה אות יהיה
 (22) בביאתך ותכלית העולם: ²⁵¹ [4] ויען ישו ויאמר
 (23) להם שלא יהיה איזה אדם אשר ישאכם [5] כי
 (24) רבים יבאו בשמי לאמר אני משיח ולרבים
 (25) ישיאו: ²⁵² [6] כי תשמעו מלחמות ושמעות המלחמות

- (1) ראו שלא תבהלו צריך הוא שיעשינה האלה
 (2) ועוד אין קץ [7] כי יקום גוי על גוי ומלכות על
 (3) מלכות ויהיה דבר רעב ורעש הארץ בכולם
 (4) המקומות [8] ואלה הם ראשית המכאובים [9] אז
 (5) יתנוכם אל הצרה ויהרגו אתכם וישנאו
 (6) אתכם כל הגוים בעבור שמי [10] ואז יכשלו רבים
 (7) וימסרו איש את רעהו ושנא איש את אחיו [11] ויקומו
 (8) רבים מנביאי השקר ויתעו את הרבים: ²⁵³ [12] וכי
 (9) ירבה פשע תקרה האהבה מהרבים [13] ומי שיעמד
 (10) עד הקץ הוא יושע [14] וזאת תקרא בשורת המלכות
 (11) בכל העולם לעדות לכל הגוים ואז תבא התכלית
 (12) [15] וכשתראו את שקוץ משומם הנאמר מאת דניאל
 (13) הנביא שאמר שהוא עומד במקום הקדש מע
 (14) שקורא יבין [16] אז אשר יהיו ביהודה ינוסו אל ה²⁵⁴
 (15) ההרים [17] ואשר יהיה על הגג לא ירד לקחת מאומה
 (16) מן ביתו [18] ואשר בשדה לא ישובו לקחת את
 (17) לבושו ואוי להרות ולילודות ולמניקות בימים
 (18) ההם [20] ואתם התפללו שלא יהיה מנוסכם
 (19) בחורף או בשבת [21] כי אז תהיה צרה גדולה

οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν οὐδ' οὐ μὴ γένηται. 22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβώθησονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. 23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· ἰδοὺ ὧδε, ὁ χριστός, ἢ ὧδε μὴ πιστεύσητε· 24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. 25 ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. 26 ἐάν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν· ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε· 27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· 28 ὅπου ἐάν ᾦ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.

29 Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήμη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. 30 καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς· 31 καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως [τῶν] ἄκρων αὐτῶν. 32 Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἦδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλός καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος· 33 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἐπὶ θύραις. 34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. 35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος. 37 Ὡσπερ γὰρ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 38 ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ κατακλισμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσήλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,

39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλισμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται [καὶ] ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. 40 τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.

42 Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ἡμέρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. 43 Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε

- (20) אשר כמוה לא נהיתה מראשית העולם עד
(21) עתה ולא יהיה אחרי כן [22] ואם לא קצרו הימים
(22) ההם לא יושע כל בשר רק בעבור הבחירים
(23) יקצרו הימים ההם [23] אז אם איש יאמר לכם
(24) הנה פה המשיח או בזה אל תאמינו [24] בעבור
(25) שיקומו משיחי השקר ונביאי השקר ויתנו אותות

Page 59

- (1) גדולות ומופתים שגם יבואו לידי טעות אם
(2) יוכל להיות בבחירים ההם [25] הנה אמרתי לכם
(3) [26] לכן אם יאמרו לכם הנה במדבר הוא אל
(4) תצאו הנה בחדרים אל תאמינו [27] כי הברק
(5) יצא ממזרח ונראה עד מערב כן היה
(6) ביאת בן האדם [28] בכל מקום שתהיה נבלה
(7) שם יאספו הנשרים [29] ומיד אחר צרת הימים
(8) ההם יחשך השמש והלבנה לא תתן אורה
(9) וכוכבים יפלו מן השמים וגבורות השמים
(10) ימוטו [30] ואז תראה אות בן האדם בשמים ואז
(11) יספדו כל שבטי הארץ ויראו את בן האדם הבא
(12) בענני השמים בחיל רב ובכבוד [31] וישלח את
(13) מלאכיו בשופר ובקול גדול שיאספו בחיריו
(14) מארבע רוחות ממרומי השמים עד קצותם
(15) [32] בעץ התאנה למדו המשל כשיהיה ענפו רך
(16) ויצמחו העלים ידעתם כי בקרוב יהיה הקץ
(17) [33] כן כשאתם תראו את כל אלה דעו כי קרוב
(18) הוא בדלתים [34] אמן אני אומר לכם כי לא יעבור
(19) הדור עד שיעשו הכל [35] שמים וארץ יעברו
(20) ודברי לא יעברו [36] עד היום ההוא ואל השעה
(21) ההיא לא יהיה איש יודע לא מלאכים בשמים
(22) כי אם אני לבדו [37] וכאשר היה בימי נח כן
(23) תהיה ביאת בן האדם [38] כי כאשר היו בימים
(24) ההם שהיו לפני המבול אוכלים ושותים
(25) ומתחתנים ונותנים לחתונה עד יום שבו

Page 60

- (1) בא נח אל התבה [39] ולא ידעו עד שבא המבול
(2) וישא את הכל כן יהיה ביאת בן האדם [40] אז²⁵⁵
(3) יהיו שנים בשדה אחד ילקח ואחד יעזב [41] שתיים
(4) שוחנות ברחים אחד תלקח ואחד תעזב:²⁵⁶
(5) [42] שתיים בערש אחד ילקח ואחד יעזב ולכן שקדו
(6) כי לא ידעתם באיזו שעה יבא אדניכם [43] ודעו

ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακὴ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἶασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. 44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. 45 Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος καὶ φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; 46 μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος ὃν ἔλθῶν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει οὕτως ποιοῦντα· 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. 48 ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δούλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· χρονίζει μου ὁ κύριος, 49 καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθήθῃ δὲ καὶ πίνῃ μετὰ τῶν μεθυόντων, 50 ἤξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἧ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὥρᾳ ἧ οὐ γινώσκει, 51 καὶ διχοτομήσει αὐτόν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

25:1 Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2 πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι. 3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. 4 αἱ δὲ φρόνιμοι

ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν. 5 χρονίζοντες δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθειδον. 6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· ἰδοὺ ὁ νυμφίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν [αὐτοῦ]. 7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. 8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπαν· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι· μήποτε οὐ μὴ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10 ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. 11 ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι· κύριε κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν. 12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. 13 γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν. 14 Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, 15 καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ

- (7) זאת אם ידע בעל הבית באיזו שעה הגנב יבא
(8) באמת הוא ישקוד ולא יניח לחתור את ביתו [44] על
(9) כן גם אתם תהיו בכונים כי לא ידעתם באיזו
(10) שעה יבא בן האדם [45] ומי הוא עבד נאמן ומשכיל
(11) שאותו השים אדון על בני ביתו שיתן להם
(12) מזון בעת [46] אשרי העבד ההוא שאותו בבא
(13) אדוניו אל ביתו וימצאהו כן עושה [47] אמן אני
(14) אומר לכם כי באמת על כל רכושו ישים אותו
(15) [48] ואם יאמר העבד הזה רע בלבו יאחר אדוניו
(16) לבוא [49] ויחל להכות את העבדים אשר עמו
(17) והוא יאכל וישתה עם השכורים [50] ויבא אדון
(18) העבד ההוא ביום שלא התיחל ובשעה שלא
(19) ידע [51] ויבקע אותו ואת חלקו ישים עם חנפים
(20) שם יהיה בכי וחירוק שנים: ²⁵⁷

Chapter 25

- אז** (21) תדמה מלכות שמים לעשר בתולות
(22) שלקחו את לפידיהן ותצאנה לקראת
(23) החתן [2] חמש מהן היו כסילות וחמש
(24) מהן היו משכילות [3] החמש הכסילות כשלקחו
(25) את הلفידיים לא לקחו שמן [4] והמשכילות

Page 61

- (1) לקחו את השמן בכליהן עם הلفידיים [5] וכשהחתן
(2) היה מאחר נמו וישנו כלן [6] ובחצות הלילה
(3) היתה צעפה והנה החתן בא ותצאנה לקראתו
(4) [7] אז קמו כל הבתולות האלה ותכיננה את
(5) לפידיהן [8] וכסילות אמרו אל המשכילות תננה
(6) משמנכם כי לפידינו נכבו [9] ותעננה
(7) המשכילות ותאמרנה להם לא נתן לכם פן
(8) יפסידק לנו ולכם לכן לבנה על המוכרות
(9) וקננה בעדכם [10] ובלכהן לקנות בא החתן
(10) אשר היו מוכנות באו עמו אל החתונה
(11) ונסגר הפתח [11] ואחר כן באו שאר הבתולות
(12) לאמר אדני אדני פתח לנו [12] והוא ענה לאמר
(13) אמן אני אומר לכם ²⁵⁸ שלא ידעתי אתכן [13] ועל
(14) כן אתם שקדו כי לא ידעתם את היום ואת
(15) השעה אשר בה יבא בן האדם [14] כי כמו ה ²⁵⁹
(16) האדם כשהלך לגור במדינת הים והוא קרא
(17) לעבדיו ויתן להם את רכשו [15] לאחד נתן חמש
(18) ככרים ולאחד שתים ולאחד אחד לכל איש

κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν. εὐθέως 16 πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν ἠργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα πέντε· 17 ὡσαύτως ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν ὠρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. 19 μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν. 20 καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντά λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα

λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα. 21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. 22 προσελθὼν [δὲ] καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἶπεν· κύριε, δύο τάλαντα μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα. 23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. 24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφὼς εἶπεν· κύριε, ἔγνω σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας, 25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν. 26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· ποιηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα; 27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμόν σὺν τόκῳ. 28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα· 29 τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται, τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 30 καὶ τὸν ἀχρεῖον δούλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγγμὸς τῶν ὀδόντων. 31 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· 32 καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ

πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν.

(19) נתן ככחו ויסע מיד [16] ומי שלקח החמשה
(20) ככרים הלך ויסחר באותן ויקנה חמש אחרות
(21) [17] וכן מי שלקח שתיים קנה עוד שתיים אחרות
(22) [18] ומי שלקח האחת הלך וחפר בארץ ויטמן אותה
(23) בארץ [19] ויהי אחר זמן רב שב אותו האדון
(24) ויעש איתם חשבון [20] ויקרב מי שלקח החמשה
(25) ככרים ויקרב עוד חמש ככרים אחרים

Page 62

(1) לאמר אדני נתת לי חמש ככרים והנה הוספת
(2) עליהן עוד חמש אחרות [21] ויאמר אליו אדוניו ה²⁶⁰
(3) האח יען אשר היית עבד טוב ונאמן על המעט
(4) בא ואפקידך על הרבים לך בוא על שמחת
(5) אדוניך [22] ויקרב גם מי שלקח השנים ככרים
(6) ויאמר אדני נתת לי השנים ככרים והנה עוד
(7) שתיים אלה קניתי [23] ויאמר אליו אדוניו האח יען
(8) אשר היית עבד טוב ונאמן על המעט בא נא
(9) ואפקידך על הרבים לך בא אל שמחת אדוניך²⁶¹:
(10) [24] ויקרב גם מי שלקח את הככר אחת ויאמר אדני
(11) ידעתי כי אתה אדם קשה ותקצור אשר שם לא
(12) זרעת ותאסוף את אשר שם לא פזרת [25] ויראתי
(13) והלכתי וטמנתי את ככרך בארץ הנה לך מה
(14) אשר לך²⁶²: [26] ויען אדוניו ויאמר אליו עבד רע
(15) ועצל ידעת כי אקצור אשר שם לא זרעתי
(16) ואאסוף את אשר שם לא פזרתי [27] צריך אתה
(17) לתת את כספי לשלחניים ואכן אני הייתי
(18) בא ולוקח את אשר לי בתרביית [28] לכן קחו נא
(19) ממנו את הככר ותנו לאותו אשר לו העשר
(20) הככרים [29] כי לכל מי שיש לו ינתן לו וישפיע
(21) ומי שאין לו גם מה שנראה היות לו יוקח ממנו
(22) [30] ואת ועבד הבטל השליכו אותו אל החושך
(23) החיצון אשר שם יהיה בכי וחרוק שנים²⁶³:
(24) [31] וכאשר יבא בן האדם בכבודו וכל מלאכיו
(25) איתו אז ישב על כסא כבודו [32] ויקח²⁶⁴ לו לפניו

Page 63

(1) כל גוים ויפריד אותם אלה מאלה כמו הרועה
(2) שיפריד את הכבשים מעל הגדיים [33] ויצג את
(3) הכבשים על הימין ואת הגדיים אל השמאל²⁶⁵:
(4) [34] ואז יאמר המלך לאלה אשר יהיו אל ימינו לכו
(5) ברוכי אבי ורשו את הממלכה המוכנת לכם

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου 35 ἐπέειπασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. 37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ [οἱ] καταηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 ἐπέειπασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενῆς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

26:1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· 2 οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα 4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν· 5 ἔλεγον δέ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου καὶ κατέχευεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. 8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπόβλητα αὕτη; 9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτοπραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. 10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν

- (6) מראשות העולם [35] אני רעבתי ותתנו לי לאכול
- (7) צמאתי ותתנו לי לשתות: ²⁶⁶גר היתי ותאספוני
- (8) [36] ערום הייתי ותכסו אותי חולה היתי ותפקדו
- (9) אותי בבית האסורים היתי ותבאו אלי: ²⁶⁷[37] אז
- (10) יענו הצדיקים לו לאמר אדני מתי ראינוך
- (11) רעב ונאכילך אז צמא ונשקך [38] ומתי ראינוך
- (12) גר ונאסיפך או ערום ונכסך [39] או מתי ראינוך
- (13) חולה או בבית האסורים ונבא אליך [40] ויענה
- (14) המלך ויאמר אליהם אמן אני אומר לכם כשעשיתם
- (15) לאחד מאלה אשר הם לי כאחים קטנים כאילו
- (16) עשיתם לי [41] ואז יאמר המלך לאלה אשר יהיו
- (17) משמאלו סורו ממני ארורים לכו אל אשו
- (18) של עולם אשר הוכנה לשטן ולמלאכיו: ²⁶⁸[42] כי
- (19) רעבתי ולא נתתם לי לאכול צמאתי ואתם ואתם
- (20) לא השקיתם אותי [43] גר היתי ולא האספתם
- (21) אותי ערום היתי ולם כסיתם אותי חולה
- (22) היתי ובבית האסורים ולא פקדהם אותי
- (23) [44] אז הם יענו לו לאמר אדני מה ראינוך
- (24) רעב או צמא או גר או ערום וא חולה וא בבית
- (25) האסורים ולא שרתנוך [45] אז יענה להם לאמר

Page 64

- (1) אמן אני אומר לכם כשלא עשיתם לאחד מהקטנים
- (2) האלה לא עשיתם לי [46] ואלה ילכו אל עונש העולם
- (3) והצדיקים לחיי העולם: ²⁶⁹

Chapter 26

- (4) **וַיְהִי** ככלות ישו את הדברים האלה כלם
- (5) אמר לתלמידיו [2] הידעתם כי אחר
- (6) יומים יהיה הפסח ובן האדם ימסר
- (7) ויאסר כדי להצלב אות [3] אז נקהלו הכהנים
- (8) וזקני העם אל חצר שר הכהנים אשר נקרא
- (9) קאיפה [4] ויועצו לתפוש ישו במרמה ולהרגו: ²⁷⁰
- (10) [5] ויאמרו לא נעשה זה ביום החג פן תהיה
- (11) מהומה רבה בעם [6] וכאשר היה ישו בבית עניה
- (12) אחת בבית סימון המצורע [7] נגשה לו אשה
- (13) אשר בידה פך שמן יקר והיא שפכה על ראשו
- (14) והוא היה יושב [8] ויראו התלמידים ויכעסו ויאמרו
- (15) על מה זאת האבידה [9] כי יכול השמן הזה להמכר
- (16) בממון רב ולהנתן לעניים [10] וידע ישו ויאמר

αὐτοῖς: τί κόπους παρέχετε τῇ γυναίκα; ἔργον γὰρ καλὸν ἤργασατο εἰς ἐμέ· 11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἐαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε· 12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. 13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

14 Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς 15 εἶπεν·

τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ γὰρ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. 16 καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτηε εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ. 17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων προσήλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει· ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. 19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα. 20 Ὁσίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. 21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰς ἕξ ὑμῶν παραδώσει με. 22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος· μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε; 23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός με παραδώσει. 24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγενήθη ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος. 25 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδίδους αὐτὸν εἶπεν· μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας. 26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δούς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν· λάβετε φάγετε, τοῦτο ἐστὶν τὸ σῶμά μου. 27 καὶ λαβὼν ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, 28 τοῦτο γάρ ἐστὶν τὸ αἷμά μου τῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυινομένον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 29 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως

τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου. 30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἑλαιῶν. 31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοῖ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, γέγραπται γάρ· πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.

(17) להם למה אתם מאלצים את האשה הזאת
(18) כי היא פעלה בי מעשה טוב [11] ואתכם תמיד
(19) יהיו עניים ואני לא אהיה תמיד אתכם: ²⁷¹ [12] והיא
(20) שלחה את השמן הזה על גופי לקברני עשתה
(21) [13] אמן אני אומר לכם בכל מקום אשר שם תקרא
(22) הבשורה הטובה הזאת בכל העולם מכל מה
(23) שהיא עשתה יאמר על שמה ולזכרונה [14] אז הלך
(24) אחד מהשנים עשר תלמידיו והוא אשר נקרא
(25) יהודו אישכרייטי ולך אל ראשי הכהנים [15] ויאמר

Page 65

(1) אליהם מה תרצו לתת לי ואני אמסר אותו לכם
(2) והם נקבו לו שלשים כספים [16] ומאז הוא בקש
(3) העת הנכון למסור אותו [17] וביום הראשון מהג
(4) המצות קרבו התלמידים אל ישו לאמר איפה
(5) תרצה לאכול את הפסח [18] ויאמר
(6) ישו לכו על העיר אל אחד ואמרו לו המלמד
(7) אומר עתי קרובה היא ועמך אעשה הפסח
(8) עם תלמידי [19] ויעשו התלמידים כאשר צוה אותם
(9) ישו ויכינו הפסח [20] וכשהיה ערב ישב על השלחן
(10) עם שנים עשר תלמידיו [21] וכאשר היו הם אוכלים
(11) אמר הוא אמן אני אומר לכם כי אחד מכם ימסר
(12) אותי [22] ויחר אפם מאד וכל אחד החל לאמר האם
(13) אני הוא אדני [23] ויען הוא ויאמר מע שיתביל אתי
(14) יד בקערה הוא ימסרני [24] ואכן בן האדם ילך
(15) כמו שנכתב עליו אבל באמת אוי לאותו האדם
(16) אשר על ידו ימסר בן האדם טוב היה לו שלא
(17) היה נולד האדם ההוא [25] ויען יהודה אשר מסר
(18) אותו ויאמר האם אני הוא רבי ויאמר לו אתה
(19) אמרת [26] ויהי כאשר ישבו לאבל לקח ישו את
(20) הלחם ויברך ויבצע ויתן לתלמידיו לאמור
(21) קחו ואכלו זה שהוא גופי [27] ואחר כן לקח את
(22) הכוס ויברך ²⁷² ויתן להם לאמר שתו ממנו כלכם
(23) [28] כי זהו דמי של ברית החדשה אשר ישפך ב ²⁷³
(24) בעבור רבים לכפור החטאים [29] ואני אומר
(25) לכם מעתה לא אשתה מן פרי הגפן עד אותו

Page 66

(1) היום אשר אשתה עמכם חדש במלכות אבי אשר
(2) בשמים הוא [30] וכשאמרו את התחילה יצאו אל הר
(3) הזיתים [31] אז אמר להם ישו כלכם תכשלו בי בלילה
(4) הזה: ²⁷⁴ נכתב הך את הרועה ותפצנה הצאן ²⁷⁵

32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προᾶξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι. 34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρίς ἀπαρήση με. 35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· κἂν δέξω με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρήσομαι. ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν. 36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημαὶ καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως [οὔ] ἀπελθὼν ἐκεῖ προσεύξωμαι. 37 καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. 38 τότε λέγει αὐτοῖς· περιλυπὸς ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. 39 καὶ προελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατὸν ἐστίν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλην οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὡς σύ. 40 καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὗρισκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορήσαι μετ' ἐμοῦ; 41 γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσήρξατο λέγων· πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῖω, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου. 43 καὶ ἐλθὼν πάλιν εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. 44 καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν

προσήρξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν πάλιν. 45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. 46 ἐγειρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. 47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. 48 ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων· ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστίν, κρατήσατε αὐτόν. 49 καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν· χαῖρε, ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἑταίρε, ἐφ' ὃ πάρει. τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. 51 Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφείλεν αὐτοῦ τὸ ὄπιον. 52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς· πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται. 53 ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι; 55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις·

(5) [32] ואחרי שאקום אלך אל הגליל לפניהם [33] ויען כיפא (6) ויאמר לו אם כלם יכשלו אני לא אכשל בכך [34] ויאמר (7) לו ישו אמנ אני אומר לך כי בלילה הזאת בטרם (8) ישור התרנגול שלשה פעמים תכחשני [35] ויאמר (9) לו כיפא גם אם אצטרך למות אתך לא אכחשך (10) וכן גם כן אמרו כל התלמידים [36] אז בא ישו אתם (11) לכפר ששמו גי שמנים ויאמר אל תלמידיו שבו (12) בזה עד שאלך לשם ואתפלל [37] והוליך אתו כיפא (13) ושנים בני זבדי והתחיל להתעצב ולהתחרד²⁷⁶ (14) [38] ואז אמר אליהם עציבת נפשי עד מות פה (15) תמתינו לי ושקדו עמי [39] ויעבר מעט ויפול על (16) פניו ויתפלל לאמר אבי אם אפשר שיעבור (17) הכוס הזה ממני עשה אבל לא יהי כרצוני אלא (18) כרצונך עשה [40] ויבא אל תלמידיו וימצאם (19) ישנים ויאמר אל כיפא אם לא יכולתם שעה (20) אחת לשקוד עמי [41] שקדו והתפללו שלא תבאו (21) ואולם הרוח היא שוקדת אבל הבשר הוא חלש (22) [42] עוד הלך שנית ויתפלל לאמר אבי אם לא יוכל (23) לעבור הכוס הזה ממני אלא צריך שאשתה (24) אותו יהי כרצונך [43] ויבא עוד וימצאם ישנים כי (25) עיניהם היו כבדות [44] ויעזוב אותם וילך עוד

Page 67

(1) ויתפלל שלישיית ויאמר אותה התפלה שכבר אמר (2) [45] אז בא אל תלמידיו ויאמר אליהם שנו עתה ונוחו (3) הנה קרבה השעה שבו האדם יתן ביד החטאים (4) [46] קומו ובלכה הנה יקרב שימסור אותי [47] עוד הוא (5) היה מדבר והנה יהודה אחד מן השנים עשר (6) תלמידיו בא ואתו המון רב עם חרבות ורמחים (7) והם היו שלוחים מראשי הכהנים ומזקני העם (8) [48] ויהודה אשר מסר אותו נתן לאותו העם הבא (9) עמו אות לאמר מי אשר אשק הוא הוא²⁷⁷ ואותו (10) תפשו [49] ויגש מיד אל ישו ויאמר שלום רבי וישק (11) לו [50] ויאמר אליו ישו אהובי למה באת אז קרבו (12) וישלחו יד על ישו ואחזו אותו [51] והנה אחד מאלה (13) אשר היו עם ישו שלח יד וירק את חרבו ויך את (14) עבד ראש הכהנים יכרת את אזנו [52] אז אמר (15) לו ישו השב חרבך אל מקומה כי כל אשר (16) יקחו את החרב יאבדו על החרב [53] הלא החשוב (17) כי לא אוכל לישאל מעם אבי שישלח בעבורי (18) עתה יותר משנים עשר לגויני מלאכים [54] ואיך (19) יתקימו המכתבים הכתובים כי צריכה היא (20) להעשות כן [55] באותה שעה אמר ישו אל הכיתות

ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθατε μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμεν διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. 56 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. 57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφην τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. 58 ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. 59 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτησαν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν. 60 καὶ οὐχ εὗρον πολλῶν προσελθόντων ψευδομαρτύρων. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο 61 εἶπαν· οὗτος ἔφη· δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομησάι. 62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· οὐδὲν ἀποκρίνη τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; 63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν· ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. 65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν· 66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν· ἔνοχος θανάτου ἐστίν. 67 Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, οἱ δὲ ἐράπισαν 68 λέγοντες· προφήτευσον ἡμῖν, χριστέ, τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε; 69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. 70 ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71 ἐξεληθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτόν

ἄλλη καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. 72 καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὄρκου ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. 73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλὸν σε ποιεῖ. 74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. 75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρεῖς ἀπαρνήθη με· καὶ ἐξελεθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

- (21) כמו אל ליסטס יצאתם לקראתי בחרבות ורמחים
- (22) לתקוש אותי בכל יום ישבתי אצלכם ואלמד
- (23) אתכם בהיכל ולא אחזתם אותי [56] וכל זה היה
- (24) כדי שיתקימו מכתבי הנביאים אז התלמידים
- (25) כלם עזבו אותו וינוסו [57] והם אחזו את ישו ויוליכו

Page 68

- (1) אותו אל קאיפה ראש הכהנים אשר שם סופרים
- (2) וזקנים נאספו [58] וכיפה בא אחריו מרחוק עד חצר
- (3) ראש הכהנים ויבאו אל הבית וישב עם המשרתים²⁷⁸
- (4) לראות מה יהיה חקץ [59] וראשי הכהנים וכל כנסת
- (5) בקשו עד שקר על ישו למסור אותו למות: ²⁷⁹ [61] ולא
- (6) מצאו כשקרבו רבים עדי שקר ולסוף באו שנים
- (7) עדי שקר ויאמרו [61] זה אמר אני אוכל להרוס
- (8) היכל האל ובעוד שלשה ימים אוכל לבנותו: ²⁸⁰
- (9) [62] ויקם ראש הכהנים ויאמר לו לא תענה כלום
- (10) על אלה אשר יעידו עליך [63] וישו לא ענה כלום
- (11) והחריש: ²⁸¹ וראש הכהנים אמר אליו אשביעך
- (12) באלהים חיים שתאמר לנו אם אתה משיח בן
- (13) אלהים [64] ויען ישו ויאמר לו אתה אמרת: ²⁸² ואכן
- (14) אני אומר לכם מעתה תראו את בן האדם
- (15) היושב מימין כח האלהים הבא בעבי השמים
- (16) [65] אז ראש הכהנים קרע את בגדיו לאמר גדף: ²⁸³ על
- (17) מה נצטדך עוד לעדים הנה שמעתם עתה
- (18) שהוא גדף [66] מה נראה לכם והם ענו לאמר
- (19) חייב מיתה הוא [67] זה אז הקיאו על פניו ויכוהו
- (20) באגרוף ואחרים שלחו את הידים אל פניו
- (21) [68] לאמר הנבא לנו משיח מי הוא אשר הכה
- (22) אותך [69] וכיפה ישב בחוץ בחצר ותגש אליו
- (23) שפחה לאמר ואתה היית עם ישו הגליל
- (24) [70] והוא כחש לעיני הכל לאמר לא ידעתי מה את
- (25) אומרת [71] וכשהוא יצא לדלת ראתה אותו שפחה

Page 69

- (1) אחרת ותאמר לאותם אשר היו שם גם זה היה את
- (2) ישו הנצרי: ²⁸⁴ [72] ועוד בשבועה כחש ואמר אני
- (3) לא ידעתי אותו [73] ולאחר מעט קרבו מי שעמדו
- (4) שם ויאמרו לכיפה באמת גם אתה הוא מהם
- (5) כי לשונך יגלך [74] אז התחיל לעלות ולהשבע שלא
- (6) ידע אותו האדם ומיד שר התרנגול [75] ויזכור
- (7) כיפה את דברי ישו אשר אמר בטרם ישור
- (8) התרנגול הכחשני שלשה פעמים ומיד יצא
- (9) לחוץ ויבכה במרירות: ²⁸⁵

ייהי (10)

- (11) וזקני העם על ישו כדי לחייבו למות
 (12) [2] ויאסרוהו ויוליכהו וימסרו אותו אל
 (13) פונקיוש פילטוש הפקיד [3] אז ראה יהודה אשר
 (14) מסר אותו כי נתחייב הוא למות וינחם וישיב
 (15) את השלשים כסף אשר נתנו לו ויתנם וראשי
 (16) הכהנים ולזקנים לאמר [4] חטאתי יען אשר מסרתי
 (17) את דם הצדיק והם אמרו מה עלינו אתה
 (18) תראה [5] והוא השליך את השלשים כסף אל ההכל
 (19) ויתל בפה [6] וראשי הכהנים לקחו את הכסף
 (20) ויאמרו לא הותר לשלוח אותם לקרבן כי שכר
 (21) הדם הם [7] ויזעצו עצה ויקנו מאלה את חלקת
 (22) שדה היוצר לקבורת הגרים [8] ועל כן נקרא
 (23) החלקה חלק דמה עד היום הזה [9] אז נתמלא
 (24) מה שנאמר על ידי ירמיה הנביא האומר ויקחו
 (25) את שלשים הכסף אדר היקר היקור אשר הוקירו

- (1) מאת בני ישראל [10] ויתנו אותם לחלקת היוצר כאשר
 (2) העיד בי יי²⁸⁶ [11] וישו עמד לפני הפקיד וישאל אותו
 (3) הפקיד לאמור האתה מלך היהודים ויען לו ישו
 (4) ויאמר אתה אומר [12] וכשחלשינו אותו ראשי הכהנים
 (5) והזקנים הוא לא ענה אותם מאומה [13] אז אמר לו
 (6) פילטוש לא שמעה העדות אשר העידו עליך
 (7) [14] והוא לא ענה לו כלום אפילו דבר אחד ויתמה
 (8) הפקיד מאד [15] וביום החג היו נוהגים שהפקיד
 (9) היה מוציא לאם אסור אחד את אשר ירצו
 (10) [16] ואז היה אצלו אסור אחד פריץ ונקרא שמו
 (11) בר רבה [17] וכשנאספו המה אמר אליהם פילטוס²⁸⁷
 (12) את מי תרצו ואשלח אתכם בר רבה או
 (13) ישו שנאמר משיח [18] כי הוא ידע שהם בשנאה
 (14) מסרו אותו [19] ובשבתו על בימה שלחה לו אשתו
 (15) לאמר לא יהיה לך עסק את הצדיק ההוא כי
 (16) סבלתי את רבות היום בעבורו [20] וראשי הכהנים
 (17) והזקנים פתו את העם לישאל בר רבה
 (18) לאבד את ישו [21] ויען הפקיד ויאמר אליהם
 (19) למי תרצו שישלח לכם מן השנים והם אמרו
 (20) את בר רבה [22] ויאמר אליהם פילטוש ומה אעשה
 (21) מישו שנאמר משיח ויענו כלם ויאמרו יצלב
 (22) [23] ויאמר להם פקיד ומה הרעה אשר עשה
 (23) והם חזרו וקראו יצלב [24] וירא פילטוש כי הוא לא
 (24) הצליח כי מהומה גדולה תקום לכן לקח את

27·1 Πρωίας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατώσαι αὐτόν· 2 καὶ δῆσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.
 3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις· 4 λέγων· ἡμαρτον παραδοῦς αἷμα ἁθῶν. οἱ δὲ εἶπαν· τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψη. 5 καὶ ρίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν· οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν. 7 συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 9 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο

ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συντάξεν μοι κύριος. 11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη· σὺ λέγεις. 12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. 13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; 14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἐν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν. 15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθελον. 16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον [Ἰησοῦν] Βαραββᾶν. 17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, [Ἰησοῦν τὸν] Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; 18 ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνου παρέδωκαν αὐτόν. 19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. 20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. 21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς· τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν· τὸν Βαραββᾶν. 22 λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν πάντες· σταυρωθήτω. 23 ὁ δὲ ἔφη· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες· σταυρωθήτω. 24 Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν

ὕδωρ ἀπειψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. 26 τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῆ. 27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαμβάνοντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπείραν. 28 καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γουυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες· χαίρε, βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων, 30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι. 32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὔρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα, τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. 33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, 34 ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν οἶνον μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον, 36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. 37 Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην· οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. 38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. 39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν κινούμενοι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν 40 καὶ λέγοντες· ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σώσον σεαυτὸν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, [καὶ] κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 41 ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον· 42 ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτόν. 43 πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν, ῥυσάσθω νῦν εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. 44 Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. 45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. 46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων· ἠλι ἠλι λεμα σαβαχθαι; τοῦτ' ἔστιν· θεέ μου θεέ μου, ἵνατί με ἐγκατέλιπες; 47 τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἥλιαν φωνεῖ οὗτος. 48 καὶ εὐθέως δραμῶν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε ὄξους καὶ περιθεὶς καλάμῳ ἐπότιζεν αὐτόν. 49 οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἥλιος σώσων αὐτόν. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἀφήκεν τὸ πνεῦμα. 51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο καὶ

(25) המים וכבס ידיו לפני העם לאמר נקי אני

Page 71

- (1) מדם הצדיק הזה אתם תראו [25] ויען כל העם
- (2) ויאמר דמו עלינו בנינו [26] אז שלח להם בר רבה
- (3) ואת ישו מסר להם ליסרו בשוטים ולהצלב: ²⁸⁸
- (4) [27] ואז שטרטיוטין הפקיד לקחו את ישו ומסר
- (5) להם בבית דין ויקהילו אליו את כל הכיתה
- (6) ויפשיטו אותו ויסובכו מעיל שני [29] ושבו את
- (7) ראשו סירים לעטרה ויתנו קנה בימינו וכרעו
- (8) ברכים לפניו ויליצו לו לאמר שלום לך מלך יהודים
- (9) [30] ויקאו בו ויקחו את הקנה ויכו את ראשו [31] ואחרי
- (10) שחלעיגו לו הפשיטוהו את המעיל וילבישוהו
- (11) בגדיו ויוליכו אותו להצלב [32] והם יצאו ומצאו
- (12) אדם קורני ושמו סימון ואותו נגשו לשאת את
- (13) צליבו [33] ויבואו על המקום שנאמר גלגלתא [34] ויתנו
- (14) לו יין מהול בראש וכשטעם וימאן לשותת: ²⁸⁹
- (15) [35] ואחרי שצלבו אותו חלקו בגדיו ויפילו הגורל
- (16) למלאת מה שנאמר על פי הנביא האומר
- (17) יחלקו בגדי להם ועל לבושי פילו גורל [36] וישבו
- (18) וישמרוהו [37] וישימו את דינו על ראשו וכן היה
- (19) כתוב זה ישו מלך היהודים [38] אז נצלבו אתו
- (20) שנים לסטסין אחד מימין ואחד משמאל [39] וכל
- (21) העוברים היו מגדפים אותו ומניעין את ראשו: ²⁹⁰
- (22) [40] לאמר האח שתשבור את היכל העלהים ובשלת
- (23) ימים תבנהו הושיעך אם בן האלהים אתה רד
- (24) מן הצליב [41] וגם כן ראשי הכהנים ילעיגו עם הספרים
- (25) ועם הזקנים לאמר [42] האחרים הושיע ואת עצמו

Page 72

- (1) לא יוכל להושיע אם הוא מלך ישראל ירד עתה
- (2) מן הצליב הזה ואנו נאמין בו [43] בטח באלהים
- (3) יצילהו עתה עם חפץ כי אמר בן אלהים אני
- (4) [44] וכן גם כן חרפוהו לסטסין אשר נצלבו אתו
- (5) [45] ומשעה הששית היה חושך על כל הארץ עד שעה
- (6) תשיעית [46] ובשעה תשיעית קרא ישו בקול גדול
- (7) ויאמר אלי אלי למה שכחתי: ²⁹¹ [47] וקצת אנשים
- (8) אמרו כששמעו אמרו לאליה זה קורא [48] ופתאום
- (9) רץ אחד מהם ויקח את הספוג וימלא אותו חומץ
- (10) וישים על הקנה ויתנו לו לשותת [49] ואחרים אמרו
- (11) הרף ונראה אם יבא אליהו להציל אותו [50] וישו
- (12) קרא עוד בקול גדול וישב את רוחו [51] והנה
- (13) פרוכת ההיכל: ²⁹² נקרעה לשני חלקים ממעל

ἡ γῆ ἐσεισθη καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἀγίων ἠγέρθησαν, 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσηλθον εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς. 54 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. 55 Ὅσον δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ· 56 ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ μήτηρ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. 57 Ὁψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη τῷ Ἰησοῦ· 58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα

τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι. 59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι καθαρᾷ 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπήλθεν. 61 Ὅσον δὲ ἐκεῖ Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. 62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον 63 λέγοντες· κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν· μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτὸν καὶ εἰπωσιν τῷ λαῷ· ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης. 65 ἔφη αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· ἔχετε κουστωδίας· ὑπάγετε ἀσφαλίσαθε ὡς οἴδατε. 66 οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

28·1 Ὅσον δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων ἦλθεν Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. 2 καὶ ἰδοὺ σεισμός ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσεισθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί. 5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν· μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· 6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν· δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο. 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἰπάτε

- (14) עד למטה [52] והארץ רעשה וסלעים נקרעו ו²⁹³
 (15) וקברים נפתחו ורבות גופות הקדושים אשר
 (16) שכבו קמו [53] ויצאו מן הקברים אחר תקומתו
 (17) ובאו אל עיר הקדש ונראו לרבים [54] ושרי המאה
 (18) אשר לשמור ישו כשראו את רעש הארץ
 (19) שנהיו יראו מאד ויאמרו באמת בן ה²⁹⁴
 (20) האלהים היה זה [55] והיו שם נשים רבות מרחוק
 (21) רואות אשר באו אחרי ישו מהגליל המשרתות
 (22) לו [56] וביניהם היתה מרים מגדלנית ומרים יעקב
 (23) ואם יוסף ואם זבדי [57] וכשהיה ערב בא איש
 (24) אחד עשיר מן הרמתים ושמו יוסף וגם הוא
 (25) תלמיד ישו [58] והוא נגש אל פילתוש וישאל את גוף

Page 73

- (1) ישו אז פילטוש צוה לתת את גוף ישו [59] ויקח ויסף
 (2) את גוף ישו ויעטוף אותו בסדין טהור [60] וישים
 (3) אותו בקברו חדש אשר חצב בסלע ויגל את האבן
 (4) גדולה על פתח הקבר וילך [61] והיו שם מרים מגדלנית
 (5) ואחרות מרים יושבות למול הקבר [62] וביום אחר
 (6) אשר הוא אחר בדיקת חמץ²⁹⁵ נאספו ראשי הכהנים
 (7) ופרושים אל פילטוש לאמר [63] אדני זכרנו כי זה
 (8) המתעה אמר כי בעוד שלשת ימימ אחרי מותי
 (9) אקום [64] על כן צוה להשמר הקבר עד יום השלישי
 (10) פן יבואו תלמידיו ויגנבוהו ויאמרו לעם כי מן
 (11) המתים הוא קם ויהיה התעותוע האחרין רע מן
 (12) הראשין²⁹⁶: [65] ויאמר אליהם פילטוש הנה יש לכם
 (13) משמרת לכו ושמרו כאשר ידעתם [66] והם הלכו
 (14) ויבצרו את הקבר בשומרים ויחתמו האבן²⁹⁷:

Chapter 28

- (15) **ובערב** השבת שיאיר באחד
 (16) השבת באו מרים מגדלנית
 (17) ומרים אחרת לראות את
 (18) הקבר [2] והנה היה רעש גדול כי מלאך י²⁹⁸ ירד מן
 (19) השמים ויגש ויגל את האבן מן הפתח וישב
 (20) עליה [3] ויהיה מראהו כמו ברק ובגדיו כמו שלג
 (21) [4] ומן יראתו נבהלו השומרים ויהיו כמו מתים
 (22) [5] ויען המלאך ויאמר לנשים על תיראינה אתן
 (23) ידעתי כי את ישו אתם²⁹⁹ מבקשות [6] אינינו פה
 (24) כי הוא קם כמו שאמר באנה וראנה המקום
 (25) אשר בו השכב אדני ופתאום לכנה [7] ואמרנה

τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. 8 Καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 9 καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων· χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· μὴ φοβείσθε· ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κακεῖ με ὄψονται.

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις 13 λέγοντες· εἶπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. 14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν [αὐτὸν] καὶ ὑμᾶς ἀμερίμους ποιήσομεν. 15 οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας]. 16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς. 19 πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, 20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

- (1) לתלמידיו כי קם ממתים והנה ילך לפניכם בגליל
- (2) ושם תראינה אותו והנה אמרתי לכם [8] ובמהרה
- (3) יצאו מן הקרב ביראה ובשמחה גדולה וירוצו
- (4) להגיד לתלמידיו [9] וכשהלכן לגיד לתלמידיו הנה
- (5) ישו בא לקראתן לאמור שלום לכן והנה נגשו
- (6) ותפשו את רגליו ותשתחוינה לו [10] אז אמר להן ישו
- (7) אל תיראינה לכנה והגדנה לאחי שילכו לגליל כי
- (8) שם יראוני [11] וכאשר הלכו והנה קצת מהשומרים
- (9) לעיר ויגידו לראשי הכהנים את כל אשר היה
- (10) [12] ויאספו הזקנים ויועצו ויתנו ויתנו כסף רב לסטרטיוטין
- (11) לאמר [13] אמרו כי תלמידיו באו בלילה ויגנבהו בשכבנו
- (12) [14] ואם זאת תשמע מאת הפקיד אנחנו נפתה
- (13) אותו ונבטיח אתכם [15] והם לקחו את הכסף
- (14) והם עשו כאשר הם לומדו והדבר פורסם
- (15) בן³⁰⁰ היהודים עד היום הזה [16] ואחד עשר תלמידיו
- (16) הלכו על הגליל על הר אשר שם העיד בהם ישו
- (17) [17] ויראו אותו וישתחוו וקצת הסתפקו [18] ויגש ישו
- (18) וידבר אליהם לאמר נתונה לי כל ממשלת
- (19) בשמים ובארץ [19] לכן אתם לכו ולמדו כל הגוים
- (20) וטבלו אותם בשם האב והבן ורוח הקדש
- (21) [20] ולמדו אותם לשמור כל אשר צויתי
- (22) אתכם והנני עמכם כל
- (23) הימים עד תכלית
- (24) העולם
- (25) חזק³⁰¹

Endnotes

- [1] Note spelling ישו as in Talmudic literature.
- [2] סוף פסוק
- [3] The letter ה stands alone at the end of the line.
- [4] Note spelling difference: here ישוע whereas previously spelled ישו.
- [5] סוף פסוק
- [6] The text actually has the abbreviation for the Tetragrammaton, which appears as three dots within a large ligature, much like the modern sign for the English pound. I will use יי in the notes to identify this ligature.
- [7] Special symbol for the Tetragrammaton, see note 6.
- [8] Note full spelling as opposed to ישו.
- [9] Ibid.
- [10] We might expect ירושלמה with directive ה or לירושלם.
- [11] סוף פסוק
- [12] סוף פסוק
- [13] We might expect הִיטב.
- [14] Trimm apparently read לעיניהם, with Herbst, but the text clearly has לפנייהם. This agrees with the Greek text which has *prohvgen aujtou/β*.
- [15] There is a mark here but it should most likely be disregarded.
- [16] Why is there no את here? Cf. Zech 2:2 where in a series of three direct objects, the את is missing from the final object as well.
- [17] סוף פסוק
- [18] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [19] Trimm reads ויקם, "And he arose. . ." but the text clearly has ויקץ, as does Herbst, "and he awoke," from קיץ or קוץ. Cf. Jastrow, קיץ. Note that both D and פ³³ have *δευεγρω* "to awake" as over against the majority reading of *εγρω*.
- [20] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [21] סוף פסוק
- [22] סוף פסוק
- [23] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [24] The letter ב stands alone at the end of the line.
- [25] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [26] סוף פסוק (?)
- [27] We would expect אינני.
- [28] אסם, not listed in Jastrow. Alcalay lists it with the meaning "storehouse, granary." Note Aramaic אֶסְמָא.
- [29] סוף פסוק
- [30] Good example of a vav which is written very long. It appears as nun sofit.
- [31] סוף פסוק
- [32] האלה acting as an adjectival demonstrative should also be articular, i.e., האלה.
- [33] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [34] Herbst has ההיכל as we would expect. There is, however, no indication of a yod.
- [35] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [36] Note plene spelling.
- [37] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [38] סוף פסוק
- [39] Ibid.
- [40] Note the full spelling ישוע.
- [41] The letter ב stands alone at the end of this line.
- [42] It appears as though the word is written וראית, though the *yod* may be a superfluous mark.

- [43] סוף פסוק
- [44] Herbst has וילמד written defective rather than plene. But the manuscript clearly has the *vav*.
- [45] סוף פסוק
- [46] The manuscript clearly appears to have דרפו, but this should obviously be רדפו. This might be a case of mistaken orthography, or it might more simply be a ד/ר interchange. Herbst has רדפו.
- [47] Ibid.
- [48] The text seems clearly to have יתנפל though Herbst has התנבל. I note that Delitzsch has תפל as does the Peshitta.
- [49] The ב stands alone at the end of the line.
- [50] סוף פסוק
- [51] Ibid.
- [52] Ibid.
- [53] Ibid.
- [54] Ibid.
- [55] The letter ה stands alone at the end of the line.
- [56] סוף פסוק
- [57] Dittography. This is not noted in Herbst.
- [58] Herbst has גיהנם rather than גיהינם, though the DuTillet clearly has גיהינם. Typo on the part of Herbst?
- [59] סוף פסוק
- [60] Special symbol for the Tetragrammaton.
- [61] סוף פסוק
- [62] The definite direct object should be preceded by את. We would expect תאהב את רעך.
- [63] סוף פסוק
- [64] Ibid.
- [65] Ibid.
- [66] Ibid.
- [67] Possibly a ש standing alone at the end of the line.
- [68] The DuTillet has כי here but Herbst leaves it out.
- [69] סוף פסוק
- [70] סוף פסוק
- [71] Herbst has הטאותיהם where the DuTillet has הטאותהם. Note the follow הטאותכם without *yod* as well.
- [72] Herbst appears to have ני rather than כי though it may just be the unclear copy I have.
- [73] Marking over the text in my copy of DuTillet.
- [74] סוף פסוק
- [75] The letter ל stands alone at the end of the line.
- [76] Herbst has ימצחו which is, it would seem, a metathesis on his part.
- [77] סוף פסוק
- [78] Ibid.
- [79] DuTillet seems to clearly have תשקור, though Herbst has תשפוק. Jastrow lists ספק = שפק with the meaning "sufficient." MH has שפק, "to suffice" (cf. Alcalay, *ad loc*). Perhaps DuTillet is a metathesis?
- [80] סוף פסוק
- [81] Ibid.
- [82] Note: plene here, but defective earlier.
- [83] Herbst has חי but DuTillet seems clearly to have כי, which is doubtlessly the correct reading.
- [84] Mem sofit is not clear in the manuscript.
- [85] The final four words of this line are not readable in my copy of the manuscript.
- [86] The *yod* in פירות is questionable in the manuscript. Note פרות in the next line but clearly פירי in line 10.
- [87] אדוני is plene here, and defective in v. 22.

- [88] Additional letter at end of line, or perhaps elongated ת to fill out the line?
- [89] Shouldn't we expect **האֵלֶה**? But cf. Deut. 11:18; 1Kings 8:59.
- [90] סוף פסוק
- [91] Herbst has **היה**.
- [92] There is a **ש** standing alone at the end of this line.
- [93] **אדני** is not written in Herbst.
- [94] The **א** is missing in **בוא**. Herbst corrects it.
- [95] סוף פסוק ?
- [96] The word **מי** is missing in Herbst.
- [97] Plural of **לבב**?! The Peshitta has singular here, as would be expected. There is no plural of **לבב** in the Tanach. Note the plural in the Peshitta at Acts 1:24, cf. James 3:14. Shem Tov has **בלבבכם**.
- [98] There is a mark here in the manuscript indicating (?) a word missing. Trimm inserts [do we], following the Greek, Syriac, etc. Apparently a **אנחנו** has been left out of the Du Tillet.
- [99] In Hebrew we might expect **בְּלִבָּהּ**. Peshitta has **בנפשה**.
- [100] What is this form? Trimm translates “yes of a truth Lord.” Does not correspond to the Peshitta, nor to the Shem Tov.
- [101] **ב** stands alone at the end of the line.
- [102] Note that all Greek manuscripts have Yacov ben Zavdai following Andrew as does the Peshitta, but the Shem Tov also has this order.
- [103] Herbst has **השנים** but there is clearly no *yod* here. Shem Tov has **שנים**.
- [104] It appears that there is another letter or letters at the end of this line, perhaps **כי**, but the copy is bad.
- [105] We would expect **השמים**.
- [106] We would expect **לבוא**.
- [107] All Greek manuscripts have **Βεελζεβούλ**. Shem Tov has **בעל זבוב**. Peshitta has **בעל זבוב**.
- [108] Single **ה** at the end of the line.
- [109] **נ** stands alone at the end of the line.
- [110] Herbst has **שלום** without the article, but DuTillet clearly has the article.
- [111] Why the direct object marker? One would expect **האיש** with the direct object marker **את**.
- [112] Ibid. One would expect **הכלה**.
- [113] **ל** stands alone at the end of the line.
- [114] The **ר** is elongated for justification of the column. Yet at the end of other chapters the line is flush right.
- [115] What is this? Feminine plural of **בית**? We would expect **המונים**, cf. Peshitta. Note **הביתות**, “household animals” in m.*Betza* 5.7. Or should we read **כיתות**, from **כַּתָּ**, which finds a plural in both masc and fem, cf. Jastrow, p.678. But this usually means “parties” or “bands” of people with different opinions.
- [116] Herbst has **אשם**, but du Tillet seems clearly to read **אשר**.
- [117] סוף פסוק
- [118] Why the change from **ביום המשפט**? Greek has **κρίσεως** in both places. Peshitta has **ביום הדין** in both verses (22, 24).
- [119] Herbst has **רצוי**, but there does not appear to be a *yod* in the du Tillet.
- [120] A **ע** stands by itself at the end of the line.
- [121] Lines 22-24 in the du Tillet are centered on the page. My copy of the du Tillet does not show line 25, but I have restored it from Herbst, and I have verified with James Trimm, who produced the copy I am using, that in fact, the du Tillet does contain this last line with **קל**.
- [122] Shouldn't this be **מְהִיכֵל**?
- [123] Herbst has **כדי** but the du Tillet does not contain the *yod*.
- [124] Herbst reads **והו**, and obvious typo for **והוא**.
- [125] סוף פסוק
- [126] A **ה** stands alone at the end of this line.
- [127] סוף פסוק

- [128] סוף פסוק
- [129] סוף פסוק
- [130] סוף פסוק
- [131] A ש stands alone at the end of this line.
- [132] Herbst has אלהים here. Du Tillet clearly has אליהם. Probably transposition of ה and י in Herbst.
- [133] סוף פסוק
- [134] A ו stands alone at the end of this line.
- [135] Herbst has שלו but the du Tillet clearly has the א. Thus, שלא. Does this indicate an audible error?
- [136] A ו stands alone at the end of this line.
- [137] סוף פסוק
- [138] Herbst has וזה, but the du Tillet clearly has וזהו or וזהי. Perhaps וזהו is to be taken as וזה הוא?
- [139] ל stands alone at the end of this line.
- [140] סוף פסוק
- [141] ו stands alone at the end of this line.
- [142] Herbst has למור, but du Tillet clearly reads לאמור. Most likely a typo in Herbst.
- [143] ב stands alone at the end of this line.
- [144] ו stands alone at the end of this line.
- [145] סוף פסוק
- [146] סוף פסוק
- [147] סוף פסוק
- [148] dittography
- [149] סוף פסוק
- [150] ה stands alone at the end of this line.
- [151] ה elongated to fill margin.
- [152] Aramaic form, cf. Jastrow, p. 836. Note also μαργαρίτης.
- [153] סוף פסוק
- [154] ת elongated to fill margin.
- [155] ר elongated to fill margin.
- [156] סוף פסוק
- [157] ם elongated to fill the margin.
- [158] ה elongated to fill margin.
- [159] Aramaic; cf. b. *Shab* 25b, “R. Isaac, the smith” (ר יצחק נפחא). Also, the ה of this word is elongated to fill margin.
- [160] This is the normal spelling (plene) in Qumran; only five times in Tanach (Lev. 26:42; Jer. 30:18; 33:26; 46:27; 51:19).
- [161] Herbst has the normal spelling (יהודה), but du Tillet clearly has ויהדה; a misspelling?
- [162] We would expect the use of the object marker, את שמעו.
- [163] סוף פסוק
- [164] We would expect ויירא or וירא. Is this a mixup with ראה? Mistake by sound? Shem Tov has יראת העם.
- [165] סוף פסוק
- [166] ה stands alone at the end of this line.
- [167] סוף פסוק
- [168] א stands alone at the end of this line.
- [169] What is this? Hitpael of a verb צרך?
- [170] Strange construction: we would expect something like ללכת צריכים.
- [171] סוף פסוק
- [172] Herbst has הסתפקתה, but du Tillet clearly has וסתפקתה.
- [173] ו stands alone at the end of this line.

- [174] סוף פסוק
- [175] סוף פסוק
- [176] Spelled with final vav here, but on p. 29, line 1, it is spelled defectively (ישעיה). This phenomenon (two spellings for the name “Isaiah”) is also found in the Bavli (in the Soncino Edition, it is found 14 times without final vav, and 15 times with final vav). In the DSS, it usually spelled defectively (CD 4:13; 6:8; 7:10; 3Q4 f1:1, 3; 4Q174 f1_2i:15; 4Q176 f1_2i:4; 4Q265 f1:3; 4Q266 f3i:7; 4Q267 f2:15; 11Q13 2:15) and only once with final vav (4Q285 f7:1, note 11Q14 f1i:9 where some editors speculate a full rather than defective spelling).
- [177] סוף פסוק
- [178] Does this word mean “latrine?”
- [179] י stands alone at the end of this line.
- [180] ה stands alone at the end of this line.
- [181] סוף פסוק
- [182] סוף פסוק
- [183] We would expect ברכה, but note Didache 9:1 and the use of εὐχαριστίας. Peshitta has וְבִרְךְ. Shem Tov does not contain the ברכה before eating. All the Greek texts have εὐχαριστεω or something equivalent.
- [184] Note the variants in the Greek texts as to the order of παιδωσ και γυγαιωσ.
- [185] סוף פסוק
- [186] סוף פסוק
- [187] סוף פסוק
- [188] My copy of the du Tillet is missing the final ם but I think this is just a fault of the xerox copy I’m working from.
- [189] Strange spelling for “Caesarea.” Mishnah has קְסָרְיוֹן (m.Ohol. 18:9). Would this spelling indicate a particular dialect, or is the manuscript simply unaware of the normal spelling? Bavli has קיסרי (e.g., b.Eruvin 76b). Syriac also has קיסריה.
- [190] The scribe corrects the text here (note dots above the letters) by overwriting. It appears he first wrote וישו and then corrected to וישאל and “squeezed in” לכל between וישאל and לאחד. This expression, לכל לאחד, seems strange. The Greek has nothing equivalent here. Syriac has שאל את תלמידיו ואמר. Nothing equivalent in either Mishnah or Qumran that I can find. No parallel in Bavli either.
- [191] This use of inf. absolute is curious. It is not Mishnaic, and finds no parallel in the Tanach. Syriac has מי אומרים עלי האנשים שאני. Shem Tov has מה אומרים בני אדם בשבילי.
- [192] סוף פסוק
- [193] סוף פסוק
- [194] Most often in Tanach as אלהים חיים, but also אלהים חי in 2Kings 19:4,16; Is. 37:4,17. Shem Tov has אלקים חיים.
- [195] For מקהל in the Tanach, cf. Ps 26:12; 68:27, though these are both in the plural.
- [196] (!) עליך. Syriac has עליה. Shem Tov also has נגדך, singular “you,” apparently referring to כיפה. Greek has κατασχύσουσιν αὐτήν. No manuscript evidence for singular “you.”
- [197] סוף פסוק
- [198] סוף פסוק
- [199] סוף פסוק
- [200] סוף פסוק
- [201] Note does over letters on lines 3 and other lines on this page.
- [202] Herbst has תלמידך but the du Tillet shows no sign of the yod between the final ך and ך.
- [203] סוף פסוק
- [204] סוף פסוק
- [205] סוף פסוק
- [206] ת stands alone at the end of this line.
- [207] Missing a verb? i.e., בא? Syriac, with all Greek manuscripts, contain the verb. Shem Tov has: וכן אדם בטל להושיע והאויבים, and the son of man has stopped saving the enemies (!)
- [208] We would expect צאן or something here.

- [209] סוף פסוק
- [210] סוף פסוק
- [211] סוף פסוק
- [212] סוף פסוק
- [213] סוף פסוק
- [214] Actually the du Tillet has גכ unless my copy is bad. Is this an abbreviation for גם כן?
- [215] Why the sudden change to האל rather than האלהים? This is the first occurrence of האל.
- [216] We would expect שמור את מצוות האל. Also, not the plene spelling, מצוות. See p. 8, line 10 for only other occurrence of plene spelling.
- [217] The plural must be a mistake. Note Trimm's translation: "and he said. . . ."
- [218] סוף פסוק
- [219] My copy is obscure. I follow Herbst for this word.
- [220] Herbst has והחל but it appears that du Tillet has ותחל
- [221] סוף פסוק
- [222] סוף פסוק
- [223] It appears that the scribe may have originally written שתי but corrected to שני.
- [224] סוף פסוק
- [225] סוף פסוק
- [226] סוף פסוק
- [227] Abbreviation for Tetragrammaton in the text. See note 6 above.
- [228] The Shem Tov has בית יי. Note the Greek manuscripts that have ἱερόν του θεου. Peshitta has היכל האלהים.
- [229] Aramaic spelling. cf. lines 7 & 8 above.
- [230] Spelled defectively. Before היכל was spelled plene.
- [231] סוף פסוק
- [232] סוף פסוק
- [233] Orthography of the כ is very close to ב.
- [234] סוף פסוק
- [235] Special symbol for the Tetragrammaton, see note 6 above.
- [236] סוף פסוק
- [237] סוף פסוק
- [238] סוף פסוק
- [239] ה stands alone at the end of this line.
- [240] Special symbol for the Tetragrammaton, see note 6 above.
- [241] Special symbol for the Tetragrammaton, see note 6 above.
- [242] סוף פסוק
- [243] סוף פסוק
- [244] Special symbol for the Tetragrammaton, see note 6 above.
- [245] סוף פסוק
- [246] סוף פסוק
- [247] Herbst has אשמ here rather than אשר, but the du Tillet clearly reads אשר.
- [248] ה stands alone at the end of this line.
- [249] סוף פסוק
- [250] Special symbol for the Tetragrammaton, see note 6 above.
- [251] סוף פסוק
- [252] סוף פסוק
- [253] סוף פסוק
- [254] ה stands alone at the end of this line.

- [255] סוף פסוק
- [256] סוף פסוק
- [257] סוף פסוק
- [258] masculine plural? why not feminine plural?
- [259] ה stands alone at the end of the line.
- [260] ה stands alone at the end of this line.
- [261] סוף פסוק
- [262] סוף פסוק
- [263] סוף פסוק
- [264] Herbst has ויקה but it appears in du Tillet as ויקה.
- [265] סוף פסוק
- [266] סוף פסוק
- [267] סוף פסוק
- [268] סוף פסוק
- [269] סוף פסוק
- [270] סוף פסוק
- [271] סוף פסוק
- [272] Herbst has ויבד, obvious typo interchange of ד and ך.
- [273] ב stands alone at the end of this line.
- [274] סוף פסוק
- [275] ו stands alone at the end of this line.
- [276] Herbst has ולהתרד but the du Tillet clearly has ולהתחרד.
- [277] Double הוא הוא, note Greek αὐτός ἐστίν.
- [278] Final *mem* is missing the xerox copy I have, but it doubtlessly was there in the original. See the tail of a letter above the line.
- [279] סוף פסוק
- [280] סוף פסוק
- [281] סוף פסוק
- [282] סוף פסוק
- [283] סוף פסוק
- [284] סוף פסוק
- [285] סוף פסוק
- [286] Special symbol for the Tetragrammaton. See note 6 above.
- [287] Note the alternate spelling. cf. spelling in v. 2 and v. 13.
- [288] סוף פסוק
- [289] סוף פסוק
- [290] Very elongated *vav*, or perhaps a truncated plural (?) as ראשין, cf. Jastrow, p. 1437.
- [291] שכח, “forget” in place of עזב or Aramaic שבק. Mistake of hearing? Or perhaps a transmutation: שכב with בכ interchange, becomes שכק, and a scribe corrects to שכח (?).
- [292] Usually when היכל is with the article, it is spelled in du Tillet as ההכל. Here it is with the *yod* as it should be.
- [293] ו stands alone at the end of this line.
- [294] ה stands alone at the end of this line.
- [295] Note the chronological reference pinpointing the burial on the day for searching out leaven. Leaven was sought and destroyed on the 13th of Nisan through the morning of the 14th. In Jerusalem, all leaven was destroyed by noon on the 14th.
- [296] סוף פסוק
- [297] סוף פסוק

[298] Special symbol for the Tetragrammaton. See note 6 above.

[299] Why masculine plural pronoun? Should be feminine plural (?)

[300] Herbst has בִּי - error of hearing (?)

[301] The final 5 lines are centered to form a conclusion to the manuscript, following the form of page 24 and the end of chapter 11. The final line of the manuscript is קִוּוּ in Herbst, but it does not show on my xerox copy. I suspect that, like page 24, the final line is missing from the copy, but is there in the original.

Rabbinical translations of Matthew From Wikipedia, the free encyclopedia Jump to: navigation <#mw-head>, search <#p-search> The Rabbinical translations of Matthew are rabbinical versions of the Gospel of Matthew that are written in Hebrew ; /Shem-Tob's Matthew/, the /Du Tillet Matthew/, and the /Münster Matthew/, and which were used in polemical debate with Christians. These versions are to be distinguished from the Gospel According to the Hebrews which was one or more works found in the Early Church , but surviving only as fragmentary quotations in Greek and Latin texts. Most scholars consider all the rabbinical versions to be translated from the Greek or Latin of the canonical Matthew, for the purpose of Jewish apologetics.^[1] <#cite_note-0> Contents [hide <#>] * 1 Rabbinical Jewish versions <#Rabbinical_Jewish_versions> o 1.1 Early Rabbinical citations of Matthew, 600-1300 <#Early_Rabbinical_citations_of_Matthew.2C_600-1300> o 1.2 Shem Tov's Matthew, 1385 <#Shem_Tov.27s_Matthew.2C_1385> o 1.3 Sebastian Münster's Matthew, 1537 <#Sebastian_M.2C3.BCnster.27s_Matthew.2C_1537> o 1.4 Jean du Tillet's Matthew, 1555 <#Jean_du_Tillet.27s_Matthew.2C_1555> o 1.5 Rahabi Ezekiel's Matthew, 1750 <#Rahabi_Ezekiel.27s_Matthew.2C_1750> o 1.6 Elias Soloweyczyk's Matthew, 1869 <#Elias_Soloweyczyk.27s_Matthew.2C_1869> * 2 Christian Hebrew versions <#Christian_Hebrew_versions> * 3 Shem Tov's Touchstone in Christian Aramaic primacy debate <#Shem_Tov.27s_Touchstone_in_Christian_Aramaic_primacy_debate> * 4 Notes <#Notes> * 5 References <#References> [edit] Rabbinical Jewish versions [edit] Early Rabbinical citations of Matthew, 600-1300 Quotations from Hebrew translations of portions of various New Testament books - including the epistles of Paul - can be found in rabbinical treatises against Christianity. These treatises multiplied wherever Jews lived in proximity to Christians - such as Spain before the expulsion of the Jews from Spain in 1492. * /Sefer Nestor ha-Komer /; "The Book of Nestor the Priest", 7th C. - contains significant quotes from Matthew, apparently from a Latin text.^[2] <#cite_note-1> * /Toledot Yeshu /; "Life of Jesus", 7th C. * /Milhamoth ha-Shem /; "Wars of the Lord" of Jacob Ben Reuben 12C, which cites texts including Matthew 1:1-16, 3:13-17, 4:1-11, 5:33-40, 11:25-27, 12:1-8, 26:36-39, 28:16-20. * /Sefer Nizzahon Yashan /; "The Book of Victory" (in Latin /Nizzahon vetus/), 13C * /Sefer Joseph Hamekane /; "Book of Joseph the Official" of rabbi Joseph ben Nathan, 13C (Paris MS) Jean Carmignac (Paris 1969, BNES 1978) identified fifty Hebrew translations of the Lord's Prayer from the 9th to the 18th centuries.^[3] <#cite_note-2> ^[4] <#cite_note-3> ^[5] <#cite_note-4> Most scholars consider that the medieval Hebrew manuscripts are derived by translation from medieval Greek or Latin manuscripts, and therefore that it is extremely unlikely that any of the unique readings found in these medieval Hebrew manuscripts could be ancient.^[6] <#cite_note-5> Four principal versions in rabbinical Hebrew of Matthew have survived or partially survived: [edit] Shem Tov's /Matthew/, 1385 The *Shem Tov Matthew* (or *Shem Tob's Matthew*) consists of a complete text of Gospel of Matthew in the Hebrew language found interspersed among anti-Christian commentary in the 12th volume of a polemical treatise /The Touchstone/ (c.1380-85) by Shem Tov ben Isaac ben Shaprut (Ibn Shaprut), a Jewish physician living in Aragon , after whom the version is named. Shem Tov debated Cardinal Pedro de Luna (later Antipope Benedict XIII) on original sin and redemption in Pamplona, December 26, 1375, in the presence of bishops and learned theologians. Nine manuscripts of /The Touchstone/ survive, though if an independent version of the text of Matthew used by Ibn Shaprut ever existed then it is lost. Spanish Jews of Ibn Shaprut's period were familiar with the New Testament in Latin. Jacob Ben Reuben in his /Wars of the LORD / translated Gilbert Crispin 's /Disputation of Jews and Christians/ from Latin into Hebrew, along with quotes from Matthew. Lasker (1998) remarks that "By the fourteenth century, most likely every Iberian anti-Christian Jewish polemicist knew Latin." Moses ha-Kohen de Tordesillas made proficient use of Latin phrases. Profiat Duran (fl.1380-1420) had extensive knowledge of Latin Christian texts, and devoted a chapter of his /Disgrace of the Gentiles/ (Klimat ha-goyim) to criticism of Jerome's Latin Vulgate . Hayyim ben Judah ibn Musa argued with Nicholas de Lyra in his /Book of Shield and Spear/ (Sefer Magen va-Romah).^[7] <#cite_note-6> Likewise converts to Christianity such as Abner of Burgos (Alphonso of Valladolid , ca. 1270-1347) continued to write polemical, theological, philosophical, and scientific works in Hebrew. Shem Tov's /The Touchstone/ (/Eben = stone, bohan = test/) has never been translated into English or published. It follows the model of /Milhamoth ha-Shem / of Jacob Ben Reuben in use of Matthew but contains not just sections of Matthew as Jacob Ben Reuben, but the whole text of Matthew and parts of Mark. George Howard (Hebraist) excised the text of Matthew from among Shem Tov's comments and published them separately as /The Gospel of Matthew according to a primitive Hebrew text/ (1987), a revised version /Hebrew Gospel of Matthew/ (1995).^[8] <#cite_note-7> Shem Tov's quotations of Matthew in /The Touchstone/ are marked by Jewish thought, and are interspaced with the comments of the author. As a consequence several scholars^[/who? /] feel it is difficult to determine which parts are Shem Tov's commentary, and which parts are the actual text of the source he was quoting. Many scholars^[/who? /] view the text as a mediaeval translation from the Greek text of the Gospel of Matthew, as well as being the likely source of all later Hebrew versions of Matthew prior to the 20th century. Where the Tetragrammaton occurs in Tanakh quotations, instead one finds a single Hebrew /He / (ה) except in one place where the word "ha-shem" (השם, the name) is spelled out. There are some interesting readings of Matthew in /The Touchstone/.^[9] <#cite_note-8> * Matt 12:37 "According to your words you will be judged, and according to your deeds you will be convicted." * Matt 24:40-41 "40 Then if there shall be two ploughing in a field, one righteous and the other evil, the one will be taken and the other left. 41 Two women will be grinding at a mill; one will be taken and the other left. This is because the angels at the end of the world will remove the stumbling blocks from the world and will separate the good from the evil." * Matt 28:9 "As they were going Jesus passed before them saying: 'May the Name deliver you.'" * Matt 28:19-20 "Go and teach them to carry out all the things which I have commanded you forever." * Mark 9:20-28 is placed into the text of Matthew between Matt 17:17 and 17:19. Matt 17:18 is omitted.^[10] <#cite_note-9> While the quotations in Shem Tov's /The Touchstone/, which are interspersed in his own commentary, diverge from the canonical text of Matthew, the text of the /Münster Matthew/ and the /Du Tillet Matthew/ are significantly very close to it in many passages. [edit] Sebastian Münster's /Matthew,/ 1537 The *Münster Matthew* is printed version of the Gospel of Matthew , written in the Hebrew language published by Sebastian Münster in 1537 and dedicated to King Henry VIII of England. He had received the text from Spanish Jews he had converted to

Christianity in the 1530s. Apparently, these Jews had been using the text to understand the Christian religion in order to counter it. Münster felt that the text was defective, and set about reworking it. The original manuscript he received no longer exists; only his printed reworking of it survives, and it closely resembles the /Du Tillet Matthew/. Because the places where Münster changed the text is unknown, this text can be difficult to use for textual criticism . [edit] Jean du Tillet's /Matthew,/ 1555 The *Du Tillet Matthew* is a version of the Gospel of Matthew , written in Hebrew , known as Heb.MSS.132, and residing in the National Library, Paris. The manuscript was obtained by Bishop Jean du Tillet from Italian Jews on a visit to Rome in 1553, and published in 1555, with editing by Jean Mercier (Hebraist) and addition of a Latin version, dedicated to cardinal Charles de Guise. While the text is less divergent from the Greek textual tradition than is the /Shem Tov Matthew/, this version share some deviations in common with the /Shem Tov Matthew/; for example, the Tetragrammaton is replaced with a sign composed of three yodhs or dots enclosed in a semicircle. Jean Cinqarbres (Quinquarboreus), Hebrew professor of the College Royal also worked on the Du Tillet Matthew. [edit] Rahabi Ezekiel's /Matthew,/ 1750 Rabbi Rahabi Ezekiel 's /Ha-sepher shel we-'angilu shel ha-Nosarim shel Yeshu/ [The book of the Gospel belonging to the followers of Jesus] is a polemical translation of Matthew dating from 1750.^[11] <#cite_note-10> This may or may not be the same as the polemical rabbinical Hebrew New Testament of Rabbi Ezekiel bought by Claudius Buchanan in Cochin and known as the "Travancore Hebrew New Testament", which led Buchanan to urge Joseph Frey to commence work on a Christian translation.^[12] <#cite_note-11> [edit] Elias Soloweyczyk's /Matthew,/ 1869 Main article: Elias Soloweyczyk [edit] Christian Hebrew versions Around half of the 20 known Christian translations of Matthew were also done by authors who were formerly rabbis, or came from a rabbinical training: Domenico Gerosolimitano and Giovanni Battista Jona , Rudolph Bernhard , Johan Kemper , Simon Rosenbaum (of Uppsala),^[13] <#cite_note-12> Christian David Ginsburg and Isaac Salkinson .^[14] <#cite_note-13> However the principle modern Hebrew version of Matthew is based on the New Testament of a German, Franz Delitzsch . [edit] Shem Tov's /Touchstone/ in Christian Aramaic primacy debate Main article: Aramaic primacy The hypotheses of Hebrew and Aramaic primacy posit that the Gospel of Matthew was originally written in Hebrew or Aramaic. Scholars who support these hypotheses sometimes appeal to these 3 medieval Hebrew manuscripts. However, the vast majority of scholars believe Matthew was originally written in Greek.^[15] <#cite_note-14> George Howard (Hebraist) , Associate Professor of Religion and Hebrew at the University of Georgia has argued (1995) that some or all of these three medieval Hebrew versions may have descended (without any intervening translation) from ancient Hebrew manuscripts of Matthew, which may have been used by early Christians in the 1st or 2nd century, but were nearly extinct by the time of Jerome, late in the 4th century.^[16] <#cite_note-15> However the surviving citations from Jewish-Christian Gospels (namely Gospel of the Nazarenes , Gospel of the Ebionites and Gospel of the Hebrews) preserved in the writings of Jerome , Epiphanius and others, lead critical scholars to conclude that those Gospels themselves either were Greek or were translated from Greek Matthew.^[17] <#cite_note-16> In fact, most scholars consider that the medieval Hebrew manuscripts were descended (by translation) from medieval Greek or Latin manuscripts, and therefore that it is extremely unlikely that any of the unique readings found in these medieval Hebrew manuscripts could be ancient. ^[18] <#cite_note-17> Horbury (1999)^[19] <#cite_note-18> notes that the characteristics of ibn Shaprut's /Touchstone/ are better explained by the influence of Latin Gospel harmonies. [edit] Notes 1. *^ <#cite_ref-0>* Brown 2. *^ <#cite_ref-1>* Horbury, W. Appendix in /Matthew 19-28/ ed. William David Davies, Dale C. Allison 3. *^ <#cite_ref-2>* "Hebrew Translations of the Lord's Prayer: An Historical Survey. BNES 1978 4. *^ <#cite_ref-3>* Jakob Josef Petuchowski, Michael Brocke /The Lord's Prayer and Jewish liturgy/ 1978 5. *^ <#cite_ref-4>* Evans /Jesus and His Contemporaries: Comparative Studies/ 2001 p294 "Carmignac ("Hebrew Translations," 21-49) provides fifty Hebrew translations of the Lord's prayer ranging from the ninth to the eighteenth centuries, as well as many more from the nineteenth and twentieth centuries." 6. *^ <#cite_ref-5>* Petersen 1998 7. *^ <#cite_ref-6>* Daniel J. Lasker in /In Iberia and beyond: Hispanic Jews between cultures/ ed. Bernard Dov Cooperman 1998 p176 8. *^ <#cite_ref-7>* William Horbury Appendix pp729 in /A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to Saint Matthew/ ed. . D. Davies, William David Davies, Dale C. Allison 9. *^ <#cite_ref-8>* Some Observations on a Recent Edition of and Introduction to Shem-Tob's "Hebrew Matthew" 10. *^ <#cite_ref-9>* <http://rosetta.reltech.org/TC/vol03/Petersen1998a.html> Some Observations on a Recent Edition of and Introduction to Shem-Tob's "Hebrew Matthew" 11. *^ <#cite_ref-10>* Pinchas Lapide /Hebrew in the church: the foundations of Jewish-Christian dialogue/ 1984 12. *^ <#cite_ref-11>* Shalom Goldman /God's sacred tongue: Hebrew & the American imagination/ p108 2004 "In Travancore he purchased a large collection of Hebrew manuscripts that included both a chronicle of the Jews of Cochin and a Hebrew New Testament. Buchanan identified the translator of the New Testament as one Rabbi Ezekiel," 13. *^ <#cite_ref-12>* Biblical and Near Eastern studies: essays in honor of William Sanford La Sor, Gary A. Tuttle - 1978 "1727 Simon Rosenbaum: Uppsala, O. Hebr. 31, p. 7ro This translation of the New Testament up to Gal 2:15 is in fact anonymous, but has been attributed to Simon Rosenbaum, the successor of Johan Kemper, by Hans Joachim Schoeps" 14. *^ <#cite_ref-13>* Jean Carmignac, "Hebrew Translations of the Lord's Prayer: A Historical Survey," in /Biblical and Near Eastern studies: essays in honor of William Sanford LaSor/ (Grand Rapids: Eerdmans, 1979), pp. 18."My list of translators (or editors) is as follows: Shem Tob ben Shafrut , Sebastian Munster , Jean Cinqarbres , Jean du Tillet , Marco Marini (?), Elias Hutter , Domenico Gerosolimitano , Georg Mayr [Bavarian Jesuit 1564-1623], Giovanni Battista Jona , William Robertson (Hebraist) , Rudolph Bernhard , Johannes Kemper , Simon Rosenbaum , Ezekiel Rahabi , Richard Caddick , Thomas Yeates (orientalist) , The London Society for Promoting Christianity amongst the Jews , William Greenfield , Robert Young (Biblical scholar) , Elias Soloweyczyk , Franz Delitzsch , Isaac Salkinson and J. M. Paul Bauchet ." 15. *^ <#cite_ref-14>* Brown 1997, p. 210 "There are medieval Hebrew forms of Matt that most scholars think of as retroversions from the Greek of canonical Matt, often made to serve in arguments between Christians and Jews. However, some claim that these texts are a guide to the original Hebrew of Matt (French scholars like J. Carmignac and M. Dubarle have contributed to this thesis...) Still other scholars think they can reconstruct the original Hebrew or Aramaic underlying the whole or parts of the Greek text of canonical Matt on the assumption that the original was in Semitic... The vast majority of scholars, however, contend that the Gospel we

know as Matt was composed originally in Greek and is not a translation of a Semitic original... Brown, Raymond E. An Introduction to the New Testament" 16. ^{*} [^] [<] [#] ^{cite_ref-15} [>] ^{*} Howard 1995 17. ^{*} [^] [<] [#] ^{cite_ref-16} [>] ^{*} Philipp Vielhauer section in NTA1 18. ^{*} [^] [<] [#] ^{cite_ref-17} [>] ^{*} Petersen 1998 19. ^{*} [^] [<] [#] ^{cite_ref-18} [>] ^{*} Horbury W. /Hebrew study from Ezra to Ben-Yehuda/ 1999 p129 "These features are probably to be explained, however, not, as Howard thinks, from the influence of a gospel in Hebrew current among the early Christians, but rather from the encounter of Jews over the years with various forms of gospel text in other languages;" [edit] References ^{*} Brown, Raymond E. (1997), /An Introduction to the New Testament/, Anchor Bible, ISBN 0385247672 ^{*} Howard, George (1995), /Hebrew Gospel of Matthew/ (2nd ed.), Macon: Mercer University Press, ISBN 0865544425 ^{*} Petersen, William L. (1998), "The Vorlage of Shem-Tob's 'Hebrew Matthew'", /New Testament Studies/ ^{*}44^{*}: 490–512, doi :10.1017/S0028688500016696 , OCLC 1713962 Retrieved from "http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Rabbinical_translations_of_Matthew&oldid=478587228" View page ratings Rate this page Rate this page Page ratings What's this? Current average ratings. Trustworthy Objective Complete Well-written I am highly knowledgeable about this topic (optional) I have a relevant college/university degree It is part of my profession It is a deep personal passion The source of my knowledge is not listed here I would like to help improve Wikipedia, send me an e-mail (optional) We will send you a confirmation e-mail. We will not share your e-mail address with outside parties as per our feedback privacy statement . Submit ratings Saved successfully Your ratings have not been submitted yet Your ratings have expired Please reevaluate this page and submit new ratings. An error has occurred. Please try again later. Thanks! Your ratings have been saved. Please take a moment to complete a short survey. Start survey Maybe later Thanks! Your ratings have been saved. Do you want to create an account? An account will help you track your edits, get involved in discussions, and be a part of the community. Create an accountorLog in Maybe later Thanks! Your ratings have been saved. Did you know that you can edit this page? Edit this page Maybe later Categories : ^{*} Medieval manuscripts ^{*} Biblical manuscripts ^{*} Hebrew manuscripts ^{*} Christianity and Judaism ^{*} Christian and Jewish interfaith topics ^{*} Jewish outreach ^{*} Jews and Judaism in Spain ^{*} Jewish Spanish history ^{*} Jewish apologetics Hidden categories: ^{*} All articles with specifically marked weasel-worded phrases ^{*} Articles with specifically marked weasel-worded phrases from January 2011 Personal tools ^{*} Log in / create account Namespaces ^{*} Article ^{*} Talk Variants<#> Views ^{*} Read ^{*} Edit ^{*} View history Actions<#> Search Search Navigation ^{*} Main page ^{*} Contents ^{*} Featured content ^{*} Current events ^{*} Random article ^{*} Donate to Wikipedia Interaction ^{*} Help ^{*} About Wikipedia ^{*} Community portal ^{*} Recent changes ^{*} Contact Wikipedia Toolbox ^{*} What links here ^{*} Related changes ^{*} Upload file ^{*} Special pages ^{*} Permanent link ^{*} Cite this page ^{*} Rate this page <#mw-articlefeedback> Print/export ^{*} Create a book ^{*} Download as PDF ^{*} Printable version ^{*} This page was last modified on 24 February 2012 at 11:10. ^{*} Text is available under the Creative Commons Attribution-ShareAlike License ; additional terms may apply. See Terms of use for details. Wikipedia® is a registered trademark of the Wikimedia Foundation, Inc. , a non-profit organization. ^{*} Contact us ^{*} Privacy policy ^{*} About Wikipedia ^{*} Disclaimers ^{*} Mobile view ^{*} Wikimedia Foundation ^{*} Powered by MediaWiki

בשורת מתי
AN OLD HEBREW TEXT OF
ST. MATTHEW'S GOSPEL

21

TO
MY WIFE
AND TO MY FELLOW-MEMBERS
OF THE
INTERNATIONAL HEBREW CHRISTIAN ALLIANCE
THIS BOOK IS AFFECTIONATELY
DEDICATED

AN OLD HEBREW TEXT OF
ST. MATTHEW'S GOSPEL

TRANSLATED, WITH AN INTRODUCTION
NOTES AND APPENDICES

BY
HUGH J. SCHONFIELD

38 GEORGE STREET T. & T. CLARK EDINBURGH
1927

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY
MORRISON AND GIBB LIMITED
FOR
T. & T. CLARK, EDINBURGH
LONDON: SIMPKIN, MARSHALL, HAMILTON, KENT, AND CO. LIMITED
NEW YORK: CHARLES SCRIBNER'S SONS

PREFACE

EVERY effort that can be put forth to illuminate the pages of Holy Writ should commend itself to those who have made its teaching their rule of life, and such an effort has been humbly attempted in the present volume. The Bible has suffered greatly at the hands of faulty expositors who, from ignorance of the languages in which it is written, have based their interpretations on forms of words found in a translation. The Bible has suffered equally at the hands of inaccurate translators. A literal translation is not necessarily a good one. The translator may be out of sympathy with his author, or he may be insufficiently acquainted with the customs, modes of thought, and colloquial expressions of the author's people. The more remote the date of the document, the more difficult becomes the task of understanding precisely

the meaning of the terms employed. It is not by any means an exaggerated statement to assert that at the present day it is still impossible to make a correct translation of the whole Bible. None the less, we have advanced far beyond the meagre information possessed by those who prepared the Authorised Version. And almost every year throws fresh light on the social, religious and philological conditions of which the Bible is the mouthpiece.

The work of the translator is thus seen to be beset with difficulties even when he has the original in his hands, but in the case of the Bible he has to face further complications. Not only are the originals lost, but accurate copies are also unobtainable. This necessitates the preparation of a critical edition, based on the divergent texts of manuscripts of varying age and authenticity, before the translation can be begun; and even so, such a critical text is liable at any time to be invalidated by the discovery of older and more faithful copies of the original documents. There is still another eventuality to be taken into con-

sideration: the supposed originals of certain books of the Bible may themselves be translations. This would be analogous to our expecting that a French version of Shakespeare made from a German translation of that poet's works would accurately represent the sense of the original English text. Broadly speaking, we take Hebrew as being the language in which the writings of the Old Testament were composed, and Greek for the New; but this cannot be asserted dogmatically. Apart from the fact that, in the Old Testament as we have it, there are certain sections of the Books of Daniel and Ezra written not in Hebrew but in Aramaic, we can by no means be sure that some of the earlier narratives of the Bible were not written in ancient Babylonian or Egyptian. When we turn to the New Testament we find that there are reasons for suspecting a Hebrew or Aramaic original for the Gospels of Matthew, Mark and John, and for the Apocalypse.

In the case of Matthew's Gospel, with which this volume is immediately concerned, the evidence is particularly strong, for we

have the categorical statement of primitive Christian tradition to this effect. Whether the Hebrew, or Aramaic, Matthew referred to by tradition be the same as that which now goes by his name in our Bible cannot be discussed here. My own opinion is that the canonical Gospel is an abridged edition of a larger work, of which fragments still survive, and which contained all and more of the acts and sayings of Christ than is now found in the four accepted Gospels put together. I believe that this Protevangel was written in Hebrew, not in Aramaic, and was intended by the Judæan Christians who produced it to become the last book of the Old Testament canon, such a collection as the New Testament not having at that time been thought of. Whatever may have been its original title, we have early allusions to it under the name of "the Gospel," "the Gospel of the Lord," "the Gospel of the Twelve, or, of the Apostles," "the Gospel of the Hebrews" and "the Hebrew Matthew." As to this document being intended to complete the canon of the Old Testament, I might quote

in support of this suggestion the statement of the Judæo-Christian historian, Hegesippus, in the second century that "in every city, that prevails which the Law, and the Prophets, and the Lord enjoin."

If the canonical Gospel of Matthew has been translated from a Hebrew or Aramaic original, or, as I have suggested, is an abridged edition in Greek from a larger Hebrew work, we should expect to find some evidences of the translator's hand. Such evidences manifest themselves in different ways, but commonly in misreadings of the original text. Good results have already been obtained in the case of certain obscure passages in some of the Jewish apocalyptic writings, preserved in Greek, whose Hebrew or Aramaic origin was suspected, by retranslation into these languages. This has often not only revealed the source of error, but at the same time confirmed the theory of translation. The early Hebrew MS. of the Gospel of Matthew translated in the present work enables us to apply this test more or less effectively to the Greek text of this Gospel, and the results

PREFACE

obtained prove to my mind conclusively the existence of an underlying Hebrew original.

In the introductory chapters I have traced the history of the Hebrew manuscript as far as it was possible to do so, and have given my reasons for supposing the Greek text to be a translation. If I am correct, the Hebrew Gospel must necessarily represent something of the original force of the diction, and even in its English dress should afford the reader a deeper insight into the true significance of the utterances of the Christ, and the incidents of His life.

HUGH J. SCHONFIELD.

CONTENTS

CHAP.	PAGE
PART I. INTRODUCTION	
I. DESCRIPTION AND HISTORY OF THE MS.	3
NOTE	18
II. SOME INTERESTING READINGS : The Genealogy; Other Variants due to a Hebrew Original; The Book of James ; Harmonisation with Luke ; Place Names ; Some other Readings	19
TABLE OF READINGS IN COMMON WITH THE OLD SYRIAC (CURETONIAN AND SINAITIC) GOSPELS	41
PART II. TRANSLATION OF THE TEXT	
NOTES ON THE TRANSLATION	47
THE GOSPEL OF MATTHEW	49
APPENDIX A	
HEBREW AND ARAMAIC GOSPELS AMONG THE JEWS TO A.D. 600	189
APPENDIX B	
HEBREW AND ARAMAIC GOSPELS IN THE POSSES- SION OF JEWISH AND OTHER CHRISTIANS TO A.D. 600	192

PART I
INTRODUCTION

CHAPTER I
DESCRIPTION AND HISTORY OF
THE MS.

IN the spring of 1925 the writer purchased from a London antiquarian bookseller a small volume, dated A.D. 1555, containing the Gospel of Matthew in Hebrew, followed by a series of Jewish objections to the Gospel to the number of twenty-three, also in Hebrew. The text of the Gospel was accompanied at the end of the volume by a Latin translation. A dedicatory epistle to Charles de Guise, Cardinal of Lorraine, relates how Jean du Tillet, Bishop of Brieu, while travelling in Italy in the year 1553, found the Hebrew manuscript among the Jews, and brought it back with him to Paris, where he commissioned a Hebrew scholar, Jean Mercier, to translate it into Latin. Mercier, however, has a slightly different tale to tell. In his own preface he states that the Bishop of Brieu had extorted the MS. from the Jews of Rome for the purpose of examination. Confirmatory evidence of this statement appears in the

3

fact that, on 12th August 1553, Pope Julius III. signed a decree for the suppression of the Talmud on the representation of the anti-Semitic Pietro, Cardinal Caraffa, the Inquisitor-General, afterwards Pope Paul IV. This decree was carried into effect in Rome with great ruthlessness on Rosh Hashanna (Jewish New Year's Day), 9th September 1553, for not only were copies of the Talmud seized, on the plea that it was inimical to Christianity, but every Hebrew book on which the minions of the Inquisition could lay their hands. It is highly probable that the Bishop of Brieu found the Hebrew MS. of Matthew's Gospel among the confiscated books.

Such a Gospel of ancient date written in the sacred tongue was sufficient to awaken in the mind of a student of New Testament literature the liveliest curiosity, especially in view of the settled tradition of the Church that the Gospel of Matthew was the only New Testament document that could lay definite claim to a Hebrew original. This curiosity was considerably increased when the writer discovered that the Hebrew MS. differed in a number of places from the Received Text. It was felt that the subject

would well repay further investigation, and information was sought for which might throw light on its antecedents. No ascription of authorship apparently attached to the MS., and both du Tillet and his collaborator, Mercier, seemed uncertain what to make of it. Practically all the available information on the subject which the writer has been able to obtain will be found in the following pages, together with such inferences as it was possible to draw from a study of the text itself.

Two title-pages accompany the 1555 edition, one at each end of the volume. The former reads as follows: "The Gospel of Matthew faithfully rendered out of the Hebrew (Evangelium Matthaei ex Hebraeo fideliter redditum)"; while at the foot of the page, also in Latin, is the name of the publisher, Martin Le Jeune, and the date, Paris, 1555. The latter title-page is in Hebrew and Latin, and describes the volume as "The Gospel of Matthew, until this day laid up among the Jews and concealed in their recesses, and now at last, from out of their apartments and from darkness, brought forth into the light, etc."

בשורת מתי עד היום הזה נמוסה עם היהודים
ונחבאה במערתם ועתה באחרונה מתוך הדרייהם

ומחושך מוצאת לאור שנת הנ"ך הרה ויולדה
 בן לפ"ק מנאולתנו פה בפאריס האם בצרפת:
 The Latin subscription adds the further
 information that the text of the Vulgate
 has been followed wherever possible in
 translating the Hebrew Gospel into the
 Latin tongue (Evangelium Hebraicum
 Matthaei, recens e Iudaeorum penetralibus
 erutum, cum interpretatione Latina, ad
 vulgatam quoad fieri potuit, accommodata).

Besides the copy in the writer's posses-
 sion, other copies of the 1555 edition are
 in the following British libraries: the
 British Museum, the Bodleian Library at
 Oxford and the Library of the British and
 Foreign Bible Society in London.

The original MS. from which du Tillet's
 edition was taken is now in the Bibliothè-
 que Nationale at Paris, and is catalogued under
 Hebrew MSS., No. 132.

No new edition of the text appeared, so
 far as the writer is aware, until 1879, when
 it was re-edited with an introduction and
 notes by Dr. Adolf Herbst, under the title
 of "Des Schemtob ben Schaphrut hebraeische
 Übersetzung des Evangeliums Matthaei, nach
 den Drucken des S. Münster und J. du
 Tillet-Mercier" (Göttingen, 1879).

This title requires explanation. Dr.

Herbst believed that the du Tillet MS. and
 another Hebrew version of Matthew's
 Gospel, published by Sebastian Münster in
 1537, were both dependent on the Hebrew
 translation of this Gospel, believed to have
 been made by a Jewish writer named Shem-
 Tob ben Shaprut, and found in his *Touch-
 stone*, A.D. 1385.

Dr. Herbst contented himself in his
 introduction, which is frequently quoted
 in this chapter, with enumerating the
 notices made by earlier scholars of Münster's
 and du Tillet's editions, and reached his
 conclusions largely on their testimony. By
 his own admission, he had not gone very
 deeply into the problem, and it has there-
 fore been left to the present writer to deal
 more fully with the whole subject, and to
 present the first translation of du Tillet's
 Gospel into any modern language.

As the crux of the whole problem is the
 relationship which the versions of Shem-
 Tob, Münster and du Tillet bear to one
 another, we will make this our first
 concern.

Shem-Tob ben Shaprut was a famous
 Jewish polemical writer, and flourished in
 the fourteenth century in Spain. His chief
 controversial work אבן ברוך, *The Touchstone*,

has never been printed, and is only found in manuscript. A copy is in the British Museum, Oriental Department, Add. No. 26964. It is divided into fifteen sections, of which the twelfth contains the Hebrew version of Matthew. The text of the Gospel is divided into ninety-seven chapters. After the first and most of the others follow notes and queries headed, "Shem Tob the ancient saith," or, "The ancient saith." It is full of lacunæ, and though often agreeing with du Tillet's text, presents very considerable differences. In the first chapter alone the following variations from du Tillet occur. Shem-Tob's text speaks of Rachab as "the harlot," it omits the names of Jotham and Ahaz; further on omits the names of Eliakim, Azzur and Zadok, and finally renders Matt. 1:16 as, "Jacob begat Joseph; he, Joseph, was the husband of Miriam (there is a lacuna here) who is called Messiah, in the foreign tongue, Kristos." The last clause in particular is more like a paraphrase than a translation.

There is even room for doubt as to whether Shem-Tob was himself the author of the translation contained in *The Touchstone*. In the previous century, Raymund Martini, a Spanish Dominican, in a controversial work,

entitled *Pugio Fidei* (The Poinard of Faith), made use of a Hebrew translation of Matthew which is more like Shem-Tob's than du Tillet's, and was in existence before he was born. Martini only quotes from the second chapter of Matthew, but both Shem-Tob and he agree in calling the Wise Men, Astrologers, while the du Tillet version accurately calls them Magicians.

The principal witness brought forward by Dr. Herbst to prove the identity of du Tillet's text with that of Shem-Tob is a Hebrew Christian, by name Johannes-Baptista Jonas, who published a Hebrew translation of the four Gospels at Rome, A.D. 1668. Jonas seems to have had a similar experience to that of the writer. In his Hebrew introduction he says: "I found in a bookseller's a certain book purporting to be the Gospel of Matthew until this day hidden on the part of the Jews, and concealed in their recesses, but now at last brought forth into the light, etc. And when I saw it, I rejoiced more than at any fortune. But when I read it I was in doubt as to whether he who copied it out was inexpert in the sacred language, or that the Jews copied it out in faulty language in order to discredit it in the eyes

of the reader, so that he might not give it consideration. While in this quandary, lo, God brought to my notice a certain book, whose title was *The Touchstone*, by a Jew named Shem-Tob Shaprut, who had copied out in the same faulty language the Gospel of Matthew, and after each section an objection against the Gospel, and likewise in the book chanced upon in Paris, at the end are twenty-eight (*sic*) objections which the Jews objected against the Gospel, etc."

On the above testimony Dr. Herbst remarks: "It follows from this, therefore, as a definite conclusion that the author of the translation of the Gospel of Matthew published by du Tillet is Shem-Tob Shaprut" (Herbst, pp. 8, 9).

With all due consideration to Dr. Herbst, the writer fails to see how the statement of Jonas warrants so positive a conclusion. Jonas certainly says that both versions were written in similar language, but that does not prove verbal identity, which we have seen not to have been the case. Such language was common enough in early Rabbinical literature. Further, many of the important variant readings found in du Tillet's text are entirely absent from

Shem-Tob's. Neither can the fact that both versions are accompanied by objections against the Gospel be shown to prove anything. In *The Touchstone* the objections are made by the author in his own name, and follow the chapters of the text, while in the du Tillet MS. they are grouped at the end, and no authorship is ascribed to them. They are not even identical, and Shem-Tob has many more than du Tillet.

The utmost that can be inferred from a comparison of the two versions is that they may both depend on an older Hebrew translation, which may equally be said of Martini's text. As far back as the fourth century we hear of a Hebrew Matthew preserved in the Jewish archives at Tiberias (see Appendix A).

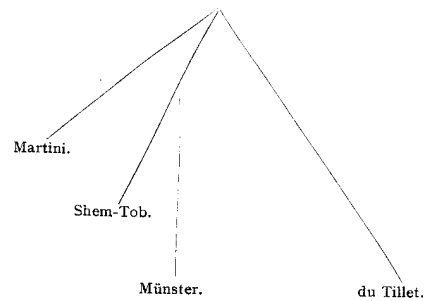
Münster's version, on the other hand, seems to be half-way between Shem-Tob and du Tillet. This version was published under the title of תורת המשיח (The Law of Messiah), "Evangelium secundum Matthaëum in Lingua Hebraica, cum versione Latina atque succinctis annotationibus" (Basiliæ, 1537). Münster states in his dedication to Henry VIII. that he received the Hebrew translation from the Jews in a defective condition, and with many lacunæ, which he

took upon himself to fill in ("Matthaei evangelium in nativa sua, hoc est Hebraica lingua, non qualiter apud Hebraeorum vulgus lacerum inveni, sed a me redintegratum et in unum corpus redactum emittemus") (Herbst, p. 1).

The fact that Münster's text is so largely his own work renders it valueless for all critical purposes. Du Tillet, in his dedicatory epistle, comparing the MS. discovered by him with this version, says: "It differs equally from the sort of thing, usually awkward and inappropriate, which Münster foists upon us." With this estimate we are in full agreement. Münster draws attention to the defective state in which he received the Hebrew Gospel; and the lacunæ which so frequently occur in his text and that of Shem-Tob, from which du Tillet's MS. is practically free, provides an additional argument against identification.

The authorship of the Hebrew Matthew must therefore be left an open question, though there is a strong probability that it did not originate with Shem-Tob Shaprut, but dates from an earlier period. The relationship of the various MSS. may reasonably be shown thus:

UNKNOWN HEBREW VERSION OF MATTHEW'S GOSPEL.

There can be no doubt that the du Tillet MS. remains in undisputed possession of the field as the oldest and most complete Hebrew version of any part of the New Testament at present known. It has, therefore, a peculiar interest in many ways. Firstly, because it reveals the interest taken by Jews in the person of Christ from an early date, and, secondly, because it was just this Gospel, of Matthew, which was believed by the Church to have been originally written in Hebrew, and which in various recensions persisted for centuries among the Judæo-Christian communities of Palestine and Syria.

We turn now to a consideration of the text itself, with a view to discovering what type of MS. was used by the author in preparing his translation. This is of the utmost importance in deciding whether the Hebrew Matthew has any value for the purposes of textual criticism. Dr. Herbst in his final remarks says: "The source of the translation is the Vulgate, as some theological introductions have already observed. It is impossible for me to go into a closer examination of the variants, which the translation edited by me presents. Firstly, because I have neither the necessary materials nor the time and opportunity for looking them up and utilising them, and, further, because an exhaustive treatise on the subject would be too voluminous" (Herbst, p. 16).

If the source of the translation is the Vulgate, there is an end to the matter; but an examination of the variant readings, neglected by Dr. Herbst, clearly shows that, though the text as a whole may be said to be more closely allied to the Vulgate than to any other known MS. or version, there are sufficient striking differences to render it at least doubtful if this was the source. By appending to his introduction lists in

which he first of all gives the places where the Hebrew supports the Received Greek Text against the Vulgate, then the places where the reverse is the case, and finally the passages in which the Hebrew differs from both, Dr. Herbst clearly acknowledges that his assertion is not borne out by the facts.

Had Dr. Herbst had the time to pursue his investigations further, he would have been surprised to find that certain of the readings which he catalogues are attested by other ancient authorities such as the Old Latin and Old Syriac versions, and even the apocryphal *Book of James*, which would hardly have been the case if the Vulgate had been the source of the translation. There is always the possibility, of course, that the translator used more than one text in preparing his Hebrew Gospel, but this is not likely.

Again, the du Tillet text possesses characteristic features in common with the lost Aramaic Gospel of Matthew, commonly known as *The Gospel of the Hebrews*. These are described by E. B. Nicholson as—(1) close affinity with Matthew; (2) less close, but still marked affinity with Luke; (3) decided independence of both. (*The Gospel*

according to the *Hebrews*, London, 1879, p. 143).

Another point of agreement between the Gospel of the Hebrews and the du Tillet MS. is their use of the Hebrew in preference to the Septuagint for all the Old Testament quotations. This last statement respecting the form of quotation in the Aramaic Matthew is made on the authority of Jerome, who translated it into Greek and Latin (see Appendix B). It is to Jerome that the revision of the Latin version, known as the Vulgate, is due, and it is not impossible that he may have incorporated into his revised text readings from the Aramaic Gospel which he held in high esteem. The agreements between the Vulgate and the du Tillet MS. might then be attributed to the ultimate dependence of both on the earlier Aramaic Matthew.

In many instances the readings of the Hebrew are a distinct improvement on the Received Text; in some cases even restoring obvious omissions: the reader is referred to the next chapter for a discussion on the more interesting of these. The internal evidence seems to point to an unknown text of slightly "Western" tendencies, and of uncertain date and

language, as the source of the Hebrew Matthew.

In summarising the results, the present writer is not satisfied that in the du Tillet MS. of Matthew's Gospel we have merely a Hebrew version of the Vulgate made by a mediæval translator. There are many early traditional elements in the text which cannot be accounted for in this way. In the following chapter, certain linguistic proofs are brought forward which seem to show that the Hebrew text underlies the Greek, and that certain renderings in the Greek may be due to a misread Hebrew original. The suspicion arises—one wishes that it could be verified—that the Hebrew text may be a descendant of the lost original of Matthew's Gospel.

While unable to arrive at more definite conclusions as to the antecedents of this interesting Hebrew version, the writer feels convinced that it may worthily rank with other ancient versions, and that scholars will now be able to quote the Old Hebrew alongside the Old Latin and Old Syriac among their witnesses to the Sacred Text.

NOTE ON CHAPTER I

The following is a list, compiled by Dr. Herbst, of the principal scholars who have referred in their works to one or both of the Hebrew versions of Matthew's Gospel, published by S. Münster and J. du Tillet respectively:

- Pagninus, *Thesaurus Linguae Sanctae*, 1614.
 Dan. Chamier, *Panstrat. Cathol.*, Geneva, 1626.
 Johannes-Baptista Jonas, *The Four Gospels in Hebrew*, Rome, 1668.
 J. Chr. Wagenseil, *Sota*, Altdorf, 1674.
 Folus, *Synopsis Crit.*, Frankfurt-a-Main, 1678.
 P. D. Huet, *de interpretatione*, Stade, 1680.
 R. Simon, *Hist. Crit. des Versions du Nouveau Testament*, Rotterdam, 1690.
 Hugo Grotius, *Annotationes in Libros Evang.*, Amsterdam, 1691.
 L. de Dieu, *Comment. in Matt.* (Critica Sacra), Amsterdam, 1693.
 J. Mill, *Proleg. in Novum Testamentum*, Oxford, 1707.
 Le Long, *Critica Sacra*, Paris, 1723.
 Wetstein, *Proleg. ad Novum Testamentum*, Amsterdam, 1730.
 J. G. Hagemann, *Historische Nachricht von den canonischen und apocryphischen Schriften des Alten und Neuen Testaments*, Braunschweig, 1748.
 E. Chr. Schroedter, *Disput. phil. de lingua authentica Matthæi* (no date).
 J. D. Michælis, *Einleitung in die göttlichen Schriften des Neuen Bundes* (no date).
 J. H. Hottinger, *Thesaurus Philologicus* (no date).

CHAPTER II

SOME INTERESTING READINGS

It has already been remarked that the true origin of the Hebrew Matthew must largely be decided on the results obtained by an examination of the variant readings found in the text. Some of the more interesting of these are therefore discussed in the following pages. While forced through lack of material to refrain from making a complete survey of the variants, the writer hopes that the little light he has been able to throw on certain passages will make it worth the while of scholars to take the matter up seriously, and provide for the general reader a greater insight into some of the features of the First Gospel.

THE GENEALOGY (Matt. I : I-17)

The first point of interest lies in the Genealogy. The Hebrew text begins a new section at verse 3, obviously in order to draw special attention to the tribe of Judah

from which the Messiah was descended. This at once calls to mind the words of the writer to the Hebrews (7: 14): "For it is evident that our Lord sprang out of Judah." Prior to the birth of Christ, a large body of Jewish opinion had been seeking to transfer the Messianic rôle to the tribe of Levi, believing that in the Maccabean priest-kings, especially in the person of John Hyrcanus, they had found the true saviour of the Jewish people. The Maccabees assumed the title of "priests of the Most High God," and it is believed by scholars, not without warrant, that the 110th Psalm, which speaks of the priest after the order of Melchizedek, was written in honour either of Simon Maccabæus or John Hyrcanus. Those who wish to pursue this subject further should read Dr. R. H. Charles' introduction to his translation of the *Testaments of the Twelve Patriarchs*. It need only be remarked here that it seems evident that the Genealogy and the Epistle to the Hebrews both protest against the false ascription of Messianic honours to the Maccabees, and point to Jesus as the true King of the line of David and Judah, while by virtue of His self-sacrifice he is High Priest also. Of much more importance,

however, is verse 13, where a new name is added to the Genealogy. The Hebrew text here reads, "Abihud begat Abner; Abner begat Eliakim"; אביהוד הוליד את אבנר; אבנר הוליד את אליקים. There can be no doubt from verse 17 that the compiler intended to divide his list into three groups of fourteen names each. It is not a little surprising, then, to discover on counting up the names that, while the first two groups have their complete complement of fourteen, the third group contains only thirteen names. A table will make this clear:

GROUP 1	GROUP 2	GROUP 3
1. Abraham.	1. Solomon.	1. Shealtiel.
2. Isaac.	2. Rehoboam.	2. Zerubbabel.
3. Jacob.	3. Abijam.	3. Abihud.
4. Judah.	4. Asa.	—
5. Pharez.	5. Jehoshaphat.	4. Eliakim.
6. Hezron.	6. Joram.	5. Azzur.
7. Ram.	7. Uzziah.	6. Zadok.
8. Amminadab.	8. Jotham.	7. Ammon.
9. Nahshon.	9. Ahaz.	8. Elihud.
10. Salmon.	10. Hezekiah.	9. Eleazer.
11. Boaz.	11. Menasseh.	10. Mattan.
12. Obed.	12. Ammon.	11. Jacob.
13. Jesse.	13. Josiah.	12. Joseph.
14. David.	14. Jeconiah.	13. Jesus.

Commentators have attempted to evade the difficulty by repeating the name of David at the head of Group 2, or that of Jeconiah at the head of Group 3. It is

obvious, however, that a name is missing, and it would greatly influence opinion on the antiquity of the Hebrew text if it could be shown that the restored name of Abner is the correct one. One way of testing this point is to show good reason why it should have dropped out of the particular place where it is found in the Hebrew. Fortunately such a reason is not difficult to find, and the writer hazards, therefore, what appears to him a possible solution. On turning to other MS. authorities, the Old Syriac Gospels, Curetonian and Sinaitic, both read the name immediately preceding the name Abner in the Hebrew as Abiur, the difference between which and the form Abiud is very slight, the only alteration to be made being in the position of the dot on the last letter. In Hebrew the difference would be equally slight:

אביוד, Abiud.
אביור, Abiur.

Now the name Abner is sometimes written as אבינר, Abiner (cf. 1 Sam. 14:50, 51). Supposing the scribe to have had before him אביוד הוליד את אבינר, "Abiud begat Abiner," he might easily omit the second name as a dittograph, the נ, Nun, and י,

Vaw, being readily confused in Hebrew though not in Syriac. Another variant in verse 14 may be similarly explained on the basis of a Hebrew original. Here we find the name Achim read as אמון, Ammon, where the Old Syriac has אכין, Achin. When it is remembered that the letter י, Yod, was often written with a long tail like a ו, Vaw, the difference between the Hebrew and Syriac is hardly distinguishable.

OTHER VARIANTS DUE TO A HEBREW ORIGINAL¹

Several other instances occur where a variant seems capable of solution on linguistic grounds, and these we may notice here.

Matt. 4:24—"and the report of him went out unto all the people." The entire clause is omitted by the Sinaitic Syriac,

¹ On the question of a Hebrew original, Margoliouth has an interesting remark. He says: "Further evidence that the original language of the Gospel in this chapter (I.) was not Syriac is to be found in verse 21, 'thou shalt call his name Jesus,' etc. Since the root to which the name Jesus belongs is not found in Syriac at all, had Syriac been the original language, it is reasonable to suppose that the Hebrew word would have been elucidated" ("The Matthean Narrative of the Nativity," *Expositor*, Oct. 1919). Our Hebrew text is a confirmation of this statement, for we read, "Thou shalt call his name Jesus, ישוע: for he shall save—ישע—his people from all their sins."

while the Greek MSS. read "throughout all Syria." We would suggest that דעם, "the people," has been altered into ארם, "Aram (Syria)." The alteration may have been influenced by the wording of the letter reputed to have been written to Jesus by Abgar, the Syrian prince of Edessa, commencing, "I have heard the reports respecting thee, and thy cures——" The omission of the clause in the Sinaitic Syriac would then be due to homoioteleuton, as the word "people" concludes the preceding clause in verse 23.

Matt. 14 : 20—"and there were left over unto them twelve baskets full of the fragments." Compare this with the Greek : "and they took up of the fragments that remained twelve baskets full." Some confusion appears to have arisen between ונישארו, "and there were left over," and ונישאו, "and they took up." Similarly in Matt. 17 : 12 (last clause) the Hebrew has יקבל, "receive," which the Greek translator appears to have read as יסבל, "suffer."

Finally, we would draw attention to a new rendering of the cry from the Cross, Matt. 27 : 46, which is given in the Hebrew as אלי אלי למה שכחתי : "My God, my God, why hast thou forgotten me?" instead of

the usual rendering, "why hast thou forsaken me?" It is common knowledge that the quotation as it stands in the Greek is a mixture of Hebrew and Aramaic, though Mark gives it entirely in Aramaic. We have evidence in Codex Bezae and the Old Latin MSS. which read Zapthani, of early attempts to restore the text to the form in which it is found in the Hebrew of Ps. 22 : 1. But the problem admits of another solution. The new Hebrew rendering is obviously a combination of Ps. 22 : 1 with Ps. 42 : 9. In the latter passage we read, "I will say unto God my Rock, למה שכחתי, why hast thou forgotten me?" Any one may see how closely the subject-matter of the two Psalms is related. The problem thus resolves itself into a choice between the Hebrew, שכחתי, and the Aramaic, שבקתי. May not both readings be due to the uncertain hearing of the eye-witnesses? It must not be forgotten that some thought that He called for Elijah (Matt. 27 : 47).

THE BOOK OF JAMES

One of the earliest accounts of the infancy of Jesus containing important traditional matter was the *Book of James*. It was

already current in Palestine in the first half of the second century, and was made use of by Justin Martyr. We have now to record some readings which are supported by this ancient document.

Matt. 1:19—"Now Joseph her husband was a just man, and not willing to deliver her up to death, nor to disclose her." Compare with this the *Book of James*, para. 14: "and if I expose her to the sons of Israel . . . I shall be found delivering up innocent blood to the doom of death."¹

Matt. 2:1—"Now after Jesus was born in Beth-lehem, a city of Judah," בעיר יהודה. Cf. Luke 1:39, 40—"And Mary arose in those days, and went into the hill country with haste, into a city of Judah εἰς πόλιν Ἰούδα; and entered into the house of Zacharias and saluted Elisabeth."

¹ Here and elsewhere in this chapter it may be useful to the student to quote from the Commentaries of the Syrian Isho'dad of Merv on the Gospels, translated into English by Mrs. Gibson (Camb. Univ. Press). This important writer, who flourished c. A. D. 850, preserves for us many valuable traditions from early Christian sources, and it was with no little satisfaction that the present writer found that some of these confirmed variants in the Hebrew Text. *Ish. Comm.* on Matt. 1:19. "Nevertheless Joseph was just and merciful . . . for his justice oppressed him, that he should not allow an adulteress within his house; and his mercy counselled him, that he should send her away privily; because he knew that he would deliver her to death, if he exposed her," etc.

According to what we read in the *Book of James*, para. 22, the house of Zacharias was in Beth-lehem, from whence Elisabeth escaped with John into the hill country to save him from the massacre of the infants. The mysterious city of Judah of Luke thus turns out to be not a misread Juttah but a reference to Beth-lehem. The combined testimony of the Hebrew text and the *Book of James* is decisive.¹

Matt. 2:12—"And it came to pass that when they were fast asleep, behold, the angel appeared unto them, saying, Beware of returning to Jerusalem to Herod, so they went and returned to their own country by another way." In the *Book of James*, para. 21, this passage runs: "And having been warned by the angel not to go into Judæa, they went into their own country by another way." The *Gospel of pseudo-Matthew* is even nearer: "And when they were going to return to King Herod, they were warned by an angel in their sleep not to go back to

¹ *Ish. Comm.*, p. 7: "Priests were killed because of David, and children because of our Lord. Abiathar escaped from among the priests, and John from among the children." P. 22: "But how was John removed? Mar Ephraim and others say that Elisabeth withdrew him from before the sword of Herod." P. 23: "Others say that when Zacharias his father felt the sword of Herod, perhaps the boy was sought; for he was from the border of Bethlehem."

Herod; and they returned to their own country by another way."

HARMONISATION WITH LUKE

One of the striking peculiarities of early Gospel quotations, whether in the Fathers, or the apocryphal Gospels, or in such writings as the *Didaché*, is the harmonisation which is often to be found, especially between Matthew and Luke. We must suppose that originally the texts of these two Gospels approximated much more closely to each other than they do now, or else that at a very early date attempts were made to make them so. Probably there is truth in both assertions; as witness the popularity of Tatian's harmony, the *Diatessaron*. There are a considerable number of such harmonised passages in our Hebrew text which the reader will easily find in going through the translation; but we may select a few examples for illustration here:

MATT. 5 : 44 (Gr.)	MATT. 5 : 44 (Heb.)	LUKE 6 : 27, 28
But I say unto you, Love your enemies (bless them that curse you, do good to them that hate you), and pray for them which despitefully use you and persecute you.	But I say unto you, Love your enemies, do good to them that hate you, and pray for them that persecute you and despitefully use you.	But I say unto you which hear, Love your enemies, do good to them that hate you, bless them that curse you, and pray for them which despitefully use you.

The bracketed sections in the Greek text are omitted in most MSS., which makes the agreement between the Hebrew and Luke more marked. Justin Martyr (*Apol.* 1 : 15) also quotes the passage in a form nearer to Luke, and the *Didaché* (1 : 3) practically agrees with Justin. The Vulgate is identical with the Hebrew.

MATT. 7 : 1, 2 (Gr.)	MATT. 7 : 1, 2 (Heb.)	LUKE 6 : 37, 38
Judge not, that ye be not judged.	A. Judge not, and ye shall not be judged.	Judge not, and ye shall not be judged.
	B. Condemn not, and ye shall not be condemned.	Condemn not, and ye shall not be condemned.
For with what judgment ye judge, ye shall be judged :	A. For with what judgment ye judge, ye shall be judged :	(.)
And with what measure ye mete, it shall be measured unto you again.	B. And with what measure ye mete, it shall be measured unto you again.	For with the same measure ye mete withal, it shall be measured unto you again.

The Hebrew text is a perfect specimen of parallelism, lost by omission in the Greek Matthew and expansion in Luke. At a very early date we have a crowding of precepts into this passage, e.g. in the epistles of Clement of Rome and Polycarp.

Matt. 18 : 12 (Heb.)—"doth he not leave the ninety and nine sheep in the wilderness?" (Cf. Luke 15 : 4.)

Matt. 24 : 41 (Heb.)—"Two (men) shall be in one bed; one shall be taken, and one shall be left." (Cf. Luke 17 : 36.)

Both these readings are found in the earlier editions of the Vulgate: the latter seems also to have been the reading in Isho'dad's copy. (*Ish. Comm.* in Matt. 24.)

PLACE NAMES

Matt. 26 : 36—For "Gethsemane" the Hebrew reads "Ge-shemanim," גי שמנים, as in Isa. 28 : 1, where it is rendered "the fat valley." The reading of the Old Syriac "Gu-semāni" and some Greek MSS., γησαμανει and γεσσαμανει point to the same derivation.

Matt. 27 : 8—"The field of blood" in the Hebrew, "Chakel-damah—" חקל דמה—as in Acts 1 : 19. One Old Latin MS. of Matthew leaves the name untranslated.

Matt. 27 : 33—"Golgotha" is spelt correctly in the Hebrew, "Golgoltha," and left without explanation, which was unnecessary.

Matt. 27 : 57—"Arimathæa," correctly spelt, "Ha-Ramathaim." (Cf. 1 Sam. 1 : 1.)

SOME OTHER READINGS

We cannot close this chapter without alluding to a few other variants found in the

Hebrew Gospel, though it would occupy far too much space to deal with them all. Many familiar incidents receive fresh illumination, while the touch of the Master is more keenly felt in the form given to many of his choicest utterances.

Matt. 1 : 20—At the end of this verse the Hebrew adds, "for of the Holy Spirit she has conceived." This reading, though not found elsewhere, receives some support from the text used by Justin Martyr. In the story of the annunciation the angel says to Mary, "Behold, thou shalt conceive of the Holy Spirit" (*Dial. with Trypho*, 33). In Luke, the text reads: "And, behold, thou shalt conceive in thy womb" (Luke 1 : 31). In the final clause of Matt. 1 : 20, in the A.V., the word conceived is rightly rendered in the margin begotten, and does not therefore enter into the discussion.

Matt. 2 : 23—"for he shall be called Nazareth." The new form of this testimony does not materially help forward its solution, which still remains a mystery. None of the ingenious explanations of commentators can minimise the direct force of the quotation. Both the Hebrew and the Old Syriac refer the saying to the "prophet" (sing.). The source may possibly be a lost

writing of Jeremiah. The question is of some importance in connection with Matt. 27:9, where a prophecy is attributed to Jeremiah which is no longer to be found in his extant works. Jerome, who was very familiar with the Judæo-Christians and their literature, tells us that he "lately read in a Hebrew book, which a Hebrew of the Nazarene sect showed me, an apocryphon of Jeremiah, in which I found this (prophecy), word for word."¹ Such a volume in the possession of the very community which claimed to possess the original Hebrew of Matthew's Gospel is surely significant. This peculiar regard for Jeremiah² finds a further echo in the Hebrew of Matt. 2:17, where, after the name of the prophet, the benediction "upon whom be peace"³ is inserted.

Matt. 5:46—In this place and throughout

¹ James, *The Lost Apocrypha of the Old Testament*, p. 62.

² In the second book of Maccabees we read how Judas saw in a dream "a man appear, of venerable age and exceeding glory, and wonderful and most majestic was the dignity around him: and Onias answered and said, This is the lover of the brethren, he who prayeth much for the people and the holy city, Jeremiah, the prophet of God: and Jeremiah, stretching forth his right hand, delivered to Judas a sword of gold, and in giving it addressed him thus, Take the holy sword, a gift from God, wherewith thou shalt smite down the adversaries" (15:13-16).

³ Compare the same phrase in the so-called fifth book of Maccabees: "Daniel the prophet (upon whom be peace)" (12:1); "the sons of David (upon whom be peace)" (21:17).

the Gospel the Hebrew has transgressors (בעלי עברה) for publicans (τελῳναι). This appears to be the true reading on the following grounds: (1) The parties in question are commonly associated with sinners, ἀμαρτωλοί (Heb. חוטאים), 9:10; 11:19, or harlots, 21:31. Now, if tax-gatherers are intended, it is curious to find them singled out for classification with such company. Why not dicers, usurers, or members of some other immoral profession? If, however, we accept the word transgressors we find the conjunction to be an ordinary Jewish usage: thus we get such associations as these—"the wicked (Sept. 'ungodly') and the sinner" (Prov. 11:31); "the ungodly and the sinner" (1 Pet. 4:18); "sinners and ungodly" (Enoch 38:3); "sinners and evil-doers" (*ibid.* 45:5). (2) עבר is often used in the O.T. in speaking of transgressing the law, covenant, or commandments of God (Deut. 26:13; Josh. 7:11; Dan. 9:11, etc.), and in the N.T. we have the Greek equivalent, "a transgressor of the law," παραβάτης νόμου (Jas. 2:11); "Why do ye also transgress, παραβαίνετε (Heb. עוברים), the commandment of God?" (Matt. 15:3). (3) At the time of Christ this very term, "transgressors," was used to denote a class

of people who might fitly be grouped with sinners, harlots, and heathen.¹

Matt. 7: 21—"Not every one that saith unto me, Lord, lord, shall enter into the kingdom of Heaven; but he that doeth the will of my Father which is in heaven, the same shall enter with me into the kingdom of Heaven." The last clause, except for the words "with me," is also found in the Vulgate and Curetonian Syriac. This variant occurs again in the Hebrew of Matt. 10: 37, which reads: "and whoso loveth son or daughter more than me is not worthy to be with me in the kingdom of Heaven." (Cf. Matt. 26: 29, Luke 23: 43, John 17: 24.)

Matt. 8: 20—"The foxes have holes,

¹ "As in most countries of some degree of culture where many of the inhabitants have attained to means and even to wealth, so also in Palestine there were the superior 'breakers of the yoke,' scoffers and doubters, seeking only after pleasure and dissipation. Of such a type especially were the great landed proprietors, the rich men and merchants, certain members of the high priestly families, and most of the royal families who were in contact with the Greeks and Romans. It was in Jerusalem, the centre of culture and the home of the richer and ruling classes, where were to be found the greatest number of these 'wicked' and 'ungodly,' who 'kicked' owing to excessive prosperity, and oppressed the poorer and weaker classes. . . . Likewise among the *Am-ha-aretz* (unlearned) were to be found 'breakers of the yoke,' who were such owing to their boorishness, ignorance and dissoluteness, and these were known by the name עברינים, 'transgressors'" (Dr. J. Klausner, *Jesus of Nazareth*, p. 196).

and the birds of the heavens nests; but the son of Man hath not a floor whereon he may lay his head." The addition of the word קרקע, floor, gives a new pathos to this utterance, which seems to refer to accommodation in the common khan or caravanserai of the village, where the rudest provision was made for the traveller in the allotment of a paved recess, raised a foot or two above the level of the courtyard where the cattle were tied. Such travellers "would neither expect nor require attendance, and would pay only the merest trifle for the advantage of shelter, safety, and a floor on which to lie."¹

Matt. 11: 2—"The use of the Hebrew, בית הסחר, a fortified prison, or castle, to describe the place of John's confinement is in agreement with Josephus, who states that John was imprisoned in the fortress of Macherus (cf. *Wars*, VII. vi. 2, *Antiq.* XVIII. v. 2).

Matt. 11: 19—"And the Son of Man came both eating and drinking, and they say, Behold, the man, a glutton and a drunkard, and a friend of transgressors and sinners." These words show that Jesus was denounced by some as a "stubborn and

¹ Farrar, *Life of Christ*, p. 4.

rebellious son," according to Deut. 21 : 18-21, Prov. 23 : 19-25.

Matt. 11 : 29—"Take my yoke upon you, and learn of me ; for I am driven out and downcast in spirit : and ye shall find rest for your souls." Some may be inclined to take exception to this rendering of a time-honoured text, but there is no doubt that Jesus is using the language of the farmer. The last clause is a direct quotation of Jer. 6 : 16, and may be compared with Ps. 23 : 3 ; while the Hebrew word נָעַר, driven out, is used of cattle in Zech. 11 : 16.

Matt. 13 : 55—"Is he not the smith's son?" So also the Vulgate.

Matt. 14 : 4—"For she said unto him, Jochanan is not worthy to be with thee." According to this rendering, Herodias was jealous of John's influence over Herod. (Cf. Mark 6 : 19, 20.)

Matt. 17 : 2—"And his face was transfigured before them." This clause is quoted because of its use of a very rare Hebrew word, which solves a long-standing problem of the Old Testament. In Josh. 9 : 4 we read that the Gibeonites "made as if they had been ambassadors," while the Revised Version (margin) gives "took them provisions," as in verse 12. The Hebrew word,

of which these are attempted translations, is נִצְטַר, the third person plural, Hithpæl, of the root צַר, to twist or turn. The true translation is now made clear by the use of the identical form of this verb in the sense of transfigure. Josh. 9 : 4 should therefore be corrected to "they transformed [or disguised] themselves."

Matt. 19 : 28—For "in the regeneration" the Hebrew reads "in the second birth" (cf. John 3 : 3). As the Resurrection is the second birth, so the Judgment is the second death (Rev. 20 : 14).

Matt. 22 : 43—"How then doth David by his holy spirit call him Lord." The expression, "his holy spirit," may strike the reader as somewhat strange, but it has many parallels in ancient Jewish literature. In the apocryphal *History of Susanna* we read : "God raised up the holy spirit of a young youth, whose name was Daniel" (verse 45). Again, in the Zadokite document, translated by Dr. Charles, the phrase occurs twice : "They also polluted their holy spirit" (7 : 12) ; "And no man shall make abominable his holy spirit" (8 : 20). Dr. Charles quotes in explanation the Hebrew *Testament of Naphthali* (10 : 9) : "Blessed is the man who does not defile the holy spirit of God which hath been

put and breathed unto him." The holy spirit thus in a sense corresponds to the soul. Acts 17: 16 in a Hebrew original would probably have read: "Now while Paul waited for them at Athens, his holy spirit was stirred within him, when he saw the city full of idols."

In Matt. 24: 32 there is a clear case of a play on words which points distinctly to a Hebrew original. The word translated summer in the Authorised Version is in the Hebrew text קָיָץ (ripe fruit), while the "it is near" of verse 33 refers to the "end" (verse 14), in Hebrew, קֵץ. The same play on the two Hebrew words is found in Amos 8: 2—"And he said, Amos, what seest thou? And I said, A basket of ripe fruit (קָיָץ). Then said the Lord unto me, The end (קֵץ) is come upon my people of Israel," etc.

Matt. 27: 5—"Judas" hanged himself with a halter." This account is also found in the Vulgate and in one MS. of the *Acts of Pilate*.¹

In Matt. 27: 26-27 we find Pilate hand-

¹ *Ish. Comm.*, p. 110: "But at the same time, that it might not be supposed by many that the disciples had killed him, but he escaped, either the rope being cut by the act of God, or else some one perceived him, and saved him from strangulation; and in the midst of the streets he burst asunder, as Luke wrote in the Acts, and his bowels gushed out."

ing Jesus over to the Jewish authorities who carry out the scourging and crucifixion. This account is certainly the correct one: it is vouched for by Luke, John, the Acts and the apocryphal *Gospel of Peter*, etc. Although the Jewish authorities at this period had to gain the consent of the Roman Governor, upon whom the responsibility really rested, before putting any man to death, there was nothing to prevent them carrying out the execution once that consent had been obtained. The fact that the sentence was for death by crucifixion proves no more than that Jesus was condemned on political rather than religious grounds. To say that Jews crucified Christ is very different from saying that the Jews crucified Him. A very real distinction must be drawn between those traitors to Judaism, the sycophantic chief priests and their adherents, and the patriotic Jewish populace whom they feared and tyrannised over. That the actual execution was carried out by the hands of Roman soldiers only heightens the tragedy of the blow struck by Jews at the very heart of Jewish liberty, for which Christ died a martyr.

The writer would gladly have given space to further reflections arising out of a con-

sideration of the Hebrew text, and it is hoped that in going through the translation the reader will take note of other interesting differences by comparing it with the Authorised Version. The principal aim of this chapter has been to give special prominence to readings calculated to influence a decision on the antiquity of the Hebrew Gospel. We have seen how in the matter of language and local colour there are variants which cannot be reconciled with a date later than the second century A.D., while the parallelisms with the *Book of James*, which cannot be accidental, point to the same early date. Further confirmatory evidence is supplied by the harmonisations with Luke's Gospel, a tendency more prominent in the second century than at any other period, and the support afforded to some readings by Western authorities such as the Old Latin and Old Syriac Gospels, and Justin Martyr, also suggest the second century. The cumulative effect of these testimonies is very convincing, and seems to show that in the Hebrew Gospel there have survived genuine elements of the sub-apostolic age.

TABLE OF READINGS IN COMMON WITH THE
OLD SYRIAC (CURETONIAN AND SINAITIC)
GOSPELS

I.

6. David begat Solomon. *11. in the Babylonian Exile.
*20. fear not to take Miriam.
21. that which shall be born of her is of the Holy Spirit,
for of the Holy Spirit she has conceived. (Heb.)
that which shall be born of her is conceived of the
Holy Spirit. (Cur.) 22. Isaiah the prophet.

II.

- *7. appeared unto them. 23. the prophet.

III.

5. from Jerusalem.
*9. And say not among yourselves.
15. and immersed him. 16. as the likeness of a dove.

IV.

- *3. saith unto him. 4. Jesus answered.
5. turret of the Temple. 17. to preach saying.
18. Kepha.

V.

22. whosoever shall say to him (. . . to his brother. Cur.)
45. on the good and on the evil.
*47. Gentiles.

VI.

11. our continual bread.

VII.

- *4. Suffer it now.
*21. shall enter . . . into the kingdom of Heaven.
22. mighty works. *29. scribes and Pharisees.

42 AN OLD HEBREW MS. OF ST. MATTHEW

VIII.

18. he commanded his disciples.
*31. send us into the herd of swine.

IX.

- *13. (omit) to repentance.
*28. Yea, of a truth, Lord. (Yea, we believe, Lord. Sin.)

X.

- *8. raise the dead, cleanse the lepers.

XI.

5. the poor are made happy (. . . are sustained. Cur.)
11. he that is little in the kingdom of Heaven.

XII.

- *15. and many followed him.
*46. to the crowd.
*46. and were seeking to speak with him.
50. my brethren, and my sisters, and my mother.

XIII.

5. fell upon the rock. *36. Then he.
*44. (omit) Again. *48. chose the good.
*51. (omit) Jesus saith unto them.
*51. (omit) Lord.

XV.

- *1. Then drew nigh unto him.
22. (omit) unto him. *30. at his feet.
32. and saith unto them.

XVI.

- *13. Whom do the children of men say that the Son of
Man is ? (Heb.)
What do men say concerning me ? who then is this
Son of Man ? (Syr.)

AN OLD HEBREW MS. OF ST. MATTHEW 48

XVII.

- *2. white as the snow.
*18. And Jesus rebuked him ; and the demon went out of
him.
20. And he . . . saith. *26. And he said.

XVIII.

- *6. upper millstone (lit. ass millstone).
*10. their angels in heaven.
*12. and goeth and seeketh that which is lost.
*29. (omit) at his feet.

XIX.

- *3. (omit) unto him.
5. his father and his mother.
14. theirs is the kingdom of Heaven.
16. that I may inherit.
*17. Why askest thou me concerning the good ?
*24. kingdom of Heaven.

XX.

- *6. (omit) idle. *7. my vineyard.
*7. (omit) and whatsoever is right, that shall ye receive.
*17. his twelve disciples. *23. to give you.
30. (omit) O Lord.
*34. and immediately they saw.

XXI.

- *1. two of his disciples. 27. he also said.
37. Perhaps they will reverence my son.
*38. his inheritance will be ours.

XXII.

7. burned with fire. 16. the servants of Herod.
18. said unto them. 37. and with all thy might.
42. Son of David.

44 AN OLD HEBREW MS. OF ST. MATTHEW

XXIII.

- *19. (omit) fools. *25. and uncleanness.
28. depravity and violence.

XXIV.

- *2. But he answered. *27. and is visible.

XXV.

- *2. Five of them were foolish, and five of them were prudent.

XXVI.

36. Ge-Shemanim (Gusemani. Sin.)
53. ask of the Father.

XXVII.

- *4. the blood of the righteous.
13. the witness which they witness (how many witnesses witness. Sin.)
*26. delivered Jesus to them.
33. Golgotha.
33. (omit) that is to say, a place of a skull.
*34. gave him wine. 43. if he desire.
46. (omitting the interpretation of the cry.)

XXVIII.

- *1. And on the evening of the Sabbath.
*3. His appearance. *3. (omit) white.

Of these ninety-five agreements with the Old Syriac, fifty-three (marked with an asterisk) also agree with the Vulgate. This is sufficient to prove that the Hebrew text no more depends on the Vulgate than do the Old Syriac Gospels.

PART II

TRANSLATION OF THE TEXT

NOTES ON THE TRANSLATION

As far as it was consistent with accurate translation, the English of the Authorised Version has been followed. The text has been divided into chapters and paragraphs as in the Hebrew, the corresponding verses of the English Bible being put in the margin.

The translator has not deemed it necessary to reproduce the full Hebrew text, as both the 1555 and 1879 editions are accessible to scholars. For the same reason, no attempt has been made to quote the various MS. authorities for and against particular readings, which would have been out of place in a popular work.

In order, however, that the interested reader may have the opportunity of judging of the original text and the accuracy of the translation, the Hebrew of the more uncommon words and expressions, together with the principal variants, and the Old Testament quotations in full, have been added as footnotes.

Personal and place names have been left

48 AN OLD HEBREW MS. OF ST. MATTHEW

in their Jewish forms, except foreign names, such as Herod, Archelaus, Pilate, etc., and the name Jesus, too familiar and beloved to alter, though in the Hebrew it is written as Jeshu, and sometimes in the fuller form, Jeshua.

THE GOSPEL OF MATTHEW

- 1 1 These are the genealogies of Jesus, the son of David,¹ the son of Abraham.
2 Abraham begat Isaac; Isaac begat Jacob; Jacob begat Judah and his brethren.
3 Judah begat Pharez and Zerah of Tamar; Pharez begat Hezron; Hezron
4 begat Ram; and Ram begat Amminadab; Amminadab begat Nahshon;
5 Nahshon begat Salmon; Salmon begat Boaz of Rahab; Boaz begat Obed of Ruth; and Obed begat Jesse;
6 Jesse begat David the king; and David begat Solomon of the wife of
7 Uriah; and Solomon begat Rehoboam; Rehoboam begat Abijam;
8 and Abijam begat Asa; and Asa begat Jehoshaphat; Jehoshaphat begat
9 Joram; Joram begat Uzziah; Uzziah begat Jotham; Jotham begat Ahaz;
10 Ahaz begat Hezekiah; Hezekiah begat Menasseh; Menasseh begat Ammon;
י אלה חולדת ישו בן דוד.

11 Ammon begat Josiah; Josiah begat Jeconiah and his brethren in the
 12 Babylonian Exile. Jeconiah begat Shealtiel; Shealtiel begat Zerubbabel;
 13 Zerubbabel begat Abihud; Abihud begat Abner; ¹ Abner begat Eliakim;
 14 Eliakim begat Azzur; Azzur begat Zadok; Zadok begat Ammon; Ammon
 15 begat Elihud; Elihud begat Eleazar; Eleazar begat Mattan; Mattan begat
 16 Jacob; Jacob begat Joseph the husband of Miriam, of whom was born
 17 Jesus, who is called Messiah. So all the generations from Abraham to David are fourteen generations . . . ²
 and from the Babylonian Exile to the
 18 Messiah are fourteen generations. Now the birth of Jesus the Messiah was on this wise: After his mother Miriam was betrothed to Joseph, before he came unto her, she was found with
 19 child of the Holy Spirit. Now Joseph her husband was a just man, and was not willing to deliver her up to death, nor to disclose her; ³ only it was in his heart to send her away privily.

¹ אביהוד הליד את אבנר.
² There is probably a lacuna here.
 (Cf. *Bk. of James*.) ולא אבה למסור אותה למיתה ולא לגלותה.

20 But while he thought on this, the angel appeared unto him in a dream, saying, Joseph, thou son of David, fear not to take Miriam thy wife, because that which shall be born of her is of the Holy Spirit (for of the Holy Spirit she is with child).¹
 21 And, behold, she shall bring forth a son, and thou shalt call his name Jesus; for he shall save his people
 22 from all their sins. And all this was to fulfil what was spoken of the Lord ² by the prophet Isaiah, saying,
 23 Behold, the maiden is with child, and shall bring forth a son, and shall
 24 call his name Immanuel.³ Then Joseph awoke from his sleep, and did as the angel of the Lord had commanded him, and took her as
 25 his wife: but he knew her not till she had brought forth her son, the firstborn: and he called his name Jesus.

¹ כי מרוח הקדש היא הרה.

² The representation of the tetragrammaton with three yods found throughout the Hebrew text is similarly depicted in the Hebrew *Wisdom of Ben Sira*, and other Hebrew documents. (See *The Wisdom of Ben Sira*, edited by Schechter and Taylor, Cambridge, 1899, Introduction, p. 8.)
³ הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל. (Isa. 7: 14.)

2 1 Now after Jesus was born in Beth-lehem, a city of Judah,¹ in the days of Herod the king, behold, there came magicians² from the east to Jerusalem, saying, Where is he that is born king of the Jews? for we have seen his star in the east, and are come to do him homage. And when Herod heard, he was filled with wrath,³ both he, and all Jerusalem with him. 4 And when he had gathered all the chief priests and scribes of the people together, he demanded of them in what place the Messiah should be born. And they said unto him, In Beth-lehem-Judah: for thus it was spoken by the mouth of the prophet. 6 And thou Beth-lehem-Ephrathah, art not to be lightly esteemed among the thousands of Judah: from thee shall he come forth unto me, which is to be ruler among my people Israel.⁴ 7 Then Herod called the magicians privily, and questioned them exactly⁵

1 בעיר יהודה.
 2 מכשפים.
 3 נתמלא חמה.
 4 ואתה בית לחם אפרתה לא צעיר להיות באלפי יהודה ממד לי
 יצא להיות מושל בעמי ישראל. (Mic. 5 : 2.)
 5 וחקר מהם חייטב.

as to the time of the star, which had appeared unto them. 8 And he sent them to Beth-lehem, and said, Go and search diligently for the boy; and when ye have found him, tell me, in order that I may come and do him homage also. And when they had heard the king, they went their way; and, behold, the star, which they saw in the east, went before their eyes, till it came and stood still above, over against where the boy was. And when they saw the star, they rejoiced with exceeding great joy. And when they were come into the house, they found the boy, and his mother, Miriam, with him, and they fell upon the ground and did him homage: and when they had opened their stores, they presented unto him gifts; gold, and frankincense, and myrrh. And it came to pass, when they were fast asleep, behold, the angel appeared unto them, saying, Beware of returning to Jerusalem to Herod,¹ so they went and returned to their own country by another way.

1 יהי הם אחוזים בשנה והנה המלאך נראה אליהם לאמר השמרו משוב ירושלים אל הרודוס. (Cf. Bk. of James.)

13 And after they were departed, behold, the angel of the Lord appeared to Joseph in a dream, saying, Arise, take the boy and his mother, and flee thee away into Egypt and be there; and there thou shalt stay until I return unto thee: for Herod is seeking to put the boy to death.

14 And he arose, and did as the angel had said unto him,¹ and took up the boy and his mother by night, and departed into Egypt: and was there until the death of Herod: to fulfil what was spoken of the Lord by the prophet, he who said, Out of Egypt have I called my son.² Then Herod, seeing that he was deceived by the magicians, was exceedingly furious, and sent forth, and put to death all the boys that were in Beth-lehem, and in all the border thereof, from two years old and under, as he had heard the set time from the magicians.

17 Then was established that which was spoken by Jeremiah the prophet (upon whom be peace),³ who said, A voice

¹ וישע כאשר אמר לו המלאך.
² ממצרים קראתי לבני. (Hos. 11: 1.)
³ ירמיהו הנביא עליו השלום.

was heard in Ramah, lamentation and bitter weeping, Rachel weeping for her children, refusing to be comforted for her children, because they are no more.¹

19 But after Herod was dead, behold, the angel of the Lord appeared in a dream to Joseph in Egypt, saying,

20 Arise, take up the boy and his mother, and go into the land of Israel: for they are dead which sought the child's

21 life. Then he arose, and took the child and his mother, and came into

22 the land of Israel. But when he heard that Archelaus reigned in Judah in the stead of Herod his father, he was afraid to go thither: and being warned in sleep, he went into the

23 land of Galilee: and came and dwelt in the city of Nazareth: to fulfil what was spoken by the mouth of the prophet, For he shall be called Nazareth.²

3 1 In those days Jochanan the immer-
 2 serser was called; ³ and he cried in
 3 the wilderness of Judah, saying, Re-

¹ קול ברמה נשמע נהי בני חמורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. (Jer. 31: 15.)
² כי נצרת יקרא.
³ בימים ההם קרא ליוחנן המטביל. (Luke 3: 2.)

pent ye of your lives,¹ for the kingdom of Heaven is nigh at hand.
 3 And this is he of whom Isaiah spake, saying, A voice crying in the wilderness, Prepare ye the way of the Lord, make straight in the desert a high-
 4 way for our God.² And the raiment of Jochanan was of camel's hair, and a leathern girdle about his loins; and his food was the locust and wild honey.³
 5 Then went they out to him from Jerusalem, and from Judah, and from all the region of Jordan, and were
 6 immersed of him in the Jordan, confessing their sins. And when he
 7 saw many of the Pharisees and Sadducees, which came to his immersion, he said unto them, Generation of
 8 vipers, who hath informed you to flee from the wrath to come? ⁴ Bring
 9 forth therefore the fruit meet for repentance: and say not among yourselves, Because Abraham is our
 10 father: for I say unto you, that

1 עשו תשובה בחיים.
 2 קול קורא במדבר פנו דרך יי' ישרו בערבה מסילה לאלהינו
 (Isa. 40 : 3.)
 3 ארבה ודבש היער. (Cf. 1 Sam. 14 : 27.)
 4 מי הודיעכם לברוח פן התרון הבא.

God has ability ¹ to raise up the children
 10 of Abraham from these stones. And already the axe is laid to the root of the trees: and every tree which yieldeth not good fruit shall be cut down, and cast into the fire.
 11 I am only immersing you in water unto repentance: but he that cometh after me is mightier than I, whose sandals I am not worthy to carry: and he shall immerse you in the fire of the
 12 Holy Spirit: ² whose fan is in his hand, that he may cleanse his floor, and gather his wheat into the granary; but he will burn up the chaff with fire unquenchable.
 13 Then cometh Jesus from Galilee by the Jordan unto Jochanan, that he
 14 may be immersed of him. But Jochanan spake unto him, saying, I have need to be immersed of thee,
 15 and comest thou to me? Then Jesus answered and saith unto him, Suffer it now: ³ for in this it becometh us to fulfil all righteousness. He gave
 16 him leave, and immersed him.⁴ Now after Jesus was immersed and gone
 1 שיש יכולת בירי האלהים.
 2 באש רוח הקודש.
 3 הניחו וטבלו.
 4 הרף נא.

up out of the water, behold, the heavens were opened unto him, and, behold, the Spirit of God descending from the heavens as the likeness of a dove,¹ and coming upon him: and, behold, out of the heavens a voice, saying, This is my beloved Son, in whom I am well pleased.²

4 1 Then Jesus was led up of the Spirit into the wilderness of Judah³ in order that he may be tempted of Satan. And when he had fasted forty days and forty nights, there³ after he hungered. And when the tempter came, he saith unto him, If thou be the Son of God, command that these stones be made bread.
4 But Jesus answered and saith, It is written that, Not by bread alone shall man live, but by whatsoever proceedeth from the mouth of God shall man live.⁴ Then Satan taketh him up into the holy city, and setteth him on a turret of the

¹ כדמות יונה. (Cf. Gospel of the Hebrews, ἐν εἰδει περισσεπᾶς.)

² זה בני אהובי אשר בו רצחה נפשי.

³ במדבר יהודה. (Cf. Matt. 3 : 1.)

⁴ לא על הלחם לבדו יהיה האדם כי על כל מוצא פי יי יהיה האדם. (Deut. 8 : 3.)

6 Temple,¹ and saith unto him, If thou be the Son of God, precipitate thyself down: for surely it is written, For he shall give his angels charge concerning thee, to keep thee in all thy ways: upon the palms of their hands they shall bear thee up, lest thou dash thy foot against a stone.² But
7 Jesus answered him and saith, It is also written, Thou shalt not tempt the Lord thy God.³ And again, Satan taketh him up into an exceeding high mountain, and sheweth him all the kingdoms of the world, and their
9 glory; and saith unto him, All these will I give thee, if thou wilt fall down and do me homage. Then said Jesus
10 unto him, Get thee gone, Satan: for it is written, The Lord thy God thou shalt worship, and him alone thou
11 shalt serve.⁴ Then Satan left him, and, behold, angels drew nigh and
12 ministered unto him. Now after Jesus had heard that Jochanan was taken

¹ פנת ההבל. (Cf. 2 Chron. 26 : 15.)

² כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאוך פן תנוף באבן רגלך. (Ps. 91 : 11, 12.)

³ לא תנסה את יי אלהיך. (Deut. 6 : 16.)

⁴ את יי אלהיך תשתחוה ואותו לבדו תעבוד. (Deut. 6 : 13.)

- 13 prisoner, he went into Galilee; and leaving Nazareth, he removed and dwelt in Kepharnahum (which is a city by the sea, on the border of 14 Zebulon and Naphtali): to establish what was spoken by the mouth of Isaiah the prophet, who said, Land of 15 Zebulon, and land of Naphtali, the way of the sea, beyond Jordan, Galilee 16 of the Gentiles; the people that walked in darkness have seen a great light; the inhabitants of the land of the shadow of death, a light hath 17 shined upon them.¹ And then began Jesus to cry, saying, Turn ye, turn ye, in repentance:² for the kingdom of Heaven is nigh.
- 18 And when Jesus was walking by the sea of Galilee, he saw two brethren, Simeon who was called Kepha, and Andrew his brother, casting a net into the sea: for they were fishers.
- 19 And he saith unto them, Follow me, and I will make you fishers of men.
- 20 And they immediately left the nets, and

¹ ארצה זבלון וארצה נפתלי דרך הים עבר הירדן נליל הגוים העם
ההולכים בחושך ראו אור גדול יושבי בארץ צלמות אור נגה עליהם.
(Isa. 9: 1, 2.)
² שובו ישובו בחישוב.

- 21 followed him. And when he departed thence, he saw two other brethren, Jacob the son of Zabdi, and Jochanan his brother, in a ship with Zabdi their father, mending their nets; and he 22 called them. And they immediately left the ship and their father, and followed him.
- 23 And Jesus went about all Galilee,¹ teaching in their synagogues, and announcing the kingdom, and healing all manner of sickness and pain² 24 among the people. And the report of him went forth unto all the people:³ and they brought unto him all that had any bodily ill, or that were fallen into divers sicknesses and diseases, and such as were possessed of demons, both epileptic and paralytic;⁴ and he healed them.
- 25 And there followed him great crowds⁵ from Galilee, and from Decapolis, and from Jerusalem, and from Judah, and from beyond Jordan.

¹ וילך ישוע סביב בכל נליל.
² ותצא שמועתו אל כל העם.
³ בעלי שדים את הנופלים ואת נשולי אברים.
⁴ כוחות רבות.
⁵ כמאוב.

5 1 And when Jesus saw the crowds,
 he went up into a mountain : and
 after he had sat down, his disciples
 2 approached him : and he opened his
 mouth, and taught them, saying,
 3 Happy are the poor in spirit :¹ for
 theirs is the kingdom of Heaven.
 4 Happy are they that mourn : for they
 5 shall be comforted. Happy are the
 meek : for they shall inherit the
 6 earth. Happy are they which do
 hunger and thirst for righteousness : for
 7 they shall be filled. Happy are the
 merciful : for they shall obtain mercy.
 8 Happy are the pure in heart : for
 9 they shall see God. Happy are the
 peacemakers : for they shall be called
 10 the children of God. Happy are they
 which are persecuted for righteous-
 ness' sake : for theirs is the kingdom
 11 of Heaven. Happy are ye, when men
 shall revile you, and persecute you,
 and shall say all manner of evil
 against you falsely, for my sake.
 12 Rejoice, and be glad : for great is
 your reward in heaven : for so perse-
 cuted they the prophets which were
 before you.

1 עניי הרוח.

13 Ye are the salt of the earth : but
 if the salt have lost its savour, where-
 with shall it be salted ? it is thence-
 forth good for nothing, but to be cast
 14 outside, and trampled of men.¹ Ye
 are the light of the world. A city that
 15 is set on a hill cannot be hid. Neither
 do they obtain a lamp, to put it under
 a measure,² but on a lampstand ; to
 give light unto all that are in the
 16 house. So let your light shine before
 the children of men, in order that
 they may see your good works, to
 honour your Father which is in
 heaven.
 17 Think not that I am come to annul³
 the Law or the Prophets : I am not
 come to annul, but to fulfil.
 18 Verily I say unto you, Till heaven
 and earth pass away, one yod or one
 hook⁴ shall in no wise pass away
 from the Law, till they all be ful-
 19 filled. And whosoever shall annul one
 of these least commandments, and
 shall teach the children of men so,
 the same shall be called least in the
 20 kingdom of Heaven.⁵ And I say unto

1 וירמס מהארם. 2 סאה. 3 לבטל. 4 עוקץ.

⁵ Omitting last clause of verse 19.

you, Unless your righteousness exceed the righteousness of the Pharisees and scribes, ye shall not enter into the kingdom of Heaven. Ye have heard what was said to them of old time,¹ Thou shalt not murder; and whoso committeth murder the same shall be condemned to the judgment: but I say unto you, That whosoever shall be enraged against his brother,² the same shall be condemned to the judgment.

And whosoever saith unto his brother, Thou evil one,³ the same shall be condemned to the council of the synagogue.⁴

And whoso saith unto him, Thou impious one,⁵ the same shall be condemned to the fire of Gehinnom.

23 And if thou present thine offering at the altar, and there rememberest that thy brother hath ought against thee; leave there thine offering before the altar, and go thou first to atone to thy brother,⁶ and then come and

1 לקרמנים.
 2 מי שירגז על אחיו ("omitting "without a cause.")
 3 רעה.
 4 חייב הוא לעצת הכנסת.
 5 נבל.
 6 לכפר את פני אחיו.

25 give thine offering. Come to terms¹ with thine adversary speedily, whiles thou art with him on the way; lest the adversary deliver thee up to the judge, and the judge deliver thee up to the officer, and thou be cast into the gaol.²

26 Verily I say unto thee, Thou shalt not go forth from thence, till thou hast paid the last farthing.

27 Ye have heard that it was said to them of old time, Thou shalt not commit adultery: but I say unto you, That whosoever seeth a woman and lusteth for her hath already committed adultery with her in his heart. And if thy right eye offend thee,³ pluck it out, and cast it from thee: for it is better for thee that one of thy members should perish, than that thy whole body should be cast into Gehinnom. And if thy right hand offend thee, cut it off, and cast it from thee: for it is better for thee that one of thy members should perish, than that thy whole body should be cast into Gehinnom. It was also said concerning him that would put away

1 יאות.
 2 הכלא.
 3 הכשילך.

his wife, that he should write her a bill of divorcement, and give it unto her, and send her away from his house:¹ but
 32 I say unto you, That whosoever shall put away his wife, saving for the cause of fornication, causeth her to commit adultery: and whosoever taketh her that is cast off² committeth adultery.
 33 Again, ye have heard that it was said to them of old time, Thou shalt not forswear thyself, but shalt pay
 34 unto the Lord thy vow:³ but I say unto you, Ye shall not swear by a confirming word;⁴ neither by
 35 heaven; for it is God's throne: nor by the earth; for it is the footstool of his feet; neither by Jerusalem; for it is the city of the great king.
 36 Neither shalt thou swear by thy head, in that thou hast no power to whiten one hair or to turn it black again.⁵
 37 But let your words be, Yea, yea; Nay, nay: for whatsoever is more than these words is of evil.

¹ שיכתוב לה ספר כריתות ונתן לה ושלחה מביתו. (Deut. 24: 1.)
² הגרשה.

³ לא תשבוע לשקר כי אם תשלם לי י נדרך.

⁴ בשום דבר.

⁵ יען שאין בידך כח להלבין שער אחד או להחזירו שחור.

38 Ye have heard what was said, An eye for an eye, a tooth for a tooth:
 39 but I say unto you, That ye withstand not evil:¹ but if one would smite thee on the right cheek, turn unto
 40 him the other. And whosoever wisheth to contend with thee² in judgment, and wisheth to take from thee thy coat, leave him the cloak
 41 also. And he that impresseth thee for one mile,³ go with him even twain.
 42 And whoso asketh of thee give to him, and from him that would borrow of thee turn not thou away. Ye have
 43 heard that it was said, Thou shalt love thy neighbour, and hate thine
 44 enemy: but I say unto you, Love your enemies, do good to them that hate you, and pray for them which persecute you and despitefully use
 45 you;⁴ in order that ye may become the children of your Father which is in heaven: who maketh his sun to rise on the good and on the evil, and sendeth rain on the righteous and on
 46 the wicked. For if ye love only them

² להרביב עמך.

¹ שלא לעמוד נגד הרע.

⁴ ואשר יגוש אותך על מיל אחד.

⁴ Cf. Luke 6: 27, 28.

which love you, what reward have ye?
do not even transgressors¹ do this?

47 And if ye ask after the peace of your
brethren only, what do ye exceed?

48 do not even the Gentiles do this? Be
ye therefore perfect, like your Father
which is in heaven who is perfect.

6 1 See that ye bestow not your alms
before men, so that they may see
you: for then ye have no reward on
the part of your Father which is in
2 heaven. Therefore when thou be-
stowest alms, blow not a trumpet
before thee, like the hypocrites do in
the synagogues and in the streets, in
order that men may honour them.
3 Verily I say unto you, That already
they have received their reward. But
thou, when thou dispensest alms, thy
left hand shall not know what thy
4 right hand doeth: that thine alms
may be in secret: and thy Father
which seeth in secret shall himself
5 recompense thee in public.² And be
not like the hypocrites when thou
prayest: for they delight to stand in
the assemblies³ and at the corners of

² בגלוי.

¹ בעלי עברה.
³ במקדלות.

the streets to pray, that men may see
them.

Verily I say unto you, That already
6 they have received their reward. But
thou, when thou prayest, enter into
thine apartment, and shut thy door,
and pray to thy Father which is in
secret; and thy Father which seeth
in secret shall recompense thee in
public.

7 And ye, when ye pray, multiply
not words¹ like the Gentiles do;
who think that in an abundance of
8 words they shall be heard. But be
ye not likened unto them: for your
Father knoweth what is needful for
you, before ye ask him.

9 And ye, thus shall ye pray: Our
Father which art in heaven, thy Name
10 be sanctified. Thy kingdom come.
Thy will be done, as in heaven so on
11 earth. Give us to-day our continual
12 bread.² And forgive us our debts, as
13 we release³ our debtors. And bring
us not into temptation, but deliver
us from all evil: for thine is the
sovereignty, and the might, and the

מוחלים.

¹ אל תרבו בדברים.
² את לחמנו תמיד יתן לנו היום.

glory, for ever, and for ever and
 ever.¹ Amen.
 14 For if ye forgive men their sins,
 your Father which is in heaven will
 15 also forgive you your sins : but if ye
 forgive not men, neither will he for-
 16 give you your sins. And ye, when ye
 fast, be not like the hypocrites : for
 they begrime and disfigure their faces,²
 that they may appear in the sight of
 men to fast. Verily I say unto you,
 That already they have received their
 17 reward. But thou, when thou fastest,
 anoint thine head, and wash thy face ;
 18 that thou appear not unto men to
 fast, but unto thy Father which is
 in secret : who shall recompense thee
 19 in public. Lay not up for yourselves
 stores³ upon earth, where caterpillar
 and moth devour,⁴ and where thieves
 20 break through and steal : but lay up
 for yourselves stores in heaven, where
 caterpillar and moth waste not, and
 21 where thieves do not steal : for just⁵
 where your store is, there your heart
 22 will be also. The lamp of thy body is

1 כי לך המלוכה והגבורה וכבוד לעולם ולעולמי עולמים.
 2 שקודרים ומכהים את פניהם.
 3 אוצרות. 4 אשר שם חסיל ועש יאכל. 5 אפן.

thine eye : if therefore thine eye be
 sound,¹ thy whole body shall be in
 23 great light. But if thine eye be bad,
 thy whole body shall be gloomy.² If
 therefore the light that is in thee be
 darkness, how great is that darkness !
 24 No man can serve two lords : for
 either he will hate the one, and love
 the other ; or else he will love the one,
 and hate the other. Ye cannot serve
 25 God and mammon. And therefore I
 say unto you, Be not anxious³ for
 your souls, in what ye shall eat, or
 in what ye shall drink ; or for your
 bodies, wherewith ye shall be clothed.
 Is not the soul more than food, and
 26 the body more than raiment ? See
 the birds of the heavens : for they
 sow not, neither do they reap, nor
 gather into their granaries ; yet your
 Father which is in heaven feedeth
 them. Are ye not much better than
 27 they ? And which of you by taking
 thought can add even a single cubit
 28 unto his stature ? Why, then, are ye
 anxious about raiment ? Consider
 the lilies of the field, how they grow ;
 yet they toil not, neither do they spin :

1 המיטות. 2 אפל. 3 לא השתדלו.

- 29 Of a truth¹ I say unto you, That not even Solomon in all his glory was so arrayed like one of them.
- 30 Wherefore, if God so clothe the herb of the field, which to-day is, and to-morrow is cast into the oven, how much more so you, O little of faith?
- 31 Therefore be not anxious, saying, What shall we eat? or, What shall we drink? or, What shall we wear?
- 32 (For after all these things do Gentiles seek:²) for your Father which is in heaven knoweth that ye have need
- 33 of all these things. Therefore seek ye at the first the dominion of God,³ and all his righteousness; and all these
- 34 things shall be added unto you. And be not anxious for the morrow: for the morrow's day shall be anxious for itself. Sufficient unto the day is the evil thereof.⁴
- 7 1 Judge not, and ye shall not be judged: condemn not, and ye shall
- 2 not be condemned.⁵ For with what judgment ye judge, ye shall be

¹ אמנם.
² ידרושו.
³ לכן בתחילה בקשו את ממלכת האלהים.
⁴ השפוק ליום רעתו.
⁵ אל תחייבו ולא תחייבו. (Cf. Luke 6 : 37.)

- judged: and with what measure ye mete, it shall be measured to you again.
- 3 And how seest thou the splinter¹ in thy brother's eye, but seest not the beam² that is in thine own eye?
- 4 And how sayest thou to thy brother, Suffer it now, brother,³ that I may pull out the splinter out of thine eye; and, behold, a beam is in thine own
- 5 eye? Thou hypocrite, pull out at the first the beam from thine own eye; and then thou shalt be able to see to pull out the splinter out of thy
- 6 brother's eye. Give not a holy thing unto the dogs, neither cast ye pearls before swine, lest they trample them with their feet, and the dogs turn
- 7 again and rend them.⁴ Ask, and it shall be given unto you; seek, and ye shall find; knock, and it shall be
- 8 opened unto you: for every one that asketh receiveth; and he that seeketh findeth; and to him that knocketh
- 9 it shall be opened. And which of you, whose son shall ask of him bread, his

¹ קסם.
² קורה.
³ אחי הרף נא.
⁴ וישבו הכלבים ויטחבו. (Cf. Luke 6 : 42.)

father will deliver unto him a stone? ¹
 10 Or, whose son shall ask of him fish,
 his father will put into his hand a
 11 serpent? If ye then, being evil, know
 how to seek to give good gifts ² unto
 your children, how much more so
 your Father which is in heaven, which
 giveth good gifts to them that seek
 12 of him and ask him? ³ Therefore
 whatsoever ye would that men should
 do to you, do ye even so to them:
 for this is the Law and the Prophets.
 13 Enter ye in by the narrow gate: for
 wide is the gate, and wide the way,
 that leadeth to destruction, ⁴ and many
 14 there be which go in thereat: how
 narrow is the gate, and narrow the
 way, which leadeth unto life, and few
 15 there be that find it. Be warned of
 false prophets, ⁵ which come to you in
 sheep's clothing, but beneath their
 clothing they are as full of deceit as
 ravening wolves. ⁶

¹ וְיָמִי בִּינִיכֶם שִׁשְׁאֵל מִמֶּנּוּ בְּנֵי אִתְּ הַלֶּחֶם וְיִסְמַר לִי אֲבִיו אֵת
 הָאֵבֶן. (Cf. Luke 11: 12.)
² תְּדַעְנֵוּ לָכֶם לִבְקֶשׁ לְתֵת מִתְּנוּת טוֹבוֹת.
³ שִׁיחֵן מִתְּנוּת טוֹבוֹת לְכָל דּוֹרְשֵׁיו וְשׂוֹאֲלָיו.
⁴ אֶל הָאֲבָדוֹן. (Abaddon.)
⁵ הַזּוֹהְרוֹ מִנְּבִיאֵי הַשֶּׁקֶר.
⁶ וְהֵם חֹךְ לְבוֹשֶׁם מֵרַמָּה מְלֵאִים כּוֹזְבִים הַטּוֹרְפִים.

16 But by their fruits ye shall recognise
 them. Are grape clusters gathered
 from thorns, or figs from thistles? ¹
 17 Even so every good tree yieldeth good
 fruits; but every bad tree yieldeth
 18 bad fruits. A good tree cannot yield
 bad fruits, neither can a bad tree
 19 yield good fruits. But indeed every
 tree that yieldeth not good fruit is
 hewn down, and cast into the fire.
 20 And ye, by their fruits ye shall know
 21 them. Not every one that saith unto
 me, Lord, lord, shall enter into the
 kingdom of Heaven; but he that
 doeth the will of my Father which is
 in heaven, the same shall enter with
 me into the kingdom of Heaven. ²
 22 Many will say unto me in that day,
 Lord, lord, have we not prophesied
 in thy name? and in thy name have
 cast out demons? and in thy name
 23 done many powerful works? ³ And
 then will I profess unto them, that
 I know them not: ⁴ Withdraw from
 24 me, all ye workers of iniquity. ⁵ Who-

¹ וּמִפְרֻתֵיהֶם תִּכְרֹם הִלְקֵטוּ מִהַקְצִיִּים עֲנָבִים וּמִן הַדְּרָדִירִים תֵּאָמְרוּ
² הֲוֵא יָבֵא עִמִּי בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם?
³ כִּהְיוֹת רַבּוֹת.
⁴ שְׁלֵא יֹדַעְתִּי אוֹתָם.
⁵ סוּרוּ מִמֶּנִּי כָל פּוֹעֲלֵי אָוֶן. (Ps. 6: 8 [9].)

soever heareth these my words, and doeth them, is likened unto a wise man, which built his house upon the
 25 rock: and the rain descended, and the floods came, and the winds blew, and beat upon that house; it fell not: for it was founded upon the
 26 rock. And whosoever heareth these my words, and doeth them not, is likened unto a foolish man, which
 27 built his house upon the sand: and the rain descended, and the floods came, and the winds blew upon it, and beat upon the house; it fell:
 28 and great was the fall of it. And it came to pass, that when Jesus had ended these words, the crowds marvelled at his teaching: for he was
 29 teaching as one having ability of his own, and not from the mouth of the scribes and Pharisees.¹

8 1 When Jesus was come down from the mountain, much people followed
 2 him. And, behold, there came a leper and did him homage, saying, If thou desirest, thou canst make me clean.
 3 Then Jesus put forth his hand, and touched him, and saith, I do desire;

1 כי היה ממד בלמו מי שבידו היכולה ולא מפי סופרים ופרושים.

be thou clean. And immediately he
 4 was cleansed from his leprosy. And Jesus saith unto him, See thou tell no man; but go thy way, and shew thyself to the priest, and bring unto him thine offering, as Moses com-
 5 manded them for a testimony.¹ And when Jesus was entered into Kepharnahum, there drew nigh unto him a centurion, and entreated him, saying,
 6 Lord, my son lieth in the house, and he is paralytic, and sore afflicted.
 7 And Jesus saith unto him, I will come
 8 and heal him. But the centurion answered and said, Lord, I am not ready² that thou shouldest come under my roof: but only speak a word,
 9 and my son shall be healed. For even I am placed under the authority of another man, and under me are valiant men:³ and if I say to this one, Go, then he goeth; and to another, Come, then he cometh; and to my servant, Do this, then he doeth
 10 it. Now when Jesus heard, he marvelled, and saith to them that followed

¹ והבא אליו קרבנד כאשר צוה משה להם לערות.

² אני לא נכח.

³ כי גם אני הושמתי תחת ממשלת אדם אחר ותחת אנשי חיל.

him, Verily I say unto you, I have not found such faith as this in Israel.¹
 11 And I say unto you, That many shall come from the east and from the west, and shall recline² with Abraham, Isaac, and Jacob, in the
 12 kingdom of Heaven. But the children of the kingdom shall be cast into the darkness outside:³ and there, shall be weeping and gnashing
 13 of teeth. And Jesus saith unto the centurion, Go thy way; and as thou hast believed, be it unto thee.

And the boy was healed the same
 14 hour. And when Jesus was come into Kepha's house, he saw his mother-in-law lying in a continual burning fever.⁴
 15 And he touched her hand, and the burning fever left her: and she arose
 16 and ministered unto them. And when it was evening, they brought unto him many that were possessed of demons: and he, by his word alone, cast out for them the spirits, and healed them
 17 that were in evil case: to establish

1 לא מצאתי כזה אמונה בישראל.
 2 יורבצו.
 3 ישלחו אל חושך החיצון.
 4 בקדחת תמיד.

what was spoken by Isaiah the prophet, who said, Himself took our sicknesses, and suffered our pains.¹
 18 Now when Jesus saw great crowds surrounding him, he commanded his disciples to go unto the other side of
 19 the sea. Then one of the scribes approached, and saith unto him, Rabbi, I will follow thee whitherso-
 20 ever thou goest. And Jesus saith unto him, Foxes have holes, and the birds of the heavens nests; but the son of Man hath not a floor whereon
 21 he may lay his head.² And another of his disciples said unto him, Give me leave until I bury my father.³
 22 But Jesus answered him, Come after me; and leave the dead to bury their
 23 dead. And he went up into the ship, and his disciples came after him.
 24 And, behold, there was a great storm at sea, and the ship was covered with the waves: but he himself was
 25 asleep. And his disciples drew nigh

1 חליינו הוא ישא ומכאובינו סבלם. (Isa. 53: 4).
 2 ולבן אדם אין להם קרקע ששם ישים את ראשו

(note the plural להם).

3 חנה לי עד שאקבור את אבי.
 Jesus, in replying, takes up the disciples' plea, "Give me leave," and says, "Leave the dead."

unto him, and awoke him, saying,
 26 Lord, save us lest we perish. Then
 Jesus saith unto them, Why are ye
 fearful, O little of faith? Then he
 arose, and commanded the winds and
 the sea; and there was a great calm.
 27 But the men marvelled, and said, Who
 is this, that the winds and the sea
 28 hearken unto him? Thereafter Jesus
 came unto the other side of the sea,
 into the country of the Gergashites,¹
 and there came to meet him two
 possessed of demons, coming out of
 the tombs, and they were exceeding
 fierce,² so that on account of them
 29 no man could pass that way. And,
 behold, they cried out, saying, What
 have we to do with thee, Jesus, thou
 Son of God? Why art thou come
 hither to afflict us before the set
 30 time? ³ Now near by ⁴ was a herd
 31 of many swine feeding. And the
 demons entreated him, saying, If thou
 cast us out hence, send us away into
 32 the herd of swine. And, behold, the
 whole herd went with a rush and with

¹ גרגשיים.
² והם אכזרים מאד.
³ למה באה הלום קודם הזמן לענות אותנו.
⁴ קרוב לשם.

great commotion,¹ and precipitated
 themselves into the sea, and perished.
 33 Then the herdsmen fled, and came
 into the city, and told all these things,
 and also concerning those in whom
 were the demons.
 34 And, behold, the whole city came
 out to meet Jesus: and when
 they saw him, they entreated him
 that he would pass out of their
 coasts.
 9 1 And Jesus went up into the ship,
 and departed from the other side of
 the sea, and came into his own city.
 2 And, behold, they brought to him a
 man stricken with paralysis, lying
 on a bed: and when Jesus saw their
 faith, he said unto the paralytic,
 Have confidence, my son, for thy
 3 sins are forgiven thee. And, behold,
 the scribes said among themselves,
 4 Behold, he is a blasphemer. And
 when Jesus perceived their thoughts,
 he saith, Wherefore think ye evil in
 5 your hearts? For whether is easier,
 to say, Thy sins are forgiven thee;
 6 or to say, Arise, and walk? But that

¹ והנה הלך כל העדר בסער ובסעף גדול
 or, "and into a steep cleft," reading סעף.

ye may know that the son of Man¹ hath authority on earth to forgive sins, (then said he to the paralytic), Arise, and take up thy bed, and walk into
 7 thine house. And he arose, and
 8 walked into his house. But when the crowds saw it thus, they were afraid, and gave honour to God, which had given such power to the Son of Man.¹
 9 And as Jesus departed thence, he saw a certain man, sitting in the custom house; whose name was Matthew: and he saith unto him, Follow me.
 10 And it came to pass, as they sat down to eat in the house, behold, many transgressors and sinners came in and eat with Jesus and his disciples.
 11 And the Pharisees seeing, they said unto his disciples, Why eateth your teacher with transgressors and sinners?
 12 But when Jesus heard, he answered, saying, There is no need of a physician to heal the healthy, but to heal them
 13 that are sick.² Therefore, go ye and learn what is written, I desire loving-

¹ יראו ויכבדו האלהים אשר נתן הכה הזה לבן האדם.

N.B.—The term בן אדם signifies the generality of men ("son of Man"), while בן האדם refers to Christ ("Son of Man").
² אין צריך רופא לרפוא הבריאים אלא לרפוא אותם שהם בוועלי.

kindness, and not sacrifice:¹ for I am not come to call the righteous,
 14 but the sinners. Then approached him the disciples of Jochanan, saying, Why [do we] and the Pharisees fast
 15 oft, but thy disciples fast not? And Jesus saith unto them, Can the children of the bridegroom² weep, as long as they have the bridegroom with them? but the days will come, when the bridegroom shall be taken from them, and then shall they fast.
 16 There is no one who would put a patch of worthless cloth upon an old robe, for he taketh away its completeness from the robe, and his rent is made
 17 worse than before.³ Neither do they put new wine into worn out wine-skins,⁴ for the wine-skins would be split, and the wine spilled: but new wine they put into new wine-skins,
 18 and both are preserved. And while he was speaking these words unto them, behold, a certain ruler drew

¹ הסדר חפצתי ולא זבח. (Hos. 6: 6.)

² בני החתן. (The bridegroom's friends.)

³ ולא יהיה מי שישלח החיבת בנר הפסול על שמלה ישנה כי ישא מלואה משמלה ויהיה בדיקו רע יותר מקודם.

⁴ בנאדות בלים.

nigh, and did him homage, saying,
 Lord, my daughter is but lately dead :
 but do thou come and lay thy hand
 19 upon her, and she shall live. And
 Jesus arose, and followed him with
 20 his disciples. And, behold, a woman,
 which had an issue of blood twelve
 years, approached behind him, and
 21 touched the fringe of his garment : for
 she said within herself, If I touch his
 garment only, I shall be delivered.
 22 But Jesus turned, and when he saw
 her, he saith, Have confidence, my
 daughter ; for thy faith hath deliv-
 23 ered thee. And the woman was
 delivered the same hour. And when
 Jesus had obtained entry¹ into the
 ruler's house, and saw the pipers
 and dirge makers of the people,²
 24 he said, Withdraw : for the girl is
 not dead, but sleepeth. And they de-
 25 rided him. But when the multitude
 was put forth, he obtained entry, and
 took her by the hand, and saith,
 26 Arise, arise, and the girl arose.³ And
 this report went forth into all that
 27 land. And when Jesus passed over

¹ וקשנכנת ישו.
² שרי החללים והמית העם.
 • ויאמר קומי קומי וחקם הנערה. (Cf. Mark 5 : 41.)

from thence, there followed him two
 blind men, crying, and saying, Take
 28 pity on us, O Son of David. And
 when he was come into the house, the
 blind men drew nigh unto him : and
 Jesus saith unto them, Believe ye that
 I am able to do this for you ? And
 they say unto him, Yea, of a truth,
 29 lord. Then touched he their eyes,
 saying, According to your faith be it
 30 done unto you. And their eyes were
 opened ; and Jesus straitly charged
 them, saying, See that no man know
 31 this. But they, when they went
 forth, published the report of him in
 32 all that land. And as they went out,
 behold, they brought to him a man
 33 dumb, and possessed of a demon. But
 when the demon was cast out of him,
 he spake, and was no more dumb :¹
 and the crowds marvelled, saying,
 34 It was never so seen in Israel. But
 the Pharisees said, By the chief of
 the demons he casteth out the demons.
 35 And Jesus went about all the cities,
 teaching in their synagogues, and de-
 claring the tidings of the kingdom,
 and healing every sickness and every

¹ דבר ולא היה עור אדם.

36 disease among the people. But when he saw the crowds, he took pity on them, because they were tired and prostrate,¹ as sheep which have no shepherd.

37 Then said he unto his disciples, There is a plenteous harvest, but the
38 labourers are few; entreat ye therefore the Lord of the harvest, that he will send forth the labourers to reap his harvest.

10 1 And when he had called out his twelve disciples, he gave them authority over unclean spirits, to cast them out, and to heal every sickness and disease. Now the names of the twelve envoys are these; The first, Simeon, who was called Kepha,
3 and Andrew his brother; Philip, and Bartholomew; Jacob [the son of] Zabdi, and Jochanan his brother; Thomas, and Matthew, who was a transgressor; and Jacob [the son of]
4 of] Alphæus, and Thaddæus; Simeon the merchant,² and Judah Iscariot, who delivered him up to death.
5 And Jesus sent forth these twelve, and commanded them, saying, Go ye

(or Canaanite). הכנעני²

1 כי הם טרודים ושוכבים.

not into the way of the Gentiles, and into the cities of the Samaritans enter
6 ye not: but go ye unto the lost sheep of the house of Israel. Go, and cry, saying, Turn ye, turn ye, for the kingdom of Heaven is nigh at hand.
8 Heal the sick, raise the dead, cleanse the lepers, and cast out the demons: for nought ye have received, for
9 nought ye shall give.¹ Provide neither gold, nor silver, nor lesser
10 coin² in your girdles. Pack not for the journey,³ either two coats, or sandals, or a staff: for the labourer
11 is worthy of his food. And into whatsoever city or town ye shall enter, enquire who in it is honourable; and there abide until ye go
12 forth from thence. And when ye obtain entry into an house, ask after its peace, saying, Peace be with this
13 house. And if this house be honourable, it will return unto you your
14 peace.⁴ But any man who will not receive you, nor hearken to the sound

1 חיים לקחתם והנם תחטו.
2 אל תלקטו בדרך.

3 ישוב אליכם שלומכם.

4 That is, "it will respond to your greeting" (or, "your peace shall return unto you").

of your words, go forth outside of the house or city, and shake off even the
 15 dust from your feet. Verily I say unto you, It shall be easier for the land of Sodom and Gomorrha in the day of doom,¹ than for that city.
 16 Behold, I send you forth as sheep in the midst of wolves : be ye therefore subtle as serpents, and simple as doves.
 17 Take heed to yourselves of men : lest they deliver you up to the courts,² and scourge you with whips in the
 18 assemblies ; and ye shall be led unto officers and kings for my sake, for a testimony to them and the Gentiles.
 19 But when they deliver you up, take no thought how or what ye shall speak : for it shall be put into your mouths in that hour what ye shall
 20 answer. For it is not ye that shall speak, but the Spirit of your Father
 21 shall speak in you. And the brother shall deliver up the brother to death, and the father the child : and the children shall rise up against their parents, to cause them to be put to death.
 22 And all men shall hate you on account of my name : but he that endureth

לעדות.

ביום הדי.

to the end the same shall be saved.
 23 But when they persecute you in one city, flee ye to another : verily I say unto you, Ye shall not have finished the cities of Israel, till the Son of Man
 24 be come. There is no disciple above the teacher, nor servant above his
 25 lord. But enough for the disciple that he be as his rabbi, and the servant as his lord. If they have called the master of the house Baal-Zebub, how much more the children
 26 of the house ? Fear them not therefore : for there is nothing covered, that shall not be revealed ; and hid, that
 27 shall not be known. What I tell you in the darkness, that speak ye in the light : and what ye hear in the ear,
 28 that cry ye upon the roofs. And fear not them which slay the body, but cannot slay the soul : but fear ye him which can destroy both soul and
 29 body in Gehinnom. Are not two sparrows sold for the smallest coin ? ¹ and one of them shall not fall on the
 30 ground without your Father. But the very hairs of your head are all
 31 numbered. Fear ye not therefore,

חחח טבע קטור.

for ye are better than many sparrows.
 32 Whosoever therefore shall confess me
 before men, him will I confess also
 before my Father which is in heaven.
 33 But whosoever shall deny me before
 men, him will I also deny before my
 34 Father which is in heaven. Think
 not that I am come to send peace on
 35 earth : I am not come to send peace,
 but the sword. For I am come to
 separate a man from his father, and
 the daughter from her mother, and
 36 the daughter-in-law from her mother-
 37 in-law. And a man's enemies shall be
 the men of his own house.¹ And whoso
 loveth his father and mother more
 than me is not worthy of me ; and
 whoso loveth son or daughter more
 than me is not worthy to be with me
 38 in the kingdom of Heaven.² And
 whoso taketh not his cross, and
 followeth me, the same is not worthy
 39 of me. Whoso findeth his soul shall
 lose it : and he that loseth his soul
 40 for my sake shall find it. Whoso re-
 ceiveth you the same receiveth me,
 and he that receiveth me the same

¹ ואיובי אש אנשי ביתו. (Mic. 7:6).
² איננו ראי להיות עמי במלכות שמים.

41 receiveth him that sent me. Whoso
 receiveth the prophet in the name of a
 prophet,¹ the same receiveth a pro-
 phet's reward ; and whoso receiveth
 the righteous man in the name of a
 righteous man, the same receiveth a
 42 righteous man's reward. And he that
 giveth to drink unto one of these little
 ones, even a single cup of cold water, in
 the name of a disciple, verily I say unto
 you, he shall in no wise lose his reward.
 11 1 And it came to pass, when Jesus
 had finished commanding his twelve
 disciples, he passed over from thence
 to teach and to proclaim² in their
 2 cities. Now Jochanan when he heard
 in the fortress³ the deeds of the
 Messiah, sent two of his disciples,
 3 and saith unto him, Art thou he that
 is destined to come,⁴ or do we await
 4 another ? And Jesus answered and
 saith unto them, Go ye and tell
 Jochanan what ye have heard and
 5 seen : the blind see, the lame walk,
 the lepers are cleansed, the deaf hear,
 and the dead are raised, the poor are

¹ That is, as a prophet, righteous man, etc.

² ולהברין. בית הסודר. (summon, invite).
³ עתיר לבא.

6 made happy :¹ and happy is he that
7 is not offended in me. And after
these were departed, Jesus began to
speak unto the crowds concerning
8 Jochanan. What went ye out into
the wilderness to see? Was it a reed²
shaken with the wind? But what
went ye out to see? Was it a man
clothed in soft raiment?³ behold,
they that be clothed in soft raiment
9 are in kings' houses. Only what went
ye out to see? The prophet? yea,
I say unto you, he was more than a
10 prophet. For he it is, concerning
whom it was written, Behold, I send
my messenger, which shall prepare
11 the way before me.⁴ Verily I say,
Among them that are born of women
there hath not arisen a greater than
Jochanan the immerser: howbeit he
that is least in the kingdom of Heaven
12 is greater than he. Only from the
days of Jochanan the immerser until
now the kingdom of Heaven is con-
stricted, and the forceful despoil

¹ עניים יאשרו.

² קנה (possible play on the word קנא, a zealot).
³ נלבשו בחלקות (metaph. surrounded with flatteries).
⁴ הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני. (Mal. 3: 1.)

13 it.¹ For all the Prophets and the Law
14 prophesied until Jochanan. And if ye
will receive it, this is Elijah which
15 cometh. Whoso hath ears to hear,
16 let him hear. Whereunto shall I
compare this generation? It is com-
pared to boys which sit in the market,
which call unto their companions, and
17 say, We have played merrily unto
you, and ye have not danced; we
have played dolefully, and ye have
18 not lamented.² For Jochanan came
neither eating nor drinking, and they
say, He is possessed of a demon.
19 The Son of Man came both eating and
drinking, and they say, Behold the
man a glutton and a drunkard, and a
friend of transgressors and sinners.
But wisdom is justified of her children.³
20 Then began he to reproach the cities
wherein his many mighty works were
done, because they turned not from
21 their evil deeds: Woe unto thee,
Chorazin! woe unto thee, Beth-
zaida! for if the mighty works were

¹ מלכות שמים באונם היא ומברחין נחלין אותה.
² נננו לכם ולא דלגתם שרנו קינה ולא קוננתם.

³ Compare *The Wisdom of Ben Sira* (Heb.), "Wisdom teacheth her children."

done in Tyre and Zidon, which were done in you, they would have turned from evil long ago in sackcloth and ashes.

- 22 Surely I say unto you, That it shall be easier for Tyre and Zidon in the day of judgment, than for you.
 23 And thou, Kephar-Nahum, art thou not exalted to the heavens? to Gehinnom shalt thou be brought down: ¹ for if the mighty works were done in Sodom, which were done in thee, perhaps ² it would have remained until this day. Of a truth ³ I say unto you, that it shall be easier for the land of Sodom in the day of
 25 doom, than for thee. At that time Jesus answered and saith, I give thanks unto thee, O Father, Lord of heaven and earth, which hast concealed ⁴ these things from the wise and prudent, and hast revealed them unto
 26 the lightly esteemed. ⁵ Yea, O Father:
 27 for so was thy will before thee. All hath been given me of my Father: and no man knoweth a son, but a father; neither knoweth any one the

¹ הלא עד השמים תרומי עד ניהינם תרדי.
² אולי. ³ אמנם. ⁴ שהסתרת. ⁵ לעזירים

Father save a son, and to whomsoever
 28 a son willeth to reveal him. Come unto me, all ye that labour and are heavy laden, and I will satisfy you. ¹
 29 Take my yoke upon you, and learn of me; for I am driven out and down-cast in spirit: ² and ye shall find rest
 30 for your souls. ³ For my yoke is gentle, and my burden easy.

- 12 1 At that time Jesus went through the grain ⁴ on the Sabbath; and his disciples were an hungred, and began to pluck the ears from the stalks, ⁵
 2 and to eat. But the Pharisees seeing, said, Behold, thy disciples do that which is not right to do on the Sabbath.
 3 But he said unto them, Have ye not read what David did, when he was an hungred, both he and they that were
 4 with him; for he entered into the house of God, and did eat the shew-bread, which was not lawful for him to eat them, neither for them which were with him, but only for the
 5 priests? Have ye not read in the Law, that the priests profane the

¹ אשביעכם. ² כי נער אני ושפל רוח.
³ והמצאו כרנוע לנפשותיכם. (Jer. 6: 16.)
⁴ על זרע. ⁵ ויחלו לקטף שבליים מן הקטוח.

Sabbath in the Temple, and are
 6 blameless? But I say unto you,
 That here is greater than the Temple.
 7 But if ye had known what it meaneth,
 I desire loving-kindness, and not sacri-
 8 fice, ye would not have condemned the
 9 guiltless. For the Son of Man is lord
 even of the Sabbath. And when he
 had passed over from thence, he
 10 entered into their synagogue: And
 behold, a man which had his hand
 withered. And they asked him, say-
 ing, Is it lawful on the Sabbath to
 heal the sick? ¹ And all this was
 that they might accuse him before the
 11 court of justice.² And he said unto
 them, What man among you, having
 one sheep that shall fall into a pit on
 the Sabbath, will not lay hold on it,
 12 and lift it out? And is not a man
 better than the sheep? Wherefore
 it is lawful to do well on the Sabbath.
 13 Then saith he to the man, Stretch
 forth thine hand. And he stretched
 it forth; and it was restored to health,
 14 like as the other. Then the Pharisees
 went out, and took counsel against
 him, how they might destroy him.
¹ וכל זה כדי להלשינו לבית דין.
² לרפא לחולים.

15 But when Jesus knew, he withdrew
 from thence: and many followed him,
 16 and he healed them all; and com-
 manded them that they should not
 17 make him known: ¹ in order that it
 might be established which was spoken
 by Isaiah the prophet, who said,
 18 Behold my servant, whom I uphold;
 my chosen in whom I am well pleased;
 I have put my Spirit upon him: he
 shall bring forth judgment to the
 19 Gentiles. He shall not cry, nor lift
 up, nor cause his voice to be heard in
 20 the street. A bruised reed shall he
 not break, and the smoking flax shall
 he not quench: he shall bring forth
 21 judgment unto truth. He shall not
 fail nor be discouraged, till he have set
 judgment in the earth: and the isles
 22 shall wait for his law.² Then was
 brought unto him one possessed of a
 demon, blind and dumb: and he
 healed him, so that he was able both to
 23 speak and to see.³ And all the crowds

¹ שלא יפרסמוהו.

² הן עבדי אחמך בו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עליו משפט
 כגוים יוציא לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע בחון קולו קנה רצון לא
 ישבור ופשתה כחה לא יכבנה לאמת יוציא משפט לא יכהה ולא
 ירנן עד ישים בארץ משפט ולהורתו איים ייחלו. (Isa. 42: 1-4)
³ כדי שיכול לדבר ולראות.

marvelled, and said, Is he not the
 24 Son of David? But when the Phari-
 sees heard, they said, He doth not
 cast out the demons, but by Baal-
 25 Zebub the chief of the demons. And
 when Jesus knew their thoughts, he
 said unto them, Every kingdom
 divided against itself is brought to
 desolation; and every city or house
 divided against itself shall not stand:
 26 and if Satan cast out Satan, he is
 divided against himself; and how then
 shall his kingdom stand?
 27 And if I by Baal-Zebub cast out the
 demons, by whom do your children
 cast out? therefore they shall be
 28 your judges. But because I am cast-
 ing out the demons by the Spirit of
 God, then the kingdom of God is come
 29 unto you. And how can a man enter
 into the strong man's house to plunder
 his goods, except he first bind the
 strong man? and then he will plunder
 30 his house. Whoso is not with me the
 same is against me; and whoso
 gathereth not with me the same
 31 scattereth. And therefore I say unto
 you, Every sin and blasphemy shall
 be forgiven man: but the blasphemy

which is against the spirit shall not
 32 be forgiven. And every man that
 saith a word against the son of Man,
 it shall be forgiven him: but he that
 saith a word against the Holy Spirit,
 it shall not be forgiven him, neither
 in this world, nor in the world to come.
 33 Either make the tree good, and its
 fruit good; or make the tree bad,
 and its fruit bad: for the tree is
 34 known from its fruit. Generation of
 vipers, how can ye speak good things,
 being yourselves evil? for out of the
 abundance of the heart the mouth
 35 speaketh. The good man bringeth
 forth good things out of his good
 store: but the evil man bringeth
 forth evil things out of his evil store.
 36 And I say unto you, That every
 idle word that men shall speak, they
 shall render an account thereof¹ in
 37 the day of judgment. For by thy
 words thou shalt be justified, and by
 thy words thou shalt be condemned.
 38 Then certain of the scribes and of
 the Pharisees answered him, saying,
 Rabbenu, we wish to see a sign from
 39 thee. But he answered and said unto

ו ישיבו עלי טעם.

them, An evil and adulterous generation seeketh a sign ; but no sign shall be given it except the sign of Jonah the prophet : for as Jonah was three days and three nights in the fish's belly, so shall the Son of Man be three days and three nights in the heart of the earth. And the men of Nineveh shall arise in the judgment with this generation, and shall condemn it :¹ because they repented at the preaching of Jonah ; and, behold, a greater than Jonah is here.²

42 The queen of the south shall arise in the judgment with this generation, and shall condemn it : for she came from the uttermost parts of the earth³ to hear the wisdom of Solomon ; and, behold, a greater than Solomon is here. When the unclean spirit is gone out of a man, it goeth through dry places, seeking rest, but findeth none.

44 Then it saith, I will return unto my house from whence I came out ; and it cometh, and findeth it empty, and cleaned out with shovels,⁴ and adorned.

45 Then it goeth, and taketh seven other

² והנה יותר מיונה פה.
⁴ ומטוהר ביעים.

¹ וירשיעוהו. (cf. Ex. 22 : 9 [8]).
³ מקצות הארץ.

spirits more wicked than itself, and they enter in and dwell there : so that the latter end of that man is worse than the beginning.¹ Even so shall it be unto this wicked generation. And as he continued to speak to the crowds, behold, his mother and his brethren stood without, and sought to speak with him. Then one saith unto him, Behold, thy mother and thy brethren stand without, and are seeking thee. But he answered him that told him, and saith, Which is my mother ?² and who are my brethren ?

49 And he stretched forth his hand toward his disciples, and saith, Behold, my mother and my brethren ! Every man that doeth the will of my Father which is in heaven, they are my brethren, my sisters and my mother.

13 1 The same day Jesus went out of the 2 house, and sat by the sea side. And great crowds thronged³ unto him, so that he went up into the ship, and sat ; and all the people stood on the sea 3 shore. And he spake much unto them

¹ ותהינה אהריות האדם ההוא רעות מן הראשיות
(cf. Num. 24 : 20 ; Job 42 : 12).
² ויקבצו.
³ איזו אמי.

in parables, and saith, Behold, the
 4 sower went forth to sow his seed ; and
 as he sowed, some of them fell by the
 way side, and the birds of the heavens
 5 came and ate them up. And others
 fell upon the rock,¹ where there was
 not much earth : and forthwith they
 sprouted, because they had no depth
 6 in the earth : and when the sun was
 risen, they were dried up ; and because
 they had no root, they withered away.
 7 And others fell among the thorns ;
 and the thorns grew up, and choked
 8 them. But others fell into good
 ground, and brought forth fruit, one
 an hundredfold, and another sixty,
 9 and another thirtyfold. Whoso
 hath ears to hear, let him hear.
 10 And his disciples drew nigh unto him,
 and said unto him, Lord, why speakest
 11 thou with us in parables ? ² And he

¹ על הסלע.

² ארני למה תדבר עמנו במשלם

(vv. 10-13). Jesus is speaking equally to the disciples in parables, because of spies and informers in the crowd, but to them he privately explains all things. "I am speaking to you (the disciples and loyal people) in parables, that they (the informers and disloyal people) seeing shall not see," etc. Jesus used a necessary precaution. Here and elsewhere in the Gospel the words "whoso hath ears to hear, let him hear," are a warning to look out for a hidden meaning in the speech.

answered and saith unto them, Be-
 cause it is given unto you to under-
 stand the secrets of the kingdom of
 Heaven, but to these it is not given.
 12 For whoso hath, to him shall be given,
 and he shall abound : but whoso
 hath not, even what he hath shall
 13 be taken from him. And therefore I
 am speaking to you in parables ; that
 they seeing shall not see ; and hearing
 shall not hear, neither shall they
 14 understand. To establish in them the
 prophecy of Isaiah, he who said, Hear-
 ing, hear ye, but understand not ; and
 15 seeing, see ye, but perceive not : stul-
 tify this people's heart, and dull its
 ears, and glue up its eyes ; lest it
 see with its eyes, and hear with its
 ears, and understand with its heart,
 16 and return, and be healed.¹ But
 happy are your eyes, for they see :
 and your ears, for they hear.
 17 Verily I say unto you, That many
 prophets and righteous men have
 desired to see what ye are seeing, but
 have not seen ; and to hear what ye

¹ שמעו שמעו ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו השמן לב העם הזה
 ואזני הכהן ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין
 (Isa. 6 : 9, 10.) ושב ורפא לו.

are hearing, but have not heard.
 18 Hear ye therefore the parable of the
 19 sower. Whosoever heareth the word
 of the kingdom, and understandeth
 not, the evil one cometh, and plucketh
 out that which was sown in his heart.
 And this is that which was sown by
 20 the way side. But as for that which
 was sown on the rock, this is he that
 heareth the word, and straightway ¹
 21 with joy receiveth it; but is like unto
 the seed which hath no root,² for he
 endureth but for an hour: and when
 tribulation or persecution ariseth,³ he
 is immediately offended.
 22 And as for that which was sown
 among the thorns, the same is he that
 heareth the word of God,⁴ but the
 care of this world, and the lust for
 the false mammon,⁵ choke the word,
 23 and he becometh unfruitful. But as
 for that which was sown on good
 ground, the same is he that heareth
 the word, and understandeth, and
 bringeth forth fruit; and one pro-
 duceth an hundredfold, and another

¹ וְיִזְכָּר לְרַע שֶׁאֵין לֵה שׁוֹרֵשׁ.
² Omitting "because of the word."
³ וְהָאוֹת שֶׁקֶר הַמְּטוֹן.

¹ וּפְתָאוֹם.
⁴ דְּבַר הָאֱלֹהִים.
⁵ וְהָאוֹת שֶׁקֶר הַמְּטוֹן.

24 sixty, and another thirtyfold. Yet
 another parable put he forth unto
 them, saying, The kingdom of Heaven
 is like unto a man which sowed good
 25 seed in his field: but while men slept,
 his enemy came and sowed nettles
 among the wheat, and went his way.
 26 But when the blade grew up, and pro-
 duced the fruit, then appeared there
 27 the nettles also. So the servants of
 the householder drew nigh and said
 unto him, Lord, didst not thou sow
 good seed in thy field? from whence
 then came the nettles into it?
 28 And he saith unto them, A man that
 is an enemy hath done this.¹ Then the
 servants said unto him, Wilt thou
 that we go and gather them up?
 29 But he saith, Nay; lest while ye
 gather up the nettles, ye root up also
 30 the wheat with them. Let both grow
 together until the harvest: and at
 harvest time I will say to the reapers,
 Gather first the nettles, and bind
 them in bundles for burning: but
 gather the wheat into my floor.
 31 Yet another parable put he forth
 unto them, saying, The kingdom of

¹ אִדְם אֵיבַב עָשָׂה זֹאת.

Heaven is likened unto a grain of mustard seed, which a man took and
 32 sowed it in his field : which indeed is the least of all seeds : but when it is grown, becometh the greatest of herbs, and becometh a tree, so that the birds of the heavens come and nest in the branches thereof.

33 Again he spake unto them another parable ; The kingdom of Heaven is likened unto leaven, which a woman took and hid in three measures of meal, till the whole should be leavened.

34 All these are the sayings of Jesus in parables unto the crowds ;¹ and without parables spake he not with them :
 35 to fulfil the utterance of the prophet who said, I will open my mouth in a parable : I will utter dark sayings of old.²

36 Then he sent the crowds away, and entered into the house : and his disciples approached him, saying, Explain unto us the parable of the nettles
 37 of the field. Then he answered and saith, He that sowed the good seed is
 38 the Son of Man ; and the field is the world ; and the good seed they are

¹ כל אלה דברי ישו במשלים אל הכיתות.

² אפתחה במשל פי אביעה חידות מני קדם. (Ps. 78 : 2.)

the children of the kingdom ; but the nettles they are the children of
 39 Belial ; and the enemy that sowed them is Satan ; and the harvest is the end of the world ; and the reapers
 40 they are the angels. And just as the nettles were gathered up and burned in the fire ; so shall it be in the end
 41 of the world. For the Son of Man shall send forth his angels, and they shall gather out of his kingdom all offences, and them which do iniquity ;¹
 42 and shall cast them into the furnace of fire : there, shall be weeping and
 43 gnashing of teeth. Then shall the righteous shine forth as the sun in the kingdom of their Father. Whoso hath
 44 ears to hear, let him hear. The kingdom of Heaven is likened unto treasure hid in a field ; which if a man find, he hideth, and out of his joy he goeth and selleth all that he hath, and
 45 buyeth that field. Again, the kingdom of Heaven is likened unto a man that is a merchant, seeking goodly
 46 pearls : who, when he had found one precious pearl, went and sold all that he had, and bought it.

¹ ואותם שעשו פשע.

47 Again, the kingdom of Heaven is likened unto a drag net,¹ that was cast into the sea, and gathered of
48 every kind of fish: which, they, drawing forth when it was full, and sitting down on the sea shore, chose the good and put them into vessels,
49 but the bad they cast away. So shall it be in the end of the world: for the angels shall go forth, and separate the wicked from among the righteous,
50 and shall cast them into the furnace of fire: there, shall be weeping and
51 gnashing of teeth. ²Have ye understood all these things? And they say unto him, Yea.

52 Then saith he unto them, Therefore every scribe taught in the kingdom of Heaven is like unto a man that is an householder, which bringeth forth out
53 of his store new and old. And it came to pass, when Jesus had finished speaking these parables, he passed
54 over from thence. And when he was come into his native land,³ he taught them in their synagogues, and they marvelled, saying, Whence hath he

¹ Omitting "Jesus saith unto them."

¹ למכמורה.
² ארץ מולדתו.

55 this wisdom, and might? Is he not the smith's son? ¹ Is not his mother called Miriam, and his brethren, Jacob, and Joseph, and Simeon, and Judah?
56 And are not his sisters all with us? Whence then hath he all these things?
57 And they were offended in him.

But Jesus saith unto them, There is no prophet without honour, except in his native place, and in his own house.
58 And he did not many mighty works there because of their stubbornness.²

14 1 At that time Herod the tetrarch³ heard the report concerning Jesus,
2 and saith unto his young men, This is Jochanan the immerser; he is risen from the dead; and therefore the powers are working in him.⁴
3 For Herod had laid hold on Jochanan, and bound him, and put him in prison from before Herodias,
4 his brother's⁵ wife. For she said unto him, Jochanan is not worthy to
5 be with thee.⁶ And he wished to slay

¹ בעבור סררותם.

¹ הלא זה בן נפחא.

² ועל בן הכותה יפעלו בו.

² אחד מארבעה נשיאים.

³ Omitting "Philip" with Vulg. D. etc. The brother's name was Herod, not Philip. Cf. Josephus xvii. v. 1.

⁴ כי אמרה אליו יותן אינו ראוי שיהיה עמו.

him, but he feared the people; for he was as a prophet in their eyes.

6 Now on Herod's birthday, the daughter of Herodias danced in the midst, and she won approval in the
7 eyes of Herod. And he swore unto her with an oath to give her whatsoever she should ask of him. And she, being instructed of her mother, saith, Give me here in a dish the head of Jochanan the immerser.
9 And it grieved the king: but on account of the oath, and on account of them which sat together with him at the table, he commanded it to be
10 given her. And he sent, and cut off the head of Jochanan which was in
11 the fortress; that his head might be brought in a dish, and that they might give it to the girl. And they did so.¹ And it was given to the girl, and she
12 brought it to her mother. Then his disciples approached, and removed his body, and buried it, and his disciples
13 came and told Jesus. And when he heard it, he escaped from thence into a desert place alone.

Now when the crowds heard, they

¹ ויתנו אותו לנערה ועשו כן.

followed him on foot out of their
14 cities. And he went forth, and saw much people, and took pity on them,
15 and healed their sick. And when evening was come, his disciples drew nigh unto him, saying, The place is desolate, and the hour is already past; take leave of the crowds, therefore, that they may go into the villages, and
16 buy themselves food. But Jesus saith unto them, There is no need for them
17 to go; give ye them to eat. And they answered him, We have here but
18 five loaves, and two fishes. And he saith unto them, Bring them hither
19 to me. And he commanded the people to sit down to eat on the grass in the field,¹ and he took the five loaves, and the two fishes, and lifting up his eyes to heaven, he blessed, and brake, and gave the loaves to his disciples, and
20 his disciples gave to the crowds. And they did all eat, and were satisfied: and there were left over² unto them twelve baskets full of the fragments.
21 And the number of them that did eat was five thousand men, beside the
22 women and infants. And immedi-

² ונשארו.

¹ על החציר בשדה.

ately Jesus urged his disciples to go up into a ship, and to go before him across the sea, while he took leave of the crowds. And when he had taken leave of the people, he went up alone into the mountain to pray: and it was evening, and he was there alone. Now the ship was tossed in the midst of the sea by the waves: for the wind was contrary to them. And it came to pass in the fourth watch of the night that he came unto them, and walked by the sea.¹ And when they saw him walking by the sea, they were terrified, and said, It is a malignant spirit;² and they cried out for fear. But straightway Jesus spake unto them, saying, Have confidence; for it is I; be not afraid. Then Kepha answered and saith, Lord, if it be thou, bid me come unto thee over the water.³ And he said, Come. So Kepha descended from the ship, and went over the water, to come to Jesus. But when he saw the wind boisterous, he was exceedingly afraid lest he should sink, and

² כי מוֹיֵק הוּא.

¹ על הים "on the sea."
² על המים "on the water."

31 cried out, saying, Lord, save me. And immediately Jesus stretched forth his hand, and caught him, and saith unto him, O thou little in faith, wherefore 32 didst thou doubt? And when they were gone up into the ship, immediately the wind subsided. And when they were in the ship, they came and did him homage, saying, In truth 34 thou art the Son of God. And they departed from over the sea, and came 35 into the land of Ge-nossar.¹ And the men of that place, when they knew it, sent into all that land, and brought unto him all that were in evil 36 case; and entreated him that they might touch the fringe of his garment: and as many as touched were delivered.

15 1 Then drew nigh unto him scribes and Pharisees from Jerusalem, saying, 2 Why do thy disciples transgress the decrees of the elders?² for they cleanse not their hands when they eat bread. 3 But he answered them and saith, And why do ye transgress the commandments of God by means of your de-

¹ גניסר (perhaps "the valley of timber").

² נזירות הקנים.

4 crees? Is it not written in your Law ¹
 from the mouth of God, Honour thy
 father and thy mother? ² And more-
 over written, And he that curseth his
 father and his mother shall surely
 5 die? ³ But ye say, Whosoever saith
 unto father and mother, It is all a
 gift, whatsoever of mine might profit
 6 thee; ⁴ and he honoureth not his
 father and his mother. Thus have ye
 made void the commandments of God
 on account of your decrees.

7 Ye hypocrites, Isaiah did well indeed
 to prophesy concerning you, saying,
 8 This people honoureth me with its
 mouth and lips, but its heart is far
 9 from me, and their fear toward me
 is become a taught commandment
 10 of men. ⁵ Then he called the crowds
 to himself, and saith, Hear, and
 11 know: Whatso entereth into the
 mouth defileth not the man; but what
 proceedeth out of the mouth, that
 12 defileth the man. Then his disciples

¹ הלא כתוב בתורהכם.

² כבד את אביו ואת אמך. (Ex. 20 : 12.)

³ ומקלל אביו ואמו מות יומת. (Ex. 21 : 17.)

⁴ כל מתן שהוא ממני היא חועלתך.

⁵ העם הזה בפי ובשפתיו כבודני ולבו רחוק ממני ותהי יראתם אותי

מצות אנשים מלומדה. (Isa. 29 : 13.)

approached him, and said, Know thou
 that the Pharisees which heard this
 13 saying were annoyed. ¹ But Jesus
 answered and saith, Every plant,
 which my Father which is in heaven
 hath not planted, shall be rooted up.
 14 Leave them alone: for they be blind,
 and leaders of the blind. And if the
 blind lead another blind, both of them
 shall fall into the ditch.

15 Then answered Kepha and saith unto
 him, Explain unto us this parable.
 16 And Jesus saith, Are ye also yet
 17 without understanding? Do ye not
 understand, that whatsoever entereth
 into the mouth entereth into the
 belly, and is cast out in the draught?
 18 But those things which proceed out
 of the mouth, they proceed from the
 heart; and they are those things
 19 which defile the man. For from the
 heart proceed evil thoughts, murders,
 adulteries, fornications, thefts, false
 20 witness, and blasphemies: these are
 those things which defile the man:
 but that a man should eat without
 washing his hands that defileth not
 21 the man. Then Jesus went forth

¹ נכעסו.

from thence, and entered into the
 22 parts of Tyre and Zidon. And, be-
 hold, a merchant woman ¹ came forth
 out of those coasts, and cried out, and
 said unto him, Take pity on me, O
 Lord, thou Son of David; for my
 daughter is sore afflicted of a demon.²
 23 But Jesus answered her not at all.
 And his disciples drew nigh and
 entreated him, saying, Send her
 24 away; for she crieth after us. But
 he answered and saith, I was not sent
 but unto the lost sheep of the house
 25 of Israel. Then came she and pros-
 trated herself to the ground unto him,
 26 and saith, Lord, deliver me. But
 Jesus answered and saith, It is not
 good to take the children's bread,
 27 and to give it to the dogs. Then
 answered she and said, Truth cer-
 tainly, Lord:³ but the dogs even they
 eat of the fragments which fall under
 28 their masters' table. Then Jesus
 answered and saith unto her, O

¹ אשה כנענית

(lit. a Canaanite woman). We should possibly render this with
 Justin Martyr—a Phœnician woman; the Hebrew may mean
 either.

² Cf. 2 Kings 6: 26.

³ אמת כן ארני

woman, how great is thy faith: be
 it unto thee even as it is in thine
 heart. And her daughter was healed
 the same hour.
 29 And Jesus passed over from thence,
 and came by the sea of Galilee;
 and went up into a mountain, and
 30 sat down there. And there drew
 nigh unto him great crowds, having
 with them dumb, blind, lame,
 maimed,¹ and many others, and laid
 them down at his feet; and he healed
 31 them. And the people marvelled,
 when they saw the dumb speaking,
 and the lame walking, and the blind
 seeing: and they magnified the God
 32 of Israel. Then Jesus called his
 disciples, and saith unto them, I have
 compassion for the people, because
 it is now three days that they abide
 with me in the wilderness, and they
 have nothing that they may eat: and
 I will not let them go fasting, lest they
 faint by the way.
 33 And his disciples say unto him,
 Whence should we have bread enough
 in the wilderness, to satisfy this
 34 people? And Jesus saith unto them,

¹ חלשים

How many cakes of bread¹ have ye?
 And they answered and said, Seven,
 35 and a few small fishes. Then he
 commanded the people to sit down on
 36 the ground. And he took the seven
 cakes of bread and the fishes, and
 gave thanks, and brake, and gave to
 his disciples, and they gave to the
 37 people. And they did all eat, and
 were satisfied: and of what was left
 over by the crowds they took up
 38 seven baskets full. And they that
 did eat were four thousand men,
 39 beside the infants and women. And
 he took leave of the crowds, and went
 up into the ship, and came into the
 coast of Magdala.

16 1 And there approached him Pharisees
 and Zaducees tempting and asking
 him that he would shew a single sign
 2 from Heaven. But he answered them,
 and saith unto them, When it is
 evening, ye say, It is destined to be
 fine by the heavens: for the heavens
 3 are ruddy. And at daybreak, It will
 be stormy: for the heavens are
 lowring in their ruddiness.

And,² behold, ye know how to

² Omitting "ye hypocrites."

1 ככרי לחם.

judge the face of the heavens; but ye
 cannot discern the signs of the times.
 4 An evil and lewd stock¹ seeketh a
 sign; and no sign shall be given it,
 but the sign of Jonah the prophet.

And he left them, and went his
 5 way. And when his disciples were come
 to the other side of the sea, they had
 6 forgotten to take bread. And he said
 unto them, See and beware of the
 leaven² of the Pharisees and Zad-
 7 ducees. And they reasoned among
 themselves, saying, Is it because we
 8 have taken no bread? And when
 Jesus knew, he saith, What are ye
 thinking, O little of faith, that it is
 because ye have taken no bread?
 9 Do ye not yet understand, neither
 remember the five loaves to the five
 thousand men, and how many
 10 baskets ye took up? Neither the
 seven loaves to the four thousand
 men, and how many baskets ye took
 11 up? And why then do ye not under-
 stand that it was not concerning
 loaves that I spake to you, Beware
 of the leaven of the Pharisees and

1 יחוס רע חימה.

2 סמחהמעת. (i.e. leavened food. Cf. Ex. 12: 19.)

- 12 Zadducees? Then they heard and understood that he said not to beware of the leaven of bread, but of the doctrine of the Pharisees and
 13 Zadducees. And Jesus came into the coasts of Cæsarea Philippi. And he asked one and all¹ of his disciples, saying, Whom do the children of men
 14 say that the Son of Man is? And they say, Some, that he is Jochanan the immerser: and some, Elijah; and others, Jeremiah, or another of the prophets.
 15 And Jesus saith unto them, And ye, whom say ye that I am?
 16 Then answered Simeon Kepha, saying, Thou art Messiah, the Son of the
 17 living God. And Jesus answered and saith unto him, Happy art thou, Simeon the son of Jonah: for this was not revealed unto flesh and blood, but unto thee, when it was revealed unto thee by my Father which is in
 18 heaven.² And I say unto thee, That thou art Kepha, and upon this rock³

¹ לכל לאחד.
² אשריך שמעון בן יונה כי לבשר ודם לא נגלה זה כי אם לך שנגלה לך מאבי שהוא בשמים.
³ ועל הביספה הואח.

- I will build my assembly; and the gates of the nether world shall not
 19 prevail against thee.¹ And unto thee will I give the keys of the kingdom of Heaven: and whatsoever thou shalt bind on earth shall be bound in Heaven: and whatsoever thou shalt loose on earth shall² be loosed in heaven.
 20 Then commanded he his disciples that they should tell no man that he,
 21 Jesus, was the Messiah. And then began Jesus to make known to his disciples, that he needs must go to Jerusalem, and to suffer there many scourgings, and many mockings,² of the elders and scribes, and of the chief priests, and to be slain, and to rise
 22 again the third day. Then Kepha took him, and began to rebuke him, saying, Far be it from thee, Lord:
 23 all this shall not be unto thee. But he turned, and saith unto Kepha, Follow me, satan:³ thou art an offence unto me: for thou savourest not the things that be of God, but

¹ ושערי החתיות לא יגברו עליך.
² יסורים רבים ונודופים רבים.

³ לך אחרי שטן. (i.e. Follow me, adversary.)

24 those that be of men. Then said Jesus unto his disciples, Whoso willet to follow me, let him reject himself,¹ and take up his cross, and follow me.

25 For whoso shall desire to save his soul shall lose it : and whoso shall lose his soul for my sake, the same shall find
26 it. For what shall it profit a man, if he gain the whole world, and in his own soul receive injury ?² or what exchange shall a man give for his
27 soul ?³ For the Son of Man shall come in the glory of his Father with his angels ; and then shall he pay every man, each according to his
28 deeds. Verily I say unto you, There be those standing here, which shall not taste death, till they see the Son of Man's kingdom that cometh.⁴

17 1 And after six days Jesus took Kepha, and Jacob, and Jochanan his brother, and bringeth them up into an
2 high mountain apart, and the fashion of his face was altered before them :⁵ and his face did shine as the sun, and

¹ ימאם את עצמו.
² או איוו תמורה יתן האדם תחת נפשו.
³ עד שיראו בן האדם הבאה למלכותו.
⁴ ויצטיירו פניו לפניהם.
⁵ ובנפשו נוק ישא.

his raiment became white as the snow.¹
3 And, behold, there appeared unto them Moses and Elijah talking with
4 him. Then answered Kepha, and saith unto Jesus, Lord, it is good for us to be here : if thou wilt, let us make here three tabernacles ; for thee one, for Moses one, and for Elijah
5 one. While yet speaking, behold, a bright cloud overshadowed them.

And, behold, a voice out of the cloud said, This is my beloved Son, with whom I am well pleased ; hear
6 ye him.² And when the disciples heard, they fell on their faces, and were
7 sore afraid. But Jesus approached and touched them, and saith unto them, Arise, and be not afraid.
8 And when they had lifted up their eyes, they saw no one, save Jesus only.
9 And as they came down from the mountain, Jesus commanded them, saying, Tell no man the vision which ye have seen,³ until the Son of Man be risen from the dead.

10 And the disciples asked him, saying,

¹ כמו שלג. (Cf. Mark 9 : 3.)
² הוה הוא בני אהובי אשר רציתי אותו שמעו.
³ אשר ראיתם. (Cf. Mark 9 : 9.)

Why then say the scribes that Elijah
 11 needs must come first? And he
 answered and saith unto them, Elijah
 shall surely come, and restore all
 12 things. And I say unto you, That
 Elijah is come already, and they knew
 him not, but have done unto him
 whatsoever they chose. Likewise
 shall the Son of Man receive and bear
 13 scourgings from them.¹ Then the
 disciples heard and understood that
 he was speaking of the immerser
 Jochanan, when he spake unto them.
 14 And when they were come to the
 crowd, there drew nigh unto him a
 certain man, and fell on his knees
 15 before him, saying, Lord, have com-
 passion on my son: for he is epileptic,
 and with this sickness he is sore
 afflicted:² for oftentimes he falleth
 into the fire, and oftentimes he falleth
 16 into the water. And I brought him
 to thy disciples, but they could not
 17 cure him. Then Jesus answered and
 saith, O stubborn and perverse genera-
 tion, how long shall I be with you?
 how long shall I suffer you? bring

¹ וכן בן האדם יקבל וישא יסורים מהם.
² ומאוחו החולי הוא מענה מאד.

18 him to me. And Jesus rebuked him;
 and the demon went out of him: and
 the boy was cured the same hour.
 19 Then drew nigh unto him the dis-
 ciples privily, and asked him, Why
 20 could not we cast him out? And he
 answered them and saith, On account
 of your lack of faith. Verily I say
 unto you, If ye have faith as a grain of
 mustard seed, and shall say unto this
 mountain, Pass away hence; it will
 immediately pass away; and the
 thing shall not be withheld from you.¹
 21 But this kind is not cast out but by
 22 prayer and fasting. And as they were
 going into Galilee, Jesus spake unto
 them and saith, The Son of Man shall
 be betrayed into the hands of men:
 23 and they shall slay him, and the third
 day he shall rise again. And they
 24 were sore grieved. And when they
 were come into Kephar-Nahum, they
 that received the drachma² drew nigh
 unto Kepha, and said unto him, Doth
 25 your teacher pay the drachma? And
 he saith, Certainly. And as he came
 into the house, Jesus prevented him,
 saying, How seemeth it to thee,

¹ ולא ימנע אוהו הדבר מכם. ² דרבמון. (Gr. δραχμη.)

Simeon? The kings of the earth,
of whom do they receive tribute and
custom? ¹ of their own children, or of
26 strangers? And he said, Of strangers.

Then Jesus saith unto him, If so, the
27 children are free. But in order that
we may not provoke them, go thou
to the sea, and cast the baited net,²
and take the fish that first cometh up;
and when thou hast opened its mouth,
thou shalt find a litra:³ that take,
and give unto them for me and
thee.

- 18 1 The same hour the disciples drew
nigh unto Jesus, saying, Who shall be
greatest in the kingdom of Heaven?
2 And Jesus called a certain boy, and
stood him in the midst of them,
3 and saith, Verily I say unto you,
Unless ye repent, and become as
children, ye shall not enter into the
4 kingdom of Heaven. Whosoever there-
fore shall humble himself as this boy,
the same shall be greatest in the
5 kingdom of Heaven. And whoso
receiveth one such boy as this in
6 my name receiveth me. And whoso
offendeth one of these little ones which

(Gr. λίτρα.) לטרָה. מצודה. מס ותרומה.

believe in me, it were better for him
that an upper millstone ¹ were hanged
about his neck, and that he were cast
7 into the depth of the sea. Woe unto
the world because of offences! It
must needs be that offences come;
but woe to that man by whom the
offence cometh!

- 8 And if thy hand or thy foot offend
thee, cut it off, and cast it from thee:
for it is better for thee to enter into
life maimed or lame, rather than
having both hands and both feet to
9 be cast into the eternal fire. And
if thine eye offend thee, pluck it out,
and cast it from thee: for it is better
for thee to enter into life with one
eye, rather than having both eyes
to be cast into the fire of Gehinnom.
10 See that ye despise not one of these
little ones; for I say unto you, That
their angels in heaven do continually
see the face of my Father which is
11 in heaven. For the Son of Man [is
12 come] to save that which is lost. How
seemeth it to you? if a man have an
hundred [sheep], and one of them be
lost, doth not a man leave the ninety

1 רכב החמה.

and nine sheep in the wilderness,¹
and goeth to seek that which was
lost ?

- 13 And if so be that he find it, verily
I say unto you, That he rejoiceth over
it, more than the ninety and nine
14 others which went not astray. Even
so it is not the will of your Father
which is in heaven, that one of these
15 little ones should be lost. And if thy
brother sin against thee, go and re-
prove him between thee and him
alone : and if he will hear thee, thou
16 hast won thy brother. But if he will
not hear thee, take unto thyself one
witness or two,² that at the mouth of
two or three witnesses every word
17 may be established.³ And if he will
not hear them, speak unto him in
the assembly :⁴ but if he neglect to
hear in the assembly, let him be unto
thee as a Gentile or a transgressor.
18 Verily I say unto you, Whatsoever ye
shall bind on earth shall be bound

¹ במדבר. (Cf. Luke 15 : 14.)

² ער אחר או שנים.

The Greek here reads עור (more) instead of ער (a witness).

³ כדי שעל פי שנים או שלשה עדים יקום כל דבר.
(Deut. 19 : 15.)

⁴ בקהל אמור לו.

- in heaven also : and whatsoever ye
shall loose on earth shall be loosed
19 in heaven also. Again I say unto
you, If two of you shall agree on
earth¹ as touching any thing that they
shall ask, it shall be [done] for them
of my Father which is in heaven.
20 For, In every place where two or three
shall assemble in my name, there am
I in the midst of them.²
21 Then Kepha called³ unto him, and
saith, Lord, how many times shall
my brother sin against me, and I
22 forgive him ? till seven times ? And
Jesus saith unto him, I say not
unto thee, Until seven times : but,
Until seventy times seven.
23 And therefore the kingdom of
Heaven is likened unto a man that is a
king, who wished to make a reckoning⁴
24 with his servants. And when he had
begun to make the reckoning, one

¹ יבואו אחת על הארץ.

² בכל מקום ישעם יקהלו שנים או שלשה בשמי שם אני בחוכם.
(Cf. Ex. 20 : 24.)

This clause is probably a quotation. Mal. 1 : 11 was also
used by the early Church in this connection. Compare the
Didaché 14 : 1-3.

³ קרא (we should probably read קרב with the Greek).

⁴ לעשות חשבון.

was brought unto him, which was due to render him ten thousand minas.¹
 25 And as he had not wherewith to pay, his lord commanded that he be sold, and his wife, and children, and all that he had, until full payment should be made of what was due to
 26 him. Then that servant fell down and entreated him, saying, Give me time,² and I will pay thee all.
 27 And the lord had pity on his servant, and let him go, and forgave him his debt.
 28 But this servant went forth, and found one of those who were servants like himself, and this one was due to render him an hundred meahs :³ and he seized him, and held him fast, saying, Pay what thou art due to
 29 render me. Then that servant fell down, and entreated him, saying, Give me time, and I will pay thee all.
 30 But he would not : and went and cast him into prison, till he should pay
 31 all his debt. So when the other servants saw what was done, they were

¹ רבוא מינים . A mina was a sixtieth part of a talent.
² המתין לי .

³ מאה כענות . A meah was a small copper coin.

exceedingly grieved, and came and related to their lord all that had happened.
 32 Then his lord called unto him, and saith unto him, Servant of Belial, I forgave thee all the debt, because
 33 thou didst entreat me ; and shouldest not thou also have had pity on thy fellowservant, even as I had pity on
 34 thee ? And his lord's anger was kindled, and he delivered him to the prison,¹ till he should pay all his debt.
 35 So likewise shall my Father which is in heaven do unto you, if ye from your hearts forgive not every man his brother their trespasses.
 19 ¹ And it came to pass, that after Jesus had finished speaking these sayings, he departed from Galilee, and came into the borders of Judah beyond
 2 Jordan. And great crowds followed
 3 him ; and he healed them there. And the Pharisees approached him, and tempted him, saying, Is it right for a man to put away his wife for
 4 every cause ? And he answered and saith unto them, Have ye not read, that he which made man at the

¹ וימסר אותו בניה האסורים .

beginning, made them male and
 5 female,¹ and saith, Therefore shall a
 man leave his father and his mother,
 and shall cleave to his wife : and they
 6 shall become one flesh ?² And now
 they are no more twain, but one flesh
 only. What therefore God hath joined
 together, man cannot put asunder.³
 7 But they said, And why did Moses
 then command to give a bill of divorce-
 ment, and to put her away if she
 were not pleasing in his sight ?⁴
 8 And he answered them and saith,
 Because Moses on account of the hard-
 ness of your hearts allowed you to
 put away your wives : but from the
 9 beginning it was not so. And I say
 unto you, That every man that hath
 put away, or shall put away⁵ his
 wife, except it be for fornication, and
 taketh another, committeth adultery :

¹ זכר ונקבה עשה אותם. (Gen. 1 : 27.)

In Matt. עשה is substituted for ברא.

² על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. (Gen. 2 : 24.)

³ לכן את מה שחבר האלהים האדם לא יוכל להפריד.

⁴ אם לא ישרה בעיניו. (אם לא תמצא הן בעיניו, Cf. Deut. 24 : 1.)

The additional phrase in the Heb. Matt. lends point to the "for every cause" of verse 3.

⁵ ששלח או שישלח.

and whoso taketh the divorced
 [woman] also committeth adultery.
 10 And his disciples say unto him, If the
 case of the man be so with his wife,
 11 it is not good to marry. But he said
 unto them, All cannot accept this
 saying, but they to whom it is given.
 12 For there are eunuchs, which were so
 born from their mother's womb : and
 there are eunuchs which were made of
 man : and there are eunuchs, which
 are self-made eunuchs for the kingdom
 of Heaven's sake. Whoso can accept
 13 [this], let him accept [it]. Then were
 brought unto him children, that he
 should lay hands on them, and pray :
 14 but his disciples rebuked them. And
 Jesus said, Allow the children, and
 hinder them not from coming unto
 me : for of such is the kingdom of
 15 Heaven. And when he had laid hands
 16 on them, he departed thence. And,
 behold, one drew nigh, and saith
 unto him, Good rabbi, and what good
 thing shall I do that I may acquire
 the life of the world to come ?¹
 17 And he saith unto him, Why askest
 thou me concerning what is good ?

¹ רבי טוב ומה טובה אעשה כדי שאקנה חיי העולם הבא.

There is none good but one : there is a good, and that is God.¹ But if thou desirest to enter into the life of the world to come, keep the com-
 18 mandments of God. And he saith unto him, And which? And Jesus answered and saith, Thou shalt not murder, Thou shalt not commit adultery, Thou shalt not steal, Thou shalt not bear false witness against
 19 thy neighbour. Honour thy father and thy mother : and, Thou shalt
 20 love thy neighbour as thyself. But the young man saith unto him, All these things have I kept from my
 21 youth : and what lack I yet? And Jesus saith unto him, If thou wilt be perfect, go and sell all that thou hast, and give to the poor, and thou shalt have store in heaven ; and come and
 22 follow me. But when the young man heard the saying, he went away troubled :² for he had great posses-
 23 sions. Then said Jesus unto his disciples, Verily I say unto you, That the rich shall with difficulty enter into
 24 the kingdom of Heaven. And again

¹ אין טוב אלא אחד יש טוב והוא האל.
² וילך בעצבו.

I say unto you, It is easier to pass the camel through the eye of the needle,¹ than to bring the rich into the king-
 25 dom of Heaven. And when the disciples heard these sayings, they marvelled exceedingly, saying, Who then
 26 can be saved? And Jesus regarded them,² and saith, On men's part this is impossible ; but to God all such things are possible.³
 27 Then answered Kepha and saith unto him, Here are we ; we have left everything, and followed thee ; and
 28 what shall we have? And Jesus saith unto them, Verily I say unto you, That ye which have followed me, in the second birth⁴ when the Son of Man sitteth on his glorious throne, ye also shall sit on twelve thrones, and judge the twelve tribes of Israel.
 29 And whosoever leaveth house, or brethren, or sisters, or father, or mother, or wife, or children, or lands, on account of my name, shall receive an hundredfold, and shall inherit the

¹ קל הוא לעבור הנמל בעד חור המחט.
² ויבט אליהם ישו.
³ אצל האנשים אי אפשר זאת אבל לאלהים כל הם אפשרים.
⁴ בתולדה השנית.

30 sublime life.¹ But many of the first shall be last; and the last shall be first.

- 20 1 The kingdom of Heaven is likened unto a man that is an householder, which went forth early in the morning to hire labourers to tend his vineyard.
2 And when he had contracted with them² at the rate of a zuz³ for the whole day, he sent them into his
3 vineyard. And he went out at the third hour, and saw others standing
4 idle in the market-place, and saith unto them; Go ye also into my vineyard, and whatsoever is right I will give you. And they went their way.
5 Again he went out at the sixth hour
6 and the ninth, and did likewise. And at the eleventh hour he went out, and found others standing, and saith unto them, Why stand ye here all the day
7 idle? And they said unto him, No man hath hired us. And he saith unto them, Go ye also into my vineyard.
8 And when it was evening, the lord of the vineyard said unto his over-

(or "perpetual life").¹ החיים הנצחיים
(Gr. *Zeus*, a penny). זוז³ 2 והתנה עמם.

- seer,¹ Call the labourers, and give them their wage, beginning from the
9 first unto the last. And when those came which came at the eleventh hour, they received each man a zuz.
10 And when the first came, they thought that they should have received more than these; and they likewise received each man a zuz.
11 And when they had received it, they murmured against the householder,
12 saying, These last have laboured but one hour, and thou hast put them on a level with us,² which have borne the burden of the day and the heat.
13 But he answered one of them, and saith, Brother, I do thee no injury.³
14 Didst thou not contract with me for a zuz? Take what is thine, and go thy way: and as to my will to give unto this last, the same as unto
15 thee, Have I no right to do what I will in mine own sight? Or, is thine eye evil, because I am good? So the
16 last shall be first, and the first last: for many were called, but few were
17 chosen. And as Jesus went up to

¹ למפרנסו.
² והשוה אותם לנו.
³ אחי איני עושה לך חסם.

Jerusalem, he took his twelve disciples privately, and saith unto them,
 18 Behold, we are going up to Jerusalem ;
 and the Son of Man shall be delivered
 up to the chief priests and the scribes,
 and they shall condemn him to death,
 19 and shall deliver him over to the
 Gentiles to be mocked, and scourged,
 and crucified ; and the third day he
 20 shall rise again. Then drew nigh
 unto him the mother of Zabdi's
 children, with her sons, and did him
 21 homage, and would ask of him. And
 he said unto her, What wilt thou ?
 And she saith unto him, Grant that
 these my two sons may sit, the one
 on thy right hand, and the other on
 22 thy left, in thy kingdom. But Jesus
 answered and saith, Ye know not
 what ye ask. Can ye drink the cup
 that I shall drink of, and be immersed
 in the immersion that I shall be
 immersed in ? ¹ They said unto him,
 We can.
 23 Then he said unto them, Ye shall
 drink indeed of my cup, and shall be
 immersed in the immersion that I
 shall be immersed in : but to sit on

¹ Cf. Ps. 42 : 7.

my right hand, or on my left, is not
 mine to give you, but for whom it is
 24 prepared of my Father. And when
 the ten heard, they were displeased
 25 with the two brethren. But Jesus
 called them unto himself, saying, Ye
 know that the chiefs of the Gentiles
 rule over them, and the great ones
 26 exercise authority ¹ among them. It
 shall not be so among you : but whoso-
 ever among you wisheth to be great,
 27 let him be your minister ; and he
 among you that wisheth to be first,
 28 let him be your servant : even as the
 Son of Man came not to be ministered
 unto, but to minister, and to give his
 29 soul a ransom ² for many. And as
 they went forth from Jericho, a great
 30 crowd followed him. And, behold,
 two blind men went out and sat ³ by
 the way side, and when they heard
 that Jesus passed by, they cried out,
 saying, Lord, take pity on us, O Son
 31 of David. And the crowd rebuked
 them, and told them to keep silence :
 but they cried out the more, saying,
 Lord, take pity on us, O Son of David.
 32 And Jesus stopped, and called to

³ יצאו וישבו.² פדיון.¹ ישלטו.

them, saying, What will ye that I do
33 for you? And they say unto him,
Lord, that our eyes may be restored to
34 sight.¹ And Jesus had pity on them,
and touched their eyes: and imme-
diately they saw, and followed him.

- 21 1 And when they drew nigh unto
Jerusalem, and were come unto Beth-
phage, unto the mount of Olives, then
2 sent Jesus two disciples, and saith
unto them, Go unto the enclosure²
which is before you, and straightway
ye shall find there an ass³ tied, and a
foal by her side: loose [them] and
3 bring [them] unto me. And if any
man say aught unto you, ye shall say
that, The lord hath need of them;
and immediately he will let them go.
4 And this was to establish what was
spoken by the prophet, who said,
5 Tell ye the daughter of Zion, Behold,
thy king cometh unto thee, poor, and
riding upon an ass, even upon a foal

¹ שחפקחנה עינינו.
² הטירה

A fenced-in area, probably constructed by pilgrims coming up to the feast.

(Also 3a and 3b, p. 141.) (a she-ass). אתה³

It was the foal on which Christ sat, in obedience to the terms of the prophecy. See verse 5.

6 the offspring of an ass^{3a}.¹ And the
disciples went, and did as Jesus
7 commanded them, and brought the
ass,^{3b} and the foal, and they put upon
them their garments, and mounted
8 him thereon. And a great crowd
spread their garments in the way;
and others cut down leafy branches
of trees,² and carpeted the way.³
9 And the multitude that went before
him, and behind him, cried, saying,
Hoshanna to the Son of David:
Blessed is he that cometh in the name
of the Lord; Hoshanna in the
10 heights.⁴ And when he was come
into Jerusalem, the whole city was
11 seething,⁵ saying, Who is this? And
the people said, It is Jesus the
prophet, from Nazareth of Galilee.
12 And Jesus entered into the Temple of
God, and cast outside all the vendors
and buyers in the Temple, and over-
turned the tables of the money-
changers, and the stalls of them that
13 sold the doves, and saith unto them,

¹ אמרו לבת ציון הנה מלכך יבוא לך עני ורוכב על חמור ועל עז
בן אהוונות. (Zech. 9: 9.)
² ענפי עצום.
³ הוציעו בדרך.
⁴ הרעשה בעליגות.
⁵ רעשה כל העיר.

It is written, For my house shall be called a house of prayer ;¹ but ye have
 14 made it a robbers'² den. And the blind and the lame drew nigh unto him in the Temple, and he healed them.
 15 And when the chief priests and the scribes saw the wonders that he did, and the children crying in the Temple, and saying, Hoshanna to the Son of
 16 David ; they were displeased, and said unto him, Hearst thou what these say ? And Jesus said unto them, Have ye not read that, Out of the mouths of babes and sucklings
 17 thou hast founded strength ?³ And he left them, and went without the city unto Beth-aniah ; and lodged
 18 there. And as he returned in the morning unto the city, he hungered.
 19 And when he saw a fig tree by the way side, he came to it, and found nothing thereon, but leaves only.

And he saith unto it, Let there not come forth of thee fruit for ever. And immediately the fig tree withered
 20 away. And when the disciples saw,

¹ בני ביתי בית תפילה יקרא. (Isa. 56 : 7.)
² לסטסין. (Gr. λσστῆς.)
³ מפי עוללים ויונקים יסרת עתה. (Ps. 8 : 2.)

they marvelled, saying, How did it
 21 immediately wither away ? And Jesus answered and saith unto them, Verily I say unto you, If ye shall have faith, and doubt not, ye shall not do such things to a fig tree only, but if ye shall say unto this mountain, Be thou lifted up, and cast into the sea ;
 22 it shall come to pass. And whatsoever ye shall ask in prayer and faith,
 23 ye shall receive. And when he was come into the Temple, the chief priests and elders of the people approached him as he was teaching, saying, By what means¹ doest thou these things ? and who gave thee this
 24 means ? And Jesus answered and saith unto them, I also will ask you one thing, which if ye tell me, I in like wise will tell you by what means
 25 I do what I am doing.² The immersion of Jochanan, whence was it ? of Heaven, or of men ? And they reasoned with themselves, and said, If we shall say, Of Heaven ; he will say unto us, Wherefore did ye not believe him ?

26 But if we shall say, Of men ; we
¹ יבולת. ² עשיית מה שעשיית.

fear the crowd ; for Jochanan was in
 27 the eyes of all as a prophet. And they
 answered and say unto Jesus, We
 know not. And he also saith unto
 them, And neither tell I you by what
 28 means I do these things. But how
 seemeth it to you ? There was a
 certain man which had two sons ;
 and he approached the first, and saith,
 My son, go work to-day in my vine-
 29 yard. But he answered and saith, I
 will not do so : but after that he
 30 repented, and went. And he ap-
 proached the second, and saith like-
 wise. And he answered and saith,
 I will go, lord ; but he went not.
 31 Which of these two did the father's
 will ? They answered him, The first.
 And Jesus saith unto them, Verily I
 say unto you, That the transgressors
 and harlots go before you in the
 32 kingdom of God.¹ For Jochanan
 came unto you in the way of righteous-
 ness, and ye believed him not : but
 the transgressors and harlots believed
 him : and ye, when ye had seen, re-
 pent not after that, to believe him.
 33 Hear ye another parable : There was

¹ במלכות האלהים.

a man that was an householder, which
 planted a vineyard, and surrounded it
 with a hedge, and digged a winepress
 in it, and built a tower, and delivered
 it to vinedressers to cultivate it,¹ and
 34 went abroad. And when the time
 of the fruit drew near, he sent his
 servants to the vinedressers, to receive
 35 the fruits. But the vinedressers
 seized his servants, and beat one,
 and slew another, and another they
 stoned.
 36 Again he sent other servants more
 than the first : and they did unto
 37 them likewise. But at last he sent
 unto them his son, saying, Perhaps ²
 38 they will reverence my son. But the
 vinedressers, when they saw the son,
 said among themselves, This is the
 heir ; come, let us slay him, and his
 39 inheritance will be ours.³ And they
 seized him, and brought him out-
 side the vineyard, and slew him.
 40 Think for yourselves,⁴ when the lord
 of the vineyard is come, what will he
 41 do to these vinedressers ? And they

² אולי.

¹ לבורמים לפועלו.

³ ולנו יהיה ירושתו. (Cf. Mark 12 : 7.)

⁴ חישבו בלבבכם.

answer him and say, He will destroy the wicked vinedressers in their wickedness, and will hire out his vineyard to another, which shall render him the fruit in its seasons.

- 42 And Jesus saith unto them, Have ye not read in the Psalms,¹ The stone which the builders rejected is become the head of the corner. This is from the Lord, it is wonderful in our
43 eyes?² And therefore I say unto you, The kingdom of God shall be taken away from you, and given to the Gentiles, which shall bring forth
44 the fruits thereof. And whoso falleth on this stone shall be broken: but on whomsoever it falleth, it will break
45 him. And when the chief priests and Pharisees heard his parables, they knew that he spake concerning them.
46 But when they sought to seize him, they feared the crowds, for he was in their eyes a prophet.

- 22 1 And Jesus answered and spake unto them again in parables, saying,
2 The kingdom of Heaven is likened

¹ בתחלים.

² אבן מאבני הבונים היתה לראש פנה פנה מאת יי, היתה זאת היא נפלאות בעינינו. (Ps. 118: 22, 23.)

unto a man that is a king, which made
3 a marriage for his son, and sent his servants to call them that were invited to the marriage: but they would not come.

- 4 Again, he sent other servants, saying, Tell ye them which are invited, Behold, I have prepared my banquet: my oxen and my geese are cooked,¹ and all things are ready: come ye
5 to the marriage. But these remained unresponsive,² and went their ways, one to his village, another to his
6 merchandise: and the rest seized his servants, whom with violence they
7 slew. But when the king heard, his anger was kindled: and he sent his hosts, and destroyed those murderers,
8 and burned their city with fire. Then saith he to his servants, The marriage indeed is ready, but they which were
9 invited were not worthy. Go ye therefore to the outgoing of the ways, and whomsoever ye shall find, call to
10 the marriage. So his servants went forth by the ways, and gathered together all whom they found, both bad and good: and the marriage was

² ואלה התרשלו.

¹ שורי וברבורי נטבחו.

filled with them that sat at table.¹
 11 And when the king came in to see
 them that were seated, he saw there
 a man not clothed with the marriage
 12 garment : and saith unto him, Friend,
 how camest thou in hither not having
 a marriage garment? And he was
 silent.
 13 Then said the king to his servants,
 Bind him hand and foot, and cast
 him into the darkness outside ; there,
 shall be weeping and gnashing of teeth.
 14 For many were called, but few were
 15 chosen. Then went the Pharisees,
 and took counsel together concerning
 16 this saying. And they sent unto
 him their disciples with the servants
 of Herod, saying, Rabbi, we know
 that thou art a sincere man,² and
 teachest the way of God in truth, and
 art not influenced by any man :³ for
 thou regardest not the face of man.
 17 Tell us therefore, How seemeth it to
 thee? Is it right to give tribute to
 18 Cæsar, or not? But Jesus knew the
 evil in their hearts, and saith unto
 them, Ye hypocrites, wherefore tempt

(lit. "the seated encouched"). ¹ הוֹשְׁבִים בַּמִּסְבָּה
² אִישׁ אֲמוּנִים. ³ וְאֵין עֲלֶיךָ צִנְיִן כָּל אָדָם.

19 ye me? Shew me a coin of the
 tribute. And they brought unto him
 20 a zuz. And he saith unto them,
 Whose is this likeness and this in-
 21 scription? And they answer him
 and say, Cæsar's. Then saith he unto
 them, Give therefore to Cæsar what
 is Cæsar's ; and to God the things
 22 that are God's. And when they heard
 it, they marvelled, and left him, and
 23 withdrew. The same day the Zad-
 ducees, which are those that say that
 there shall not be a resurrection,
 drew near unto him, and asked him,
 24 saying, Rabbi, Moses said, If a man
 die, and have no son, his brother shall
 take unto him to wife, the wife of the
 dead, that he may raise up seed to
 25 his brother.¹ Now he left his wife
 26 to his brother :² likewise the second,
 27 and the third, until the seventh. And
 28 after that the woman died also. In
 the resurrection whose shall she be?
 because all the seven were her hus-
 29 bands.³ And Jesus answered and
 saith unto them, Ye do err, not know-

¹ Cf. Deut. 25 : 5, 6.

² There is a possible lacuna at the beginning of this verse.
³ יַעַן כִּי כָל הַשְּׁבַע הָיוּ בַעֲלֶיהָ.

ing the Scriptures, nor the power of
 30 God. For in the resurrection they
 marry not, neither are they betrothed,
 but are as the angels of God in heaven.
 31 And concerning the resurrection of
 the dead, have ye not read what was
 spoken by God, who said unto you,
 32 I am the God of Abraham, I am the
 God of Isaac, I am the God of Jacob? ¹
 and he is not the God of the dead,
 33 but the God of the living. And when
 the crowds heard, they marvelled
 34 concerning his teaching. But when
 the Pharisees heard that he had
 silenced the Zadducees, they took
 35 counsel together. And one of them,
 which was a doctor of the Law, asked
 him, and tempted him, and saith
 36 unto him, Rabbi, which is the greatest
 37 commandment in the Law? And
 Jesus answered him, and saith, Thou
 shalt love the Lord thy God with all
 thy heart, and with all thy soul, and
 38 with all thy might.² This is the
 greatest commandment in the whole

¹ אני אלהי אברהם אני אלהי יצחק אני אלהי יעקב.
 (Cf. Ex. 3: 6.)

² תאהב את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך.
 (Deut. 6: 5.)

39 Law.¹ And this is the first, but the
 second is like unto it, And thou shalt
 40 love thy neighbour as thyself.² On
 these two commandments hang all
 41 the Law and the Prophets. Now
 while the Pharisees were assembled,
 42 Jesus asked them, saying, How
 seemeth it to you concerning the
 Messiah? whose son is he? And they
 say unto him, He is the Son of David.
 43 But he said unto them, And how then
 doth David by his holy spirit call
 44 him lord, saying, The Lord affirmed
 unto my lord, Sit thou on my right
 hand, till I make thine enemies the
 45 footstool of thy feet? ³ If David
 then call him lord, how is he his son?
 46 And they could not return him a
 word, neither did any man wish again
 to question him further from that day.
23 ¹ Then spake Jesus to the crowds,
² and to his disciples, saying, On Moses'
³ seat sit the scribes and Pharisees: all
 therefore that they say unto you,
 observe and do; but do not ye

¹ זו היא המצוה הגדולה שבכל התורה.

² ואהבת לרעך כמוך. (Lev. 19: 18.)

³ נאם יהוה לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום רגליך.

(Ps. 110: 1.)

according to their works : for they
 4 say, but do not. For they bind up
 heavy and unportable burdens,¹ and
 put them on men's shoulders; but
 they will not stagger about with
 5 them themselves.² And so all their
 works they do that they may be seen
 of the children of men : for they
 make broad their frontlets, and en-
 large the corners of their mantles,³
 6 and love the principal couches at the
 7 suppers,⁴ and the principal seats in
 the synagogues, and benedictions⁵ in
 the market, and to be called of men,
 8 rabbi. But ye shall not be called
 rabbi : for one is your rabbi, and
 that is the Messiah ; and all of you
 9 are brethren. Also be not ye called
 father upon the earth : for one is
 your Father, which is in heaven.
 10 Neither be ye called teachers : for
 one is your teacher, and that is
 11 the Messiah. Whoso will be greatest
 among you let him be your minister.

¹ והם יקשרו משאות כבדות ובלרי מתנשאות.

² ובעצמן לא יניעו אותן.

³ כי ירחיבו את מטפותיהם ויגדילו כנפות כסויותיהם.

⁴ ויאהבו ראשונות מושבות במשחי הערב.

⁵ פרסות.

12 For whoso exalteth himself shall be
 abased ; and whoso is abased shall
 13 be exalted. Woe unto you, scribes
 and Pharisees ; hypocrites ! which
 close the kingdom of Heaven against
 the children of men : for ye enter not
 yourselves, neither do ye allow them
 14 that are eager to enter.¹ Woe unto
 you, scribes and Pharisees, hypo-
 crites ! which devour widows' houses,
 in order to pray lengthy prayers :
 and therefore shall receive a lengthy
 15 judgment.² Woe unto you, scribes
 and Pharisees, hypocrites ! which com-
 pass sea and land in order to make one
 proselyte, and when he is made, ye
 make him twofold more a son of
 16 Gehinnom than yourselves. Woe unto
 you, blind guides, which say, Whoso-
 ever sweareth by the Temple, it is
 nothing ; but he that sweareth by
 the gold of the Temple, is condemned !
 17 Fools and blind : whether is greater,
 the gold, or the Temple that sanctifieth
 18 the gold ? And, Whosoever sweareth
 by the altar, it is nothing ; but he
 that sweareth by the gift that is upon

¹ ולא תניחו את הרגלים לבא.

² כדי להתפלל הפילות ארוכות ונל בן תקחו את משפט ארון.

19 it, is condemned. O blind : whether
 is greater, the gift, or the altar that
 20 sanctifieth the gift ? He that sweareth
 by the altar, sweareth by it, and by
 21 all things thereon. And he that
 sweareth by the Temple, sweareth by
 it, and by that which abideth therein.
 22 And he that hath sworn by heaven,
 sweareth by the throne of God, and
 by him that sitteth thereon.
 23 Woe unto you, scribes and Pharisees,
 hypocrites ! which tithe mint, and
 rue,¹ and cummin, and have neglected
 those things which are weightiest in
 the Law, judgment, loving-kindness
 and truth.

Those things ought ye to have done,
 24 neither to have rejected these. Blind
 guides, which strain out the gnat, and
 25 swallow the camel. Woe unto you,
 scribes and Pharisees, hypocrites !
 which cleanse the outside of the cup
 and the dish, but within they are full
 26 of extortion and uncleanness. Blind
 Pharisee, cleanse first that which is
 within the cup and dish, that the
 27 outside may be clean also. Woe unto
 you, scribes and Pharisees, hypo-

¹ ופינים (πύγιον).

crites ! for ye are like unto whited
 sepulchres, which appear outwardly
 fair to the children of men, but within
 are full of the bones of the dead, and
 28 all uncleanness. And so ye also seem
 outwardly righteous to the children
 of men, but within you ye are full of
 29 depravity¹ and violence. Woe unto
 you, scribes and Pharisees, hypocrites !
 which build the sepulchres of the
 prophets, and adorn the sepulchres of
 30 the righteous, and say, If we had been
 in the days of our fathers, we would
 not have been their accomplices in
 31 the blood of the prophets. Wherefore
 ye be witnesses unto yourselves, that
 ye are come of them which slew the
 prophets, and their children ye are.
 32 Fill ye up then the measure of your
 33 fathers. Serpents, and generations of
 vipers, how shall ye escape the judg-
 ment of Gehinnom ?

34 Therefore I say unto you, Behold,
 I send unto you the prophets, and
 the wise men, and the scribes : and
 some of them ye shall slay and crucify ;
 and some of them shall ye scourge
 with whips in your synagogues, and

¹ גולה.

35 persecute from city to city: that upon you may come all the righteous blood which hath been shed upon the earth, from Abel the righteous unto Zechariah the son of Berechiah, whom ye slew between the Temple and the altar.¹

36 Verily I say unto you, That all these things shall come upon this generation.

37 Jerusalem, Jerusalem, which slayest the prophets, and stonest them which are sent unto thee, how many times would I have gathered thy children together, even as a hen gathereth her chickens under her wings, and thou wouldst not! Behold, your house is left unto you desolate. And I say unto you, That ye shall not see me henceforth, till ye say, Blessed is he that cometh in the name of the Lord.²

24 1 And Jesus went out; and as he was departing from the Temple his

¹ Verses 34, 35 are a quotation by Christ from a Jewish apocryphon, probably of Zechariah. The Talmud has a long extract dealing with the murder of Zechariah. Among other things it is said that "they killed a priest, a prophet, and a judge, and shed the blood of an innocent man," and concerning the deed, Ezek. 24 : 7, 8 is quoted. Cf. also 2 Chron. 36 : 14-16.

² ברוך אשר בא בשם יי. (Ps. 118 : 26.)

disciples drew nigh in order to shew him the buildings of the Temple.

2 But he answered them, saying, Regard ye all these things? Verily I say unto you, There shall not be left here stone upon stone, that shall not be 3 overthrown. And as he sat upon the mount of Olives, his disciples approached him privately, saying, Tell us, when shall these things be? and what sign shall there be at thy coming, and the end of the world?

4 Then Jesus answered and saith unto them, Let there be no man deceive 5 you. For many shall come in my name, saying, I am Messiah; and shall deceive many.

6 For ye shall hear of wars and rumours of wars: see that ye be not dismayed: it needs must be that such things be done, but the end is not yet. 7 For nation shall rise against nation, and kingdom against kingdom: and there shall be pestilence, and famine, 8 and earthquake, in every place. And these are but the beginning of the 9 plagues.¹ Then shall they give you over to the tribulation, and shall slay you:

¹ המכאובים.

and all nations shall hate you on account
 10 of my name. And then shall many
 be offended, and a man shall betray his
 neighbour, yea, a man shall hate his
 11 brother. And many false prophets
 shall arise, and shall lead many astray.
 12 And because apostasy shall abound,
 the love of many shall wax cold.
 13 But whoso endureth unto the end,
 14 the same shall be saved. And this
 tidings of the kingdom shall be
 preached throughout the world for
 a witness unto all the Gentiles; and
 15 then shall the end come. When ye
 therefore shall see the abomination
 of desolation, spoken of by Daniel the
 prophet, he who said that it should
 stand in the holy place, (whoso readeth,
 16 let him understand :) then let them
 which be in Judah flee unto the
 17 mountains: and he that is upon the
 roof, let him not descend to take ought
 18 out of his house: and he that is in the
 field, let him not return to take his
 19 clothes. But woe unto them that are
 with child, and to them that are about
 to bear,¹ and to them that give suck
 20 in those days! And pray ye that

י וליולדת.

your flight be not in the winter, neither
 21 on the Sabbath: for then shall be
 great tribulation, such as there has
 never been from the beginning of
 the world until now, neither shall be
 22 after it. And if those days had not
 been shortened, there should no flesh
 be saved: only on account of the elect
 23 those days shall be shortened. Then
 if any man saith unto you, Behold,
 here is the Messiah, or there; believe
 24 it not. Because there shall arise false
 Messiahs, and false prophets, and
 shall give great signs and wonders;
 that so they may bring about, if that
 were possible, the going astray of the
 25 very elect. Behold, I have told you.
 26 Wherefore if they shall say unto
 you, Behold, he is in the wilderness;
 go not forth: behold, he is in the
 27 apartments; believe it not. For as
 the lightning goeth forth from the
 east, and appeareth¹ even unto the
 west; so shall be the coming of the
 28 Son of Man. Wheresoever the car-
 case is, there will the eagles be gathered
 29 together. And immediately after the
 tribulation of those days shall the

י ונראה.

sun be darkened, and the moon shall not give her light, and the stars shall fall from heaven, and the powers of
 30 heaven shall be shaken: and then shall appear the sign of the Son of Man in heaven: and then shall all the tribes of the earth mourn, when they shall see the Son of Man coming in the clouds of heaven with great power
 31 and glory. And he shall send his angels with a trumpet, and a great voice, that they may gather together his elect from the four winds, from the heights of heaven to the extremities
 32 thereof.¹ Learn ye the parable from the fig tree; When its branch is tender, and the leaves sprout, ye know
 33 that the ripe fruit² is nigh: so likewise ye, when ye shall see all these things, know that it is near, even at the doors.
 34 Verily I say unto you, This generation shall not pass away, till the whole
 35 be accomplished. Heaven and earth shall pass away, but my words shall
 36 not pass away. Until that day, and concerning that hour³ there shall be

¹ מִמְרוֹמֵי הַשָּׁמַיִם עַד קְצוֹתָם.

Ripe fruit, especially figs; cf. Amos 8: 1. (read הַקֵּץ הַקֵּץ)
² עַד הַיּוֹם הַהוּא וְעַל הַשָּׁעָרָה הַהִיא.

no man that knoweth, not even the angels in heaven, but my Father only.
 37 And as it was in the days of Noah, so shall it be at the coming of the Son of
 38 Man. For as they were in the days that were before the flood eating and drinking, marrying and giving in marriage, until the day that Noah
 39 entered into the ark, and knew not until the flood came, and took them all away; so shall be the coming of the Son of Man.
 40 Then shall two be in the field; one shall be taken, and one shall be left.
 41 Two [women] shall be grinding at the mill; one shall be taken, and one shall be left.
 41A Two shall be in one bed; one shall be taken, and one shall be left.¹
 42 Be ye alert therefore: for ye know not at what hour your Lord cometh.
 43 But know this, if the householder had known at what hour the thief would come, in truth,² he would have been alert, and not allowed his house to be
 44 broken into. Therefore be ye also ready: for ye know not at what hour
 45 the Son of Man cometh. Who then

¹ Luke 17: 34.

² בְּאֵמֶת.

is a faithful and prudent servant,
whom the lord hath set over his
household, that he may give them
46 bread in due season? Happy is that
servant, whom at his lord's coming
unto his house he shall find so doing.
47 Verily I say unto you, That, in truth,
he shall set him over all his substance.
48 But if such a servant shall say evilly
in his heart, that his lord delayeth to
49 come; and beginneth to smite the
servants which are with him, and
eateth and drinketh with the drunken;
50 the lord of that servant shall come on
a day when he expecteth not, and
in an hour when he knoweth not,
and shall surprise him suddenly,¹
51 and appoint his portion with the
hypocrites: there, shall be weeping
and gnashing of teeth.

25 1 Then shall the kingdom of Heaven
be likened unto ten maidens, which
took their torches,² and went forth to
2 meet the bridegroom. Five of them
were foolish, and five of them were
3 prudent. The five foolish, when they

(lit. break forth, cleave asunder). ויבקע¹
The Greek translator has failed to grasp the sense in which the
Hebrew word is here used.

(an oil cresset set on a long pole). לפיריהן²

took the torches, took no oil with
4 them: but the prudent took the oil
in their vessels with the torches.
5 And while the bridegroom was de-
layed, they all slumbered and slept.
6 And at midnight there was a cry,
Behold, the bridegroom is come; go
7 out now to meet him. Then all those
maidens arose, and made ready their
8 torches. And the foolish said unto
the prudent, Give us now of your oil;
for our torches are extinguished.
9 But the prudent answered and said
unto them, We may not give you,
lest there suffice not for us and you:
but go now therefore unto them that
10 sell, and buy for yourselves. And
while they went to buy, the bride-
groom came; and they that were
ready went in with him to the
marriage: and the door was shut.
11 And after that came the rest of the
maidens, saying, Lord, lord, open
12 to us. But he answered, saying,
Verily, I say unto you, I know you
13 not. Be ye alert therefore: for ye
know not the day and the hour
wherein the Son of Man cometh.
14 For it is like the man which went

abroad, seafaring,¹ and which called his servants, and delivered unto them
 15 his substance. Unto one he gave five talents, to another two, and to another one; to every man gave he according to his power; and straight-
 16 way took his journey. Then he that had received the five talents went and traded with the same, and gained
 17 other five. And likewise he that had received the two, gained yet other
 18 two. But he that had received the one went and digged in the earth,
 19 and hid it in the earth. And it came to pass that after a long time that lord returned, and made a reckoning
 20 with them. So he that had received the five talents drew nigh, and brought yet other five talents, saying, Lord, thou deliveredst unto me five talents: and, behold, I have added unto them yet five others.
 21 And his lord said unto him, Aha!² in that thou hast been a good servant and faithful over the few; come, and I will give thee charge over the many: go enter into the joy of thy lord.

¹ במדינת הים.(a cry of gladness. Cf. Isa. 44: 16). האה²

22 He also that had received the two talents drew nigh and saith, Lord, thou deliveredst unto me the two talents: and, behold, I have gained these two
 23 more. And his lord said unto him, Aha! in that thou hast been a good servant and faithful over the few; come now, and I will give thee charge over the many: go enter into the joy of thy lord.
 24 He also that had received the one talent drew nigh and saith, Lord, I knew that thou art a hard man, and reapest where thou hast not sown, and gatherest where thou hast not
 25 scattered: and I was afraid, and went and hid thy talent in the earth: behold, thou hast what is thine.
 26 And his lord answered and saith unto him, Thou evil and slothful servant, thou knewest that I reap where I have not sown, and gather
 27 where I have not scattered: thou oughtest to have delivered my money to the money-changers, then, surely, at my coming I should have received
 28 mine own with increase. Take now therefore the talent from him, and give it unto him that hath the ten

29 talents. For unto whomsoever hath, unto him shall be given, and he shall have abundance : but whoso hath not, from him even what he seemeth to have shall be taken away. And the idle servant, cast ye him into the darkness outside, where there shall be weeping and gnashing of teeth.

31 And when the Son of Man cometh in his glory, and all his angels with him, then shall he sit upon his glorious throne : and he shall bring before himself all nations :¹ and shall separate them, these from those, as the shepherd separateth the lambs from the kids : and he shall set the lambs on the right hand, and the kids on the left hand.

34 And then shall the king say unto them that be on his right hand, Come, ye blessed of my Father, and possess the kingdom prepared for you from the beginning of the world. I was an hungred, and ye gave me to eat : I was thirsty, and ye gave me to drink.

36 I was a stranger, and ye entertained me :² I was naked, and ye clothed

¹ Cf. Jer. 3 : 17.

² Cf. Heb. 13 : 2.

me : I was sick, and ye visited me : I was in prison, and ye came unto me.

37 Then shall the righteous answer him, saying, Lord, when saw we thee an hungred, and fed thee ? or thirsty, 38 and gave thee drink ? And when saw we thee a stranger, and entertained thee ? or naked, and clothed thee ? Or when saw we thee sick, or in prison, and came unto thee ? 40 And the king shall answer and say unto them, Verily I say unto you, Inasmuch as ye have done it unto one of these which are to me as younger brethren, it is as if ye had done it unto me.

41 And then shall the king say unto them that be on his left hand, Withdraw from me, ye cursed. Get ye into the eternal fire,¹ prepared for Satan and his angels.

42 For I was an hungred, and ye gave me not to eat : I was thirsty, and ye gave me no drink : I was a stranger, and ye entertained me not : I was naked, and ye clothed me not : I was sick, and in prison, and ye visited me not. Then shall they answer

¹ לכו אל אשׁו של עולם.

them, saying, Lord, how saw we thee
an hungred, or athirst, or a stranger,
or naked, or sick, or in prison, and
45 did not minister unto thee? Then
shall he answer them, saying, Verily
I say unto you, Inasmuch as ye did
it not to one of these little ones, ye
46 did it not to me. And these shall go
away into eternal punishment: but
the righteous into eternal life.

26 1 And it came to pass, when Jesus
had finished all these sayings, he said
2 unto his disciples, Ye know that after
two days is the Passover, and the Son
of Man shall be betrayed, and bound,¹
3 that he may be crucified. Then were
assembled the priests, and elders of
the people, unto the court² of the
chief priest, who was called Kaiaphah,
4 and consulted that they might secure
Jesus by subtilty, and slay him.
5 But they said, Let us not do this on
the feast day, lest there be a great
6 tumult³ among the people. And as
Jesus was in a certain Beth-aniah,
in the house of Simon the leper,
7 there approached him a woman having
in her hand a flask of precious oil,

* מחומה רבה.

* חצר.

* ויאמר.

which she poured upon his head, as he
8 was sitting. And when the disciples
saw it, they were vexed, and said,
9 To what purpose is this waste? For
this oil could have been sold for
much wealth,¹ and given to the poor.
10 When Jesus knew, he said unto them,
Why molest ye this woman? for
she hath wrought a good work upon
11 me. And the poor will be continually
with you; but I shall not be con-
tinually with you.
12 For in that she hath cast away this
oil upon my body, she hath done it
13 for my burial. Verily I say unto you,
In every place where this good tidings
shall be proclaimed throughout the
world, there shall be told of all that
she hath done, for her name and her
14 memorial.² Then went one of his
twelve disciples, and it was he which
was called Judah Iscariot, and goeth
15 unto the chief priests, and saith unto
them, What will ye give me, and I will
deliver him unto you? And they
allotted³ him thirty pieces of silver.
16 Thenceforth he sought a convenient

* על שמה ולכרונה.

* בממון רב. (Cf. Mark 14 : 5.)

* נקבו. (The usual term for paying wages, Gen. 30 : 28.)

17 time to betray him. And on the day
before the Feast of Unleavened Bread
the disciples drew nigh unto Jesus,
saying, Where wilt thou eat the Pass-
18 over? And Jesus saith, Go ye into
the city to such an one, and say unto
him, The teacher saith, My time is at
hand; and with thee will I celebrate
19 the Passover with my disciples. And
the disciples did as Jesus commanded
them; and prepared the Passover.
20 And when it was evening, he sat down
at the table with his twelve disciples.
21 And as they did eat, he said, Verily
I say unto you, that one of you shall
22 betray me. And their anger was
kindled exceedingly,¹ and each one
23 began, saying, Am I he, lord? But
he answered and saith, He that
dippeth the hand with me in the dish,
the same shall betray me.
24 And surely the Son of Man goeth as
it is written of him: but woe unto that
man by whose hand the Son of Man
shall be betrayed! it had been good
for that man if he had not been born.
25 Then Judah, which betrayed him,
answered and saith, Am I he, rabbi?

¹ יותר אפם מעד.

And he saith unto him, Thou hast said.
26 And it came to pass, as they sat down
to eat, Jesus took the bread, and
blessed, and brake, and gave to his
disciples, saying, Take ye, and eat this
27 which is my body. And afterwards
he took the cup, and blessed, and gave
to them, saying, Drink ye all of it;
28 for this is my blood of the New
Covenant, which is shed for many to
29 atone for sinners.¹ And I say unto
you, Henceforth I will not drink of
the fruit of the vine, until that day
when I drink it new with you in the
kingdom of my Father which is in
30 heaven. And when they had recited
the psalm,² they went out into the
31 mount of Olives. Then said Jesus
unto them, All ye shall be offended
in me this night.

It is written, Smite the shepherd,
and the flock shall be scattered.³
32 But after I am risen, I will go into
33 Galilee before you. Then answered
Kepha and saith unto him, If they all
shall be offended, I will not be offended
34 in thee. And Jesus saith unto him,

¹ וכשאמרו את התהילה.

² לכפור החטאים.

³ יהי את הרועה ותפצנה הצאן. (Cf. Zech. 13: 7.)

Verily I say unto thee, That this night,
before the cock crow, three times shalt
35 thou deny me. Then Kepha saith
unto him, Even if I must die with
thee, I will not deny thee. And so
36 likewise said all the disciples. Then
cometh Jesus with them unto a
village¹ whose name was Ge-shem-
anim,² and saith unto his disciples,
Sit ye here, while I go yonder and
37 pray. And he took with him
Kepha and the two sons of Zabdi,
and began to be grieved and down-
38 cast. And then said he unto them,
My soul is grieved unto death : await
ye me here, and watch with me.
39 And he passed on a little, and fell on
his face, and prayed, saying, O Father,
if it be possible that this cup pass
away from me, let it be done : but
let it not be done as I will, but as
40 thou wilt.³ And he cometh unto his
disciples, and findeth them sleeping,
and saith unto Kepha, Could ye not
41 watch with me a single hour ? Watch

¹ לכפר.² ג'ישמנים. (The fertile valley, Isa. 28 : 1.)³ אבי אם אפשר שיעבור הכוס הזה ממני עשה אבל לא יה' כרצוני אלה כרצונך עשה.

and pray, that ye enter not [into
temptation] :¹ the spirit indeed is
42 watchful,² but the flesh is frail. He
went away again the second time,
and prayed, saying, O Father, if this
cup cannot pass away from me, but
I needs must drink it, be it as thou
43 wilt.³ And he cometh again, and
findeth them sleeping : for their eyes
44 were heavy. And he went away
again, and prayed the third time, and
said the same prayer as he had said
45 already. Then cometh he unto his
disciples, and saith unto them, Ye
have slept now, and taken your rest :
behold, the hour is at hand wherein
the Son of Man shall be given into
46 the hands of sinners. Arise, and let
us go : behold, he draweth nigh that
47 betrayeth me. While he was yet
speaking, behold, Judah, one of his
twelve disciples, came, and with him
a great force with swords and spears,⁴
that were sent from the chief priests
48 and elders of the people. Now Judah,

¹ Carelessly omitted.² שוקרת.³ אבי אם לא יוכל לעבור הכוס הזה ממני אלא צריך שאשחה

אוהו יהי כרצונך.

⁴ ורמחים.

who betrayed him, had given a sign to those people which came with him, saying, Whomsoever I shall kiss, that same is he: secure ye him. And forthwith he approached Jesus, and saith, Peace, rabbi; and kissed him. And Jesus saith unto him, Beloved,¹ wherefore art thou come? Then they drew near, and laid hands on Jesus, and seized him. And, behold, one of them which were with Jesus put forth his hand, and drew his sword, and struck the servant of the chief priest, and cut off his ear. Then said Jesus unto him, Return thy sword unto its place: for all they that take the sword shall perish with the sword. Thinkest thou that I cannot ask of my Father that he should send now on my behalf more than twelve legions² of angels? But how then shall the Scriptures be established, which have written that thus it must be done? In that same hour said Jesus to the crowds, Are ye come out to meet me as against a robber³ with swords and spears to secure me?

(Gr. λεγών). לַיּוֹנִי²(or friend). אַדְוִבִי¹
(Gr. ληστής). לְיֹסֵפִים³

Every day I sat beside you¹ and taught you in the Temple, and ye seized me not. But all this has come to pass to establish the Scriptures of the Prophets. Then all the disciples forsook him and fled. So they seized Jesus, and led him unto Kaiaphah the chief priest, where the scribes and the elders were gathered together. And Kepha followed him afar off unto the court of the chief priest, and entered into the house,² and sat with the menials, to see what would be the end. Now the chief priests, and the whole council, sought false witness against Jesus, to deliver him up to death. But they found none: though there came forward many false witnesses. But at the last there came two false witnesses, and said, He said, I can pull down the Temple of God, and ere three days I can build it. Then the chief priest arose, and saith unto him, Answerest thou nothing at all concerning these things which they witness against thee?

אֵל הַבַּיִת²אֲחֵלָם¹

63 But Jesus answered nothing, but was silent.

Then the chief priest said unto him, I adjure thee by the living God, that thou tell us whether thou be Messiah, 64 the Son of God. And Jesus answered and saith unto him, Thou hast said.

Wherefore I say unto you, Henceforth ye shall see the Son of Man, that sitteth on the right hand of the power of God,¹ coming in the clouds 65 of heaven. Then the chief priest rent his garments, saying, He hath blasphemed.

What further need have we of witnesses? behold, ye have heard 66 now that he hath blasphemed. How seemeth it to you? And they answered, saying, He is condemned to 67 death. Then they spat in his face, and struck him with the fist; and others put their hands upon his face,² 68 saying, Prophesy unto us, O Messiah, 69 who it is that assailed thee. Now Kepha sat without in the court: and there approached him a maid-servant,

¹ הוישב מימין כה האלהים.
² ואחרים שלחו את הידים אל פניו. (Cf. Mark 14: 65.)

saying, Thou too wast with Jesus the Galilean.

70 But he denied in the sight of all, saying, I know not what thou sayest.

71 And when he was going out to the door,¹ another maid-servant saw him, and saith unto them that were there, He also was with Jesus the Nazarene.

72 And again he denied with an oath, 73 and said, I do not know him. And after a while they that stood there drew near, and said unto Kepha, In truth thou art [one] of them; for thy

74 tongue revealeth thee. Then began he to curse and to swear that he knew not that man. And immediately the

75 cock crew. And Kepha remembered the words of Jesus, who had said, Before the cock crow, three times shalt thou deny me. And forthwith he went outside, and wept bitterly.

27 1 And it came to pass in the morning, that all the chief priests and elders of the people were in conclave together² concerning Jesus in order to 2 condemn him to death. And they bound him, and led him away, and delivered him to Pontius Pilate the

² ונוסדו יחד.

¹ ובשהוא יצא לדלת.

3 governor. Then Judah, who had
betrayed him, saw that he was con-
demned to death, and he repented,
and brought again the thirty pieces
of silver which had been given him,¹
and gave them to the chief priests and
4 elders, saying, I have sinned in that
I have betrayed the blood of the
righteous. But they said, What is
5 that to us? see thou to it. And he
cast the thirty pieces of silver into
the Temple,² and hanged himself with
6 a halter.³ And the chief priests took
the pieces of silver, and said, It is not
right to cast them into the treasury,
for they are the reward of blood.
7 And they took counsel, and bought
with them the portion of the potter's
field, for the burial of strangers.
8 Wherefore the portion was called
9 Chakel-damah⁴ unto this day. Then
was fulfilled that which was spoken
by Jeremiah the prophet, who said,
And they took the thirty pieces of
silver, a goodly price of him that was

¹ אשר נתנו לו.

² That is, he threw them into the treasury chests.

³ ויתחל בפח.

⁴ חקל דמה.

valued, whom they valued of the
10 children of Israel; and gave them
for the potter's portion, as the Lord
11 appointed me.¹ Now Jesus stood
before the governor: and the governor
asked him, saying, Art thou king of
the Jews? And Jesus answered him,
12 and saith, Thou sayest. But when
the chief priests and elders slandered
him, he answered them nothing.
13 Then said Pilate unto him, Hearest
thou not the testimony which they
14 witness against thee? But he an-
swered him nothing, not even a single
word; insomuch that the governor
15 marvelled exceedingly. Now on the
feast day it was customary for the
governor to bring forth to the people
16 one prisoner, whom they would. And
they had then in custody a certain
prisoner, a brigand,² whose name was
17 called Bar-Rabbah. Therefore when
they were assembled, Pilate said unto
them, Whom will ye that I release

¹ ויקחו את שלשים הבספ ארד הקר היקוד אשר הוקירו מאת

בני ישראל ויתנו אותם לחלקת היוצר כאשר העיד בי יי.

(From a lost writing of Jeremiah? See note, Chapter II.; cf. Zech. II : 13.)

² פריין.

unto you? Bar-Rabbah, or Jesus
 18 which is termed Messiah? For he
 knew that for hatred they had de-
 19 livered him up. And when he was
 set down on the judgment seat,¹ his
 wife sent unto him, saying, Have thou
 nothing to do with that righteous
 man: for I have suffered many
 20 things this day because of him. But
 the chief priests and elders persuaded
 the people to ask Bar-Rabbah, and
 21 destroy Jesus. And the governor
 answered and saith unto them,
 Whether of the twain will ye that I
 release unto you? And they said,
 22 Bar-Rabbah. And Pilate saith unto
 them, What shall I do then with
 Jesus which is called Messiah? And
 they all answer and say, Let him be
 23 crucified. Then the governor saith
 unto them, But what evil hath he
 done? And they repeated² and cried,
 24 Let him be crucified. Then Pilate
 saw that he could prevail nothing, for
 a great tumult arose. Therefore he
 took water, and washed his hands
 before the people, saying, I am inno-
 cent of the blood of this righteous

² והם ת.¹ בימה. (Gr. βήμα.)

25 man: see ye to it. Then answered
 all the people, and said, His blood be
 26 on us, and on our children. Then
 released he Bar-Rabbah unto them,
 but delivered Jesus unto them to be
 scourged with whips, and crucified.¹
 27 And then the soldiers² of the
 governor took Jesus, and delivered
 him unto them in the court of justice,³
 and gathered unto him the whole
 28 crowd. And they stripped him, and
 29 robed him in a scarlet tunic, and
 encircled his head with thorns for a
 crown, and placed a reed in his right
 hand, and bowed their knees before
 him, and mocked him, saying, Peace
 30 be with thee, king of the Jews! And
 they spit upon him, and they took
 the reed, and smote him on the head.
 31 And after that they had derided him,
 they stripped him of the tunic, and
 clothed him in his own garments, and
 32 led him away to be crucified. And
 as they were going out, they found
 a man of Cyrene, whose name was
 Simon; and him they brought to

¹ ואת ישו מסר להם ליסרו בשוטים ולהעלב.² סטראטיוטין. (Gr. στρατιῶται.)³ ומסר להם בבית דין.

33 carry his cross. And when they
were come unto the place which is
34 termed Golgoltha,¹ they gave him
wine mingled with opium:² and
when he had tasted, he would not
drink.

35 And after they had crucified him,
they parted his garments, and cast
lots: to fulfil that which was spoken
by the mouth of the prophet, who
said, They part my garments among
them, and upon my vesture they
36 cast lots.³ And they sat down and
37 guarded him. And they set his sen-
tence above his head, and thus it was
written, This is Jesus king of the
38 Jews. Then were crucified with him
two robbers, one on the right hand,
39 and one on the left hand. And all
they that passed by were reviling
40 him, and nodding their heads, say-
ing, Aha! thou that destroyest the
Temple of God, and in three days
buildest it, save thyself. If thou be
the Son of God, come down from the
41 cross. And likewise the chief priests
reviled him, with the scribes and

² בראש.

¹ גולגולתא.

³ יהלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו גורל. (Ps. 22: 18.)

42 elders, saying, He saved others; but
himself he cannot save. If he be
the king of Israel, let him now come
down from this cross, and we will
43 believe in him. He trusted in God;
let him deliver him now, if he delight
[in him]: for he said, I am the Son
44 of God. And so likewise the robbers,
which were crucified with him, re-
45 proached him. Now from the sixth
hour there was darkness over all the
46 land until the ninth hour. And at
the ninth hour Jesus cried with a loud
voice, and saith, My God, my God,
47 why hast thou forgotten me?¹ And
some of the men that stood by, when
they heard, said, He calleth for
48 Elijah. And one of them ran straight-
way, and took the sponge,² and filled
it with vinegar, and put it on a reed,
49 and gave him to drink. But the
others said, Let be, and let us see if
50 Elijah will come to deliver him. Then
Jesus cried again with a loud voice,
51 and yielded up his spirit. And, be-
hold, the veil of the Temple was rent
in twain from the top to the bottom;

¹ אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי לִמָּה שְׁבַחְתָּנִי. (Cf. Ps. 42: 9.)

² הַמַּפְסָּה. (Gr. σπόγγος.)

and the earth did quake, and the
 52 rocks were rent; and the sepulchres
 were opened; and many bodies of
 the saints, which were laid [to rest],
 53 arose, and went forth from the
 sepulchres after his resurrection, and
 entered into the holy city, and were
 54 seen of many. And the centurions¹
 which were with Jesus, to guard him,
 when they saw the earthquake, and
 those things that were come to pass,
 were exceedingly afraid, and said, In
 55 truth, he was the Son of God. Now
 many women were there beholding
 afar off, which followed Jesus from
 56 Galilee, ministering unto him: among
 whom were Miriam the Magdalene,
 and Miriam [the daughter of] Jacob,
 and the mother of Joseph, and the
 57 mother of Zabdi. And when it was
 evening, there came a certain rich
 man from Ramathaim,² whose name
 was Joseph, and he also was a disciple
 58 of Jesus. And he approached Pilate,
 and asked the body of Jesus. Then
 Pilate commanded the body of Jesus
 59 to be given. And Joseph took the
 body of Jesus, and wrapped it in

¹ הרמתיים.

² ראשי המאה.

60 pure linen,¹ and placed it in his new
 sepulchre, which was hewn out of
 the rock. Then he rolled the great
 stone over the door of the sepulchre,
 61 and went his way. And there were
 there, Miriam the Magdalene, and the
 other Miriams,² sitting over against
 62 the sepulchre. Now on the next day,
 which was [the day] following the
 inquisition for leaven,³ the chief priests
 and Pharisees came together unto
 63 Pilate, saying, Lord, we remember
 that this deceiver said, that, Ere three
 days after my death⁴ I will rise again.
 64 Therefore give command to guard the
 sepulchre until the third day, lest his
 disciples enter, and steal him away,
 and say unto the people, that he is
 risen from the dead: so the last error
 shall be worse than the first.
 65 And Pilate saith unto them, Be-
 hold, ye have a guard; go, and keep
 66 guard as ye know [best]. So they

¹ בסרין. (Gr. στέφαν.)

² ואחרות מרים. (Cf. John 19: 25.)

³ בדיקת חמץ.

(In agreement with John, and Jewish tradition that Jesus was crucified on the eve of the Sabbath (Friday), and the day before the Feast of Unleavened Bread.)

⁴ אחרי מותי.

went, and made the sepulchre inaccessible with guards,¹ and sealed the stone.

28 1 Now on the evening of the Sabbath, as it dawned toward the first day of the week,² came Miriam the Magdalene and the other Miriam to see the 2 sepulchre. And, behold, there had been a great earthquake: for the angel of the Lord had descended from heaven, and approached and rolled away the stone from the door, and 3 sat upon it. And his appearance was like lightning, and his garments like 4 snow: and for fear of him the guards 5 trembled, and became as dead. And the angel answered and said unto the women, Fear ye not: I know that ye 6 are seeking Jesus. He is not here: for he is risen, as he said. Come now, and see the place wherein the lord 7 was laid. And go now straightway, and tell his disciples that he is risen from the dead; and, behold, he goeth before you into Galilee, and there shall ye see him: and, behold, I have told 8 you. And they went forth quickly from the sepulchre with fear and great

² באחד השבת.

¹ ויבצרו הקבר בשומרים.

joy; and ran to tell his disciples. 9 And as they were going to tell his disciples, behold, Jesus came to meet them, saying, Peace be with you. And, behold, they approached and held him by the feet, and did him 10 homage. Then said Jesus unto them, Fear ye not: go now and tell my brethren that they go into Galilee, 11 for there shall they see me. And when they were gone away, behold, some of the guards came into the city, and told the chief priests all that had come to pass. And when 12 they had assembled the elders, and had taken counsel, they gave much 13 money to the soldiers, saying, Say ye, That his disciples came by night, and stole him away while we lay down. 14 And if this should be heard by the governor, we will persuade him, and 15 secure you. So they took the money, and did as they were taught: and the saying is common among the Jews 16 until this day. Then his eleven disciples went away into Galilee, unto a mountain where Jesus had appointed 17 them. And they saw him, and did him homage: but some doubted.

18 And Jesus approached and spake unto
 them, saying, All authority is given
 19 me in heaven and earth. Go ye
 therefore, and teach all the Gentiles,
 and immerse them in the name of the
 Father, and the Son, and the Holy
 20 Spirit : and teach them to observe all
 that I have commanded you : and,
 here am I with you all the days, unto
 the end of the world.

APPENDIX A

HEBREW AND ARAMAIC GOSPELS AMONG THE
 JEWS TO A.D. 600

T. B. Shabb, 116, a, b. "Imma Shalom was the wife of R. Eliezer and sister of Rabban Gamliel. There was in her neighbourhood a 'philosoph,' who had got a name for not taking a bribe. They sought to make fun of him. She sent to him a lamp of gold. They came before him. She said to him, I desire that they divide to me the property of the women's house. He said to them, Divide it. They said to him, For us, it is written, Where there is a son, a daughter does not inherit. He said to them, From the day when ye were exiled from your land, the Law of Moses has been taken away, and the law of the Evangelion עון גליון has been given, and in it is written, ברא וברחא כחרא ירחק, A son and a daughter shall inherit alike. The next day he (R. Gamliel) in his turn sent to him a Lybian ass. He said to them, I have looked further to the end of the book, and in it is written, אנה לא למיפחה מן אוריחה דמשה, I am not come to take away from the Law of Moses, and I am not come to add to the Law of Moses, and in it (the Law of Moses) is written, Where there is a son, a daughter does not inherit."

The whole of this passage is in Aramaic, so that the Gospel citations prove nothing as to language. Nevertheless, it is probable that a Hebrew or Aramaic Gospel is referred to. The second quotation is distinctly Matthean. The date may be about A.D. 80.

190 AN OLD HEBREW MS. OF ST. MATTHEW

Justin Martyr (*Dial. with Trypho the Jew*, ch. x.): "Trypho: Moreover, I am aware that your precepts in the so-called Evangelion are so wonderful and so great that I suspect no one can keep them; for I have carefully read them."

Here again the language is uncertain. Trypho appears to refer to the Sermon on the Mount in Matthew's Gospel. The date is about A.D. 140.

T. B. Shabb, 116a. "R. Meir called it Aven-Giljon, אַבְנֵי גִלְיוֹן; R. Jochanan called it Avon-Giljon, אַבְנֵי גִלְיוֹן."

These plays on the word Evangelion (Gospel) were made in the second and third centuries respectively.

Origen (*Against Celsus*, Bk. II, ch. xiii.): "This Jew of Celsus continues, after the above, in the following fashion: Although he could state many things regarding the events of the life of Jesus which are true, and not like those which are recorded by the disciples, he willingly omits them."

Celsus seems to refer to an early form of counter-Gospel in use among the Jews. See below, under *Toldoth Jeshu*.

Epiphanius (*Against Heresies*, xxx. 3.): "Others again have asserted that the Gospel of John is kept in a Hebrew translation in the treasures of the Jews—namely, at Tiberias—and that it is hidden there as some converts from Judaism have told us accurately."

Ibid. (xxx. 6.): "And not this alone, but also the Gospel of Matthew, which was originally Hebrew."

These extracts from Epiphanius are on the authority of Count Joseph, a Judæo-Christian and physician to Hillel, the Jewish Patriarch of Tiberias, in whose possession the Gospels were, and who is said to have made a death-bed confession of his faith in Christ.

Finally, we must refer to a form of counter-Gospel in various rescensions which took definite shape in the fourth and fifth centuries, and was commonly known among the Jews as the *תולדות ישו* (*Toldoth Jeshu*)

APPENDIX A

191

"The Generations of Jesus." The contents of this document show distinct acquaintance with the canonical Gospels as well as some apocryphal traditions, while the title points directly to Matthew, it being customary among the Jews to name their books after the opening words. The oldest forms of the *Toldoth* are found in both Hebrew and Aramaic.

BIBLIOGRAPHY

- Christianity in Talmud and Midrash.* R. Travers Herford, B.A.
Works of Justin Martyr. Ante-Nicene Christian Library.
Works of Origen. Ante-Nicene Christian Library.
Paralipomena. Bernhard Pick, Ph.D., D.D.
Das Leben Jesu nach Jüdischen Quellen. Samuel Krauss.

APPENDIX B

HEBREW AND ARAMAIC GOSPELS IN THE POSSESSION OF JEWISH AND OTHER CHRISTIANS TO A.D. 600

Papias quoted by Eusebius (*Ecc. Hist.*, Bk. III. ch. xxxix.):
"Matthew composed the oracles in the Hebrew dialect, and each translated them as he was able."

Irenæus (*Against Heresies*, Bk. III. ch. i.):

"Matthew also issued a written Gospel among the Hebrews in their own dialect, while Peter and Paul were preaching at Rome, and laying the foundations of the church."

Origen quoted by Eusebius (*Ecc. Hist.*, Bk. VI. ch. xxv.):

"The first (Gospel) is written according to Matthew, the same that was once a publican, but afterwards an apostle of Jesus Christ, who having published it for the Jewish converts, wrote it in the Hebrew."

Eusebius (*Ecc. Hist.*, Bk. III. ch. xxiv.):

"Matthew also, having first proclaimed the Gospel in Hebrew, when on the point of going also to other nations, committed it to writing in his native tongue, and thus supplied the want of his presence to them by his writings."

Epiphanius (*Against Heresies*, xxx. 3):

"And these too (the Ebionites) receive the Gospel according to Matthew; for this they too . . . use to the exclusion of the rest. And they call it 'according to the Hebrews,' to tell the truth because Matthew alone in the New Testament set both the

exposition and preaching of the Gospel in Hebrew speech and Hebrew characters."

Jerome, *Catal. Script. Ecc.* :

"Matthew, who is also Levi, and who from a publican came to be an Apostle, first of all the Evangelists composed a Gospel of Christ in Judæa in the Hebrew language and characters, for the benefit of those of the circumcision who had believed: who translated it into Greek is not sufficiently ascertained. Furthermore, the Hebrew itself is preserved to this day in the library at Cæsarea which the martyr Pamphilus so diligently collected. I also was allowed by the Nazarenes who use this volume in the Syrian city of Berea to copy it. In which it is to be remarked that, wherever the Evangelist . . . makes use of the testimonies of the old Scripture, he does not follow the authority of the Seventy translators, but that of the Hebrew."

Isho'dad, *Comment. on the Gospels* (trans. by Mrs. Gibson, p. 9):

"His (Matthew's) book was in existence in Cæsarea of Palestine, and every one acknowledges that he wrote it with his hands in Hebrew," etc.

The following early writers either possessed or had access to Hebrew or Aramaic Gospels: Papias, Hegesippus, Justin Martyr, Tatian, Symmachus, Irenæus, Pantænus, Clement of Alexandria, Origen, Pamphilus, Eusebius, Epiphanius, and Jerome.

Eusebius (*Ecc. Hist.*, Bk. V. ch. x.):

"Pantænus . . . penetrated as far as India, where it is reported that he found the Gospel according to Matthew, which had been delivered before his arrival to some who had the knowledge of Christ, to whom Bartholomew, one of the Apostles, as it is said, had preached, and left them that writing of Matthew in Hebrew letters."

194 AN OLD HEBREW MS. OF ST. MATTHEW

Jerome (*De Vir.*, iii. 36) completes the story :

"Pantænus found that Bartholomew, one of the twelve Apostles, had there preached the advent of our Lord Jesus Christ according to the Gospel of Matthew, which was written in Hebrew letters, and which, on returning to Alexandria, he brought with him."

Several of the Apocryphal Gospels bear superscriptions stating that they were written in Hebrew, with the obvious intention of commending them as genuine Apostolic productions. This claim may perhaps be supported in the case of the *Book of James* and the *Acts of Pilate*. The superscription to the *Gospel of pseudo-Matthew*, which is closely allied to the *Book of James*, may serve as an illustration :

"Here beginneth the book of the Birth of the Blessed Mary and the Infancy of the Saviour. Written in Hebrew by the Blessed Evangelist Matthew, and translated into Latin by the Blessed Presbyter Jerome."

In referring to Apocryphal Gospels we exempt the *Gospel of the Hebrews*, so widely used by the Judæo-Christian communities, which has every right to be considered as a canonical Gospel, if it be not the parent of them all. That it was so considered for several centuries the Fathers themselves are witnesses; and that it ceased to be so is due to gradual corruption, and to the unique situation in which its audience was placed as a distinct body of Jewish believers. At least two rescensions of this Gospel are known to us, both probably in Aramaic, and we may classify them as Epiphanian and Hieronimian after the two writers who have chiefly preserved their contents. Jerome, it is true, translated the whole Gospel into Greek and Latin, but no copies are known to have survived. The famous Cæsarean MS. may have been the very one brought back by Pantænus from India, having descended through Clement of Alexandria to Origen, who may have brought it to

APPENDIX B

195

Cæsarea, where, with the rest of Origen's collection of MSS. it may finally have passed into the hands of Pamphilus who deposited it in his library. The library is believed to have been burnt by the Arabs at the capture of Cæsarea in A.D. 653. The last we hear of a Hebrew Gospel is in the ninth century. Cod. Tisch. 3 (A), a Greek MS. of the Gospels, dating from this period, having in Matthew four marginal quotations from "the Jewish," one of which is identical with one of Jerome's quotations from the *Gospel of the Hebrews*.

BIBLIOGRAPHY

- The Gospel according to the Hebrews*. E. B. Nicholson, M.A.
The Author of *Supernatural Religion*.
Eusebius' *Ecclesiastical History*. C. F. Crusé, A.M.
The Ante-Nicene Christian Library.
Isho'dad Commentaries on the Gospels. M. G. Gibson, D.Litt., LL.D.

PRINTED BY
MORRISON AND GIBB LIMITED
EDINBURGH